

T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

**KAYNAK BAĞIMLILIĞININ SAVAŞLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ:
2. DÜNYA SAVAŞI SONRASINDAKİ SAVAŞLARIN
YÖNETİMİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Abdullah Oraj HÜSEYİNKLİOĞLU

DOKTORA TEZİ

ADANA - 2009

**T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**KAYNAK BAĞIMLILIĞININ SAVAŞLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ:
2. DÜNYA SAVAŞI SONRASINDAKİ SAVAŞLARIN
YÖNETİMİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Abdullah Oraj HÜSEYNİKLİOĞLU

Danışman: Doç.Dr. Azmi YALÇIN

DOKTORA TEZİ

ADANA - 2009

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne;

Bu çalışma jürimiz tarafından İşletme Anabilim Dalı **DOKTORA TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç.Dr. Azmi YALÇIN
(Danışman)

Üye : Prof.Dr. Hüseyin ÖZGEN

Üye : Prof.Dr. Alper GÜVEL

Üye : Yrd.Doç.Dr. Cemile ÇELİK

Üye : Doç.Dr. Ali DANIŞMAN

ONAY:

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

..../..../2009

Prof.Dr. Nihat KÜÇÜKSAVAŞ

Enstitü Müdürü.

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge ve şekillerin kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

ÖZET

KAYNAK BAĞIMLILIĞININ SAVAŞLAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: 2. DÜNYA SAVAŞI SONRASINDAKİ SAVAŞLARIN YÖNETİMİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Abdullah Oraj HÜSEYNİKLİOĞLU

Doktora Tezi, İşletme Anabilim Dalı

Danışman: Doç.Dr. Azmi YALÇIN

Şubat 2009, 197 sayfa

Bu çalışmada, örgütlerin hayatta kalması için takip ettikleri temel faaliyetler incelenmiş, bu faaliyetler arasından, kaynak bağımlılığı ön plana çıkarılarak örgütlerin kaynak bağımlılığına gösterdikleri reaksiyonlar değerlendirilmiştir. Örgütlerin kaynak bağımlılığını en aza indirebilmek amacıyla yaptıkları faaliyetler ele alınmış ve tasniflenmiştir.

Örgütler gibi hareket eden ülkeler, toplumlar, silahlı kuvvetler modellenmiş, örgütlerin kaynak bağımlılığına gösterdikleri reaksiyonlar ile savaşlardaki çatışmalar birbirleriyle eşleştirilmiştir. Bu eşleştirme neticesinde önce savaşlar tanımlanmış ardından savaşlarda gösterilen reaksiyonlar belirlenmiştir.

Savaşlarda uygulanan faaliyetlerle, kaynak bağımlılığı yaklaşımı arasındaki benzerlikler ele alınmış elde edilen bulgular daha sonraki çalışmalara ışık tutması amacıyla derlenmiş ve ileriye dönük çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kaynak Bağımlılığı, Kaynak, Örgüt, Savaş, Çatışma.

ABSTRACT**RESOURCE DEPENDENCE EFFECT ON WARS: A RESEARCH ON
WARFARE MANAGEMENT AFTER THE SECOND WORLD WAR****Abdullah Oraj HÜSEYNİKLİOĞLU****Ph.D. Thesis, Business Department****Supervisor: Doç.Dr. Azmi YALÇIN****February 2009, 197 Pages**

In that case basic steps examined which followed by organization survived, among the activities resource dependence intentioned, organization reactions to the resource dependence had been evaluated. The activities to minimize resource dependent focused and classified.

The countries, communities and military organizations acted like organizations sampled the reactions showed to the resource dependence of the organizations matched with functions of the war conflicts. At the end of the matching first warfare identified next reactions showed that the warfare described.

The similarities between the actions in the warfare and resource dependence approach tackled, obtained results classified and the solutions suggested for guide the future.

Keywords: Resource Dependence, Resource, Organization, War, Conflict.

ÖNSÖZ

Günümüz örgütlerinin başarılı olmalarında, çevre, teknoloji, insan, gibi birçok faktörün yanı sıra kaynakların elde edilmesi de örgütler için hayati önem taşıyan bir etkidir. Küreselleşen ekonomi, hem talepte hem de arzda büyük artışların meydana gelmesine sebep olmuş, bu durum daha fazla kaynak kullanımını da beraberinde getirmiştir. Kaynağa duyulan ihtiyacın artması ve kaynakların kıtlığı, örgütleri bu kaynaklar için rekabet eder bir pozisyona sokmuştur. Örgütler; kaynak mücadelesi içinde zaman zaman şiddete başvurmuşlar ve savaşların çıkmasına sebep olmuşlardır.

Bu çalışma, kaynak bağımlılığı yaklaşımının ifade ettiği örgütlerin kaynak bağımlılığını en aza indirmek için yaptıkları faaliyetler ile savaşlarda meydana gelen çatışmaların yönetsel olarak benzerlikleri üzerine durmaktadır. Çalışmada, kaynak bağımlılığının ne olduğunu, örgütler için ne önem taşıdığı incelemiş, örgütlerin kaynak bağımlılığını en aza indirmek için neler yaptıkları ile kaynak bağımlılığını artıran etkenlerin neler olduğu araştırılmıştır. Elde edilen bilgiler ışığında savaşlar esnasında, savaşa taraf olanların kaynak bağımlılığı yaklaşımı ile değerlendirme yapıp yapmadıkları incelenmiştir. Kaynak bağımlılığının savaşlar üzerindeki etkisini ele alan bu çalışmada; İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki savaşların yönetiminde kaynak bağımlılığının etkileri üzerinde durulmuş, elde edilen bulgular daha sonraki çalışmalara ışık tutması, örgüt yönetimi ve savaş yazınına katkıda bulunması amacıyla derlenmiş ve geleceğe yönelik tavsiyelerde bulunulmuştur.

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde katkılarından dolayı tez danışmanım Sayın Doç.Dr. Azmi YALÇIN'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Doktora eğitiminin başlangıç safhasından itibaren her aşamada değerli katkılarını esirgemeyerek çalışmalarına ışık tutan, engin bilgi ve tecrübelerini aktaran, Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Öğretim Üyesi Sayın Prof.Dr. Hüseyin ÖZGEN'e şükranlarımı sunmayı bir borç biliyorum. Ayrıca doktora programı süresince katkılarını esirgemeyen Sayın

Doç.Dr. Ali DANIŞMAN ve Yrd. Doç.Dr. Mehmet ÖZMEN'e ve diğ r tüm  ğretim  yeleri ile idari personele de teŐekk rl rimi sunmak istiyorum.

Beni her konuda teşvik eden, destekleyen ve sabır gösteren sevgili eŐim Sayın Buket H SEYN KL OĞLU'na da ne kadar teŐekkür etsem azdır.

Abdullah Oraj H SEYN KL OĞLU

Şubat 2009, Adana

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
TABLolar LİSTESİ	xix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xx
EKLER LİSTESİ	xxi

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Önemi	2
1.2. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı	4
1.3. Çalışmanın Planı	5

BÖLÜM 2

KAYNAK BAĞIMLILIĞI KAVRAMININ KURAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. Kaynak Bağımlılığı Kavramı	7
2.1.1. Kaynak Bağımlılığı Kavramının Temelleri	8
2.1.2. Kaynak Bağımlılığı, Çevre, Yönetici ve Örgüt Etkileşimleri	10
2.2. Kaynak Bağımlılığı Yaklaşımının Gelişim Süreci	12
2.2.1. Kaynak Bağımlılığı Yaklaşımının Başlangıç Evresi	12
2.2.2. Jeffrey Pfeffer, Gerald Salancik ve Sonrası	14
2.3. Kaynak Bağımlılığının Diğer Kavramlar ile Karşılaştırılması	17
2.4. Türkiye’de Kaynak Bağımlılığı Yaklaşımı	23
2.5. Kaynağın Önemi ve Bağımlılık	24
2.6. Örgütlerde Kaynak Bağımlılığı Yönetimi	26
2.6.1. İstikrarın Sağlanması	27
2.6.2. Özerklik Elde Edilmesi	27
2.6.3. Koalisyonlar Oluşturulması	28

2.6.4. İç Yapının Değiştirilmesi.....	28
2.6.5. Kaynaklar Üzerindeki Takdir Yetkisinin Kazanılması.....	29
2.6.6. Kaynak Kontrolü Üzerine Yoğunlaşmanın Gerçekleştirilmesi.....	30
2.6.7. Asimetrik Bağımlılık ve Karşı Koyma Gücü.....	30
2.6.8. Dış Çevrenin Doğru Algılanması.....	31
2.6.9. Rakiplerin ve Müşterilerin Kontrolü.....	32

BÖLÜM 3

KAYNAK BAĞIMLILIĞININ SAVAŞLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

3.1. Savaş Kavramı	34
3.1.1. Savaş Tipleri.....	35
3.1.2. Çatışma Formları.....	37
3.1.2.1. Sistem Çatışmaları.....	37
3.1.2.2. Güç Çatışmaları.....	38
3.1.2.3. Bölgesel Çatışmalar.....	39
3.1.2.4. Dış Güç Etkili Çatışmalar.....	40
3.2. Savaşların Sebepleri ve Kaynak İhtiyacı.....	41
3.3. Kaynak Bağımlılığı ve Savaşlar Arasındaki İlişki.....	43
3.3.1. Kaynak Bağımlılığı ve Sistem Çatışmaları.....	44
3.3.2. Kaynak Bağımlılığı ve Güç Çatışmaları.....	45
3.3.3. Kaynak Bağımlılığı ve Bölgesel Çatışmalar.....	46
3.3.4. Kaynak Bağımlılığı ve Dış Güç Etkili Çatışmalar.....	46

BÖLÜM 4

ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ

BÖLÜM 5

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

5.1. Örneklem Seçimi.....	52
5.1.1. Savaşın Numaralandırılması.....	57
5.1.2. Savaşa Katılan Ülkelerin Bölgesel Sınıflandırılması.....	57
5.1.3. Savaşan Tarafların Belirlenmesi.....	59

5.1.4. Müdahillerin Belirlenmesi.....	59
5.1.5. Savaşların Süresi.....	59
5.1.6. Savaşın Sonlanması ve Savaş Sonuçları.....	60
5.2. Savaşın Coğrafyası.....	61
5.2.1. Avrupa.....	62
5.2.2. Yakın ve Orta Doğu.....	65
5.2.3. Afrika.....	77
5.2.3.1. Kuzey Afrika.....	78
5.2.3.2. Doğu Afrika.....	80
5.2.3.3. Orta Afrika.....	83
5.2.3.4. Güney Afrika.....	87
5.2.3.5. Batı Afrika.....	88
5.2.4. Doğu Asya.....	91
5.2.5. Güney ve Güney Doğu Asya.....	93
5.2.6. Orta Amerika.....	104
5.2.7. Güney Amerika.....	107
5.2.8. Kuzey Amerika.....	109
5.3. Verilerin Analizi.....	109

BÖLÜM 6

ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRMELER

6.1. Savaşlara Sebep Olan Kaynaklar.....	110
6.1.1. Kaynakların Coğrafi Dağılımı.....	110
6.1.1.1. Dünya Kömür Rezervleri.....	111
6.1.1.2. Dünya Doğal Gaz Rezervleri.....	112
6.1.1.3. Dünya Petrol Rezervleri.....	114
6.1.2. Kaynak ve Enerji Tüketim Oranları.....	117
6.2. Savaşların Bölgelere Göre Dağılımı.....	117
6.2.1. Savaş Bölgelerindeki Savaşa Katılım Oranları.....	118
6.3. Kaynak Bağımlılığının Savaşların Şiddeti Üzerindeki Etkisi.....	126
6.4. Kaynak Bağımlılığının Savaşların Süreleri Üzerindeki Etkisi.....	127
6.5. Kaynak Bağımlılığının Savaşlara Müdahil Olma Üzerindeki Etkisi.....	130
6.6. Kaynak Bağımlılığının Silah Satışları Üzerindeki Etkisi.....	133

BÖLÜM 7

SONUÇ

KAYNAKÇA	142
EKLER	158
ÖZGEÇMİŞ	197

KISALTMALAR LİSTESİ

AFDL	: Alliance des Forces Démocratique pour la Libération du Congo-Zaire
AFRC	: Armed Forces Revolutionary Council
AISSF	: All India Sikh Students Federation
ANA	: Armenian National Army
ANC	: African National Congress
ANS	: Armée Nationaliste Sihanou- kienne
APL	: Armée Populaire de Libération
ARLA	: Alliance Révolutionnaire pour la Libération de l'Azawad
ARY	: Yemen Arap Cumhuriyeti
ASEAN	: Güney Çin Denizi'nde Güneydoğu Asya Ulusları Birliği
ASG	: Abu Sayyaf Group
AZAPO	: Azanian People's Organisation
BAE	: Birleşik Arap Emirliği
BCP	: Burmese Communist Party
BM	: Birleşmiş Milletler
BMA	: Organisation Bangsa Moro Army
BNP	: Mujahideen Pattani Movement
BNPP	: Pattani Liberation National Front
BOFF	: Biafran Organization of Freedom Fighters
BP	: British Petroleum
BPLF	: Balutchistan People's Liberation Front
BRA	: Bougainville Revolutionary Army
BRN	: Mujahideen Islamic Pattani Group National Revolution Front
CAFGU	: Citizens Armed Forces Geographical Units
CCP	: Communist Party of the Philippines
CNL	: Conseil National de Libération
CNR	: Comité national de redressement
CNT	: National Accord of Chad
CONAKAT	: Tribales de Katanga
CPT	: Tayland Komünist Partisi
CSNPD	: Comité de Sursaut National de la Paix et de la Démocratie
CVF	: Citizen's Volunteer Force

DAB	: Democratic Alliance of Burma
DFLP	: Democratic Front for the Liberation of Palestine
DPRY	: Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti
DSE	: Dimokratikos Stratos Ellados
EAM	: Ethnikon Apeleftherotikon Metopou
ECOMOG	: Economic Community of West African States Monitoring Group (Gana, Gine, Sierra Leone, Gambiya, Liberya, Mali, Burkina Faso, Nijer, Nijerya ve diğerlerinin oluşturduğu ekonomik birliğin askeri gücü)
EDU	: Ethiopian Democratic Union
EGP	: Ejército Guerrillero de los Pobres
EL	: Ejército de Liberación
ELAS	: Ethnikos Laikos Apeleftherotikos Stratos
ELFPLF	: Eritrean Liberation Front Popular Liberation Forces
ELN	: Ejército de Liberación Nacional
ELOL	: Ethnic Liberation Organization of Laos
EOKA	: Ethniki Organosis Kiprion Agoniston
EOKA-B	: Ethniki Organosis Kiprion Agoniston-B (Ulusal Birleşik Kıbrıs Savaşçıları)
EPDM	: Ethiopian Peoples Democratic Movement
EPL	: Ejército Popular de Liberación
EPLF	: Eritrean Peoples Liberation Front
EPRLF	: Eelam People's Revolutionary Liberation Front
EPRP	: Ethiopian Peoples Revolutionary Party
EROS	: Eelam Revolutionary Organisation Students
ERP	: Ejército Revolucionario del Pueblo
ETA	: Euskadi ta Askatasuna
FA	: Freedom Alliance
FALN	: Fuerzas Armadas de Liberación Nacional
FAN	: Forces armées du nord
FAP	: Forces Armées Populaires
FAR	: Fuerzas Armadas Rebeldes
FARC	: Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia
FARF	: Forces Armées de la République Fédérale
FAS	: Fedeation of American Scientists

FIAA	: Front Islamique Arabe de l'Azawad
FLEC	: Frente de Libertação do Enclave de Cabinda
FLING	: Frente da tutta para la Independencia Nacional da Guiné
FLN	: Front de Libration Nationale
FLNC	: Front de Libération Nationale Congolais
FLOSY	: Front for the Liberation of South Yemen
FMLN	: Frente Farabundo Marti para la Liberacion Nacional
FNL	: Forces Nationals de Liberation
FNLA	: Frente Nacional de Libertação de Angola
FNT	: Front national tchadien
FNTR	: Front National du Tchad Rénouvelle
FPLA	: Front Populaire pour la Libération de l'Azawad
FPR	: Front Patriotique Rwandais
FRELIMO	: Frente de Libertação de Moçambique
FRETELIN	: Frente Revolucionaria de Timor Leste Independiente
FROLINA	: Front pour la libérationnationale
FRUD	: Front pour la Restauration de l'Unité et de la Démocratie
FSLN	: Frente Sandinista De Liberacion Nacional
FUC	: United Front for Democratic Change
FULRO	: Force unifiée pour la libération des races opprimées
FUNK	: Front Uni National du Kampuchea
FUNKSN	: Front d'Union Nationale du Kampuchea pour le Salut National
GC	: General Command
GIA	: Groupe Islamique Armé
GMIP	: Pattani Islamic Mujahideen Movement
GPK	: Movement for the Disruption of Public Order
HS	: Hizbul Shabaab
HUK	: Hukbalahap; Anti-Japanese People's Army
ICU	: Islamic Courts Union
IFLO	: Islamic Front for the Liberation of Oromiya
IIPB	: Islamic International Peacekeeping Brigade
INLA	: Irish National Liberation Army
INPFL	: Independent National Patriotic Front of Liberia
IRA	: Irlanda Cumhuriyet Ordusu
IRSP	: Irish Republican Socialist Party

ISAF	: International Security Assistance Force (ABD, İngiltere, Almanya, Fransa, Kanada, İtalya, Hollanda, Türkiye, Polonya, Avustralya, İspanya, Danimarka, Romanya, İsveç, Bulgaristan, Belçika, Norveç ve Çek Cumhuriyeti)
JEM	: Justice and Equality Movement
JI	: Jemaah Islamiyah
JKLF	: Jammu and Kashmir Liberation Front
JVP	: Janatha Vimukhti Peramuna
KCF	: Khalistan Commando Force
KDP	: Kürdistan Demokratik Partisi
KLA	: Kosovo Liberation Army
KLF	: Khalistan Liberation Force
KNDO	: Karen National Defense Organization
KNU	: Karen National Union
KPLNF	: Kambodian People's National Liberation Front
LCP	: Lebanese Communist Party
LRA	: Lord's Resistance Army
LTTE	: Liberation Tigers of Tamil Eelam
LUF	: Lao United Front
LURD	: Liberians United for Reconciliation and Democracy
M-19	: Movimiento 19 de abril
MCP	: Malayan Communist Party
MDD	: Mouvement pour la Démocratie et le Developpement
MDJT	: Mouvement pour la démocratie et la justice au Tchad
MDRM	: Mouvement de la Rénovation Malgache
MFDC	: Movement of Democratic Forces of Casamance
MIA	: Mouvement islamique armé
MILF	: Faction, Moro Islamic Liberation Front
MIR	: Movimiento de Izquierda Revolucionaria
MJP	: Mouvement pour la Justice et la Paix
MNA	: Mouvement National Algérien
MNC/K	: Mouvement National Congolais/ Kalondji
MNC/L	: Mouvement National Congolais / Lumumba
MNF	: Mizo National Front
MNLF	: Moro National Liberation Front

MNR	: Movimiento Nacionalista Revolucionario
MODEL	: Movement for Democracy in Liberia
MOSANAT	: Mouvement pour la salvation nationale tchadienne
MPA	: Mouvement Populaire de l'Azawad
MPCI	: Mouvement Patriotique de Côte-d'Ivoire
MPIGO	: Mouvement Populaire Ivoirien du Grand Ouest
MPLA	: Movimiento Popular de Libertação de Angola
MPS	: Mouvement Patriotique du Salut
MQM	: Muhajir Qaumi Movement
MRTA	: Movimiento Revolucionario Tupac Amaru
NATO	: North Atlantic Treaty Organization (ABD, Almanya, Belçika, Birleşik Krallık, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Fransa, Hollanda, İspanya, İtalya, İzlanda, Kanada, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, Slovenya, Türkiye ve Yunanistan'dan meydana gelen oluşum)
NDF	: National Democratic Front
NDF	: National League of Democracy
NFDLM	: Northern Frontier District Liberation Movement
NKNA	: North Kalimantan National Army
NLA	: National Liberation Army
NPA	: New People's Army
NPFL	: National Patriotic Front of Liberia Liberya
NRF	: National Redemption Front
NRMA	: National Resistance Movement Army
OAS	: Organisation de l'Armée Secrète
OLF	: Oromo Liberation Front
ONLF	: Ogaden National Liberation Front
OPM	: Organisasi Papua Merdeka
ORPA	: Organización del Pueblo en Armas
PAC	: Pan-Africanist Congress
PAF	: Protestant Action Force
PAIGC	: Partido Africano da Independência da Guiné e Cabo Verde
PALIPHEUTU	: Party for the Liberation of the Hutu People
PDPA	: People's Democratic Party of Afghanistan

PF	: Patriotic Front
PFLO	: Popular Front for the Liberation of Oman
PFLP	: People's Front for the Liberation of Palestine
PGT	: Partido Guatemalteco del Trabajo
PKK	: Partiya Karkeren Kurdistan
PLO	: Palestine Liberation Organization
PLOTE	: People's Liberation Organization of Tamil Eelam
POLISARIO	: Frente Popular de Liberación de Seguí el Hamra y Río de Oro
PRF	: Partido Revolucionario Febrerista
PSK	: Parti Sosyalişt Kürdistan
PUK	: Patriotic Union of Kurdistan
PULO	: Pattani United Liberation Organization
RAMSFP	: Reform Movement of the Armed Forces - Soldiers of the Filipino People
RENAMO	: Resistência Nacional Moçambiquana
RFC	: Gathering of Forces for Change
RKK	: Runda Kumpulan Kecil
RMS	: Güney Molukken Cumhuriyeti
RUF	: Revolutionary United Front
SAIRI	: Supreme Assembly for the Islamic Revolution in Iraq
SAL	: South Arabian League
SDA	: Somali Democratic Alliance
SDM	: Somali Democratic Movement
SIRPI	: Stockholm International Peace Research Institute
SLM	: Sudan Liberation Movement
SNA	: Somali National Alliance
SNG	: Somali National Front
SNLA	: Surinamese National Liberation Army
SNM	: Somali National Movement
SPLA	: Sudanese People's Liberation Army
SPLM	: Sudanese People's Liberation Movement
SPM	: Somali Patriotic Movement
SSDF	: Somali Salvation Democratic Front
SSNM	: Southern Somali National Movement
SWAPO	: South West Africa People's Organisation

TLF	: Tigray Liberation Front
TMT	: Türk Mukavement Teşkilatı
TNA	: Tamil National Army
TPLF	: Tigray Peoples Liberation Front
UCPMB	: Liberation Army of Preševo, Medveđa and Bujanovac
UDA	: Ulster Defence Association
UDT	: União Democrática Timores
UFDD	: United Forces for Development and Democracy
UFF	: Ulster Freedom Fighters
UFM	: Uganda Freedom Movement
ULFA	: United Liberation Front of Assam
ULIMO	: United Liberation Movement for Democracy
UNITA	: União Nacional pela Independência Total de Angola
UNLA	: Uganda National Liberation Army
UPC	: Union des Populations du Cameroun
UPDM/A	: Uganda People's Democratic Movement / Army
UPF/A	: Uganda People's Front/Army
URNG	: Unidad Revolucionaria Nacional Guatemalteca
USC	: United Somali Congress
UVF	: Ulster Volunteer Force
WSLF	: Western Somali Liberation Front
YSP	: Yemen Socialist Party
ZANU	: Zimbabwe African National Union
ZAPU	: Zimbabwe African People's Union

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 4.1. Araştırmanın Hipotezleri.....	52
Tablo 6.1. Dünya Kömür Rezervleri.....	111
Tablo 6.2. Bölgesel Kömür Rezervleri ve Yıllık Tüketim Oranları.....	112
Tablo 6.3. Dünya Doğal Gaz Rezervleri.....	113
Tablo 6.4. Bölgesel Doğal Gaz Rezervleri ve Yıllık Tüketim Oranları.....	114
Tablo 6.5. Dünya Petrol Rezervleri.....	115
Tablo 6.6. Bölgesel Petrol Rezervleri ve Yıllık Tüketim Oranları.....	116
Tablo 6.7. Bölgesel Petrol Rezervleri ve Yıllık Tüketim Oranları.....	116
Tablo 6.8. BAF Bölgesi Savaş Katılım Miktarları.....	119
Tablo 6.9. AVR Bölgesi Savaş Katılım Miktarları.....	119
Tablo 6.10. DA Bölgesi Savaş Katılım Miktarları.....	120
Tablo 6.11. DAF Bölgesi Savaş Katılım Miktarları.....	120
Tablo 6.12. GAF Bölgesi Savaş Katılım Miktarları.....	121
Tablo 6.13. GGDA Bölgesi Savaş Katılım Miktarları.....	121
Tablo 6.14. GAM Bölgesi Savaş Katılım Miktarları.....	122
Tablo 6.15. KAF Bölgesi Savaş Katılım Miktarları.....	122
Tablo 6.16. KAM Bölgesi Savaş Katılım Miktarları.....	122
Tablo 6.17. OAF Bölgesi Savaş Katılım Miktarları.....	123
Tablo 6.18. OAM Bölgesi Savaş Katılım Miktarları.....	123
Tablo 6.19. YOD Bölgesi Savaş Katılım Miktarları.....	124
Tablo 6.20. 1945-2007 Arasında Savaşların Coğrafik Dağılımı.....	124
Tablo 6.21. 1945-2007 Petrol Rezervi ile Savaş Arasındaki İlişki	125
Tablo 6.22. Bölgesel Savaş ve Ölüm Oranları	127
Tablo 6.23. Savaşların Sonuçları.....	127
Tablo 6.24. Savaş Sonuçlarının Grafikselsel Dağılımı.....	128
Tablo 6.25. Savaşların Süreleri.....	129
Tablo 6.26. Savaşlar ve Sürelerinin Grafik Dağılımı.....	130
Tablo 6.27. Savaşlara Dışarıdan Müdahil Olma Miktarları.....	131
Tablo 6.28. Müdahil Olma ile Enerji Tüketimi Arasındaki İlişki	132
Tablo 6.29. Müdahil Olma Miktarının Ülkelere Göre Dağılımı.....	132
Tablo 6.30. Silah Üreticisi Ülkelerin Ortalama Silah Satış Oranları	134
Tablo 6.31. Silah Üreticisi Ülkelerin Ortalama Silah Satış Miktarları.....	134

Tablo 6.32.	Savaş Miktarları ve Tipleri.....	135
Tablo 6.33.	Çatışma Tipleri ile Kaynaklar Arasındaki İlişki.....	137
Tablo 6.34.	Araştırma Bulguları ve Değerlendirme.....	138

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 2.1.	Kaynak Bağımlılığı Nedenleri ve Örgüt Reaksiyonları33
Şekil 3.1.	Çatışma ve Savaş Tipleri.....44
Şekil 5.1.	Dünya Üzerindeki Temel Bölgeler59
Şekil 5.2.	Savaş Listesi.....62

EKLER LİSTESİ

		Sayfa
Ek-1.	İkinci Dünya Savaşı Sonrası Meydana Gelen Savaşların Listesi.....	161
Ek-2.	Onaylanmış Petrol Rezervleri.....	190
Ek-3.	Onaylanmış Kömür Rezervleri.....	191
Ek-4.	Onaylanmış Doğal Gaz Rezervleri.....	192
Ek-5.	1965-2007 Arası Petrol Tüketim Miktarları.....	192
Ek-6.	1965-2007 Arası Kömür Tüketimi.....	194
Ek-7.	1965-2007 Arası Doğal Gaz Tüketimi.....	195
Ek-8.	Nükleer Enerji Tüketimi.....	196
Ek-9.	Toplam Yakıt Tüketimi.....	197
Ek-10.	Korelasyon Analizi Tablosu.....	199

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Tarih boyunca savaşlarda milyonlarca kişi ölmüş, yaralanmış, bir o kadarı da göç etmek zorunda kalmıştır. Birinci Dünya Savaşı biterken İkinci Dünya Savaşının temelleri atılmış, bağımsızlık savaşları, iç savaşlar, rejim savaşları birbirini kovalamıştır. Milyonlarca insan savaş sonucu kötü muameleye maruz kalmış, mülteci durumuna düşmüş, yaralanmış ve hayatını kaybetmiştir (Gantzel, Schwinghammer, 1999).

İkinci dünya savaşından günümüze kadar dünya üzerinde hemen hemen savaşız geçen tek bir gün olmamıştır. Savaşların nedeni ve etkileri; sosyoloji, psikoloji, antropoloji, hukuk, uluslar arası ilişkiler ve politika gibi pek çok farklı disiplin tarafından incelenmiş, fakat örgüt kuramları açısından çok az çalışmanın konusu olmuştur (ör. Levy, 1989; Schlichte, 2003). Savaş, süreci ve etkileri üzerine yapılan çalışmalar; devlet kurumları, askeri kurumlar, savaş karşıtı örgütler ve istatistikî verileri inceleyen kurumlar noktasında yoğunlaşmıştır.

İster dünyanın en gelişmiş ülkesi, ister dünyanın en fakir ülkesi olsun tüm toplumlar bir şekilde savaşmakta ve birbirlerine şiddet uygulamaktadır. Herkes tarafından kötü olarak tanımlandığı halde, tüm toplumların bir şekilde katıldığı, taraf olduğu veya göz yumduğu bu faaliyetin temelinde güç mücadelesi yatmaktadır. Güç; fiziksel veya davranışsal olarak, bir etki yapabilme veya bir etkiye direnebilme, kişi ya da organizasyonların, kaynakları kullanarak arzu edilen amaçlara ulaşma yeteneğidir (Schiwirian, 1998). Bir çeşit enerjidir, kaynaklara sahip olabilme ve kullanabilme yetisidir. Dönüştürülebilir olma özelliği ile finansal, fiziksel, beşeri, örgütsel ve teknolojik yapı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gücün kazanılması ve idame ettirilebilmesi, kaynakların elde edilmesi ve uygun kullanımı ile doğrudan ilişkilidir. Kaynak tedarikinde meydana gelen bir kıtlık; örgütün stratejik yönetiminde ciddi tedbirler alınmasına örgütün çevre algısının değişmesine sebep olmaktadır. Bu durum örgütü daha çok risk alamaya, kendi içyapısını veya çevresini değiştirmeye hatta bu uğurda örgütü güç ve şiddet kullanmaya itebilmektedir.

Kaynaklara istediği kadar sahip olamayan örgütler yeni bir teknoloji veya keşfe kadar kaynak bağımlılığı durumlarından kurtulamazlar (Sondhaus 1989). Bu çelişki örgütlerin güçleri oranında kaynak arayışı mücadelelerini körükler ve örgütler kendi haklı bahaneleri gereği, geliştirdikleri stratejileri devreye sokarak tedarikçilerine, rakiplerine veya potansiyellerine saldırırlar (Klare, 2002).

Kaynakların elde edilmesi mücadelesi savaş boyutu ile ele alındığında, faaliyetinin yürütülmesi kendi içinde muazzam bir kaynak harcanmasını da beraberinde gerektirmekte ve örgütün her hamlesinde, daha fazla kaynak bağımlısı olmasını sağlamaktadır. Bu çalışmada; savaşların ortaya çıkmasındaki temel nedenler ve süreçler, örgüt teorileri (kaynak bağımlılığı yaklaşımı) yönü ile incelenmiştir. Çalışmanın savaşlar ve örgüt teorileri yazınına katkıda bulunması beklenmektedir.

1.1. Çalışmanın Önemi

Örgütlerin hayatta kalması; iş gücü, sermaye, teknik donanım vb. gibi örgütsel kaynakların, örgütsel amaçları gerçekleştirmek üzere etkin bir şekilde koordine edilmesi, yönetilebilmesine bağlıdır (Rachman ve diğerleri, 1993)

Yönetim biliminin gelişimine tarihsel açıdan bakıldığında; 1887-1927 yılları arasında, yapıya ağırlık veren geleneksel (klasik) yaklaşımlar, 1909-1945 yılları arasında insana ağırlık veren davranışçı (neo klasik) yaklaşımlar ve 1946'dan günümüze kadar, örgütü bir sistem olarak ele alan sistem yaklaşımlarının etkin olduğu görülmektedir (Düren, 2000; Erdoğan, 2000)

Yüzyılın başından İkinci Dünya Savaşına kadar olan dönemde, Taylor'un "bilimsel yönetim" yaklaşımı çerçevesinde, işletmelerde içe dönük rasyonellik arayışları söz konusu olmuş, bu rasyonellik arayışı, ikinci aşamada insan ilişkileri yaklaşımı ile daha beşeri bir nitelik kazanmıştır. Ancak, bu dönemde örgütlerin çevreleri, fazla bir dikkat ve araştırma konusu olmamıştır. Önceliğin mal ve hizmet arzı olarak belirlendiği 1950'li yıllara kadar en önemli çalışma konusu, kalite kontrol çabalarıdır. 1960'lı yıllarda, rekabetin tehdit edici şekilde artmaya başlaması, batılı şirketleri, arz ekonomisinden, müşterinin belirleyici olmaya başladığı talep ekonomisine geçiş ile karşı karşıya getirmiştir. Dikkatler süratle rekabet edebilirliğin ve dolayısıyla da dışa dönük duyarlı örgüt yapılarının önemine çevrilmiştir. Örgütler, farklılaşan pazar taleplerine göre ürünlerini çeşitlendirmek ve tüketici ihtiyacına göre kişiselleştirmek zorunda kalmışlardır. Böylece, yönetim düşüncesine, açık sistem anlayışı ve en iyinin duruma göre değiştiğini kabul eden durumsallık yaklaşımı hâkim olmaya başlamıştır. 1960'lı yıllar tüketim toplumu ve pazarlama anlayışının geliştiği ve yönetsel yaklaşımlarda radikal değişikliklerin yaşandığı bir dönüm noktası olmuştur. Aynı yıllarda, hizmet sektöründe de belirgin bir gelişme yaşanmaya başlamış olup, tamamen müşteriye yönelik olan hizmet faaliyetleri, pazarlama anlayışı gelişiminde önemli rol oynamış, 1970'li yıllarda, işletme yönetiminde strateji kavramı ön plana çıkmıştır. Pazarlardaki gelişmeler rekabeti yoğunlaştırmaya başlamış, rekabetin giderek artan baskısı, örgütlere yatırım ve pazarlama konularında stratejik hedefler belirlemeye yönelmiştir. 1980'li yıllar, örgüt yönetimlerinin 1970'lerde baş gösteren ve giderek pekişen üç önemli faktörü artık veri olarak kabul etmeye başladıkları dönem olmuştur. Bunlar; enerji ve hammadde konusundaki kısıtlılık ve artan baskılar, para ve finans piyasalarındaki sürekli istikrarsızlıklar ve yeni ekonomik dünya düzenine geçiştir (Güçlü, 2003). İşte bu noktada 1970'li yıllarda temeli atılan kaynak bağımlılığı yaklaşımı, örgütlerin stratejik yönetim yapılarının şekillenmesinde; kaynak bağımlılığını en aza indirecek yönetsel fonksiyonları içeren bir kavram olarak karşımıza çıkmıştır.

Kaynak bağımlılığı kavramı; örgütlerin çevreye bağımlılıkları ve bu durum karşısında neler yaptıklarıyla ilgilenmiş; örgütler arası ilişkiler, çevreye yönelik

stratejiler, örgütsel yapılar, yönetim kuralları, siyasal davranışlar, satın alma ve birleşmeler gibi konuları ele almıştır. Bu yaklaşım çerçevesinde, içyapı; bir güç ve bağımlılık sistemi, bir siyaset ortamı olarak değerlendirilmiştir. Örgütler, iç ve dış çevrelerini etkileyebilen ve şekillendiren; çıkarları ve özellikleriyle farklı hareketlere girişebilen varlıklar olarak tanımlanmıştır (Üsdiken, 2007). Bu yönleri ile kaynak bağımlılığı yaklaşımında yer alan örgütler; devletler ile büyük benzerlikler göstermektedir. Devletler de iç ve dış dinamiklerin etkisi altında, amaçlarına ulaşmak için sürekli iç ve dış yapısını değiştirmeye gayret eden, siyasi ve kaynağa bağımlı yapılardır.

Devletlerin; ihtiyaçları, emniyeti ve çıkarları doğrultusunda oluşturduğu politikalarının bir fonksiyonunu da savaşlardır. Kaynağın acilliği, kıtlığı, kritikliği, kaynağın önemini ve savaş çıkma ihtimalini artıran unsurlardandır. Bu yönü ile savaş; politikanın şiddet içeren bir uzantısıdır (Clausewitz, 1976).

Savaş yazınında da, savaşa örgütsel teorilere göre yaklaşan çalışmalar bulunmaktadır (Sorokin, 1937; Richardson, 1960; Wright, 1965; Small ve Singer, 1972-1982; Butterworth ve Scranton, 1976; Kaye, Grant ve Emond, 1985; Luard, 1986; Holsti, 1991; Arnold, 1991; Gantzel ve Schwinghammer, 1999; Klare, 2002 ve White, 2005). Bu çalışma, bir tarafta kaynak bağımlılığı teorisi diğer tarafta savaşlarla ilgili yazını esas alarak, örgütlerin kaynak bağımlılığı yönetimi ile savaşları şekillendiren çatışmalar arasındaki ilişkiyi küresel boyutta incelemiş olması yönü ile önem taşımaktadır.

1.2. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Bu tez çalışmasının amacı günümüz örgüt anlayışındaki değişimler sonucu kaynak bağımlılığı yönetiminin gittikçe artan önemi ve kaynak bağımlılığı yönetiminin, İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen savaşlar üzerindeki etkilerinin ölçülmesini sağlamaktır. Bu tez çalışmasında incelenen savaşlar, yapılan yazın taramasından hareketle, kaynak bağımlılığının; sistem çatışmaları, güç çatışmaları, bölgesel çatışmalar ve dış güç etkili çatışmalar üzerindeki etkilerini ölçülmesi amaçlanmıştır.

Ayrıca araştırmanın kontrol değişkenleri olarak belirlenen onaylanmış petrol, kömür ve doğal gaz rezervleri ile bunların tüketim miktarları ve coğrafi konumları gibi özellikler, kaynak bağımlılığının savaşlar üzerindeki etkilerinin ölçülmesi amacıyla içeriğe dâhil edilmiştir.

Pfeffer ve Salancik (1978) örgüt faaliyetlerinin, sadece örgüt amaçları veya örgüt yöneticilerinin istekleri doğrultusunda değil aynı zamanda çevrenin yarattığı baskılar ve kısıtlarla ilgili olduğunu, örgütlerin bu kısıt ve baskılara karşılık verirken imkânları ölçüsünde çevreyi kendi çıkarları doğrultusunda değiştirmeyi hedeflediğini belirtmiştir. Örgütlerin faaliyetlerini devam ettirmek için bağımlı oldukları kaynakları elde etme, idame ettirme ve çevreyi kendi çıkarları doğrultusunda değiştirme istekleri, savaşları da kaçınılmaz hale getirmiştir.

1.3. Çalışmanın Planı

Yedi bölümden oluşan tez çalışmasının, birinci bölümü giriş olup, bu bölümde, çalışmanın önemi, amacı, kapsamı, izlenen yöntem ve planı hakkında bilgiler yer almaktadır.

İkinci bölümde, örgütlerde kaynak bağımlılığı konusunu ele alan, kavram ve teorilere değinilmiş, kaynak bağımlılığının sebepleri, örgüt üzerindeki etkisi, kaynak bağımlılığının giderilmesine yönelik ele alınan yönetim stratejileri üzerinde durulmuştur. Kaynak bağımlısı örgütlerin iç ve dış çevreyi algılayışları, çevreyi ve kendi içyapılarını değiştirmek için uyguladıkları yöntemler incelenmiştir. Genel olarak kaynak bağımlılığı kavramının ele alındığı bu bölümde yazında yer alan karşı görüşlere de yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, kaynak bağımlılığının savaşlar üzerindeki etkileri çerçevesinde; savaş kavramı, çatışma formları ile çatışmalar ile kaynak bağımlılığı yaklaşımının nasıl ilişkilendirildiği incelenmiş, savaşların sebepleri ve kaynak ihtiyacına hakkındaki değerlendirmelere bu bölümde yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde, çalışmanın ikinci bölümünde yer alan kaynak bağımlılığı kavramı çerçevesinde, örgütlerin kaynak bağımlılığını en aza indirmek için uyguladıkları yöntemler ile çalışmanın üçüncü bölümde yer alan kaynak bağımlılığının çatışmalar üzerindeki etkileri arasında kurulan, hipotezlere yer verilmiştir.

Beşinci bölümde, dördüncü bölümde geliştirilen araştırma hipotezlerinin sınanacağı örneklemin seçimi, kaynak bağımlılığının savaşlar üzerindeki etkisine ilişkin araştırmanın metodu, araştırmada kullanılan değişkenlerin ölçümü, verilerin toplanması ve verilerin analiz yöntemi yer almaktadır.

Altıncı bölümde, kaynak bağımlılığının savaşlar üzerindeki etkisine ilişkin araştırmanın bulguları ve değerlendirmeleri bulunmaktadır. Bu kapsamda, oransal karşılaştırmalar yanında, kaynak bağımlılığının savaşlarda yer alan; sistem, güç, bölgesel ve dış güç etkili çatışmalar üzerindeki etkileri, coğrafi ve demografik veriler ile karşılaştırmış ve korelasyon analizine tabi tutulmuştur.

Yedinci Bölümde, çalışmadan elde edilen sonuçlar ve önerilere yer verilmekte ve değerlendirmeler ışığında, çalışmanın örgüt ve savaş yazınına yaptığı katkılar tartışılmakta, çalışmanın kısıtları üzerinde durularak daha sonraki çalışmalara ışık tutabilecek bir takım öneriler sunulmaktadır. Buna ek olarak çıkması muhtemel savaşlara önceden tahminine yönelik olarak planlamacılara sonuçlardan nasıl yararlanabilecekleri açıklanmaktadır.

BÖLÜM 2

KAYNAK BAĞIMLILIĞI KAVRAMININ KURAMSAL ÇERÇEVESİ

Çalışmanın bu bölümünde kaynak bağımlılığının ortaya çıkışı ve geliştirdiği ana konular üzerinde durulacak, sonrasında kaynak bağımlılığı görüşlerinin anlatılması ve etkilerinin incelenmesine geçilecektir. Öncelikle yaklaşımın temellerini teşkil eden kuramsal düşüncelere, sonrasında kullandığı ana kavramlara ve bunlardan hareketle geliştirilen iddialara yer verilecek, ardından kaynak bağımlılığı fikirlerinin kullanıldığı araştırmalar üzerinde durulacaktır. Pfeffer ve Salancik'in 1978'de yayınlandığı kitabından sonra ortaya çıkan araştırmalar gözden geçirilecek, kaynak bağımlılığı yaklaşımının Türkiye'deki yansımalarına değinilecektir. Son olarak kaynak bağımlılığının örgüt kuramları arasındaki yeri gözden geçirilecektir.

2.1. Kaynak Bağımlılığı Kavramı

Kaynak bağımlılığı kavramı birbiri ile ilişkili üç temel konu üzerine oturmuş bir kavramdır. Bunlardan ilki; örgütlerin çevreye bağımlılıkları ve bu durum karşısında neler yaptıklarıyla ilgilidir. Bağımlılık ve güç arasındaki bağ esas temadır, ancak vurgu ve ilgi çevreyle ilişkiler üzerinedir. Örgütler arası ilişkiler, çevreye yönelik stratejiler, örgütsel yapılar, yönetim kuralları, siyasal davranışlar, satın alma ve birleşmeler gibi konuları kapsamaktadır.

İkincisi, örgütü oluşturan iç dinamikler ile ilgilidir. İçyapı; bir güç ve bağımlılık sistemi olarak el alınmıştır. Burada kişilerin ve grupların farklı çıkarları, beklentileri ve hedefleri; birbirlerini, örgütün karar alma süreçlerini ve amaçlarını etkileme çabaları ve örgütün kaynaklarından daha fazla pay alma gayretleri, özetle siyaset vardır. Ancak bu siyasi ortamında herkes aynı konum, dolayısı ile aynı güce sahip değildir.

Üçüncü olarak; kaynak bağımlılığı yaklaşımı örgütün önemsenişini ifade etmektedir. Kaynak bağımlılığı yaklaşımının çizdiği resimde örgütler, içindeki olayları şekillendiren, bir ortam yaratan, sınırları belirgin, çıkarları ve özellikleriyle farklı hareketlere girişebilen varlıklar olarak gösterilmektedir. Çoğulcudur, yalnızca yöneticileri ön plana çıkaran, yaklaşımlardan uzaktır. Deyim yerindeyse, başrolde örgütler vardır (Üsdiken, 2007).

2.1.1. Kaynak Bağımlılığı Kavramının Temelleri

Örgütlerde kaynak bağımlılığı konusu genel olarak Pfeffer (1972: a, b, c; 1973) ve çalışma arkadaşlarının (Pfeffer ve Leblebici, 1973; Salancik ve Pfeffer, 1974; Pfeffer ve Nowak, 1976) yaptığı yayınlarda görülmüştür. Kaynak bağımlılığı teriminin bir yaklaşım olarak vurgulanması ise konu ile ilgili fikirlerin bir araya getirilip gözlemlenip, ölçülmesinden sonra ilk olarak Aldrich ve Pfeffer'in (1976) yaptığı ortak çalışma neticesinde gündeme gelmiştir. Ancak ifade ettiği perspektifin etkisinin artması ve yaygınlaşması, Pfeffer ve Salancik'in (1978) "Örgütlerin Dışarıdan Denetimi: Kaynak Bağımlılığı Perspektifi" başlıklı kitabının yayınlanmasından sonra olmuştur.

Kaynak bağımlılığı yaklaşımı, 1950-1960 yılları arasında ortaya çıkan durumsalcı düşünceyle aynı temelleri paylaşmaktadır. Genel olarak örgütlerin, içine odaklı olmaktan çıkarak, faaliyet gösterdikleri çevrenin, örgütler açısından taşıdığı önem vurgulanmıştır (Üsdiken, 2007).

Kaynak bağımlılığı yaklaşımının ele aldığı iki temel önerme bulunmaktadır. Bu önermelerden biri; örgüt faaliyetlerinin, yalnızca kendi amaçları veya örgüt yöneticilerinin istekleri doğrultusunda değil, çevrenin yarattığı baskılarla ve getirdiği kısıtlarla ilgili olduğudur. Ayrıca örgütler, dışarıdan gelen bu taleplere ve sınırlamalara karşılık verirken, yalnızca uyum gösterme değil, çevreyle ilişkilerini olabildiğince kendi çıkarları doğrultusunda yönetme gayreti içindedirler. İkinci önermede ise; örgütlerin kendi bünyeleri içinde de gücün önemli bir rol oynadığı, dolayısıyla karar alma süreçlerinin

siyasi bir nitelik taşıdığıdır. Kaynak bağımlılığı yaklaşımının esasını bu iki tez oluşturmaktadır (Pfeffer ve Salancik, 1978: 24).

Kaynak bağımlılığı yaklaşımı, 1960'larda ortaya çıkan açık sistem (Katz ve Kahn, 1978), 1970'lerde etkinlik kazanan örgütler arasında ilişkiler (Levine ve White, 1961) ile sosyal ortamlardaki alışverişten doğan bağımlılık ve güç ilişkileri (Emerson, 1962 ve Blau, 1964) gibi konuların yorumlanması neticesinde ortaya çıkmış bir yaklaşımdır.

Örgütler tümüyle kendi kendilerine yeterli değildir. İhtiyaç duydukları bütün kaynakları ve faaliyetleri içsel olarak sağlayamazlar. Gereksindikleri bazı kaynakları çevrelerindeki unsurlardan temin etmek zorundadırlar. Bu da çevresindeki diğer örgütlerle ilişki içine girme gereğini yaratmaktadır. Örgüt çevreye, pek çok iç ve dış, sosyal etkileşim ile bağlıdır (müşteri, tedarikçi, birlik, dernek, rekabetçi vb.). Çevreyi örgütler için önemli kılan neden budur (Burns ve Stalker, 1961). Örgütün ihtiyaç duyduğu kaynakların temin edildiği çevrenin her zaman güvenilir olmaması, örgüt için beklenmedik durumlara yol açabilir. Bu durum açık-sistem köklerinden gelen durumsalcı düşünce bağlamında geliştirilen (Thompson, 1967), çevrenin örgüt için bir belirsizlik kaynağı olabileceği fikrine dayanmaktadır. Problem örgütün kaynaklara bağımlılığı değil, bağımlı olduğu kaynakların içinde bulunduğu çevrenin güvenli, diğer bir deyişle tahmin edilebilir olmamasıdır (Pfeffer ve Salancik, 1978).

Örgüt; kaynakların kıt olduğu bir ortamda, ihtiyaçlarını başka örgütlerden temin etme yoluna gitmektedir. Bu konu, sosyal mübadele kuramının örgüt düzeyinde uygulanması ile şekillenmiştir. Mübadeleden kastedilen, iki örgüt arasında, kendi amaçlarına ulaşmak için gönüllü bir ilişki veya ortak faaliyettir (Levine ve White, 1961). Kaynak ihtiyaçlarını karşılamak üzere girilen bu örgütler arası ilişki veya faaliyetlerin alışveriş niteliğinde olduğundan söz edilmektedir. Kurulan bağların eşit şartlar altında olmayabileceğinden bahsedilse de, ilişkilerin gönüllü bir mahiyet taşımasından ve zorlamayı içermiyor olması fikrinden hareket edilmektedir.

Örgütler; birey ve grupların farklı tercih ve amaçlar peşinde koştukları bir koalisyonudur (Cyert ve March, 1963). Koalisyon tanımlamasının kullanılmasının sebebi, örgütle içerden veya dışarıdan ilgisi olan birey ve grupların farklı tercih ve amaçlar peşinde koşmaları, sunduklarının karşılığında, elde ettiklerinin tatmin edici olmasını sağlamaya çalışmaları, bir alışveriş halinde bulunmaları ve bunun muhasebesini yapmalarından kaynaklanmaktadır. Çabalarının bir yönünü de, elde edebileceklerinin bir parçası olarak, örgütü kendi bireysel veya grup tercihleri ve çıkarları doğrultusunda etkileme gayreti içinde olmalarıdır (Pfeffer ve Salancik, 1978). Örgüt, tercihlerin ve çıkarların çeliştiği, ancak yürütülen faaliyetlere ilişkin ortak ilgilerin bir arada tuttuğu bir ortam olarak görülmektedir. Böylelikle, örgütlerin birtakım amaçları gerçekleştirmek için akılcı bir vasıta oldukları ve bu amaçların bir örgütte yer alan herkes tarafından paylaşıldığı gibi bir anlayıştan uzaklaşmaktadır. Kaynak bağımlılığı yaklaşımının bu düşüncelere dayanarak vardığı nokta, gerek örgütler arası ilişkilerin, gerekse örgütün iç bünyesi ve karar alma süreçlerinin siyasi bir bakış açısıyla irdelenmesi gerektiğidir (Üsdiken, 2007).

2.1.2. Kaynak Bağımlılığı, Çevre, Yönetici ve Örgüt Etkileşimleri

Örgütlerin hayatta kalması, ihtiyaç duyduğu kaynakları tedarik ve idamesine bağlıdır. Bu sorun örgütün her ihtiyacına sahip olduğu durumlarda çok önemli olmamakla beraber, gerçekte hiçbir örgüt tam olarak kendi kendine yeten bir yapıya sahip değildir. Örgütler başka örgütlerinde içinde yer aldığı bir çevre ile kuşatılmıştır ve bu örgütlere ihtiyaçları oranında bağımlıdır. Örgütler rekabete dayalı, sosyal-yasal olarak tanımlanmış, limitleri olan ve kontrol mekanizmasının uygulandığı bir sistemde; federasyon, dernek, müşteri-tedarikçi ve benzeri oluşumlarla içinde bulundukları çevre ile etkileşim halindedirler. İster özel kuruluşlar, büyük, küçük organizasyonlar, ister organik veya bürokratik örgütler olsun tüm örgütler ihtiyaç duydukları gereksinimlerini karşılamak için gayret göstermektedirler (Burns ve Stalker, 1961).

Kaynak bağımlılığının esasını örgütün çevreye olan bağımlılığı değil bağımlı olunan çevrenin güvenilmez olması oluşturmaktadır. Çevre değişkendir, yeni örgütler girip çıkabilir, kaynaklar azalıp çoğalabilir. Önemli olan çevrenin tahmin edilebilir olmasının sağlanmasıdır (Pfeffer ve Salancik, 1978)

Çevre örgüt tarafından gerçekte olduğu gibi tıpatıp değil örgütün çevreyi algılayabildiği ölçüde gerçektir; bu gerçeklik; örgütün ihtiyaç duyduğu kaynaklarını tedarik ettiği çevreden aldığı bilgileri toplama, filtreleme, seçme ve kullanma kabiliyeti ile doğru orantılıdır. Organizasyonun dıştan gelen bilgileri takip edecek ve içsel fonksiyonlarını dış etkenlerden koruyacak birimleri bulunmaktadır. Örgütün öngörüsünü bu birimlerde çalışanlar oluşturmaktadır. Çalışanlarda; bilgiyi örgüt içindeki kendi pozisyonlarını sağlamlaştırmak için kullanmakta ve örgütün öngörüsünü kendi amaçlarına yönelik olarak etkileyebilmektedirler (Pfeffer ve Salancik, 1978).

Örgütün kaynaklara ulaşmak için işlediği bilgi örgütün kararlarını etkilediğinden örgüt kendini kuşatan çevreyi tanımak için etkileşim içinde bulunduğu, bağımlı olduğu çevrede olabildiğince temsilci bulundurmaya çalışmaktadır. Çevreden daha çok bilgi alınması ve kaynak tedarikinin idamesinin sağlanması, örgütün dönemsel değişimlerden en az etkilenmesi gayesi ile örgüt; amaç ve istekleri birbiri ile çelişen diğer örgütler içine de temsilciler marifeti ile nüfus edinme gayreti içindedir. Örgüt bağımlı olduğu örgüt sayısını maksimize ederek farkındalığını ve alternatiflerini artırmaya çalışmaktadır. Bununla birlikte doğal olarak örgütün ilişki içinde olduğu diğer örgütlerle bağımlılıklarının gevşek olması örgüt için ilave bir fayda teşkil etmektedir.

Örgütün hayatta kalmasında bir diğer önemli etkende çevre kısıtlarının örgüt tarafından kavranmasıdır. Kısıtlar; bir şekilde fiziksel gerçeklere, sosyal baskıya, bilgi ve bilgiyi kavrama kapasitesine ve hatta bireylerin şahsi tercihlerine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Pek çok olayda kısıtlar istenilen davranış değişikliğinin oluşturulmasına yönelik olarak ortaya çıkmakta

veya manipüle edilmektedir. Bağımlılıkları çevreyi değiştirebilme gücünü sınırlayan, örgüt bireylerin tek başına kendilerini kuşatan çevrenin kısıtlarını kısa zamanda değiştirmesi imkânsız olmamakla beraber çok azdır (Salancik ve arkadaşları, 1975).

Yönetimin fonksiyonu çevrenin daha istikrarlı ve cömert olması için; çevrenin arzu edilen şekilde değiştirilmesine yönelik olarak rehberlik ve kontrol faaliyetinin yürütülmesidir. Yönetim aynı zamanda, kısıtları kavramalı, örgütü meydana getiren sosyal yapıyı anlamalı ve bundan faydalanmasını bilmedir. Yönetim örgütün etkinliğin artırma gayesi içinde olmalıdır. Etkinliğin genellikle verimlilik ile berber telaffuz edilmesine rağmen etkinlik dışsal verimlilik ise içsel bir kavramdır. Örgütün etkin olması onun dış çevrede diğer örgütlere kıyasla daha çok kabul gördüğünün bir göstergesidir.

Yönetim fonksiyonu içinde yöneticinin fonksiyonu, bağımlı olduğu çevreyi oluşturan dinamikleri değiştirmede süreci semboliktir (Mintzberg, 1973), örnek vermek gerekirse bir beysbol takımında maçların kötü gitmesi sonucunda hemen hemen her şeyin aynı kalmasına rağmen, antrenör ilk olarak değiştirilenler arasındadır (Gamson ve Scotch, 1964). Yöneticinin etkinliği çevrenin imkânları ile sınırlıdır.

2.2. Kaynak Bağımlılığı Yaklaşımının Gelişim Süreci

Bu bölümde kaynak bağımlılığı yaklaşımının ortaya çıkışı ile ilgili olarak; ilk çalışmalar, bu çalışmaların gelişimi, kaynak bağımlılığının diğer yaklaşımlar ile karşılaştırılmasına yer verilecek ve Türkiye’de kaynak bağımlılığı yaklaşımının yeri üzerinde durulacaktır.

2.2.1. Kaynak Bağımlılığı Yaklaşımının Başlangıç Evresi

Kaynak bağımlılığı çalışmaları ilk başlarda çevresel ilişkilerin yönetimi ile ilgili konuları ele almış ve bağımlı değişkenleri incelenmiştir. Örgütler arası bağımlılık ve güç ilişkilerinin sonuçları (Pfeffer, 1972c; Pfeffer ve Leong, 1977),

yöneticilerin özellikleri ve görevde kalma süreleri (Pfeffer ve Salancik, 1977; Pfeffer ve Leblebici, 1973), yönetim kurullarının büyüklüğü, bileşimi ve işlevleri (Pfeffer, 1972a; 1973), şirket birleşmeleri (Pfeffer, 1972b), yeni faaliyet alanlarına girme (Pfeffer, 1972b, c) ve ortak şirket kurma girişimleri (Pfeffer ve Nowak, 1976) gibi konular ele alınmıştır. Öte yandan Hickson ve çalışma arkadaşları (Hickson vd., 1971; Hinings vd., 1974) kuramsal çerçevenin devamı niteliğindeki birimler arası güç dağılımı ve bunların sonuçları hakkındaki araştırmalarda bulunmuştur.

Bu araştırmaların sonucunda elde edilen veriler az da olsa kaynak bağımlılığını destekler nitelikler taşımaktadır. Örnek olarak; kamu kuruluşlarıyla iş yapan veya kamunun finansmanına daha fazla ihtiyaç duyan örgüt yöneticilerinin devletin politikalarına ve taleplerine daha itaatkâr davranmaya eğilimli oldukları (Pfeffer, 1972c), örgüt üst düzey yöneticilerinin özelliklerinin, örgütün içinde yer aldığı endüstriye göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. (Pfeffer ve Leblebici, 1973).

Benzer olarak hastaneler üzerinde yapılan bir araştırmada; hastane başarısının, hastane yönetim kurulunun ne denli çevresel gereklere (yerleşim merkezinin mahiyetine uygun) göre karar alabildiği ve kaynak yaratabildiği ile doğru orantılı olduğu, hastane yönetim kurullarında yer alacak kimselerin seçiminde de bu kıstasların önem arz ettiği değerlendirilmiştir (Pfeffer, 1973).

Örgütlerin kaynak alışverişlerinin (satışlarının ve satın almalarının) yüksek olduğu sanayilerde, şirket birleşmelerinin daha yüksek olduğu, bir sanayi dalında; kendi içindeki kaynak alışverişinin artmasının şirket satın almalarını da artırdığı ve bunun amacının da, bağımlılıkları örgütün içine çekme kaygısıyla yapılan dikey bütünleşmeler olduğu vurgulanmış ve aynı sanayi dalındaki birleşmelerin, yoğunlaşma derecesiyle ilişkili olduğu bulunmuştur (Pfeffer, 1972b).

Kaynak bağımlılığı yaklaşımının ortaya çıkışında genel olarak yapılan çalışmalardan elde edilen veriler neticesinde; kavramlarla kullanılan ölçüler

arasındaki bağıın zayıf olduğu, verilerin varsayıma dayandığı ve uygun analiz tekniklerinin kullanılmadığı belirlenmiştir. Dolayısıyla, bu ilk örnekler kaynak bağıımlılığı yaklaşımı için sağlam bir deneysel temel sağlar nitelikte değildir. Bu durum daha çok kavramsal çerçeve ve barındırdığı fikirlerin getirdiğı yeni araştırma soruları ve gündemlerini gösteren çalışmalar şeklinde ele alınmalıdır (Üsdiken, 2007).

2.2.2. Jeffrey PFEFFER, Gerald SALANCIK ve Sonrası

Pfeffer ve Salancik'in 1978 yılında yayınlanan kitabının, kaynak bağıımlılığı yaklaşımının gelişimi üzerindeki etkisinin sınanmasına yönelik olarak, bu yaklaşımın önemli bir çıkış noktasını teşkil ettiğı ve etkisinin yüksek olması beklenerek dergilerde yayınlanmış makaleler üzerinde incelemeler yapılmıştır.

Bu amaçla; ilk olarak, örgütler ve yönetim konularına yönelik sosyoloji dergileri (Academy of Management journal, Academy of Management Review, Administrative Science Quarterly, journal of Management, Organization Science, Strategic Management journal, Avrupa'dan journal of Management Studies, Organization Studies, sosyoloji için de American journal of Sociology, American Sociological Review) seçilmiş ve taranmıştır. Bunlara ek olarak bir tarama da, kaynak bağıımlılığı yaklaşımının önde gelen iki ismi olan Pfeffer ve Salancik'in aynı dergi kümesi içinde yayınladıkları makaleleri belirlemek için yapılmıştır. Sonuçta; dokuzunda Pfeffer ve veya Salancik'in de yazarları arasında yer aldığı kaynak bağıımlılığı yaklaşımının gelişimine yönelik, toplam 51 makale belirlenmiştir. Bu makalelerde; kaynak bağıımlılığı yaklaşımının araştırmalarda ve kuramsal çalışmalarda ne şekilde kullanıldığı, tek başına temel teşkil edip etmediğı, başka yaklaşımlar ile kıyaslanması, farklı yaklaşımları bütünleştirme çabaları, diğer bakış açılarını tamamlayıcı şekilde kullanılması ve kaynak bağıımlılığı yaklaşımının etkisinin ne yönlerde geliştiğı üzerinde durulmuştur. (Üsdiken, 2007).

Pfeffer ve Salancik'in 1978'de ki kitabından hemen sonra yayınlanan ve kendilerinin de yazarları içinde yer aldığı makaleleri kitabın bir devamı olarak

görmek mümkündür. Amaç, kitapta ileri sürülen tezlere ilave deneysel destek aramak ve kaynak bağımlılığı yaklaşımının özgün yönlerini vurgulamaktır. Bu kapsamda; Pfeffer ve Salancik (1978) ve Salancik'in (1979) yaptıkları çalışmalarda; savunma alanında devletle iş yapan veya kamunun finansmanına daha fazla ihtiyaç duyan örgütlerin devletin politikalarına ve taleplerine daha itaatkâr davranmaya ne denli eğilimli olduklarını incelemiştir. Araştırma, savunma alanı dışındaki satışları yüksek ve aynı zamanda devletten aldıkları işlerin hacmi düşük olan şirketlerin hükümetin taleplerine uymaya daha yatkın olduklarını göstermiştir

Kitabın hemen akabinde gelen çalışmalardan üçü yöneticilerin değiştirilmesi üzerinedir ve yönetici değişimiyle örgütsel özellikler, örgütün karşı karşıya bulunduğu sorunlar ve çevresel koşullar gibi değişkenler arasındaki ilişkileri sınamaya yöneliktir. Salancik ve arkadaşları (1980) ve Pfeffer ve Moore (1980), üniversitelerdeki bölüm yöneticileri üzerine yaptıkları araştırmalarında bölüm başkanı değişikliklerindeki sıklığın, bölüme ve kaynak darlıklarına bağlı olduğunu göstermişlerdir. Salancik ve Pfeffer'in (1980) Amerikan şirketleri üzerine yaptıkları incelemelerinde, şirket başarısıyla en üst düzey yöneticinin görevde kalma süresi arasındaki ilişkinin sahiplik şekline bağlı olduğunu, özellikle sahip yöneticiler için başarı düzeyinin görev sürelerine etki yapmadığını bulmuşlardır (Üsdiken, 2007).

Salancik ve Meindl'da (1984) hissedarlara sunulan yıllık raporları inceleyerek, karlılık ve büyüme gibi sonuçların istikrarsızlık gösterdiği örgütlerdeki yöneticilerin gerek olumlu gerekse olumsuz sonuçlar için, istikrarlı olanlara kıyasla daha fazla sorumluluk üstlendiklerini ve olumlu olmayan durumları kontrol edilemeyen dış şartlara daha az bağladıklarını bulmuşlardır. Sorunların dış koşullara bağlanması da şirketteki önemli yöneticilerin değiştirildiği durumlarda daha fazla görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle Salancik ve Meindl (1984), üst düzey yöneticilerin esas kaygısını, dış desteğini devam ettirebilmek için olayların kontrolleri altında olduğu "hülyasını" yaratmanın teşkil ettiğini söylemişlerdir (Üsdiken, 2007).

Pfeffer ve Davis-Blake'in (1987) incelemelerinde; ABD'deki üniversitelerde benzer pozisyonlar için farklı tür örgütlerde farklı ücretler ödendiğinin, bunda; pozisyonun örgüt için ne denli kritik önem taşıdığına göre değiştiğini ileri sürmüştür. Sebep olarak ise; örgütlerin farklı kaynak bağımlılıklarıyla karşı karşıya olmaları ve bu kaynakların örgüt için taşıdığı önem, bunların temini ve bu temini gerçekleştiren pozisyonların aldıkları ücretler arasında bir orantı olduğunu belirtmişlerdir. Pfeffer ve Cohen, (1984) yaptığı benzer çalışmalar ise kaynak bağımlılığı düşüncelerinin daha sonraları insan kaynakları yönetimi konusunda başvurulan kuramlardan biri haline gelmesine zemin hazırlanmıştır.

Pfeffer ve Salancik'in (1978) kitabının uzantısı niteliğindeki bazı çalışmalarda da (Salancik vd., 1980; Salancik ve Meindl, 1984) kaynak bağımlılığı yaklaşımının bazı ayrıştırıcı temalarını tekrara ve kuvvetlendirmeye yönelik girişimler gözlenmiştir. Bunlar; özellikleri ve kabiliyetleri itibarıyla; bireyleri veya psikoloji temelli yaklaşımları öne çıkaran tanımlara karşı çıkarak, olguların bireylerden ve psikolojik eğilimlerinden değil, örgüt içi veya dışı koşulların yarattığı ortam tarafından şekillendirildiğidir. Bir diğeri ise örgütlerin gerek iç bünyeleri ve burada meydana gelenler, gerekse çevreleriyle ilişkileri itibarıyla siyasallığı ve örgütlerde olanların, yapılanların sadece, ölçülebilir nitelikte de olsa, başarı veya başarısızlığa bağlı olarak belirlenmediği, gücün de önemli bir izah edici değişken olduğuna dair yapılan vurgulardır.

Pfeffer ve Leong (1977) ile Provan (1980) örgütler arasındaki ikili ilişkilerde bağımlılık ve dolayısıyla gücün, örgütlerin bu ilişkiler dışında ki bağlantılarıyla zayıflayacağını ileri sürmüş, Provan ve Skinner (1987) tarafından aynı konu üretici, bayi yönü ile ele alınmış fakat destek sınırlı olmuştur.

Dunford (1987) örgüt içinde geliştirilen yeni teknolojiyi saklı tutmanın da kaynak bağımlılıklarını yönetmek için kullanılan bir yol olduğunu ileri sürmüş, Provan ve Skinner (1987) İkili ilişkilerdeki kaynak bağımlılığının, üretici şirketin, bayinin "stratejik kararları" üzerindeki etkisinin yüksek olduğu bulmuştur. Milliken

(1990) de, ABD'de genç nüfusun azaldığı bir ortamda bu kesime bağımlılığın özel dört yıllık yüksek öğretim kuruluşlarının yöneticileri için yarattığı belirsizliği, bazı örgütsel değişkenlerle birlikte incelemiştir. Gargiulo (1993) örgütler arası ilişkilere yönelik olarak bağımlı olanın bağımlılık derecesini azaltma gayreti ile bağımlı olduğu örgütü sınırlandırabilecek başka örgütler ile ilişki kurma isteği içinde olabileceğini değerlendirmiştir.

Finkelstein (1997), bir sanayi sektörünün diğerine, kaynak bağımlılığının (bir sektörün diğer bir sektörle alışverişlerinin, ilkinin toplam alışverişleri içindeki payı şeklinde anlaşılmak üzere) iki sektör arasında şirket birleşmeleriyle ilişkili olduğu tezi üzerinde çalışmış, fakat analiz biçiminin hatalı olması ve elde edilen sonuçlardan anlamlı bir ilişki elde edilememesi çalışmanın güvenilirliğini azaltmıştır.

2.3. Kaynak Bağımlılığının Diğer Kavramlar ile Karşılaştırılması

Kaynak bağımlılığı yaklaşımının incelediği konulara eğilerek, alternatif veya karşıt olabilecek farklı bakış açılarının ele alınmasında, kaynak bağımlılığı yaklaşımın daha net değerlendirilmesi yönü ile fayda bulunmaktadır. Kaynak bağımlılığı yaklaşımı örgütlerin yaptıklarını izah etmede örgütü esas almakta ve analiz birimi olarak kullanmaktadır. Kaynak bağımlılığı örgütlerin içinde ve çevresel ilişkilerinde maddi temelleri esas almakla birlikte, örgütlerde cereyan eden olayları, alınan kararları ve çevreye yönelik hareketleri izah etmede örgütsel, sosyal ve siyasal etkilere öncelik vermektedir.

Kaynak bağımlılığına karşı, verimlilik, karlılık ve piyasa etkileri gibi unsurları öne çıkaran, genel ifadeyle, iktisat temelli yaklaşımlar yer almakta olup örnek olarak; Zeitlin, (1974) örgütleri denetimleri altında bulunduranların aynı sosyal sınıfa mensup oldukları, dolayısıyla şirket hareketlerinin tek tek örgütlerin ötesinde sınıf temelli olarak izah edilebileceğini iddia etmiştir.

Pfeffer ve Cohen (1984), bir başka çalışmada, bütün analizlerde anlamlı çıkan üç örgütsel değişkene dayanarak, bunların sadece örgütsel nitelikteki düzenlemelerin önemini göstermekle kalmadığını, aynı zamanda inceledikleri işyerlerinin bağımlılıklarını da etkilediğini ileri sürmüşlerdir.

Mizruchi ve Koenig (1986) çalışmaları ise, örgütlerin ülke veya yerel düzeyde siyaseti etkileme çabaları üzerinedir. Söz konusu olan mesele esasen, siyasal alanda şirketlerin ne denli kendi çıkarları doğrultusunda birbirlerinden bağımsız hareket ettikleri veya aynı sosyal sınıfa mensup olanların kontrolünde olmaları sebebiyle uzlaşma yolları bularak benzer davranışlar gösterdikleri üzerinedir.

Pfeffer ve Davis, Blake (1987) örgütsel ortamın ve örgütlere siyasal gözle bakan bir anlayışın önemini göstermeye çalışmış. Örgütün çalışan ihtiyacını ne kadar kendi içinden (dâhili piyasadan) karşıladığını incelemişlerdir. Bu çalışmada, iktisat kuramlarından gelen fikirlere karşıt olmak üzere ağırlıklı örgütsel özellikleri yansıtan değişkenlere yer verilmiştir. Hatta doğrudan kaynak bağımlılığını ölçen tek değişken (işçi bulma da karşılaşılan güçlükler) için anlamlı bulgular da elde edilememiştir.

Boyd (1990), Hillman vd.'nin (2000) çalışmalarında örgütlerdeki insan kaynakları yönetimi uygulamalarına eğilmesi; kaynak bağımlılığı yaklaşımının, iktisada dayanan yaklaşımlarla kıyaslamasını beraberinde getirmiştir.

Japonya ortamında kaynak bağımlılığı ve işlem maliyetleri yaklaşımlarını kıyaslayan Lincoln vd. (1992); örgütlerin kredi ve ticaret bağlantılarının hacim ve yönü ile hisse sahibi olma veya örtüşen yönetim kurulu üyelikleri gibi araçların kullanımı arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Çalışmada; örgütsel bağların alışveriş halinde bulundukları diğer örgütler üzerinde güç sahibi olmak için kullandıkları tezi; sadece bankaların kredi müşterilerinde yönetim kurulu üyesi bulundurmaları ve hisse sahibi olmaları yönü ile destek görmüş fakat genel olarak işlem maliyetleri kuramının öngördüğü gibi hacimle ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır.

D'Aveni ve Kesner (1993) yaptıkları çalışmada, örgüt yöneticilerin kendi çalıştıkları örgütlerin satılması girişimlerini kabullenme veya karşı koyma hususu ile ilgili olarak, kuramsal bakış açılarını bağdaştırma kaygısını önde tutarak, sosyal sınıf değişkenlerinin yine güçlü etkiler göstermesine karşın kaynak bağımlılığı yaklaşımına daha fazla rol biçmişlerdir. İncelemede kaynak bağımlılığı düşünceleri, üst düzey yöneticilerin yönetim kurulları üzerindeki gücü şeklinde bir değişkene yer verilerek kullanılmıştır.

Kaplan ve Harrison (1993) ABD ortamında yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarını arttıran yasal değişikliklere şirketlerin karşılık verme şekillerini izah etmede kaynak bağımlılığı yaklaşımının en fazla yararı sağladığını, kurumsalcı düşüncelerin de tamamlayıcı olarak görülebileceğini, ancak asil-vekil kuramının bir katkısı olmadığını savunmuşlardır.

Palmer ve arkadaşları (1995) yaptıkları çalışmada; şirket alımlarının ve bu alımlarda takip edilen tarzın (dostça veya düşmanca) ne biçimde gerçekleştiğini gözlemsel bir sınama ortamında, kaynak bağımlılığı ve iktisadi yaklaşım yönü ile değerlendirmişlerdir. İlk kez örgüt düzeyinde kaynak bağımlılıklarının şirket satın almaları üzerinde, azda olsa bir etkisi olduğunu fakat iktisadi değişkenlerin (varlıklarının piyasa değeri ve büyüklüğünün vb.) sosyal olanlara kıyasla daha kuvvetli olduğunu bulmuşlardır.

Johnson vd. (1996) de, yönetim kurulu üyelerinin denetim ve yönetime katkı rollerini vurgulayan iktisat temelli yazına ilave olarak, kaynak bağımlılığı düşüncelerine dayanan kaynak temini rollerine yer vermiş, yönetim kurulu üye bileşiminin şirketlerin nazik nitelik taşıyan kaynaklara ulaşmalarına yaradığı tezini dile getirmişlerdir.

Palmer ve Barber (2001) yaptıkları çalışmalarda; sosyal sınıflarla ilgili görüşlerine, kaynak bağımlılığı yaklaşımı yanında kurumsalcı düşünceler ve asil-vekil kuramından gelen tezleri de katmışlardır. Şirket satın almaları yoluyla faaliyet çeşitlendirme stratejileri üzerine ele alıkları konularında; örgütlerin başındakilerin sosyal sınıflarının yapısı içindeki konumlarının; hem sahiplikleri

hem de geçmişleri itibariyle farklar gösterdiğiidir. Yaptıkları çalışmalarında büyük şirketlerin üst düzey yöneticilerinin kendi sınıfları içindeki konumlarının şirket satın almalarıyla ilişkili olacağı fikrini teyit etmekte fakat kaynak bağımlılığı yönü ile ele alındığında anlamlı bir ilişkiye işaret etmemektedir.

Daily ve arkadaşları (2002) yönetim kurulu üyelerinin denetim ve yönetime katkı rollerini vurgulayan iktisat temelli yaklaşıma ilave olarak kaynak bağımlılığı yaklaşımının ele aldığı; kaynak temini rollerinin özellikle yeni kurulan girişimci şirketleri için önemli olabileceğine işaret etmişlerdir.

Kaynak bağımlılığı yaklaşımı başlangıçta tek başına çok kabul görmese de sonraları, kurumsalcı düşünceler, iktisat temelli yaklaşımlar, işlem maliyetleri, asil-vekil kuramları ile özellikle insan kaynakları yönetimiyle ilgili yaklaşım ve konularda tamamlayıcı bir rol üstlenmiştir. Kaynak bağımlılığını tek kuramsal temel olarak alan çalışmalarda yıllar itibariyle azalma gözlenmekte, başka yaklaşımlarla karşı karşıya getirildiği veya birlikte kullanıldığı incelemelerdeyse bir artış görülmektedir;

Ulrich ve Barney (1984) örgütsel ekoloji, kaynak bağımlılığı ve iktisat temelli verimlilik yaklaşımlarının örtüşen yönlerini göstermeye çalışmışlar, örgütsel ekolojinin sağladığı genel çerçeve içinde bir bütünleştirmenin mümkün olabileceğini savunmuşlardır.

Tolbert (1985) kaynak bağımlılığı yaklaşımıyla, kurumsalcı bakış açısını bir araya getirmeye çalışmıştır. Tolbert çalışmasında; kamu adına çalışan örgütlere finansman akışını organize eden birimler ile sivil örgütlere finansman sağlayan birimlerin dışında kalan açık pozisyonlardan (örnek olarak sivil bir örgütün devletten finansman arayışı içine girmesi veya kamu ile çalışan bir örgütün sivil fonlara yönelen birimleri gibi) finansman sağlamaya çalışan birimlerin, hem sivil hem de kamu örgütlerinde; hemen hemen birbirine denk olacağını iddia etmiştir. Bu çalışması ile esasında Tolbert örgütsel farklılaşmanın gerçekleşmediği kanıtlamıştır.

Koberg ve Ungson'da (1987), durumsalci düşünceyle kaynak bağımlılığını bütünleştirmek niyetiyle deneysel bir çalışma yapmışlardır. Bu araştırmanın bulguları durumsalcılığın çevresel gereklerle uyum tezini desteklememiş, organik yapılara sahip olmanın ve kaynak bağımlılıklarının düşük olmasının başarıyla bağlantılı olduğunu göstermiştir.

Green ve Welsh (1988), sistem düşüncesi ve kaynak bağımlılığı fikirlerinin birleştirilmesinin bir yönetsel araç olarak örgütlerde denetim kavramının daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunacağını ileri sürmüşlerdir.

Oliver (1991) kurumsalci düşünceye yöneltilen, örgütlerin çıkarları ve bu çıkarlarına ulaşmak için gösterdikleri faaliyetlerin göz ardı edilerek örgütlerin pasif sistemler gibi gösterilmesi savına eleştiride bulunmuş, Kaynak bağımlılığı yaklaşımını birleştirici çıkış noktası olarak değerlendirmiştir. Bu birleştirmeyi sadece kurumsalci düşüncenin zorlayıcı olarak adlandırdığı (yasalar ve hükümet organları ve mesleki örgütler gibi kuruluşların getirdiği kurallardan oluşan) kurumsal ortama yönelik strateji seçeneklerini belirlemek ve bunlara hangi koşullarda başvurulabileceğini önermek için yapmıştır.

Wright ve McMahan (1992) ile Barringer ve Milkovich (1998) İktisat temelli yaklaşımlar ile kurumsalci yaklaşımları kaynak bağımlılığı yaklaşımı ile birleştirmeye, büyük bir karma oluşturmaya çalışmışlardır. Blum vd. (1994) ABD'deki şirketlerde kadın yöneticilerin oranındaki farkları inceledikleri çalışmalarında, kaynak bağımlılığı ve kurumsalci yaklaşımların birbirlerini tamamlayıcı olduğu sonucuna varmışlardır. Greening ve Gray (1994) de yaptıkları çalışmalar sonucunda, örgütlerin kurumsal çevrenin etkilerine, sosyal ve siyasi nitelikteki sorunlara karşı ne tür yapısal önlemler aldıklarına bakmışlar, örgütlerin özellikleri ve tercihlerinin yapısal düzenlemelerde payı olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Ingram ve Simons (1995), ABD şirketlerinin çalışanların aile sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için sağladıkları imkânları incelemişler, kadınların işsizlik oranının yüksek olduğu sektörlerdeki şirketlerin bu tür

programların yerleştirilmesi yönündeki kurumsal baskılara yanıt vermeye daha az eğilimli olacakları tezine destek bulmuşlardır. Bu çalışma ile şirketlerin pasif değil aktif tutum izledikleri ve kaynak bağımlılığı yaklaşımını göz önünde bulundurarak hareket ettiklerini göstermişlerdir.

Campling ve Michelson, (1998) strateji yazınındaki fikirleri kaynak bağımlılığı yaklaşımıyla birleştirmeye çalışmışlardır.

McKay (2001), Kanada'da yeni bir yasanın uygulamaya girmesi üzerine iki endüstrideki şirketlerin ne yaptıklarına dair nitel bir çalışmasının hem kaynak bağımlılığı yaklaşımının, hem de örgütlerin pasif olmadığının bir işareti olduğunu, ilave olarak bazı stratejilere ve etkilerin tek yönlülüğüne değil karşılıklı etkileşime dayandığını işaret etmiştir.

Keister (2004) yaptığı çalışmada; Çin'in piyasa ekonomisine geçiş dönemimdeki örgütlerin kredi alma stratejilerine, şirketlerin özerkliklerini koruma kaygılarının ve kurumsal süreçlerin etkilerini incelemiştir. Kaynak bağımlılığı yaklaşımıyla ilgili işaret ettiği önemli noktalardan biri özerklik kaygısının şirketler için ülke ortamlarından bağımsız bir güdü olabileceği ancak bunu sağlamanın yollarının ülkeler arasında farklılıklar gösterebileceği sonucuna ulaşmışlardır.

Olk ve Young (1997) bir örgütler arası işbirliğini incelemişler, işbirliğinin başarısını öne koyan işlevselci bir izahı, kaynak bağımlılığıyla işlem maliyeti kuramlarından gelen fikirleri birleştirdikleri ve üyeliğin koşulları olarak adlandırdıkları değişkenlerle kıyaslamışlardır. Tarafların sonuçlardan memnun olmalarının birlik içinde (konsorsiyumda) kalma üzerindeki etkisinin en fazla olduğu görülmüştür.

Steensma vd. (2000) ve Hofstede (1983) yaptıkları çalışmalarında örgütler arası ilişkileri uluslararası boyutları ile ele almışlar ve Hofstede (1983) örgütler arasındaki işbirliklerini, belirsizlikten kaçınmanın yüksek ve kadınsı değerlerin daha güçlü olduğu toplumlarda kaynak bağımlılığı yaklaşımının, bireyci

olanlardaysa işlem maliyeti kuramının daha kuvvetli biçimde açıkladığını göstermiştir.

Kim ve arkadaşları (2004) Japonya'da yaptığı çalışmada iktisat temelli düşüncelerden hareketle örgütler arası örgütlenme biçiminin bir güç ve bağımlılık düzeni olarak ele alınabileceğini destekler bulgular elde etmişlerdir.

Hillman ve Dalziel (2003) çalışmalarında kaynak bağımlılığı yaklaşımını iktisadi görüşler ile birleştirmeyi ve asil vekil kuramını kaynak bağımlılığı yaklaşımıyla takviye etmeyi önermişler ise Lynall vd. (2003) yönetim kururlu oluşum ve faaliyetlerinin açıklanmasının kaynak bağımlılığı yaklaşımı ile daha iyi açıklanabileceğine dair vurguda bulunmuştur.

Tremblay ve arkadaşlarının (2003) asil-vekil, işlem maliyetleri ve kaynak bağımlılığı yaklaşımlarının birlikte ele alınmasının; Kanada'daki şirketlerde ücret politikalarını inceledikleri çalışmalarında daha anlamlı bulgular çıkmasına olanak sağladıklarına değinmişlerdir.

2.4. Türkiye'de Kaynak Bağımlılığı Yaklaşımı

Kaynak bağımlılığı yaklaşımının Türkiye'deki ve Türkiye'den kaynaklanan yönetim yazınında gördüğü ilgi çok sınırlı olmuştur. Üsdiken ve Pasadeos'un (1993), dört akademik dergide 1975-1989 yılları arasında yayınlanan örgütler ve yönetimle ilgili makalelerdeki, atıflar üzerine yaptıkları incelemeleri neticesinde, kaynak bağımlılığı yaklaşımının Türkiye yazınında önemli bir yer tutmadığı ortaya çıkmıştır. Üsdiken ve Erden'in (2002), 1990'lı yıllar için yaptıkları yine benzer bir incelemede de kaynak bağımlılığı etkin bakış açılarından biri olarak görünmemiştir. Wasti ve Üsdiken'in (2004) saptadıkları (üçü Türk Psikoloji Dergisinde yer alan) 37 makale, üzerine yaptıkları taramada, bunlardan dördünde kaynak bağımlılığı görüşlerini taşıyan yayınlara atıf yapıldığı gözlenmiştir. Bu makalelerde; Üsdiken ve Pasadeos, (1995) örgüt çalışmalarında, Kuzey Amerika, Avrupa arasındaki farklı eğilimleri ele almış ve bu çerçevede kaynak bağımlılığı yaklaşımına

değınmişlerdir. Öncü (1979) ise, Türkiye'deki sanayi odaları üzerine yazısında Pfeffer'dan söz etmekle birlikte, esasen örgütler arası ilişkilerin incelenmesinde kaynak bağımlılığı gibi örgütlerin faaliyet çevreleri üzerine odaklanan yaklaşımlar yerine, makro sosyal yapıları hesaba katan (Benson, 1975 gibi) bir bakış açısını savunmuştur. Leblebici ve Salancık'de (1982) örgütler arası örgütlenmelerin incelenmesinde, üst örgütün oluşturduğu kuralların ve örgütlerin bu resmi koordinasyon yapılarıyla etkileşimlerinin üzerinde de durulması gerektiğini belirtmişlerdir. Bir diğesinde de (Üsdiken, 1983), çok sayıda şirketin bulunduğı bir sektörde (Türkiye'de seyahat işletmeleri) şirketler arasındaki işbirliğinin farklı şekilleri ve bunlara etki yapan koşullar ve örgütsel özellikler incelenmiştir.

Türk yönetim yazınında, yöneticilerin ve yönettikleri insanların davranışlarına, dolayısıyla birey ve grup düzeyinde analizlere odaklı bir anlayış hâkimdir (Üsdiken ve Erden, 2002). Bu anlayışın egemenliğinde de analiz düzeyi olarak örgütleri alan ve örgütleri açıklamaya (veya anlamaya) çalışan bakış açıları cazip gelmemiş, ders kitaplarına girmeleri bile zaman almıştır. Yöneticilere yol gösterme gayretine baştan beri sadık kalan kaynak bağımlılığı yaklaşımı bile bu baskın eğilim karşısında pek ilgi çekememiş görünmektedir. Bunda, yöneticilerin her şeye kadir gösterilmemeleri, örgütlerin iç süreçleri itibariyle siyasi ortamlar, çevreyle ilişkilerinde de güç kazanmaya ve kullanmaya eğilimli aktörler şeklinde resmedilmelerinin (Donaldson, Preston, 1995) payı olduğı da düşünülmektedir (Üsdiken, 2007).

2.5. Kaynağın Önemi ve Bağımlılık

Örgütler sürekli etkileşim içinde oldukları bir dış çevrenin etkisi altındadırlar. Bu çevrenin örgüt için önemi, örgütün ihtiyaç duyduğu kaynakları barındırıyor olmasından ileri gelmektedir. Fakat kaynak edinme ihtiyacı tek başına çevreyi önemli kılmaz. Çevresini örgüt için önemli hale getiren, kaynak temin etmek için kurulan ilişkilerin bir bağımlılık hali yaratmasıdır. Bağımlılığın ortaya çıkması genel olarak iki faktöre dayanır. Kaynağın örgüt için ne denli önemli olduğı (üretim girdisinin vb.) veya alışverişin (örgütün ürettiğı bir

ürünün bir müşteri tarafından satın alınması) taşıdığı önemin ile alışverişin örgütün girdi veya çıktıları içerisindeki payı ve söz konusu kaynağın örgütün faaliyetlerini sürdürmesi açısından ne denli gerekli olduğudur. Kaynağı temin edebilmek için seçeneklerin sınırlı olmasından (Çevrede kaynağı elinde veya denetimi altında bulunduran örgüt miktarı az ise bağımlılık artar) kaynaklanmaktadır. Ancak bağımlılığın doğması için her iki durumun da var olması gerekir. Kaynağın önemli olması veya kaynağı sağlayanların sayıca az olması tek başına bağımlılık yaratmaz (Pfeffer ve Salancik, 1978). Kaynağın süreç içerisinde yarattığı değişimin büyüklüğüne ve kaynağın süreç için ne denli kritik olduğuna ilave olarak, kaynağın önemi dönemsel olarak da değişiklik gösterebilir (Crozier, 1964).

Örgüt kaynaklarını beş ana grupta toplamak mümkündür. Bunların temelini mali kaynaklar oluşturur. Sonra fiziksel kaynaklar, beşeri kaynaklar, örgütsel kaynaklar ve teknolojik kaynaklar yer alır (Rue ve Hollnad, 1986).

Etkileşim (değişim); mali veya fiziksel kaynakların, bilginin veya sosyal hakların değişimi biçiminde olmaktadır. Çünkü örgütler kendi kendine tam olarak hükmedememekte, tam bağımsız veya kendi kendine yeterli olamamaktadır. Örgütün bağımlılığı çevre ile olan etkileşimini artırması şeklinde örgüte baskı yapmaktadır. Örgüt kendi kendine ne kadar yeterli ise diğer iç ve dış yapılar ile bağımlılığı o derece azalmakta, aksi takdirde örgüt diğer örgütler ile etkileşime geçerek birbirlerine daha bağımlı hale gelmektedir. Bu durum örgütün bir eylemi yerine getirirken veya bir eylemden bir sonuç beklerken tüm ortamı kontrol edemediği durumlarda ortaya çıkmaktadır. Örgüt için kaynak bağımlılığı örgütün çevreyi kontrolü ile ters orantılıdır (Pfeffer ve Salancik, 1978).

Örgütler kendilerini kuşatan çevreyle olan ilişkilerinde; kendi algıları ölçüsünde çevreyi değerlendirip çevreye uyum sağlamak veya güçleri ölçüsünde baskın bir yapı ile çevreyi, örgütün çıkarlarına ve imkânlarına uyduracak şekilde değiştirmeye çalışmaktadırlar. Baskınlık diğer birimlerin arzu edilen gerekli faaliyetleri yerine getirmesi için şartları kontrol altında

tutmaktır (Hawley, 1986). Örgütler kendilerine kaynak sağlayanların etkileri altında kalma eğilimindedir. Örgütlerde kaynak bağımlılığı oluşturan veya mevcut kaynak bağımlılığını artıran faktörler şu şekilde sıralanabilir;

- Örgütün kendi gereksinim ve noksanlıklarının farkında olması.
- Örgütün ihtiyaç duyduğu bazı kaynakları kendinden talepte bulunan (ilişki içinde bulunduğu) sosyal aktörlerden tedarik etme yoluna gitmesi.
- Kaynağın örgüt veya bir bölümü için kritik veya önemli olması.
- Sosyal aktörün kaynak tahsisi ve erişimini kontrol etmesi ve kaynaklara ulaşmak için alternatiflerin bulunmaması.
- Örgütün; sosyal aktörün faaliyet ve hayatta kalmasını sağlayan kaynaklara erişim veya tahsisini kontrol edememesi.
- Örgüt faaliyetlerinin veya çıktılarının sosyal aktörler tarafından görülmesi, değerlendirilerek yorumlanması sonucu örgütün ihtiyaçları için taleplere razı olması.
- Sosyal aktörün talep ettiği örgüt başarısının çevrede yer alan ve birbirine bağlı diğer birimlerin başarısı ile çelişki teşkil etmemesinin sağlanması.
- Örgütün, sosyal aktörün taleplerine yönelik olarak bir karar mekanizması, formüllü veya yorumu bulunmaması.
- Örgütün dış çevrenin ihtiyaçlarını karşılayabilecek faaliyet ve çıktıları meydana getirebilecek potansiyelinin bulunması.
- Örgütün hayatta kalma isteği (Pfeffer ve Salancik, 1978).
- Çevresel belirsizliğin yüksek olması (Hickson, 1971).

2.6. Örgütlerde Kaynak Bağımlılığı Yönetimi

Örgüt ihtiyaç duyduğu kaynaklara erişimde, kendini kuşatan iç ve dış çevrenin oluşturduğu güçlükleri en aza indirmek maksadı ile çeşitli yönetsel faaliyetler gerçekleştirmektedir. Bu faaliyetler; istikrarın sağlanması, özerklik elde edilmesi, koalisyonlar oluşturulması, içyapının değiştirilmesi, kaynaklar üzerindeki takdir yetkisinin kazanılması, kaynak kontrolü üzerine yoğunlaşmanın gerçekleştirilmesi, asimetrik bağımlılık ve karşı koyma gücü, dış çevrenin doğru algılanması, rakiplerin ve müşterilerin kontrolü olarak

sıralanabilir. Örgüt bu faaliyetler sayesinde ihtiyaç duyduğu kaynakları garanti altına almaya çalışmaktadır.

2.6.1. İstikrarın Sağlanması

Örgütlerin esas kaygısı varlıklarını devam ettirebilmektir. Kaynakların temininde güçlük örgütlerin varlığını tehdit edici olabilir. Örgütlerin ayakta kalabilmek için ihtiyaç duydukları kaynakları temin etmeleri ve korumaları gerekmektedir. Bu da kaynak teminini istikrara kavuşturmak ve kaynak sağlayanların desteğini devam ettirmekle olmaktadır. Çevre etkileşimlerini bir düzen içinde tutmak, istikrar kazandırmak önemlidir çünkü kaynakların tedariki, tedarikçilerin beklenti ve taleplerinin karşılanabilmesine bağlıdır. Böylelikle, örgütler için başarı, amaçlara göre değil, dışsal bir ölçütle, faaliyetleriyle ilgili grup veya örgütlerin taleplerine cevap verebilme derecesi şeklinde tanımlanmış olmaktadır. Örgütlerin istikrarlı olmaları zaman zaman karlı olmalarından müteşebbisler yönü ile daha fazla önem taşımaktadır (Hazard, 1961; Cyert ve March, 1963). Tahmin edilebilirliğin azaldığı durumlarda müteşebbisler paralarını riske etmek yerine kısıtlı fakat garanti bir karı tercih etme yoluna gitmektedirler. Örgütler, yatırım yapan müteşebbislerini mutlu ettikleri oranda yatırım alabilmekte müteşebbislerde örgütün çevreyi doğru algılayarak okuması diğer bir ifade ile örgütün istikrarına göre yatırım yapmaktadırlar. Kısaca örgüt mevcut statükonun kendi lehine korunmasından yanadır.

2.6.2. Özerklik Elde Edilmesi

Çevreyle ilişkilerde, örgütler kaynak bağımlılığından kurtulmak çevresel alternatiflerini artırmak ve daha serbest kararlar alabilmek içi özerklikten yanadırlar. Dolayısıyla, örgütler bir yanda istikrar, bir yanda da serbestçe davranabilme isteğindedirler (Pfeffer ve Salancik, 1978).

2.6.3. Koalisyonlar Oluşturulması

Örgüt grupların ve iştirakçilerin oluşturduğu bir koalisyondur. Her bir katılımcının tercihleri, amaçları ve diğerleri ile etkileşimleri yolu ile koalisyondan elde etmeye çalıştığı şeyler farklılık göstermekte, bu etkileşim ve alışverişin sonucu ortaya çıkan bütünlüğe de örgüt denmektedir. Örgüt yönetiminin görevi; koalisyon desteğinin devamını sağlayacak gerekli tedbirlerin alınması ve örgütün ayakta kalması için gerekli yönetimin faaliyetlerini uygulamaktır. Rekabet içinde olan farklı grupların idaresi, çelişen taleplerin değerlendirilmesi ve örgütün genel amacına yönelik olarak yönetilmesi gerekmektedir. Örgütün en kritik görevlerinden biri koalisyonlarını hayatta kalacak kadar büyütme (March ve Simon, 1958).

Fakat koalisyonun çapı örgütün kendi lehine karar vermesine engel olmayacak miktarda olmalıdır. Örgütün kendi lehine karar alabilme yeteneği, örgütün içsel etkileşim ile bunları yapabilecek kişileri konumlandırması ile gerçekleşmektedir. Bireylerin farklı farklı gruplardaki kısmi katılımları grup içindeki davranışlarının diğer grup içindeki davranışları ile çelişmesine sebep olabilir. Örgüt kendine zarar vermeyecek ve özerkliğini kaybetmeyecek kadar koalisyonlarını maksimize etme gayreti içindedir (Pfeffer ve Salancik, 1978).

2.6.4. İçyapının Değiştirilmesi

Örgüt her zaman çevresini değiştirecek kadar baskın veya mevcut şartlar altında faaliyet gösterebilecek kadar esnek olamayabilir bu gibi durumlarda örgüt içsel bazı değişiklikler yoluna giderek kendini garanti altına alır.

- Örgütü meydana getiren birimlerin veya ihtiyaç duyulan servislerin gözden geçirilerek sayının azaltılması (küçülerek büyümek) (Blau, 1964).
- Çevresel belirsizliğin en aza indirilmesine (Hickson, 1971) yönelik olarak yeni birimlerin tahsis edilmesi dışarıdan yönetici veya ara birimlerin kiralanması veya satın alınması.

- Daha genel olarak, örgütün faaliyet alanlarını, ürünlerini, teknolojisini veya yönetim usullerini çevreye uyumlu hale getirmesi.
- Cari faaliyetler bakımından kaynak alışverişinde istikrarsızlığa mani olmak üzere stok tutmak veya uzun vadeli sözleşmelere girişmek.
- Örgütün kendisine girdi sağlayan veya çıktılarını alanlar üzerinde doğrudan denetimi sağlayacak şekilde sınırlarını genişletmesidir. Bu geriye veya ileriye doğru dikey bütünleşmeyle gerçekleştirilir. Böylelikle örgüt, dış çevrenin bir sorunu olarak ele aldığı bağımlılığını, iç bünyesine naklederek bağımlılığın niteliğini değiştirmektedir.
- Örgüt faaliyetlerini çeşitlendirip, yeni alanlara girmeyi deneyebilir.
- Örgütün sürekli büyümesi çevresel unsurlar üzerinde baskı meydana getireceğinden (büyük örgütlerin çok sayıda kişi ve grubu ilgilendirmesinden dolayı kolay vazgeçilemez olmasından ötürü), örgüt küçük örgütlere nazaran daha fazla hayatta kalma şansına sahip olacaktır. (Pfeffer ve Salancik, 1978).

2.6.5. Kaynaklar Üzerindeki Takdir Yetkisinin Kazanılması

Kaynakların üzerindeki takdir yetkisi önemli bir husustur. Kaynağın kıtlığı ile önemi arasında doğru orantı bulunmaktadır. Örgütün içinde bulunduğu çevrede kurallar ve yasalar çeşitlilik göstermekte olup, takdir yetkisi nadiren kesinlik göstermektedir. Bu yetki paylaştırılmış, bölünmüş, genellikle belirsiz ve sıkça çeşitlilik göstermektedir; Örgütler kaynaklar üzerinde takdir sahibi olmak gayesi ile şu yöntemlere başvurumaktadırlar (Pfeffer ve Salancik, 1978):

- Yeterli güce sahip olduğunda ve kanuni kısıtlamaların bulunmadığı durumlarda; İhtiyaç duyulan servislerin zorla alınmasına yönelik olarak diğerlerine zorlayıcı kuvvet uygulayabilme yeteneği.
- Kaynakların sahibi olmak; içinde bulunulan çevrenin kural, kanunlarına veya sosyal yapısına göre değişiklik arz edebilir. Örnek olarak kaynağa sahip olmak bütün kullanım haklarını beraberinde getirmeyebilir.
- Kaynak hakkında hüküm sahibi olmak; kaynak hakkında hüküm verebilecek kadar örgütsel veya kişisel bilgiye sahip olmak. (yeni

kaynakların elde edilmesi veya alternatif tedarikçilerin bulunması konusunda destek sağlamaktadır).

- Kaynağın gerçekte kimin tarafından kullandığını ve kimin tarafından kontrol edildiğini bilmek ve pozisyon almaktır. Kaynak sahibinden daha fazla başkaları tarafından kullanılıyor olabilir.
- Kaynağa sahip olmadan kullanım haklarının düzenlenmesine etki edebilmek; kaynaktan elde edilecek payı, tahsisatı, artıracak herhangi bir düzenleme veya bu düzenlemeyi yapacak kişi, birimler veya pozisyonlara nüfuz etmek (Thompson, 1962).
- Kaynağı en çok kullanan örgüt üzerinde nüfuz ve kontrol yetkisi bulunan diğer örgütleri belirlemek ve kontrolü ele geçirmek için bu örgütlere yönelik gerekli pozisyonları almaktır.
- Kaynak kullanımına yönelik düzenleme, kural veya kanun çıkarmak ve bunların uygulanmasına yönelik zorlayıcı kuvvet kullanma yeteneği ve gücüne sahip olmak.

2.6.6. Kaynak Kontrolü Üzerine Yoğunlaşmanın Gerçekleştirilmesi

Kaynaklara ve alternatiflerine ulaşmak her zaman kolay olamamaktadır. Örgütlerin kaynağa hükmedebilmesi için kaynak üzerinde yoğunlaşması gerekmekte fakat pek çok durum için bu tek başına gerçekleşmemektedir. Kaynaklara yoğunlaşmada örgütler için akla gelen ilk yaklaşım tekel olmaktır. Bunun gerçekleşmediği durumlarda; karteller oluşturma, tek bir örgütmüş gibi hareket eden birliktelikler oluşturmak veya en azından aynı amaç doğrultusunda iletişim kurmak ve koordineli hareket edebilmektir (Phillips, 1960).

2.6.7. Asimetrik Bağımlılık ve Karşı Koyma Gücü

Örgütün çevresel unsurlarla ilişkilerinde bağımlılık karşılıklı bir nitelik taşır fakat bu bağımlılığın her zaman için dengeli olduğu söylenemez. Genel olarak az bağımlı olan çok bağımlı olana göre daha güçlü konumdadır. Güçlü olan örgüt kendi bağımlılığını en aza indirmek maksadı ile kendinin bağımlı

olduğu kaynağı sağlayan tedarikçisini kendine bağımlı hale getirmek isteyebilir. Örnek olarak kendi gücü ölçüsünde tedarikçinin tüm (mevcut veya ileriye dönük) üretimini satın alır, tedarikçinin ileriye dönük üretim planına etki eder veya özeliği mamul üretimi isteyerek tedarikçisini kendine bağımlı hale getirebilir (Perrow, 1970).

2.6.8. Dış Çevrenin Doğru Algılanması

Örgütler çevreyi gerçekte oldukları gibi değil algılaya bildikleri ölçüde değerlendirir, canlandırır (Weick, 1988). Çevre değişkendir ve iyi takip edilmesi gerekir bazen çevre; örgütün davranışlarında herhangi bir değişiklik olmamasına rağmen, örgüt çıktılarının değişmesine (dönemsel etkiler sebebi ile kar veya zararın olması gibi) sebep olabilir. Örgütün çevre ile ilgili bilgilerini sürekli tazelemesi, örgütün belirsizlikler ile mücadelesinde örgüte büyük fayda sağlamaktadır. Çevrenin örgütsel olarak keşfi; gözleme, dikkat etme (odaklanmak) ve algılama ile ortaya çıkmakta takiben bu bilgilerin kayıt altına alınması ile gerçekleşmektedir.

Çevrenin örgütler üzerindeki etkileri tümüyle belirleyici değildir. Örgüt çevre ilişkisi gevşek bir bağ niteliği taşımaktadır. Çevrenin getirdiği kısıtlama ve baskılar, örgütleri tek bir tercihe mecbur kılacak ölçüde katı değildir. Aynı ortamda, farklı özellikler ve yollarla ayakta kalabilmek mümkündür. Dolayısıyla, örgütler çevre karşısında bir şeyler yapabilmek imkânına ve yeteneğine sahiptirler (Weick, 1976). Çevrelerine karşılık verebilirler, değişebilirler veya çevreyi değiştirebilirler.

Örgütün çevresini doğru algılamasında; içinde bulunduğu, iş yaptığı çevrenin kanuni yapısını net olarak bilmesi gerekmektedir. Örgütün ihtiyaçlarının ne ölçüde doğru belirlediği, faaliyetleri neticesinde ortaya çıkabilecek sonuçların neler olduğunu, örgüt faaliyetlerinden etkilenen diğer örgütlerin belirlenmesi, bu örgütlerin reaksiyonlarının, beklentilerinin ve sonuçlarının iyi değerlendirilmesi gerekmektedir. Çevreden gelen dış taleplerin değerlendirilmesinde etki gruplarının ağırlığının belirlenmesi, sınıflandırılması

ve birbiri ile çelişen isteklerine ne şekilde karşılık verileceğinin doğru ele alınması gerekmektedir.

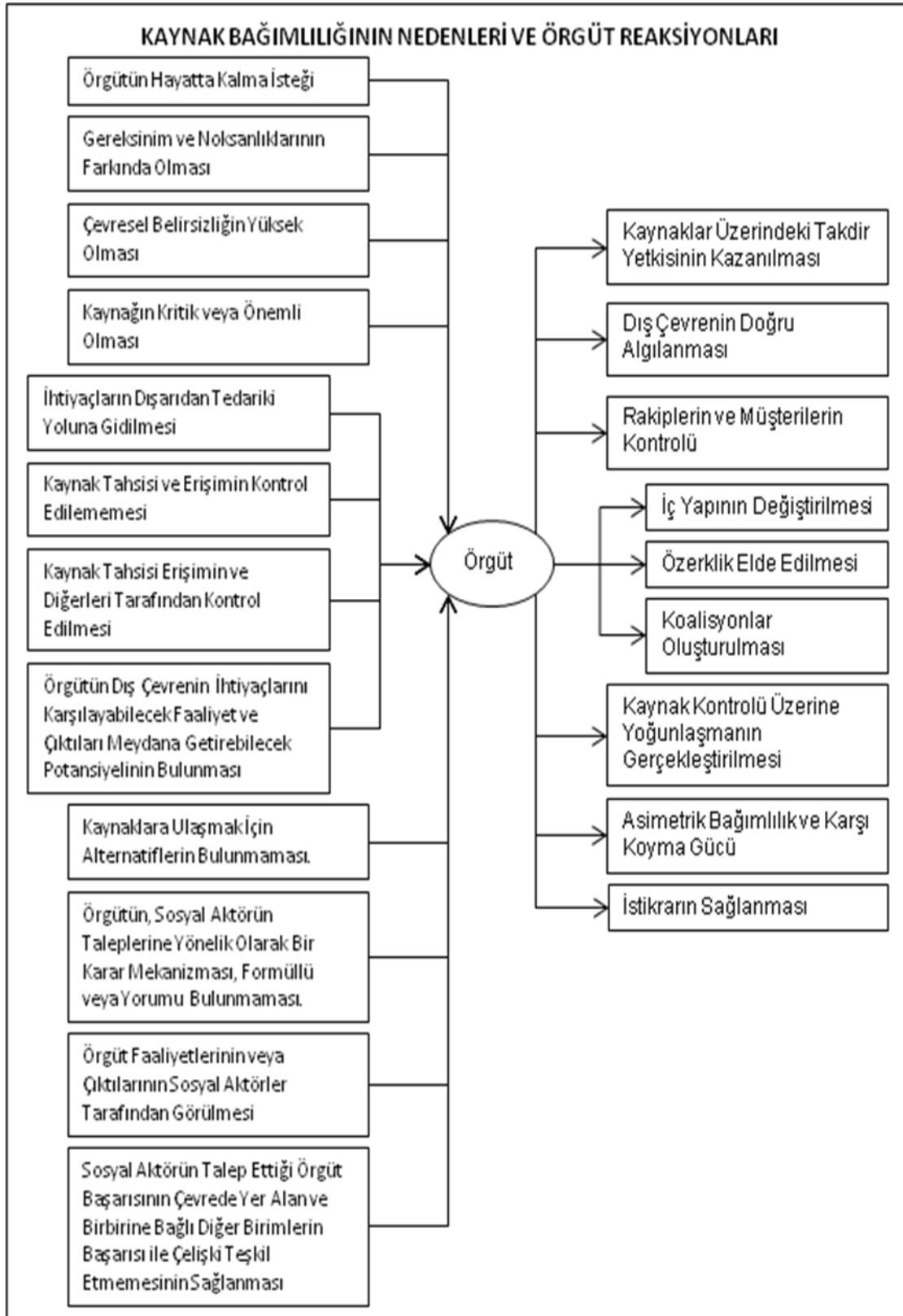
Örgütün bilgiyi ne şekilde işlediği, geçmiş tecrübelerini (örgüt hafızası) algılama sürecine ne kadar yansıttığı önemli hususlardır. Örgütün algılamayı; bilgiyi temin eden ve bunları yorumlayan alt birimlerin veya kişilerin marifeti ile gerçekleştirmektedir. Bu bağlamda bu birim ya da kişiler örgütün algılama sürecinde büyük etkiye sahiplerdir ve yaklaşımları kendi menfaatleri ile örgütün genel çıkarlarının kesişimi doğrultusunda hassaslaşma eğilimi göstermektedir. Bu sebepten dolayı örgütler ilişkide bulundukları diğer örgütlerin (çevrenin) kara verici veya kararlara etkisi olan kişi ya da birimlerini nüfuzları altına almak eğilimindedirler (Pfeffer ve Salancik, 1978).

2.6.9. Rakiplerin ve Müşterilerin Kontrolü

Örgüt çevre ile olan ilişkisini; kendini çevreye uydurmak ya da çevreyi, örgütün çıkarlarına ve imkânlarına uyduracak şekilde değiştirmek yolu ile düzenlemektedir. Bazı durumlarda örgüt çevresini rakiplerini ve müşterilerini etkileme yolu ile değiştirmeye yönelmektedir. Örnek olarak;

- Farklı taleplere, taşıdıkları acillığe göre sırayla etkileme ve karşılık vermek,
- Talep sahiplerinin, diğerlerine neyin verildiğini öğrenmelerini önlemek
- Diğer talep sahibi örgütleri karşı karşıya getirmek,
- Müşteriler ve rakipler hakkında bilgi edinilmesi ve bilginin muhafazası,
- Çevrenin şekillenişinde siyaseti ve kamu kuruluşlarını etkileme (Pfeffer ve Salancik, 1978).

Örgütler bağımlılıklarına karşı gösterdikleri reaksiyonlar ile hayatta kalma ihtimallerini yükseltmeye çalışmaktadırlar. Kaynak bağımlılığı yaklaşımı örgütlerin faaliyetlerini tanımlamada (Şekil 2.1.) yeni bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şekil 2.1. Kaynak Bağımlılığının Nedenleri ve Örgüt Reaksiyonları
Kaynak: Pfeffer, J., G.R. Salancik (1978), *The External Control of Organizations; A Resource Dependence Perspective*, Stanford Business Books: Harper & Row, New York, Derleme.

BÖLÜM 3

KAYNAK BAĞIMLILIĞININ SAVAŞLAR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

3.1. Savaş Kavramı

Savaş; Istvan Kende'ye (1978) göre şiddette başvurulmuş toplumsal çatışmalara savaş denmektedir ve şu özellikleri taşımaktadır; İki veya daha fazla silahlı gücün birbirleri ile çarpışması ve içlerinden en az birinin, devletin düzenli askeri birimlerinden oluşması (ordu, askeri nitelikli gruplar “Paramiliter”, silahlı polis birlikleri, vb). Savaşın tarafların taktik/stratejik saldırı veya silahlı savunma (gerilla harekâtı veya çete savaşları) yapabilecek merkezi olarak yönetilen organizasyonlara sahip olmaları. Silahlı operasyonların kendiliğinden ara sıra meydana gelen çarpışmalar biçiminde değil iki veya daha fazla toplumun belirli bir bölgede planlanmış, bir strateji takip ederek çarpışmayı göze almalarıdır.

Gantzel ve Schwinghammer (1999) savaş kavramını oluşturan alt başlıklara değinerek savaşların istatistikî alt yapısını hazırlamışlardır:

- Çatışma; İtiraz etmek, karşı çıkmak, ortak ilgi (Örneğin; sosyal yapı, hükümet tipi, otonomi, sınırların durumu gibi) alanları üzerinde anlaşmaya varamamaktır. Çatışma, savaşın bir alt boyutu olup, savaş ile karıştırılmamalıdır. Savaş; çatışmaların en üst ve en yoğun noktasını temsil etmektedir.
- Savaş Bölgesi; Savaşın cereyan ettiği bölge ya da alandır.
- Savaş Formları; Bu tanım; iç savaşları (bütünü oluşturan toplumlarının, eyaletlerin veya şehirlerin birbirleri ile savaşı), uluslar arası savaşları (devletlerarası, koloni kurmaya yönelik veya koloni olmaktan kurtulmaya yönelik savaşları) ve ikisinin karışımı olan iç ve uluslar arası savaşları açıklamaktadır. Bu tanımlamaların dışında yer alan ve sıkça telaffuz edilen sivil savaş deyimi aslında iç savaşı, sınır savaşı değil ise bir sınır üzerinde icra edilen uluslar arası savaşı ifade etmektedir.
- Savaş Frekansı; Birim zamanda yapılan savaş miktarıdır.

- Savaşın Kapsamı; Savaşa katılan taraflar ve ordularının (silahlı unsurlarının) sayısıdır.
- Savaş Katılımcıları (Ulusal); Direkt katılımcılar (ülke, lider ya da halk hareketi unsurları, gruplar, gerillalar, vb.), rakipler (siyasi, politik rakipler veya diğer liderler), üçüncü taraf ülkeler, direkt katılımcı veya taraf olmamasına karşın savaş ta yer alan Birleşmiş Milletlerin güçleridir (UN forces).
- Savaş Olayları; Savaş ile ilgili gelişmelere verilen genel tabirdir.
- Savaşın Şiddeti; Savaşta ölen insan miktarıdır.
- Savaşın Tarafları; Ülkeler, hükümetler, lider veya halk hareketleri, gruplar, rakipler, savaşa iştirak edebilecek silahlı birimleri olan tüm katılımcılardır.
- Savaş Temayülü; Bir bölge ya da ülkede belli bir zaman periyodunda savaşın başlama sıklığıdır (frekansı).
- Savaşın Yönü; Savaş katılımcılarının; saldıran veya savunan taraf olma durumundan bağımsız olarak savaşın üstesinden gelebilme durumudur.
- Savaş Yüğü; Bir bölge ya da ülkede belli bir zaman periyodunda devam eden savaşların sayısıdır (frekansdır).
- Savaşın Zorluğu; Savaşın uzunluğu ve veya çarpışmaların üst üste gelmesi durumudur.
- Silahlı Çatışma; Tarafların silahlı olarak, organize ve kolektif şiddet kullanmasıdır.
- Üçüncü Tarafın Müdahalesi (Dış Müdahale); Savaşın tarafların mücadelesine, savaşın taraflardan herhangi birinin mensubu (ülke lideri, başkomutan vb.) olmamak kaydı ile ordu, gerilla ve benzeri birimler ile dışarıdan iştirak ederek, etkide bulunmaktır.

3.1.1. Savaş Tipleri

Savaş tipleri kendi arasında dört ana başlığa ayrılmış olup bunlar; rejim karşıtı savaşlar, iç savaşlar, ülke savaşları ve bağımsızlık savaşlarıdır (Gantzel ve Schwinghammer, 1999).

- **Rejim Karşıtı Savaşlar (R Tipi):** Daha çok üçüncü dünya ülkelerinde görülen mevcut hükümetin kalmasına veya devrilmesine yönelik olarak yapılan savaşlardır. Pek çok durumda hükümetin devrilmesi yüzeysel bir amaç olup esas gaye rüşvet ve yolsuzluğa karşı sosyal yapının devrimler, karşı devrimler veya yapısal reformlar ile değiştirilmesidir (örnek olarak Vietnam savaşı, Peru'daki "Parlak Patika" kampanyası, Filipinlerdeki "Yeni Halkın Ordusu" hareketi veya Güney Afrika'daki "Afrika Ulusal Kongresi" eylemleri).
- **İç Savaşlar (İ Tipi):** Çarpışmaların direkt olarak hükümet veya sistemin kontrolünü elinde bulunduranlardan kaynaklanmadığı aynı zamanda hükümetinde çatışmalara dâhil olduğu savaşlardır. Etnik-politik sebeplerden, sınır anlaşmazlıklarından, politik egemenlik, dini egemenlik isteklerinden (1978'den 1982'ye kadar İran'da süregelen "İslami Devrim"), etnik-kültürel, ekonomik-politik önemi olan bölgelerden kaynaklanan savaşlardır. Ulus içinde yer alan azınlıklardan, ırk ayrımı sebebi ile ezilen çoğunluklardan, hükümet yapısı içinde daha çok söz sahibi olabilmek, hükümet yapısından ayrılmak veya söz hakkının sınırlandırılması maksadı ile gerçekleştirilen savaşlardır. İleri safhalarda geçmişte kaybedilen toprakların yeniden kazanılması da bir iç savaş sebebi olabilmektedir. Kıbrıs, Kaşmir, Sri-Lanka "Tamil Gerillaları", Güney Sudan, İspanya'nın Bask bölgesi ve Kuzey İrlanda bunlara birer örnek olarak verilebilir.
- **Ülke Savaşları (Ü Tipi):** Klasik savaş tipini oluşturmaktadır. Hükümet tarafından idare edilen silahlı güçlerin uluslararası kuralları, sınırları hiçe sayarak başka silahlı hükümet gücüne saldırmasıdır. Örnek olarak; 1950'de Çin Halk Cumhuriyeti ile Tayvan, 1982'de Falkland Savaşı ve 1980-1988'deki İran Irak Savaşı ve ya 1991'de başlayan Körfez Savaşı (Bu savaşı tek başına bir ülkeler savaşı olarak ele almak yanlış olabilir ülkeye yapılan saldırı sonrasında Irak'ta ilave olarak bir iç savaş ortaya çıkmıştır).

- Bağımsızlık Savaşları (B Tipi): Kolonileştirme faaliyetlerinin bir uzantısı olarak hala kimliğin kazanamamış veya eski koloni toprakları içinde kalmış, üzerinde hak iddia edilen bölgeleri (Fas/Batı Sahra, Endonezya/Doğu Timur, Pakistan Hindistan arasında savaşa sebep olan Kaşmir bölgesi) kapsamaktadır.

3.1.2. Çatışma Formları

“Çatışma” ifadesi ile “Savaş” zaman zaman aynı anlamda kullanılsa da savaş, çatışmanın özel bir halidir. Savaş; organize olmuş bir grubun, amacına ulaşmak veya başka bir grubun kendi üzerindeki amacına ulaşmasına mani olmak amacı ile toplu silah kullanımı olarak ele alınmıştır. Çatışmaların sınıflandırılmasına istatistikî olarak ihtiyaç duyulmuş olup konu dört ana başlık altında toplanmıştır (Gantzel ve Schwinghammer, 1999).

3.1.2.1. Sistem Çatışmaları

Konu olarak bütün sosyal yapıyı içermektedir, ülkenin sosyal yapısını (politika ve yönetimi, sosyoekonomik yapıyı, ideolojik ve kültüre sistemini) ve değişimin yol açtığı önemli sonuçları ele almaktadır (Gantzel ve Schwinghammer, 1999).

- Sistem Dönüşümü (S-1 Tipi): Sosyal yapıyı oluşturan temellerin, tümünden (devrim) değişmesi, korunması veya savunulmasına yönelik ortaya çıkan çatışmalardır.
- Sistem Reformu (Geliştirilmesi) (S-2 Tipi): Sosyal yapıyı oluşturan temellerin, kısmen değişmesi, korunması veya savunulmasına yönelik olarak ortaya çıkan çatışmalardır. Üçüncü Dünya ülkelerinde sıklıkla rastlanan toprak reformları buna bir örnek olarak verilebilir.

- Sistem Restorasyonu (Onarımı) (S-3 Tipi): Bu tip çatışma sosyal yapıdaki geri dönüşü veya sosyal yapının temellerinin yeniden organize edilmesini (karşı devrim) temsil etmektedir.

3.1.2.2. Güç Çatışmaları

Güç; hükmetmek, devrim yapmak, kurumsal reform yapmak, bağımsızlığı kazanmak, sömürgeleşmeye karşı çıkmak veya bunları muhafaza etmek ya da savunmak için ihtiyaç duyulan kudret olup, bu çatışma tipi gücün kullanımı ve paylaşımı ile ilgili çatışmaları kapsamaktadır. Hükümet içinde yer alanların veya belirli bir tabakanın, sistemin bütününe zarar vermeden değiştirilmesini içeren çatışmaları kapsar (Gantzel ve Schwinghammer, 1999).

- İktidar Çatışmaları (G-1 Tipi): Hükümet Darbesi (Coup d'Etat), Hükümetin, anayasal usuller dışında, şiddet yoluyla, birden bire, ama yine yöneticiler arasında el değiştirmesi, bir grubun ya da partinin dışlanması, farklı grupların veya hükümette, yönetimde yer alan kişilerin belirlenmiş amaçlara ulaşmak için ortaya koydukları doğruların, doğru olarak adlandırılan stratejilerin uygulanması yönünde ortaya çıkan çatışmadır.
- Saptırıcı (oyalayıcı) Çatışmalar (G-2 Tipi): Hükümetin veya bir yönetici grubun kendi konumlarını garanti altına almak gayesi ile ulus içindeki azınlıkları, grupları veya komşularını politik bir tehdit veya sosyopolitik gerilimin kaynağı olarak göstermesi. Hükümetin veya belirli bir grubun sözde kendini savunması, hedef seçilen karşı tarafa sözde savunma amacı ile saldırması, toplumun kamplara bölünmesi ve birbirine düşman edilmesidir.
- Dışlamacı Çatışmalar (G-3 Tipi): Ekonomik çıkar maksadı ile bölgedeki ham maddelerin ve nakil yollarının kontrolünü elinde bulunduran; hükümet, yönetici ve bürokratların rüşvet ve yolsuzlukla elde edilmesi, bölgenin abluka altına alınması, tersine bir mülteci göçünün yaşanması sonucu orta çıkan çatışmalar.

- Etnik-politik Çatışmalar (G-4 Tipi): İki ve ya daha fazla etnik grubun veya kabilenin politik ve yönetsel olarak, belirli bazı öncelikler, avantajlar için ideolojik, kültürel önyargı ile çatışmasıdır. Bu sınıflandırmanın yapılmasında etnik kökenden kaynaklanmayan çatışmalarında etnik köken sebebi ile çıkmış gibi gösterilmesinden dolayı hassas sonuçlara ulaşılmasında zorluklarla karşılaşmıştır. Din çatışmaların temelini teşkil eden bir unsur olmayıp çatışma ve savaşlarda araç olarak kullanılan bir olgudur (Örneğin; ABD, iki Hristiyan ülke olan Ermenistan ve Rusya'ya karşılık Azerbaycan, Türkiye ve Türkmenistan gibi, üç Müslüman ülke ile ittifak kurmuştur. ABD'nin en büyük müttefiklerinden biri Suudi Arabistan'dır), (Klare, 2002).
- Askeri-Stratejik Çatışmalar (G-5 Tipi): Stratejik olarak önemli bölgelerin korunmasına veya elde edilmesine yönelik olarak askeri amaçlarla sınırlı çatışmalardır. Örnek olarak; Pakistan ve Hindistan arasındaki Siachen Buzulu, 1970-1971'de Ürdün'ün savaşta taraf olmamak ve güvenlik kaygıları ile Filistin Kurtuluş Örgütüne saldırısı, 1979'da Vietnam'ın Kamboçya'yı istilası esnasında Çin halk Cumhuriyeti'nin Vietnam'a saldırısı gösterilebilir.

3.1.2.3. Bölgesel Çatışmalar

Bölgesel çatışmalar sınırlar ile amaçların birbirini tam olarak karşılayamadığı durumlarda ortaya çıkan çatışmalardır ve aşağıda belirtilen alt başlıklarda sınıflandırılmışlardır (Gantzel ve Schwinghammer, 1999).

- Genişleme (B-1 Tipi): Tüm gayesi bölgesini genişletmek olan toplumların; komşu bölgelerin, ülkelerin sınırlarına saygı göstermemesinden kaynaklanan çatışmalardır.
- Bölgesel Yenilenme (B-2 Tipi): Eskiden birleşik veya tek bir bölge olarak anılan, mevcut hali ile ise birbirinden ayrı olan bölgelerin yeniden birleştirilmesi ilgili ortaya çıkan çatışmalardır.

- Bölgesel Gözden Geçirme (B-3 Tipi): Koloni döneminden kalan gelişmiş güzel oluşturulmuş, tarihi belirsizliği bulunan veya bölgesel doğal zorluklardan yeniden sınırlarının gözden geçirilmesi gereken bölgelerde ortaya çıkan çatışmaları kapsamaktadır.
- Özerklik veya Ayrılma (B-4 Tipi): Özerklik; belirli bir bölgede yaşayan bir toplumun (çoğunlukla azınlıklar) merkezi yönetimden; daha fazla özgürlük (özerklik), ekonomik (kaynaklardan veya gelirlerinden daha fazla yararlanma), sosyal (ayrımcılığın veya ırkçılığın önlenmesi), kültürel (yerel gelenek, göreneklerin devamının sağlanması veya dini özgürlük), politik ve yönetsel (yerel yönetim hakkı) hak talep etmesidir. Bunun ötesinde kendi bağımsızlığını ilan etmek veya komşu bir hükümete dâhil olmak amacı ile merkezi hükümetten tamamen ayrılmak maksadı olan çatışmalardır.

3.1.2.4. Dış Güç Etkili Çatışmalar

Kendi arasında Koloni etkisi ve nüfuz çatışması (üstünlük etkisi) olmak üzere iki farklı sınıfa ayrılmıştır (Gantzel ve Schwinghammer, 1999) anavatanı besleyen sömürgelerin korunması, korunamadığı durumlarda çıkarlar doğrultusunda faaliyet gösterecek bir zümrenin bırakılması amacı ile ortaya çıkan çatışmalar ve bunlara karşı ortaya koyulan direnişi içermektedir.

- Koloni Etkisi (D-1 Tipi): Koloni güçleri ile koloniden ayrılarak kendi özgürlüğünü kazanmak isteyenler arasında ortaya çıkan çatışmalardır.
- Nüfuz Çatışması (D-2 Tipi): Bir devlet veya bir devletler grubunun başka bir devlet üzerinde nüfuz sahibi olabilmek, sahip olduğu nüfuzu idame ettirebilmek veya genişletebilmek maksadı yürüttüğü faaliyetler neticesinde meydana gelen çatışmalardır. Genellikle yerel seçkin tabakanın belirli bir kar veya fayda karşılığı sağladığı işbirliği sonucunda ortaya çıkmaktadır.

3.2. Savaşların Sebepleri ve Kaynak İhtiyacı

Birçok temel madde için küresel talep, sürdürülemez oranda büyümektedir. İnsan nüfusu artıkça, toplumlar, birey olarak üyelerinin temel gereksinimlerini gidermek için her şeyin daha fazlasına ihtiyaç duymakta fakat ihtiyaçlar eşit olarak karşılanamamaktadır. Örnek olarak; ABD tek başına, insan nüfusu tarafından kullanılan hammaddenin, yaklaşık olarak, yüzde 30'unu tüketmektedir (Gardner ve Sampat, 1998). Nüfusun hızla artması, gelir dağılımının dengesiz olması ve teknolojik ürünlerin yaygınlaşması (araba, elektrikli ev aletleri, bilgisayarlar, vb.) tüm toplumlarda kişi başına tüketimi artırmış ve toplumların, kaynaklar bağlamında daha saldırgan bir tutum izlenmesine yol açmıştır.

Kaynak ihtiyacı; örgütlerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için çevrelerinden sağladıkları girdileri kullanmaları sebebi ile ortaya çıkmaktadır. Her örgüt, çevresinden aldığı çeşitli girdileri kullanarak yaşamını sürdürür. Ancak, her örgütün kullandığı girdilerin miktarı, özellikleri, türleri, önem derecesi ve elde edilme kolaylıkları farklıdır. Örgüt için önemli olan bazı girdilerin sağlanmasında belirsizlikler ve güçlükler bulunabilir. Örgütler bu şekildeki, önemli ve sağlanmasında güçlük çekilen girdiler için çeşitli önlemler alırlar (Ülgen ve Mirze, 2004). Örgütlerin bu pro-aktif yaklaşımları örgüt geleceğinin garanti altına alınması ile ilgilidir.

Örgütler yeni; pazar arayışı, maliyetleri azaltma ve daha yüksek karlara ulaşma, tepe yönetiminin büyüme ve genişleme arzusunu tatmin etme, içinde bulunulan yerel pazarın korunması, hammadde ve arzının güvence altına alınması, teknoloji kazanma, coğrafi farklılaşma ve yeni faaliyetler için temel oluşturma amacı ile sürekli mücadele içindedirler (Phillips ve arkadaşları, 1994).

Örgütler uyguladıkları stratejiler ile kaynakların sınırlı olduğu ve ihtiyaçların sınırsız olduğu bir ortamda rekabet avantajlarını sürdürerek hayata kalma mücadelesi vermektedirler. Mevcut şartlarda ihtiyaçların karşılanamadığı ya da maliyetin fazla olduğu durumlarda şartları kendi lehine değiştirebilme gücü olan

örgütler, kaynaklara müdahale ederek yeni şart ve ortamı hazırlayabilirler. Bu mevcut şartların değişimi farklı yönetim stratejilerinin kullanılması, yeni teknolojilerin bulunması, nihayetinde rakip örgütlere güç kullanılması ile olabilir. Bu güç kullanımı direkt ya da dolaylı olabilir ve askeri bir örgüt olan ordular tarafından uygulanırsa askeri operasyon adını alır ve sonucunda savaş meydana gelir. Bir irade sonucu oluşan güç kullanımının temelinde genel olarak kaynaklara olan ihtiyaç yatmaktadır. Makro olarak ele alındığında; Savaşlar devlet politikalarının başka bir vasıta ile devamıdır (Earle, 2003). Savaş; büyük çıkarların kanla çözümlenen çatışmasıdır (Carl von Clausewitz, 1976). Bu sebepten dolayı kaynağa ihtiyacı olan örgütler (devletler vb.) silahlı güçleri ile bu bağımlılıklarını en aza indirme yolunu seçmişlerdir.

Ekonomimiz ve güvenlik çıkarlarımız ayrılmaz bir şekilde birbirine bağımlıdır. Evdeki refah, birlikte ticaret yaptığımız ya da petrol ve gaz gibi kritik maddeleri ithal ettiğimiz başlıca bölgelerdeki istikrara bağlıdır (Clinton, 1999).

Rus askeri doktrininde, Rusya silahlı kuvvetlerine; bölgesel denizlerde, kıtasal şelfte ve Rusya Federasyonun seçkin (deniz aşırı) ekonomi kuşağında ve taşkın sularda, ekonomik aktivitenin güvenliği ve ulusal çıkarların korunması için koşulların yaratılması görevleri verilmiştir (Putin, 2000).

Çin Halk Cumhuriyeti, Japonya (Ulusal Savunma Taslağı) ve Avrupa ülkeleri de ekonomik çıkarları için ordularını güçlendirmekte, tek başına bölge kaynaklarını garanti altına alamayan ülkeler ise askeri ortaklıklar ile (ASEAN, ECOMOG, vb.) kendilerini sağlama almaya çalışmaktadırlar.

Ordu, ticareti desteklemek ya da mali istikrarı sağlamak için çok az şey yapabiliyorken, kaynak miktarını korumada esas rolü oynar. Kaynaklar, politik karışıklık ve dış çatışmalar tarafından riske maruz kalan somut değerlerdir ve bu yüzden, fiziksel korumaya ihtiyaç duyarlar. Diplomasi ve ekonomik yaptırımlar bir noktaya kadar etkili olurken, savaş ve kriz zamanlarında, sadece askeri güç uzak bölgelerdeki süregelen petrol akışı ve diğer kritik maddeleri garanti altına alabilir. Ulusun ekonomik güvenliği için tek desteğinin silahlı kuvvetler olması nedeni ile

silahlı kuvvetler temel maddelerin uluslararası akışını korumaya yönelik kapasitelerini sistematik olarak güçlendirmektedirler (Klare, 2002).

3.3. Kaynak Bağımlılığı ve Savaşlar Arasındaki İlişki

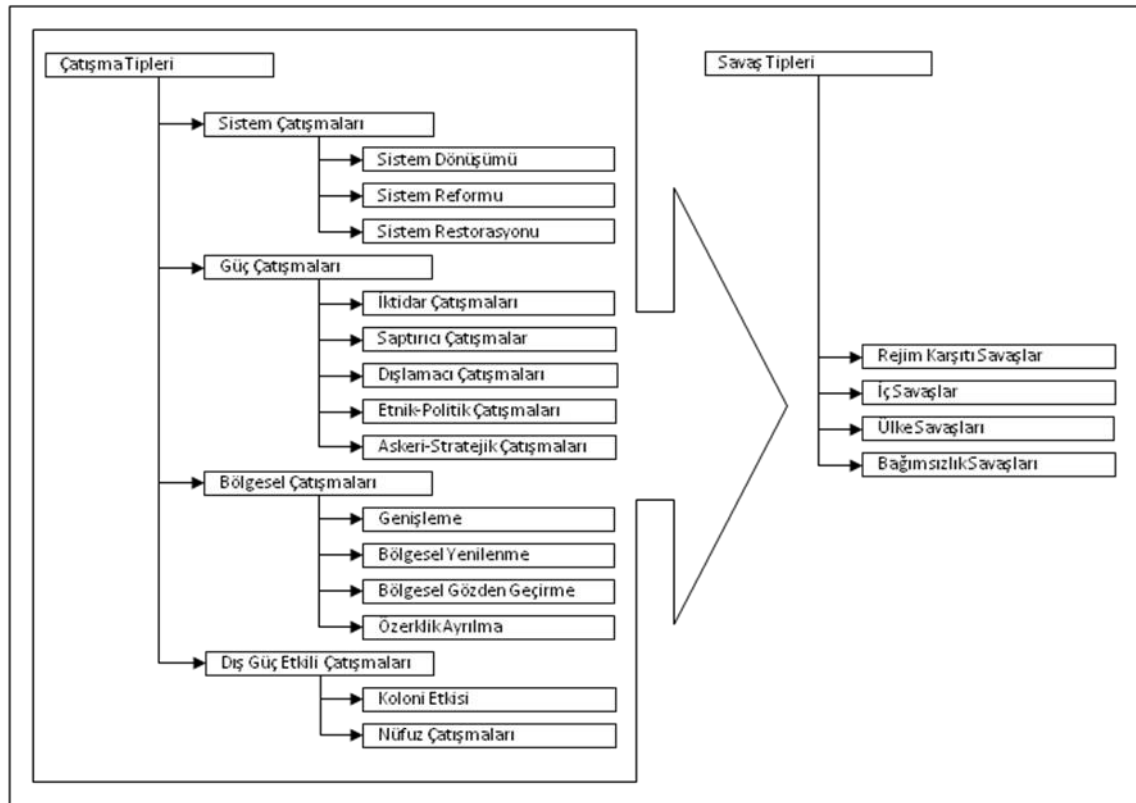
Savaşlar kendi arasında dört ana başlığa ayrılır (Gantzel ve Schwinghammer, 1999). Bunlar; rejim karşıtı savaşlar, iç savaşlar, ülke savaşları ve bağımsızlık savaşlarıdır. Hepsinde temel amaç kaynaklara hükmedilmesi ve gücün ele geçirilmesi üzerinedir.

Savaşın özel bir hali olan çatışmalar ise silahlı mücadeleyi konu almaktadır. Dünya üzerinde her gün pek çok silahlı çatışma ve savaş meydana gelmektedir. Her çatışma bir savaşı her savaşta bir çatışmayı içermeyebilir, şöyle ki: İkinci Dünya Savaşının sonlarında Türkiye; Japonya'ya savaş açmış fakat hiç çatışma olmamıştır. Bu çalışmada ele alınan savaşlar; içinde silahlı çatışmaların bulunduğu, bu çatışmaların savaşın gidişatına göre çeşitlilik arz ettiği, çatışmalar silsilesini kapsamaktadır. Savaşların analizinde, çatışmaların ele alınmasının sebebi, savaşların yorumlanmasında; silahlı çatışmaların, örgütlerin kaynak bağımlılığına gösterdiği reaksiyonlara benzer reaksiyonlar gösteriyor olması ve kaynak bağımlılığı yaklaşımının tanımladığı faaliyetler ile eşleştirilebilir olmasından kaynaklanmaktadır.

Genel olarak özetlemek gerekirse çatışmalar savaşların yapı taşlarıdır. Savaşın içinde değişik tipteki çatışmalar birbirini takip edebildiği gibi farklı tipteki çatışmalar aynı dönem içinde ortaya çıkabilmektedir. Çatışmalar, savaş halindeki sistemlerin çevrelerine gösterdiği reaksiyonlar olarak değerlendirilebilir. Çatışmalar kendi arasında; sistem çatışmaları, güç çatışmaları, bölgesel çatışmalar ve dış güç etkili çatışmalar olmak üzere dört ana gruba ayrılmış olup, Şekil 3.1. "Çatışma ve Savaş Tipleri" de belirtildiği şekilde de her grup farklı alt gruplara bölünmüştür.

Öte yandan örgütlerin kaynak bağımlılığına gösterdiği tepkilere genel olarak bakacak olursak, örgütler; istikrarın sağlanması, özerklik elde edilmesi,

koalisyonlar oluşturulması, içyapının değiştirilmesi, kaynaklar üzerindeki takdir yetkisinin kazanılması, kaynak kontrolü üzerine yoğunlaşmanın gerçekleştirilmesi, asimetrik bağımlılık ve karşı koyma gücü ile dış çevrenin doğru algılanması ve rakiplerin kontrolü gibi yöntemlere başvurarak kaynak bağımlılığını en aza indirme gayreti içindedirler. Bu yönü ile kaynak bağımlılığı yaklaşımının betimlediği reaksiyonlar ile silahlı çatışmalar büyük benzerlik göstermektedir.

Şekil 3.1. Çatışma ve Savaş Tipleri

Kaynak: Gantzel, K.J., T. Schwinghammer (1999), *Warfare Since The Second World War* (Trans. P.G. Jonathan), Bach Transaction Publishers, New Brunswick, derleme.

3.3.1. Kaynak Bağımlılığı ve Sistem Çatışmaları

Sistem çatışmaları, konu olarak bütün sosyal yapıyı içermektedir, ülkenin sosyal yapısını (politika ve yönetimi, sosyoekonomik yapıyı, ideolojik ve kültüre sistemini) ve değişimin yol açtığı önemli sonuçları ele almaktadır. Kendi içinde sistem dönüşümü (devrim), sistem reformu ve sistem restorasyonu (karşı devrim) biçiminde alt başlıklara ayrılmaktadır (Gantzel ve Schwinghammer, 1999). Ülkeler birer örgüt gibi ele alındığında; örgütün istikrarı muhafazası gayreti ile eşleştirilebilir. Bu başlık altında incelenen

çatışmalardaki temel amaç statükonun örgüt lehine korunmasının sağlanmasıdır. Bu maksatla örgüt içyapısını değiştirerek çevreye daha uyumlu hale gelmeye çalışmakta (sistem dönüşümü), etkinliğini artıracak içsel değişimin hayatta geçirilmesine çaba sarf etmekte (sistem reformu), dönemsel değişimlere ayak uydurabilecek örgüt yapıları arasında geçiş yapmaktadır (sistem restorasyonu). Bu noktada vurgulanan, kaynağa yönelik olarak hangi tarafın hamle yaptığıdır.

3.3.2. Kaynak Bağımlılığı ve Güç Çatışmaları

Güç; hükmetmek, devrim yapmak, kurumsal reform yapmak, bağımsızlığı kazanmak, sömürgeleşmeye karşı çıkmak veya bunları muhafaza etmek ya da savunmak için ihtiyaç duyulan kudret olup, bu çatışma tipi gücün kullanımı ve paylaşımı ile ilgili çatışmaları kapsamaktadır. Hükümet içinde yer alanların veya belirli bir tabakanın, sistemin bütününe zarar vermeden değiştirilmesini içeren çatışmaları ihtiva etmektedir (Gantzel ve Schwinghammer, 1999). İktidar çatışmaları, saptırıcı (oyalayıcı) çatışmalar, dışlamacı çatışmalar, etnik-politik çatışmalar ile askeri-stratejik çatışmalar olmak üzere muhtelif alt kategorilere ayrılmaktadır.

Kaynak bağımlılığı yaklaşımında ele alınan; dış çevrenin doğru algılanmasına yönelik olarak; örgütlerin kara verici veya kararlara etkisi olan kişi ya da birimlerini nüfuzları altına almaya (iktidar çatışmaları) çalışması, örgütlerin rakiplerini ve müşterilerini kontrol altına almak amacı ile talep sahiplerini karşı karşıya getirmesi (saptırıcı, oyalayıcı çatışmalar), kaynak alışverişi nedeniyle kurulan örgütler arası ilişkilerde birbirine söz geçirme veya buna karşı korunmada, bilginin edinilmesi, saklı tutulması ve kullanılması (dışlamacı çatışmalar), kaynaklar üzerindeki takdir yetkilerini artırmaya yönelik olarak çevrenin şekillenişinde siyaseti ve kamu kuruluşlarını etkileme çabaları (etnik-politik çatışmalar) ve ihtiyaç duyulan servislerin zorla alınmasına yönelik olarak diğerlerine direkt olarak zorlayıcı kuvvet kullanma (askeri-stratejik çatışmalar) faaliyetleri ile güç çatışmaları büyük benzerlik ve eşleşme göstermektedir.

3.3.3. Kaynak Bağımlılığı ve Bölgesel Çatışmalar

Bölgesel çatışmalar sınırlar ile amaçların birbirini tam olarak karşılayamadığı durumlarda ortaya çıkan çatışmalardır ve genişleme, bölgesel yenilenme, bölgesel gözden geçirme ile özerklik (veya ayrılma) çatışmaları biçiminde kendini gösterir (Gantzel ve Schwinghammer, 1999).

Kaynaklar üzerindeki takdir yetkisinin kazanılmasına yönelik olarak yapılan bir faaliyettir. Kaynakların sahibi olmak bölgesel çatışmaların temelini oluşturmaktadır. Özerklik ise kaynak bağımlılığının en aza indirgenmesi ve bağımsızlığın elde edilmesi yolunda yürütülen çatışmaları kapsamaktadır.

3.3.4. Kaynak Bağımlılığı ve Dış Güç Etkili Çatışmalar

Kendi arasında koloni etkisi ve nüfuz (üstünlük) etkisi olmak üzere iki farklı sınıfa ayrılmıştır. Bu durum kaynakların elde edilmesine yönelik olarak bahse konu faaliyetlerin dışarıdan bir taraf veya güç tarafından kabul ettirilmeye çalışılması ile ortaya çıkan çatışmalardır (Gantzel ve Schwinghammer, 1999).

Genel olarak ele alındığında örgütlerin kaynak bağımlılığına gösterdikleri tepkiler ile savaşlarda uygulanan çatışmaların temelinde aynı tip faaliyetler yer almaktadır. Savaş nerede ve tipte olursa olsun hep ekonomik temelli bir faaliyet olmuştur

BÖLÜM 4

ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ

Kaynak bağımlılığının savaşlar üzerindeki etkilerinin incelenmesine dayalı çalışmanın bu bölümünde; kaynak bağımlılığı ile savaşlar ve savaşların alt boyutu olan, sistem çatışmaları, güç çatışmaları, bölgesel çatışmalar ve dış güç etkili çatışmalar arasındaki ilişkilerin test edilmesi için geliştirilen hipotezlere yer verilmekte ve sonrasında öngörülen tüm bu ilişkilerin yer aldığı araştırma modeli sunulmaktadır.

Günümüz dünyasında kaynaklara duyulan ihtiyaç sürekli artmakta, mevcut kaynaklara, ulaşım ve kullanım her zamankinden daha hassas bir konu haline gelmektedir. Örgütler kaynaklara hükmetmek ve bağımlılıklarını en aza indirmek için öncelikle kaynağın kendileri için ne kadar önemli olduğunu belirleyebilmelilerdir. Bir kaynağın önem derecesi; o kaynağın kıtlığı, kaynağın üretime etkisi, ikame edilebilirliği, tedarik sürecinin tahmin edilebilirliği ile doğru orantılıdır. Örgüt kendi gereksinim ve noksanlıklarını değerlendirmeli ve buna göre bağımlılıklarını en aza indirecek stratejileri takip edebilmelidir (Pfeffer ve Salancik, 1978).

Örgüt eğer kaynağa doğrudan hükmedemiyor ise; kaynakla ilgili çevreye (kaynak pazarına), kaynak tedarik sürecinin yasal yapısına, bu yasal yapının gereklerini yerine getiren icracılara, yasal yapıyı oluşturan kanun koyucu mekanizmaya, bu süreç içinde karar verici (kaynak tahsisi ve erişim kontrolü) mekanizmalarına ve nihayetinde kişisel olarak bu kadrolara ulaşabilecek personele hükmetmeye gayret etmektedir (Pfeffer ve Salancik, 1978).

Örgüt kaynaklara talip diğer örgütlerle de mücadele içinde olması sebebi ile de rakip örgütlerin çevre algısını değiştirecek girişimlerde bulunarak rakip örgütün doğru karar vermesine engel olmaya çalışır; örgütün hızlı karar vermesine, geri beslemeler yapmasına engel olur, rakip şirket içerisine kendi

adamalarını yerleştirmek, rakip örgütten adam satın almak, örgüt çalışanlarını etkilemek ve rakibin karar mekanizmalarına ortak olmak (ileriye dönük planlara ulaşım), örgütün kaynak bağımlılığını en aza indirmek için kullandığı yöntemler arasındadır. Bir diğerk yöntem ise ortaklıklar oluşturma; örgüt tek başına düzenleyemediğı çevresini diğerk örgütler ile elbirliğı yaparak (sosyal mübadele) gidermek gayreti içine girer, kaynağı nüfuz etme derecesini artırmaya yönelik olarak tekeleşme, katreleşme hedeflerine yönelir, çevreyi daha iyi algılayabilmek için ortaklıklar oluşturur, yönetici değışimi yapar (Pfeffer ve Salancik, 1978).

Tedarikçiyi kendine bağımlı hale getirmekte kaynak bağımlılığını en aza indirmek için uygulanan bir başka yöntem olup; tedarikçinin bünyeye dâhil edilmesi (Klare, 2002), tedarikçinin tüm ileriye dönük üretiminin satın alınarak ileriye dönük plan yapmasına mani olunması, tedarikçinin uzun vade üretimine talip olarak tedarikçinin bağımlı hale getirilmesi kaynak bağımlılığını en aza indirmek için kullanılan yöntemler arasındadır. Örgüt kendi içyapısını değıştirerek kaynak hakkında bilirkişilere (kaynak hakkında yorum ve onay makamları), hakemlere (derecelendirme, kota belirleme, fiyat belirleme) yetiştirmeye, teknolojik olarak kaynak üzerinde söz sahibi olabilecek uzmanlaşmış kadrolara sahip olmaya, kaynağı sahip olamasa da kaynak üzerinde karar verici bir pozisyona ulaşmaya çalışır (Pfeffer ve Salancik, 1978).

Örgüt hayatta kalmak için kendi içyapısını şekillendirmeye, dış çevre ile olan ilişkilerinde; çevresine etki etmeye ve değıştirmeye çalışan bir yapı sergilemektedir. Örgüt iç ve dış çevresi ile olan ilişkilerinde siyasidir. Bu noktadan hareketle hipotezler; savaşların örgüt (devletler, silahlı kuvvetler, siyasi partiler, vb.) politikalarının bir uzantısı olduğı (Clausewitz, 1976, Earl, 2003) ve bu durum ile kaynak bağımlılığı yönetimi arasında bir ilişki oluşturduğı varsayımı üzerine kurulmuştur. Savaş yazınında savaşların çıkma nedenleri konusunda farklı yaklaşımlar bulunmaktaysa da dünya üzerinde çıkan savaşların genel olarak bir incelemesine bakıldığında savaşların coğrafyası bizi petrol, doğalgaz, eski önemini yitirmekle beraber kömür, su, değışerli taşlar ve kereste ticaretinin yapıldığı yerlere götürmektedir (Klare 2002). Hipotezler,

kaynak bağımlılığının savaşlar üzerindeki etkisi ile coğrafya ve kaynak kullanımı oranları arasındaki pozitif korelasyon varsayımı üzerine kurulmuştur.

Hızla gelişen dünyamızda, toplumsal alanda birçok yenilik olmakta, sınırlar kalkmakta, iletişim ve taşımacılıkta pek çok büyük atılımlar gerçekleştirilmektedir. Toplumlar; bilgiye her zamankinden daha hızlı ulaşabilmekte, piyasalar globalleşmekte, dünya artık herkesin birbirini tanıdığı, ortaklıklar kurduğu, bütünleşmiş bir toplum halini almaktadır. Bu durum ticareti daha kolay bir hale getirmiş, üretim ve tüketim hacmini artırmıştır. Bütünleşik bir dünyada kaynaklara ulaşmanın ve bu kaynakları kullanmanın pozitif bir etkileşim içine olması ihtimali yüksektir. Öte yandan aşırı kaynak talebinin kaynak kullanım teknolojisinde bir değişiklik olmadığı, yeni bir temel kaynak keşfedilmediği sürece, kaynak sahibi ülke; yönetimlerinin ve topraklarının tehdit altında kalacağı bir gerçektir (Klare 2002).

20. yüzyılın başlarında Friedrich Ratzel (1903) savaşı; devlet ve iletişim alt başlıkları ile ele almış, savaşı; hem siyasetin, hem de coğrafyanın önemli bir yönü olarak tanımlamıştır. Ratzel; devleti bir organizma olarak düşünmüş ve devletin yaşama sahasına (Lebensraum) ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Örgütün temel gayesi kendi kendine yeterli olabilmesidir. Her siyasi varlık ihtiyaç duyduğu her şeyi üretmek zorundadır, böylece devlet ekonomik bir denge içinde olacak ve dünyanın başka yerlerinden gelen ürünlere bağlı kalmayacaktır, oysa gerçek bundan farklıdır ve bir ülkede insana faydalı olan ürünlerin hepsini bulmak tabii ki mümkün değildir. Yeterlilik üretim ve hammadde stokuna dayanmaktadır. Stoklar olmadan bir ülkenin her koşulda yeterliliğinden söz edilememektedir. Bu tarz ekonomik yeterlilik hem pahalıya mal olmakta hem de stoklar bittiği zaman ekonomik yeterlilikte yok olmaktadır. Bu durum kaynaklara hükmetme arzusunu körüklemekte ve örgütlerin kaynakları kendi bünyelerine katma isteklerini artırmaktadır (Earle 2003). Bu noktadan hareketle aşağıdaki hipotez ileri sürülebilecektir.

H1: İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen savaşların coğrafyası ile o coğrafyanın kaynakları arasında pozitif bir ilişki vardır.

Örgütün çevresel unsurlarla ilişkilerinde bağımlılık karşılıklı bir nitelik taşır fakat bu bağımlılığın her zaman için dengeli olduğu söylenemez. Genel olarak az bağımlı olan çok bağımlı olana göre daha güçlü konumdadır. Güçlü olan örgüt kendi bağımlılığını en aza indirmek maksadı ile tedarikçisini kendine bağımlı hale getirmek isteyebilir. Tedarikçinin kendini tüketerek müşterilerine daha bağımlı hale gelmesi, kaynak bağımlılığı yönü ile tedarikçiye bağımlı örgütler için bir fırsattır (Perrow, 1970). Savaşan kaynak sahibi ülkelerin (tedarikçilerin), kaynak ihraç ettiği ülkelere bağımlı hale gelmesi savaşların çözümsüz ve tüketici bir hal almasına yol açmaktadır (Klare 2002). Tedarikçilerin; kendi yeterliliklerini azaltan ve onları müşterilerine daha bağımlı hale getiren bu döngüden hareketle aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir.

H2: İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen savaşlarda ülke kaynağın bolluğu ile o ülkede çıkan savaşın şiddeti arasında pozitif bir ilişki vardır.

H3: İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen savaşlarda ülke kaynağın bolluğu ile o ülkede çıkan savaşın süresi arasında pozitif bir ilişki vardır.

H4: Kaynak kullanımı yüksek olan ülkelerin savaşlara müdahil olma derecesi daha yüksektir.

Kaynak bağımlılığının örgütler adına büyük bir problem olması, savaşan örgütleri de kaynak kullanımını en aza indirecek çözüm yollarını aramaya mecbur kılmıştır. Örgütlerin ana vatanlarını korumak dışında, ülke dışındaki çıkarlarını korumaya yönelik olarak da icra ettikleri faaliyetler bulunmaktadır. Anavatan dışındaki kaynakların, ele geçirilmesi ve korunması bu faaliyetlerin en önde gelenlerindendir. Amaç ihtiyaç duyulan kaynakların kazanımıdır fakat bu kazanım büyük mali külfetleri ve imkânsızlıkları da beraberinde getirmektedir. Bu sebeple kaynakların doğrudan ele geçirilmesi yerine kaynakları örgütün kullanımına açacak dolaylı stratejiler takip edilmelidir (Hart 1954). Korumacı veya saldırgan tarafın savaşma isteğinin kırılmasına yönelik olarak; sosyal reformlarla, yapısal değişikliklerle ve bölgede yaşayanların örgüte kazandırılması ile korumacı yapının ortadan kaldırılması yoluna gidilmelidir.

Doğrudan bir savaş yerine, dolaylı bir tutum az maliyet ile büyük kazanımlar elde edilmesine olanak verecektir (Earle 2002). Bu noktadan hareketle aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

H5: İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen savaşlarda kaynak bağımlılığının pozitif etkisi vardır.

Yukarıda ifade edilen gerekçelere dayalı geliştirilen hipotezler, Tablo 4.1'de görüldüğü gibi iki grupta toplanmakta olup birinci grup kaynak bağımlılığının savaşlar üzerindeki etkisini ikinci grup ise kaynak bağımlılığının çatışmalar üzerindeki etkisini incelemeye yönelik olarak oluşturulmuştur.

Tablo 4.1:Araştırmanın Hipotezleri

A)Kaynak Bağımlılığının Savaşlar Üzerindeki Etkisi
<i>H1: İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen savaşların coğrafyası ile o coğrafyanın kaynakları arasında pozitif bir ilişki vardır.</i>
<i>H2: İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen savaşlarda ülke kaynağın bolluğu ile o ülkede çıkan savaşın şiddeti arasında pozitif bir ilişki vardır.</i>
<i>H3: İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen savaşlarda ülke kaynağın bolluğu ile o ülkede çıkan savaşın süresi arasında pozitif bir ilişki vardır.</i>
<i>H4: Kaynak kullanımı yüksek olan ülkelerin savaşlara müdahil olma derecesi daha yüksektir.</i>
<i>H5: İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen savaşlarda kaynak bağımlılığının pozitif etkisi vardır.</i>

BÖLÜM 5

ARASTIRMA YÖNTEMİ

Çalışmanın bu bölümünde önceki bölümünde ele alınan hipotez ve araştırma modelinin test edileceği örneklem grubunun oluşturulması, verilerin toplanması ve araştırma hipotezlerini test etmek amacı ile toplanan veriler üzerinde yapılan analiz yöntemleri konusunda bilgilere yer verilecektir.

5.1. Örneklem Seçimi

Çalışmanın uygulama kısmının çerçevesi, savaşlar üzerinde incelemede bulunan araştırmacıların yaptıkları çalışmalardan oluşan birincil veriler incelendikten sonra belirlenmiştir. Yapılan yazın taramasında; Kende Istvan'ın (1971-1978) savaşlar üzerine temel sayılabilecek çalışmaları ele alınmış, Sosyolog Sorokin (1937), Wright (1965), meteoroloji uzmanı Richardson (1960) ve sosyo-politik bir takım olan Small ve Singer'in (1972-1982) çalışmaları incelenmiştir. Butterworth ve Scranton'un (1976) çalışmalarında bazı düzgün savaş listelerine ulaşılmış, Kaye, Grant ve Emond'un (1985) oluşturduğu listeler, Luard (1986) ve Holsti'nin (1991) çalışmaları ile Arnold'un (1991) çalışmaları gözden geçirilmiştir. Gözden geçirilen listelerin birbirlerinden farklılıklar gösterdiği tespit edilmiş olup, bu farklılığın sadece ele aldıkları dönemler ile ilgili değil aynı zamanda tasnifleme, nitelik, nicelik ve tanımlama yönü ile de farklılıklar içerdiği gözlemlenmiştir. Son olarak Gantzel ve Schwinghammer'in (1999) incelemelerinin bu çalışma için esas olabileceği değerlendirilmiş, White'ın (2005) "20'inci Yüzyıl Tarih Atlasından" destek alınmıştır.

Genel olarak yapılan ön incelemede, tasnifleme ile ilgili sorunlar ele alınmış ve genel çerçevenin oluşturulmasında karşılaşılan sorunlara çözümler aranmıştır. Bir savaşın başlama ve bitiş zamanının tespit edilmesi, hangi zaman dilimi içerisinde geçtiğinin, ne kadar sürdüğünün bilinmesi, o savaşın

değerlendirilebilmesi için büyük önem taşımaktadır. Savaşın ne zaman başladığının bulunması için ele alınması gereken temel unsurun da ne olduğuna doğru karar verilmelidir. Günümüz savaşlarında, “savaş deklere etmek” modası geçmiş bir kavramdır, kaldı ki hükümetler arası barış antlaşmaları ve ateşkes anlaşmalarının da çoğu göz ardı edilmektedir. Bu durum savaşın başlama zamanının tespit edilmesini güçleştirmektedir. İlk saldırgan davranışın, savaşın başlama tarihi olarak değerlendirilmesi, örneğin; bireysel hareketler, sabotajlar, terörist faaliyetler veya iç dalgalanmalar (bağımsızlık, ayrılma mücadeleleri veya devrimler gibi) yanıltıcı olmakta hazırlık ve başlangıç evrelerinin birbirine karışmasına sebep olabilmektedir. Bununla birlikte ülke içinde askeri güç kullanılarak şiddet uygulaması veya etnik temizlik yapılmasının da savaş kapsamına girip girmeyeceğine karar verilmesi, ilave bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bir başka problem de uzun soluklu çarpışmalarda yaşanmaktadır. Yunan iç savaşında veya Kolombiya savaşlarında olduğu gibi savaşın uzun süre durduğu veya bir taraf bozuncaya kadar ateşkes yapıldığı görülmektedir. Buradaki sorun ateşkesin veya savaşa verilen aranın zamansal miktarıdır. Bu, zamansal uzunluk ne kadar olmalıdır ki bir çarpışmayı birbirinden ayrı savaşlar olarak ortaya koyabilelim ya da yapılan çarpışmaların arasındaki zaman ne kadar kısa olsun ki tamamını bir savaş olarak değerlendirebilelim sorunudur. Genel olarak bir diğer konuda bir çarpışmanın, bir savaş olabilmesi için ne kadar uzunlukta olması gerektiğidir.

Düşmanca bir şiddet hareketine karşı kullanılacak gücün dozu (Savaşa Başlama Eşiği) ne olmalıdır ki bu bir savaş başlangıcı sayılabilsin, örneğin ne kadar silahlı güç kullanılmalıdır veya kullanılmaya hazır gücün ne kadarı çarpışma bölgesine gönderilmelidir ki bu bir savaş olarak tanımlanabilsin. Kullanılan gücün niteliği de karşımıza ayrı sorun olarak çıkmaktadır. İki tarafında aynı silahlara sahip aynı niteliklerde piyadelerden oluşan bin kişilik bir orduyu çarpışma alanına gönderdiği durumlarda bir sorun yoktur ama taraflardan birinin bin uçaklık bombardıman filosu göndermesi ateş gücü ve etkinlik bakımından çok farklı sonuçların çıkmasına sebep olabilir. Ateş gücü ve

etkinlik ele alındığında ise karşımıza yüksek teknolojiye sahip düzenli orduların yüksek lojistik ihtiyaçları ile gerillaların düşük maliyetli yapıları karşımıza çıkmaktadır. Bir çarpışmanın ya da şiddetin savaş olabilmesi için karşılıklı güç dengesinin ne olması gerekmektedir. Filistinli çocukların İsrail tanklarına taş atmaları, Bougainville (Papua Yeni Gine'nin Doğusunda yer alan bir ada) devrimci ordusunun Avustralyalı madencilere ve Papua Yeni Gine askerlerine karşı ok ve yayla mücadele vermesinin, bir savaş sayılması yoruma açıktır.

Genel bir yaklaşım olarak bir çarpışmanın veya şiddetin gerçek bir savaş olabilmesi (Türkiye 1945 tarihinde Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etmiş, ancak fiilen savaşa katılmamıştır) için belirli bir sayıda kurban verilmiş olması gerekmektedir. Savaş hakkında değerlendirme yapabilmek için savaşta verilen kayıpların yani savaş kurbanlarının sayının net bir şekilde bilinmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Savaş kurbanlarının sayısı, savaşa katılanlar tarafından bilinçli olarak çarpıtılmaktadır. Taraflar kendi askeri kayıplarını az, karşı tarafinkileri fazla gösterme yolunu seçmekte, kendi sivil kayıplarını ise abartmaktadır. Bu durum beraberinde kimin savaş kurbanı seçilmesi gerektiği sorusunu da beraberinde getirmektedir. Savaş kurbanları sadece silahlı saldırı sonucu ölenlerimi kapsamalı yoksa savaşın bir uzantısı olan açlık, soğuk ve hastalıklardan ölenler de dâhil edilmelimidir. Eğer savaşın etkileri yüzünden bir ölüm söz konusu ise bu savaşın devam ettiği süre içinde mi olmalıdır, yoksa savaş sonrasını da kapsamalıdır? Örneğin Hiroşima ve Nagasaki'ye atom bombası atılması sonucu ölümler savaş sonrası da devam etmiştir.

Bir diğer konuda kimlerin savaş kurbanı olarak değerlendirileceği ve miktarıdır. Savaş kurbanı olarak sadece silahlı güçlerin sayılması yeterli midir yoksa hayatını kaybeden sivillerde savaş kurbanı olarak sayılmalı mıdır? Savaşın yan etkilerinden dolayı ölenlerde kayıplara eklenmelidir ve son olarak bir çarpışmanın savaş olabilmesi için ne kadar insan kaybı gerekmektedir. Örnek olarak Small ve Singer (1982) 1000 kişinin hayatını kaybetmesini savaş kurbanı bağlamında yeterli görürken 998 kişinin hayatını kaybettiği bir savaşı göz ardı etmektedir.

Savaş kurbanlarının sadece hayatını kaybedenler yönüyle değerlendirilmesi; savaşın sosyal yapı üzerindeki hasarının, ekonomik ve kültürel tahribatının göz ardı edilmesini de beraberinde getirmektedir. Başka bir önemli hususta savaşa katılan tarafların belirlenmesidir. Şöyle ki; taraf olarak anılmak için sadece savaşa direkt olarak katılmak, asker göndermek, kayıplar vermek yeterlidir, yoksa bunlara ilave olarak politik, ekonomik veya lojistik (silah sevkiyatı vb.) olarak destek sağlayanlar da taraf olarak değerlendirilmelidir.

Bir şiddetin savaş sayılabilmesi için minimum organizasyon yapısı veya savaşma yeteneği ne olmalıdır ki bu bir isyan veya kargaşadan ayırt edilebilsin. Yağmacılar veya eşkıya takımlarını (bir üniforma giyseler bile), hükümet güçlerinden, terörist gruplardan, güvenlik birimlerinden, gizli teşkilatlardan, milis güçlerden, gönüllülerden, gerillalardan veya benzerlerinden ayıran organizasyon yapısı ne olmalıdır ki bu bir savaş sayılabilsin. Bir şiddetin savaş sayılabilmesi için kullanılması gereken minimum kuvvetin miktarı ne olmalıdır. Örnek olarak herhangi bir direniş ile karşılaşmayan Rus Ordusunun Varşova'yı istila etmesini savaş saymak yoruma açık bir konu olarak yazında yerini almıştır.

Bir diğer zorlukta tarafların belirlenmesi konusunda devlet ve hükümet kavramlarında yaşanmaktadır. Bir dış güçten politik bağımsızlığı ilan etmek savaşan taraflardan birini, bir devlet haline getirip getirmeyeceği, bağımsızlık ilanının (Kıbrıs Batı Sahra, Eritre, Rodezya, Namibya, Doğu Timur, Kore, Yugoslavya, Moldova, vb.) tek başına yeterli olmayacağı hususundadır. Bir bağımsızlık ilanı, kimler (Süper güçler, Birleşmiş Milletler veya Avrupa Birliği) tarafından onanması gerekir ki bağımsızlığı geçerli olsun. Bağımsızlığının geçerli olması için sınırları içindeki kurumlara hükmedilmesinin gerekli olup olmadığı da ayrı bir tartışma konusunu oluşturmaktadır.

1945 başından bu yana silahlı güç kullanımı adına dünya üzerinde silahlı çatışmanın yaşanmadığı bir tek gün olmamıştır. Bu bağlamda tüm çatışmaların bir savaş olarak ele alınması ve tasnifi söz konusu değildir, bu yüzden kabul

görmüş bir savaş tanımı referans alınarak, bu tanıma uygun faaliyetler tasnif edilmeye çalışılmıştır. Belirtilen bu tanım neticesinde savaşlar nitelik olarak (örneğin; savaş nedenlerinin doğru veya yanlış olarak yorumlanması biçiminde) değil nicelik olarak ve en az yoruma ihtiyaç gösterecek şekilde oluşturulmuştur.

Savaş listeleri oluşturulurken savaşlar iç savaş veya uluslararası savaşlar olarak ayrı bir sınıflandırmaya tabi tutulmamış, savaşan tarafların sosyal statülerinin resmi olarak tanınması (uluslararası camiada kısmen ya da tamamen tanınma örneğin; koloni, manda, himaye, birleşmiş veya işgal edilmiş bölgeler, bölünmüş uluslar vb.) yeterli görülmüştür.

Savaş listeler oluşturulurken kolektif şiddetin her tür dâhil edilmemiş; kişisel düşmanlıklar, töresel şiddet, kan davası, gangster savaşları, başıboş haydut gruplarının saldırıları, bölgesel nüfuz çarpışmaları, monopollerin kişisel ve keyfi şiddet kullanımları göreceli olarak liste dışı bırakılmış, aynı zamanda politik amaçlar sebebi ile silahsız toplu şiddet kullanımı da listeye dâhil edilememiştir.

Savaş listeleri oluşturulurken hükümet yapısına bir sınırlandırma getirilmemiş, gücü yasal olarak kullanıp kullanılmadığına, uluslar arası hukuka veya insan haklarına uygun davranıp davranmadığına bakılmamıştır, kurumsal yapıya hükmedip etmediği önemsenmemiş, merkezi, bölgesel veya koloni hükümeti olması dikkate alınmamıştır. Bununla birlikte ordu kontrolünün politikacılar tarafından mı yoksa ordu kumandanları tarafından mı yapıldığı önemsenmemiştir.

Savaş Listeleri hazırlanırken askeri kayıplar ile sivil kayıplar birbirinden ayrılmamış (askeri bir tesiste çalışan sivillerin hangi sınıfa gireceğinin belirlenmesindeki güçlük sebebi ile), savaşlarda yapay sınırlar koymak yerine ortak noktalar ele alınmaya çalışılmış, tarafların nicel kuvvetleri; teknolojik yapı ve uygulanan stratejiye göre değişik anlamlar ifade edeceği için devre dışı bırakılmıştır. Tüm bunlara rağmen savaşan tarafların askeri kayıplarını az, sivil kayıplarını çok gösterme veya politik kaygılar ile bu bilgileri saklama

eğilimlerinden dolayı kayıpların kesin, net veya onaylanmış sonuçlarına ulaşılamamış, bu sebep ile daha önce derlenmiş ve yazın geçmiş savaş listeleri çalışmaları temel alınmıştır.

5.1.1. Savaşların Numaralandırılması

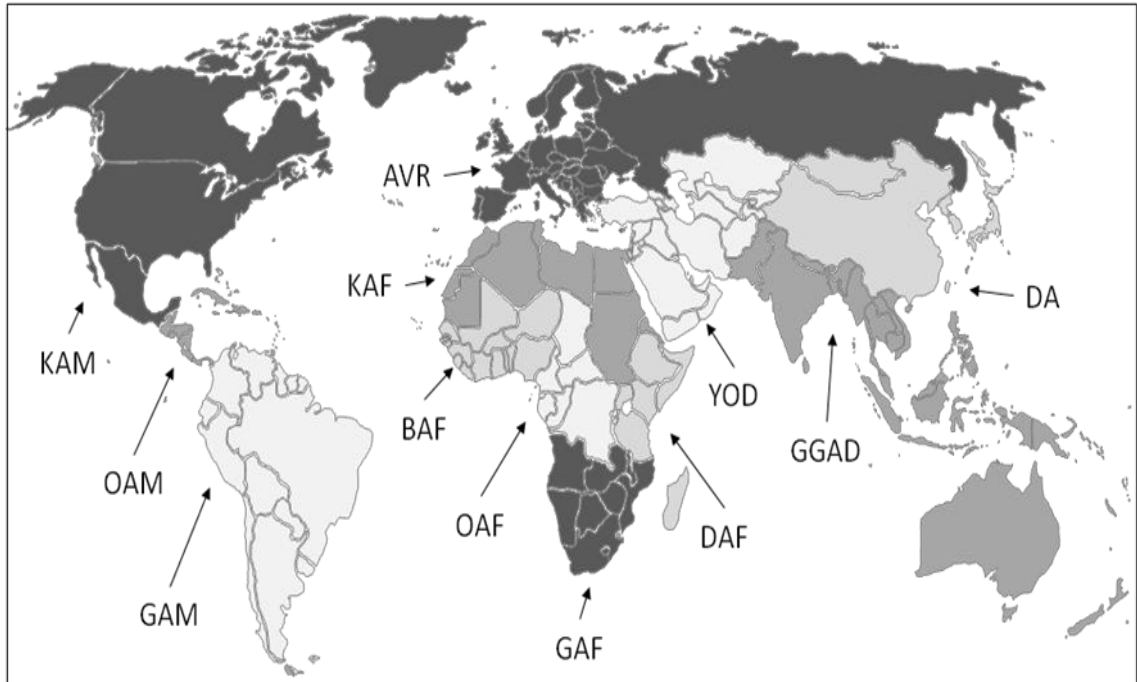
Savaşlar, kendi içinde bölgesel (coğrafi) olarak gruplandırılmış, her bölge içindeki savaşlar ise eski tarihten yeni tarihe göre sıralandırılarak numaralandırılmıştır. Savaş veya çatışma olarak adlandırılan fakat belirlenen savaş kriterlerine uymayanlar ise savaş listelerinin sonuna “Y” (Yok) kodu ile gene bölgesel ve tarih sırasına göre yerleştirilmiştir.

5.1.2. Savaşa Katılan Ülkelerin Bölgesel Sınıflandırılması

Savaşa katılan tarafların coğrafi-politik konumlarını içerdiği gibi kültürel veya ırksal konumlarını da içermektedir. Sınırların ve sosyal yapının sürekli değişiklik göstermesi sınıflandırmayı güçleştirmiştir. Genel olarak sınıflandırma aşağıdaki gibi yapılmıştır.

- Avrupa (AVR); eski Sovyetler Birliği, şimdiki Rus Federasyonu, Baltık ülkeleri, Belarus, Ukrayna ve Moldova'nın bulunduğu bölgeler olup, Kıbrıs ve Türkiye'nin bir bölümü Avrupa olarak ele alınmış fakat Türkiye'nin PKK ile mücadelesi Yakın ve Ortadoğu bölgesi olarak incelenmiştir.
- Kuzey Afrika (KAF); Moritanya, Batı Sahra, Fas, Cezayir, Tunus, Libya, Mısır ve Sudan'dan oluşmaktadır.
- Batı Afrika (BAF); Senegal, Gambia, Gine-Bisav, Gine, Sierra Leone, Liberya, Fildişi sahilleri, Mali, Burkina Faso, Gana, Togo, Benin, Nijer ve Nijerya'dan oluşmaktadır.
- Merkezi Afrika (OAF); Çad, Kamerun, Orta Afrika Cumhuriyeti, Gabon, Kongo, Demokratik Kongo Cumhuriyeti (eski Zaire), Ruanda ve Burundi'den oluşmaktadır.
- Doğu Afrika (DAF); Etiyopya, Djibuti, Somali, Kenya, Uganda, Tanzanya ve Madagaskar'dan oluşmaktadır.

- Güney Afrika (GAF); Angola, Zambiya, Malavi, Mozambik, Namibya, Botsvana, Zimbabwe, Güney Afrika Cumhuriyeti, Svaziland ve Lesotho'dan oluşmaktadır.
- Yakın ve Ortadoğu (YOD); Arap yarımadası, İsrail, Filistin, Irak, İran, Afganistan ile Kafkas ülkelerini (Azerbaycan, Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan, Tacikistan, Kırgızistan ile Ermenistan) kapsamaktadır.
- Güney ve Güneydoğu Asya (GGDA); Pakistan'dan başlayıp Filipinler, Okyanusya, Avustralya ve Yeni Zelanda'yı kapsayan bölgedir.
- Doğu Asya (DA); Moğolistan, Çin Halk Cumhuriyeti, Tayvan, Kuzey Güney Kore ve Japonya'yı kapsayan bölgedir.
- Kuzey Amerika (KAM); Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Meksika'yı (her ne kadar Meksika kültürel ve ırksal olarak Orta Amerika'ya daha yakın olsa da coğrafi ve politik olarak Kuzey Amerika'ya daha yakındır) içermektedir.
- Orta Amerika (OAM); Kuzeyde Meksika Güneyde Panama'ya kadar olan bölgedir.
- Güney Amerika (GAM); Panama'nın Güneyinden başlayıp Güneydeki en uç noktaya kadar olan bölgedir.

Şekil 5.1. Dünya Üzerindeki Temel Bölgeler

5.1.3. Savaşan Tarafların Belirlenmesi

“Saldıranlar” tanımı silahlı güçleri ile silahlı bir çatışmaya girenler için kullanılmıştır. Bu kavram aynı zamanda; savaşan taraflardan birine askeri bir fayda sağlanması maksadı ile müdahale eden üçüncü tarafı; (genellikle dışarıdan) devlet veya grupları ve hatta beraberinde herhangi bir ülkeye bağlı olmayan, temsil ettiği ülkede herhangi bir askeri liderliği bulunmayan grupları da kapsamaktadır. Bir başka ifade ile gönüllüler bu kapsama dâhil edilmiş fakat kiralık askerler dâhil edilmemiştir.

Birleşmiş Milletlerin (BM) çatısı altında faaliyet gösteren, BM’in emir komutası altına veya çok uluslu gücün bir parçası olarak yetkilendirilen, (barışı koruma veya tesis etme faaliyetleri dışında) çatışmalara (1991 Körfez Savaşı ve 1993 Somali müdahalesi) direkt katılan BM güçleri, bir taraf olarak ele alınmıştır.

Savaş listesi, saldıran ve saldırıya uğrayanlar olarak ele alınmış olup ilk atışı kimin yaptığı, olayları kimin provoke ettiği değil ilk silahlı mücadeleye kimin başladığı esas alınmıştır. Barışı koruma maksadı ile bölgede bulunan fakat savaşa girmeyen (BM unsurları gibi), savaşan taraflara; diplomatik, politik, askeri yardım anlaşmaları veya işbirliği anlaşmaları ile dolaylı yardımda bulunan, askeri eğitim veya silah veren, hibede bulunan, istihbaratı bilgi sağlayan, lojistik, teknolojik destek veren, bilgi paylaşan unsurlar savaşan taraf olarak ele alınmamıştır.

5.1.4. Müdahillerinin Belirlenmesi

Dışarıdan bir katılımcının dâhil olduğu durumlarda “V” olmadığı durumlarda ise “Y” biçimde kodlanmıştır bunun sebebi ise dışarıdan katılımcının bir süre sonra savaştan ayrılması durumunun gösterilebilmesi içindir.

5.1.5. Savaşların Süresi

Savaşların başlama ve bitiş tarihlerinin belirlenmesi esnasında gün, ay, yıl temel alınmış olup kesin tarih bilgisine ulaşılamadığı durumlarda, gün için

ayın ortası, ay için ise yılın ortası yani Haziran ayı esas alınmıştır. Sürekli bir savaş durumunun söz konusu olduğu bölgelerde çarpışmalar sona ermiş lakin çarpışmalara temel teşkil eden hususlar sabit kalmış ise, savaşan tarafların biri değişmiş veya ortadan kalkmış ise, savaş yerinin aynı kalmış olmasına rağmen çatışmaya temel olan konu değişmiş ise bu yeni bir savaş olarak ele alınmıştır. Aynı şartlar sabit kalmak kaydı ile bir savaşa bir yıl ara verilmiş, bir yıl ateş kes yapılmış veya bir taraf daha sonra tekrar saldırmak amacı ile bir yıl geri çekilmiş olsun çatışmaların yeniden başlaması yeni bir savaş olarak ele alınmıştır. Savaşın başlama ve bitiş tarihleri dikkate alınarak savaşın kaç gün sürdüğü tespit edilmiş ve istatistikî veri olarak kullanılmıştır.

5.1.6. Savaşın Sonlanması ve Savaş Sonuçları

Avrupalıların sosyal gelişim adına dünyaya dikte ettirdiği gelişim süreci; kolonileşme, yayılma ve serbest ticaret biçiminde olmuş ve bu uğurda pek çok savaşlar verilmiştir. Savaşların bitişini belirlemek en az diğer savaş tiplerini belirlemek kadar zor olmuştur. Savaşlarla ilgili hemen her şeyin kendine özgü olması sınıflandırma yapmayı güçleştirmiş referans olarak tekrarlan özellikler alınmaya çalışılmıştır.

Ele alınan savaşların bitişini belirlemek için takip edilen yöntem bir tarafın askeri zaferi, savaşan tarafların anlaşmaya varmaları, üçünü tarafın arabuluculuğu veya dışarıdan herhangi bir yardım almaksızın ateşkes yapmaları ve bu ateşkesi bir yıl kadar muhafaza etmeleri biçiminde belirlenmiştir.

Savaş tabloları hazırlanırken toplam 13 sütun oluşturulmuş her sütun içinde yer alan bilgilerin tasnif edilebilmesine yönelik olarak sütun içinde yer alan bu bilgiler imkânlar ölçüsünde kodlanmıştır. Sütunlar aşağıda belirtildiği şekildedir.

olup istatistikî veri olarak tasniflenmiş olanlar Ek-1 savaş listeleri bölümünde belirtildiği şekildedir. Aşağıda değinilen toplam 176 savaşın dışında kalan ve istatistikî değerlendirilmelere girmeyen toplam 45 savaşa ise sadece Ek-1 savaş listeleri bölümünde değinilmiştir.

5.2.1. Avrupa

Avrupa'da 1945-2007 arasında toplam 15 savaş meydana gelmiştir. Bu savaşların 7 adedi, bu çalışmada yer alan değerlendirme kıstaslarına (metodolojide değinilen; ölü miktarı, savaşan tarafların net belirlenememesi veya yeterli güvenilir kaynağa ve veriye ulaşılabilmesi vb.) uymaması sebebi ile değerlendirmeye tabi tutulmamış, bununla birlikte incelenen savaşlara referans olması amacı ile Ek-1 de yer alan savaş listelerine dâhil edilmiştir.

Yunan İç Savaşı: 03.12.1944-12.02.1945 ile 15.06.1946-09.10.1949 tarihleri arasında iki bölümden oluşmuş bir savaştır. Saldıranlar (A Tarafı); EAM (Ethnikon Apeleftherotikon Metopou) ile ELAS (Ethnikos Laikos Apeleftherotikos Stratos), Saldırıya uğrayan (B Tarafı) ise Yunanistan'dır. Yunanistan (B Tarafı) lehine İngiltere müdahalede bulunmuştur. Amaç Alman işgali sonrası Yunanistan'da Sistem dönüşümünü (sosyalist devrim) gerçekleştirmek ve politik bir güç haline gelebilmektir. Üçüncü bir katılımcıların (bölgesel devletlerin) arabuluculuğu (diplomatik zorlama) ile ateşkes sağlanmış, savaşın ikinci bölümü ise Yunanistan (B Tarafının) askeri zaferi ile sonuçlanmıştır (Bercovitch ve Jakson, 1997; Lomperis, 1996; Small ve Singer, 1982).

Macaristan Devrimi: 24.10.1956–10.11.1956 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Çoklu karşıt gruplar ve Macar ordusunun bir bölümünün Macaristan'a saldırması ile ortaya çıkmış olup Macaristan lehine Rusya müdahalede bulunmuştur. Çatışmadaki amaç sistem reformu gerçekleştirerek; Anti Stalinist bir yaklaşım ile politik ve ekonomik liberizasyonun sağlanması, hayat standartlarının düşüklüğü sebebiyle; geriye dönük karşı devrimin gerçekleştirilmesi ve süregelen Sovyet hâkimiyetinin elimine edilmesidir. Devrim Rusya'nın müdahalesiyle Macaristan tarafından askeri bir zafer ile

sonuçlanmıştır (Taylor ve Jodice, 1986; Jürgen ve Schwinghammer, 1992; White, 2005).

Kuzey İrlanda: 14.08.1969–15.06.1998 tarihleri arasında gerçekleşmiş bir savaştır. Bu savaşta; İngiltere, UDA (Ulster Defence Association), UFF (Ulster Freedom Fighters), UVF (Ulster Volunteer Force) ve PAF (Protestant Action Force) saldırgan bir tutum izleyerek, IRA (İrlanda Cumhuriyet Ordusu), INLA (Irish National Liberation Army), IRSP (Irish Republican Socialist Party)'ye saldırmıştır. Çatışmanın amacı Katolik topluma karşı daha iyi politik, ekonomik (tekstil ürünleri ile limanlardan elde edilen gelirler) ve sosyal ayrımcılık temeli sistem reformu ile sosyalist yönelimli birleşik İrlanda'nın kurulması diğer bir ifade ile özerklik isteğidir Çarpışmalar durmuştur (Jürgen ve Schwinghammer, 1992; Smith, 1997; White, 2005).

Kıbrıs III: Savaş 20.07.1974-16.08.1974 tarihleri arasında Türkiye'nin Kıbrıs ve EOKA-B'ye (Ethniki Organosis Kiprion Agoniston-B “Ulusal Birleşik Kıbrıs Savaşçıları”) saldırması ile gerçekleşmiştir. Yunanistan EOKA-B lehinde müdahil olmuş, üçüncü tarafların arabuluculuğu ile ateşkes sağlanmıştır. Çatışma Yunanistan cunta hükümetinin kötü ekonomik koşullar altındaki Yunan halkının ilgisini başka bir yöne çekmek ve Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakını gerçekleştirmek (bölgesel gözden geçirme) istemesi ile başlamıştır. Yunan cuntasının, Kıbrıslı (Yunan) milliyetçileri kullanarak Kıbrıs'ı ilhak etmesinin engellenmesi, Makarios'un Kıbrıs'ın Yunanistan'dan ayrılarak tam bağımsızlığına kavuşması isteğinin durdurulması ve Yunan Kıbrıslı çoğunluğa karşı Türk Kıbrıslıların bağımsızlık (özerklik) istemesi çatışmaların temelini oluşturmuştur (Clodfelter, 1992; Eckhardt, 1987; Jürgen ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; SIRPI, 1998; White, 2006).

Romanya: 17.12.1989-28.12.1989 tarihleri arasında meydana gelen bu savaşta; ekonomik ve politik tüm kararları kendisi ve ailesinde toplayan Ceauşescu liderliğindeki Romanya' ya Romanya ordusu içindeki kaşıt güçler saldırmıştır. Çatışmalar Ceauşescu'ya bağlı silahlı güçlerle ordu içindeki karşıt

grupların karşı karşıya gelmişler ve çatışmalar iç savaşa dönmüştür. Çatışmaların amacı Sistem reformu gerçekleştirerek Ceaucescu rejiminin devrilmesidir. Karşıt güçlerin zaferi sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Jürgen ve Schwinghammer, 1992; Ladin, 1997; Smith, 1997; SIRPI, 1998; White, 2006).

Slovenya, Bosna, Hırvatistan, Sırbistan: Savaş 26.06.1991-14.12.1995 tarihleri arasında gerçekleşmiştir Yugoslavya, Sırp militanlar ve Karadağlı militanlar; Bosna Hersek'teki Hırvat ve Müslüman militanlara saldırmışlardır. Fransa, Hollanda, İspanya, İngiltere ve ABD savaşın bitmesine yönelik olarak müdahil olmuşlar ve BM'in arabuluculuğu ile ateşkes sağlanmıştır. Çatışmanın altında yatan sebep I. ve II. Dünya Savaşları sırasında ekonomik ve politik gücün farklı çıkar gruplarının eline geçmesi ve bu grupların Yugoslavya'nın dağılması aşamasında hasım haline gelmeleri Kuzey ile Güney arasında ekonomik uçurumun büyümesi ve nihayetinde milliyetçi etnik bir yapıya dönüşerek savaşa sebebiyet vermesidir. Sırp lider tarafından devam etmekte olan Slovenya, Hırvatistan ve Bosna ayrılmasının kabul edilmemiş, toplumların özerklik isteği ve değişen bölgesel yaklaşımlar dikkatte alınmamıştır (Jürgen ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Smith, 1997; Small ve Singer, 1982; SIRPI, 1998; White, 2006; Human Rights Watch 2000 ve Armed Conflicts Report 2000).

Kosova Savaşı: 15.06.1996-15.06.1999 tarihleri arasında gerçekleşmiş olup; Sırp güvenlik güçleri, Sırp militanları ve Yugoslav güvenlik güçleri; KLA'ya (Kosovo Liberation Army) saldırmışlardır. Belçika, Kanada, Danimarka, Fransa, Almanya, İtalya, Hollanda, Norveç, Portekiz, İspanya, Türkiye, İngiltere ve ABD KLA lehine savaşa müdahil olmuşlardır. Çatışmaların temelinde; Kosova'nın bağımsızlığına kavuşması, Arnavut azınlıkların haklarını alma çabası yatmaktadır. Üçüncü tarafın arabuluculuğu sayesinde ateşkes sağlanmıştır (Jürgen ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Smith, 1997; Small ve Singer, 1982; SIRPI, 1998; White, 2006; Human Rights Watch 2000 ve Armed Conflicts Report 2000).

Arnavutluk: 15.01.1997-28.03.1997 tarihleri arasında gerçekleşen bu savaşta; bölgesel Arnavut militanlar; Arnavutluk'a saldırmışlardır. Arnavut yönetimi bir saadet zinciri sistemi kurmaya çalışmış, başarısız olan bu sistem halkı ayaklandırmıştır. Çatışmaların temelinde liberal hükümetin yerini sosyalist hükümetin alması isteği yatmaktadır. Savaş bölgesel Arnavut militanların askeri zaferi ile sonuçlanmıştır (White, 2006; Global Security 2006; Human Rights Watch 2000 ve Armed Conflicts Report 2000).

5.2.2. Yakın ve Orta Doğu

Yakın ve Orta Doğu'da 1945-2007 arasında toplam 55 savaş meydana gelmiştir. Bu savaşların 15 tanesi, bu çalışmada yer alan değerlendirme kıstaslarına (metodolojide değinilen; ölü miktarı, savaşan tarafların net belirlenememesi veya yeterli güvenilir kaynağa ve veriye ulaşılamaması vb.) uymaması sebebi ile değerlendirmeye tabi tutulmamış, bununla birlikte incelenen savaşlara referans olması amacı ile Ek-1 de yer alan savaş listelerine dâhil edilmiştir.

Irak (Barzaniler): 15.08.1945-15.10.1945 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Osmanlı İmparatorluğunun dağılması sonrasında Irak'ta yer alan çeşitli etnik grupların merkezi Irak yönetimine karşı verdiği özerklik mücadelesidir. Irak'ta bulunan Kürtlerin Barzani liderliğinde Rus destekli özerklik amaçlı isyanıdır. Bu savaşta İngiltere Irak lehine müdahil olmuş ve savaş Irak ve İngiltere'nin lehine askeri zaferle sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Laffin, 1997; Marion ve Sluglett, 1987; White, 2007).

Yemen Arap Cumhuriyeti: 15.02.1948-14.03.1948 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Yemen yönetiminin başında bulunan İmam Yahya ülkeyi politik ve ekonomik yönden katı bir şekilde yönetmektedir. Şii yönetim sınıfı Sünni halkın mutsuzluğuna sebep olmakta ve reformcular yönetimin değişmesini istemektedir. İmam Yahya'nın suikasta kurban gitmesi sonucunda ülkede iç karışıklık meydana gelmiştir. Abdullah El Vezir ülke

yönetimini ele geçirmiş, Prens Ahmet komutası altında bulunan karşıt gruplar ile muhalif Yemen kabileleri El Vezir yönetimindeki Kuzey Yemen'e saldırmışlardır. Savaş rejimin değiştirilmesi maksatlı iktidar çatışması biçiminde gerçekleşmiş ve Prens Ahmet'in askeri zaferi ile sonuçlanmıştır (Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997).

Arap İsrail Savaşı-I: 15.05.1948-07.01.1949 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. İngiltere mandası altında bulunan Filistin topraklarının, Birleşmiş Milletlerin üçe iki çoğunlukla aldığı karar neticesinde Yahudi ve Arap olarak bölgelere ayrılması neticesinde ortaya çıkmış bir savaştır. Birleşmiş Milletler kararından hemen sonra Yahudi bölümünün kendini bağımsız İsrail devleti olarak ilan etmiş bunun üzerine Mısır, Suriye, Lübnan, Ürdün, Irak ve Suudi Arabistan İsrail'e savaş açmıştır. İsrail güçleri saldırıyı püskürtmüş ve sınırlarını genişleterek daha büyük bir coğrafyada söz sahibi olmuşlardır. İsrail devletini yok etmek amacıyla başlatılan savaş İsrail'in daha da genişlemesi ve Birleşmiş Milletlerin arabuluculuğu neticesinde sağlanan ateşkes anlaşmasıyla sonuçlanmıştır (Bush ve O'Hanlon, 2007; Eckhardt, 1987; Hartman ve Mitchell, 1984; Bercovitch ve Richard, 1997; Small ve Singer, 1982; Sela, 2002 ve Human Rights, 2007).

Arap İsrail Savaşı-II (Süveyş Savaşı): 29.10.1956-06.11.1956 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Nasır'ın Asuan Barajını bitirip ülkenin ekonomik kalkınmasını sağlamak amacıyla ihtiyacı olan parayı Süveyş kanalını millileştirerek elde etme çabası neticesinde ortaya çıkmış bir savaştır. İngilizlerin Mısır'dan Süveyş Kanalını koruyan askerlerini çekmesinin ardından Nasır kanalı millileştirdiğini ilan etti bunun üzerine İngiltere, Fransa, İsrail gizli bir anlaşmayla Mısır'a saldırdı. Savaş Rusya ve Amerika'nın desteği Birleşmiş Milletlerin müdahalesiyle ateşkes ile sonuçlandı. Kanal Mısır tarafından millileştirildi (Bush ve O'Hanlon, 2007; Eckhardt, 1987; Hartman ve Mitchell, 1984; Bercovitch ve Richard, 1997; Small ve Singer, 1982; Sela, 2002; Human Rights, 2007).

Lübnan (İç Savaş): 09.05.1958-14.10.1958 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Başkan Chamoun'un yönetimi altında bulunan Lübnan'ın bu yönetimden hoşnut olmaması, Müslüman çoğunluğun Hristiyan toplum karşısında politik zeminde yeterli temsil hakkının bulunmaması, Başkanın etnik liderleri dışlaması, seçimlerde hile yapması neticesinde ortaya çıkmış bir iç savaştır. Arap ülke yöneticilerinin etkisi altına giren etnik liderlerin iktidar çatışması ve yapısal reformlar amacıyla gerçekleşmiş bir savaş olup ABD'nin Lübnan lehine müdahil olması ve üçüncü tarafların arabuluculuğu sayesinde savaş ateşkes ile sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Laffin, 1997; Small ve Singer, 1982; SIRPI 2007).

Irak Kürt Savaşı-I-II: 16.09.1961-10.02.1964 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Irak'ta monarşinin son bulmasından sonra yeni lider General Kassen öncelikli olarak komünizm ve Pro-Nasır taraftarlarını ortadan kaldırmaya yönelmiş ardından Kürtler üzerine yürümüştür. Amacı Kürt bölgesi içerisinde yer alan petrol üretim alanlarını merkezi Irak yönetiminin tam komutasına bağlamaktır. Bunun üzerine bölge Kürtleri (KDP) Kürdistan'ın özerkliği için isyan etmiş, Irak lehine Suriye müdahil olmuş savaş Kürtlerin belli bazı imtiyazlar verilmesi neticesinde arabuluculuğa gerek kalmadan sonlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Laffin, 1997; Small ve Singer, 1982; White, 2007).

Yemen (İç Savaş): 15.10.1962-15.06.1969 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Kuzey Yemen'de yer alan imametler üzerindeki söz hakkının kimlerde olduğu ile ilgili politik ve geleneksel mücadele sonucunda ortaya çıkmış bir iç savaştır. Mısır isyanda yer alan cumhuriyetçi askerleri desteklemiş, müdahil olmuş, Suudi Arabistan ise açıktan Yemen'e destek vermiştir. İç savaş üçüncü tarafların arabuluculuğu ile ateşkes ile sonuçlanmıştır (Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997).

Yemen Arap Cumhuriyeti (Aden): 14.10.1963-30.11.1967 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Aden bölgesi ve çevresindeki krallıklar İngiliz himayesinde olup Aden'in her geçen gün ekonomik olarak daha önemli hale gelmesi Aden üzerinde tarafların daha fazla politik güç talep etmesine sebep olmuştur. İngiltere'den bağımsızlığını kazanan Yemen Arap Cumhuriyeti ve İngiltere herhangi bir arabuluculuğa gerek kalmadan anlaşma sağlanmıştır (Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997).

Arap İsrail Savaşı-III (Altı Gün Savaşı): 05.06.1967-10.06.1967 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Nasır'ın daha önceki savaşlarının intikamını almak, Arap topluluğunun liderliğini ele geçirmek İsrail'in işgal ettiği toprakları geri almak ve mümkünse İsrail'i ortadan kaldırılmak amacı ile ortaya çıkan bir savaştır. Savaşa Mısır, Suriye ve Ürdün iştirak etmiş İsrail'in saldırması sonucunda ağır bir yenilgi ile geri çekilinmiş, üçüncü tarafların arabuluculuğu ile ateşkes sağlanmıştır. Bu savaştan en karlı Rusya çıkmış hem silah satışlarından büyük paralar kazanmış hem de askeri üsler elde etmiştir. Suriye, Mısır ve Ürdün üzerindeki hâkimiyetini artırmıştır (Bush ve O'Hanlon, 2007; Eckhardt, 1987; Hartman ve Mitchell, 1984; Bercovitch ve Richard, 1997; Small ve Singer, 1982; Sela, 2002; Human Rights 2007).

İsrail-Mısır: 06.03.1969-07.08.1970 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Sina yarımadasının kazanılmasına yönelik olarak icra edilen bu savaşta Mısır İsrail'e saldırmış, Mısır lehine Rusya müdahil olmuş ve üçüncü tarafın arabuluculuğu ile ateşkes sağlanmıştır. Bölgesel olarak sınırlarda herhangi bir ciddi değişiklik olamamış bunun yanı sıra bölgedeki Rus egemenliği artmıştır (Bush ve O'Hanlon, 2007; Eckhardt, 1987; Hartman ve Mitchell, 1984; Bercovitch ve Richard, 1997; Small ve Singer, 1982; Sela, 2002; Human Rights 2007).

Ürdün (Kara Eylül): 16.09.1970-19.07.1971 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. 1967'deki Altı Gün Savaşından sonra 200 bin Filistinli göçmen Ürdün'e sığınmış ve bu durum Ürdün'ün içyapılarında politik gerilime sebebiyet vermiştir. Filistin'den göç eden etnik gruplar monarşi ile yönetilen

Ürdün'ün belli bazı yerlerinde özgür bölgeler oluşturmuş ve İsrail'e yönelik saldırılarını Ürdün üzerinden sürdürmeyi tercih etmişlerdir. İsrail'in Ürdün'ü uyarmasından ve mültecilerin monarşi için tehdit oluşturmasından dolayı Ürdün Filistin kurtuluş örgütüne saldırmış ve İsrail'in Ürdün'e saldırmasına engel olmuştur. Savaş Ürdün'ün askeri zaferiyle sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992, Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Taylor ve Jodice, 1986).

Arap İsrail Savaşı-IV (Ekim Savaşı): 06.10.1973-26.10.1973 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Mısır ve Suriye 1967'de İsrail'e terk etmek zorunda kaldıkları bölgeleri yeniden ele geçirmek politik güçlerini yeniden kazanmak amacıyla Irak ile beraber İsrail'e savaş açmış ve İsrail'in geri çekilmesi ve üçüncü tarafın arabuluculuğu ile ateşkesin sağlanması şeklinde sonuçlanmıştır (Bush ve O'Hanlon, 2007; Eckhardt, 1987; Hartman ve Mitchell, 1984; Bercovitch ve Richard, 1997; Small ve Singer, 1982; Sela, 2002; Human Rights 2007).

Irak Kürt Savaşı-V: 14.03.1974-15.03.1975 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. 1970'lerde Irak'ın petrol bölgesinde yaşayan Kürtlerin Araplaştırılmasına yönelik yaklaşımı, Barzani'nin İran ve Amerika destekli başkaldırısıyla sonuçlanmıştır. Irak ile İran arasında husumete sebep olan sınır tartışmalarının Irak tarafından tatlıya bağlanması İran'ın Kürtlere olan desteğini ortadan kaldırmış ve savaş Irak'ın askeri zaferi ile sonuçlanmıştır. Kürt çoğunluklu bölgelerde merkezi Irak yönetimi söz sahibi olmuş ve Araplaştırma faaliyetlerine devam edilmiştir (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Laffin, 1997; Small ve Singer, 1982; White, 2007).

Lübnan Savaşı: 13.04.1975-15.06.1991 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Lübnan'da anayasada belirtilen orantılı temsiliyet hakkının demografik değişiklikler neticesinde Müslümanlara doğru kayması etnik grupların Arap kimliği, Hristiyan kimliği, komünizm, batı yanlısı hareket ve ulusalcı hareket biçiminde bölünerek birbirleriyle çatışması neticesinde

ortaya çıkmış bir savaştır. Lübnan güçleri, Güney Lübnan ordusu ve İsrail Lübnan içerisinde konuşlanmış ulusal hareket ve Filistin Kurtuluş Örgütüne ve devamlı taraf değiştiren Suriye birliklerine saldırmış, saldırı Suriye ABD, İtalya, Fransa, İngiltere tarafından müdahil olarak desteklenmiştir. Sistem değişimi: Orantılı temsilin ortadan kaldırılması sosyalist sistemden İslami sisteme kayış toplumun Hristiyan kökenli Maronitler ve Şii olarak kamplara bölünmesi İsrail'in genişleme, Suriye'nin nüfuz arttırma idealleri neticesinde uzun yıllar devam etmiş Lübnan güçleri Güney Lübnan ordusu ve İsrail'in askeri zaferi ile sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Laffin, 1997; Small ve Singer, 1982; SIRPI, 2007).

Irak Kürt Savaşı-VI: 15.05.1976-16.06.1976 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Araplaştırma faaliyetlerinin Irak kırsalında büyük tepki görmesi Irak'ta yaşayan Kürtlerin özerklik amacıyla yeniden bir araya gelmesine sebep olmuş, çeşitli silahlı oluşumlarla (KDP-Irak, PUK, PSK) Irak'a saldırılmıştır. Saldırı İran tarafından desteklenmiş Türkiye ise Irak'ın yanında yer almıştır. Irak İran savaşı ile Kürt bölgelerinin Araplaştırma faaliyetlerine ara verilmek zorunda kalınmış ABD'nin de desteği ile Irak kuzeyi ve petrol bölgeleri Kürtleştirilmiştir (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Laffin, 1997; Small ve Singer, 1982; White, 2007).

Afganistan-Sovyet: 15.10.1978-15.02.1989 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Afgan monarşisinin ihtiyatlı, reformist, muhafazakâr, Davut hükümeti tarafından devrilmesinden sonra Davut hükümeti de komünist parti tarafından devrilmiş ve komünist rejimin hızlı reformları ağalık sistemine dayanan kırsalda direnişin ve çatışmaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Çatışmaların amacında yönetimi devirerek geleneksel ve İslami yapıyı devam ettirmek çabası yatarken öte yandan komünist parti eliyle Sovyet nüfuzu güvence altına alınmaya çalışılmıştır. Savaş Rusya'ya rağmen Afgan mücahitler ve direnişçilerin askeri zaferiyle sonuçlanmıştır (Bercovitch ve Jackson, 1997; Encyclopaedia Britannica, 2007; FAS, 2007; Gantzel ve

Schwinghammer, 1992; Laffin, 1997; Overy, 1996; Project Ploughshares, 2007; Smith, 1997; SIPRI, 1998; Wallechinsky, 1995; White, 2007).

İran-Kürtler: 15.07.1979-15.06.1989 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Daha fazla özerklik isteyen İran Kürtleri Şah rejimine karşı savaşmış ve gene kendileri gibi rejime karşı çıkan İslam devrimini özerklik elde edebilme amacıyla desteklemiştirler. İslam devrimi sonrasında Kürtlere bazı haklar tanınmış, devrimin İran'da yerini sağlamlaştırmasına müteakip Kürtlere savaş açılmış, savaş İran'ın askeri zaferiyle sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Laffin, 1997; Small ve Singer, 1982; White, 2007).

Irak-İran (Körfez Savaşı-I): 22.09.1980-20.08.1988 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Şat-tül Arap'ın kontrolü, 1971'de İran tarafından istila edilen Körfez adaların geri alınmasını Irak'ın İran petrol bölgelerini ilhakı ve İran'ın Irak içerisindeki Şii devriminin etkilerinin ve desteğinin sınırlandırılmasına yönelik olarak ortaya çıkmış bir savaştır. İlerleyen dönemlerde Irak ve İran'ın milliyet gözetmeksizin körfezdeki ticari gemileri vurması ve Kuveyt'in resmi olarak ABD tarafından gemilerine eskort istemesi bölgedeki ABD nüfuzunu arttırmıştır. Savaş İran'ın Kuşistan bölgesini geri alması ve üçüncü tarafların arabuluculuğu ile ateşkes sağlanarak son bulmuştur (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Laffin, 1997; Small ve Singer, 1982; White, 2007).

Suriye: 02.02.1982-15.02.1982 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. 1970'de Esad'ın askeri darbeyle başa geçmesinde sonra tüm kadrolar alevi kökenli kişilerin eline geçmiş bu durum Ortodoks ve Sünni çoğunluğun tepkisine sebep olmuş, Esad'ın laikleştirme çalışmaları çatışmaların çıkmasına sebebiyet vermiştir. Hama şehrinin sanayileştirilmesi, Suriye ve Rusya'nın ortaklık anlaşmaları imzalaması İslami cephenin Suriye'de Rusları hedef alması çatışmaları savaşa dönüştürmüş ve savaş Suriye'nin askeri zaferi ile sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Lewis, 2001; SIPRI, 1998).

Türkiye-Kürtler-I (Kuzey Irak): 15.08.1984-15.06.1995 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Suriye, Irak, İran ve Türkiye'den elde edilecek bölgeler ile bağımsız Kürdistan kurma hayalleri Türkiye'de bulunan Kürtlerin özerklik isteği ve bu isteğin Türkiye tarafından reddedilmesiyle çatışma halini almıştır. Çarpışmalar düşük yoğunlukta devam etmekte olup bilahare ABD desteği ile Kuzey Irak'ta özerk bölgeler elde edilmiştir (Bercovitch ve Jackson, 1997; FAS, 2007, Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Hartman ve Mitchell, 1984; Hürriyet Gazetesi, 2007; Project Ploughshares, 2007; White, 2007).

Yemen Halk Cumhuriyeti: 13.01.1986-29.01.1986 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. İngiltere'den Yemen'in bağımsızlığının alınmasından sonra İngiltere'ye karşı çarpışan gruplar arasında görüş ayrılıkları ortaya çıkmış radikal kanat sosyalist dönüşüm, ılıman kanat ise ekonomik liberizasyon ve Arap komşularıyla daha iyi geçinme yoluna gitmişlerdir. Her iki tarafta Rusya ile iyi ilişkiler geliştirmiş ve idealleri doğrultusunda çarpışmışlar ve savaş sosyalist partinin zaferiyle sonuçlanmıştır (Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997).

Al-Aqsa İntifada-I: 15.06.1987-15.06.1993 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Filistin halkının topraklarını geri kazanması amacıyla İsrail'e saldırması sonucunda ortaya çıkan bir savaş olup üçüncü tarafın arabuluculuğuyla ateşkes sağlanmıştır (Bush ve O'Hanlon, 2007; Eckhardt, 1987; Hartman ve Mitchell, 1984; Bercovitch ve Richard, 1997; Small ve Singer, 1982; Sela, 2002; Human Rights, 2007).

Ermenistan Azerbaycan (Rusya): 15.02.1988-15.05.1994 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Savaş ilk olarak Müslüman Azerbaycan ve Hristiyan Ermenistan'ın Rusya'dan ayrılmasıyla ortaya çıkmış daha sonra Azerbaycan sınırları içerisinde kalan Hristiyan Nagro-Karabağ'ın Ermeni ulaşımına açılmasına yönelik olarak devam etmiştir. Azerbaycan Rusya'dan Ermenistan'a giden gazı ve demir yolu bağlantısını kesmiş ve bölgenin kendilerine ait olduğunu bildirerek çatışmaların savaşa dönüşmesine sebep

olmuştur. Rusya önce Ermenilerle birlikte Azerbaycan'a saldırmış daha sonra Ermeni akınını durdurmak gayesiyle Azerbaycan'a girerek oradaki nüfuzunu sağlamlaştırma yoluna gitmiştir. Nagro-Karabağ Ermeni işgali altında kalmış savaştan iki tarafa da destek veren ve saldıran Rusya galip çıkmıştır (Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; SIRPI, 2007; White, 2007).

Afgan İç Savaşı-I: 15.06.1989-15.06.1992 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Afgan mücahitler demokratik Afgan Cumhuriyetinde sistem dönüşümünü sağlamak ve sosyalist yönetimi yıkmak amacıyla Afganistan'a saldırmış, ortaya çıkan çatışmada Afgan mücahitler ABD ve Pakistan tarafından desteklenmiştir. Savaş Afgan mücahitlerin zaferiyle sonuçlanmıştır (Bercovitch ve Jackson, 1997; Encyclopaedia Britannica, 2007; FAS, 2007; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Laffin, 1997; Overy, 1996; Project Ploughshares, 2007; Smith, 1997; SIPRI, 1998; Wallechinsky, 1995; White, 2007).

Irak-Kuveyt: 02.08.1990-28.02.1991 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Irak'ın Kuveyt'i ilhakı Rumaila petrol bölgelerinin kontrolünün ele geçirilmesi ve petrol fiyatlarının arttırılması amacıyla Irak'ın Kuveyt'e saldırması sonucu ortaya çıkmış bir savaştır. Irak'ın askeri zaferiyle sonuçlanmış olup II. Körfez savaşına zemin hazırlamıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Laffin, 1997; Small ve Singer, 1982; White, 2007).

Gürcistan (Güney Osetya): 15.12.1990-15.07.1992 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Savaş Gürcistan'ın Rusya'dan ayrılmasıyla Güney Osetya'nın Gürcistan'dan ayrılması isteği neticesinde ortaya çıkmış Rusya'nın arabuluculuğu ile ateşkes sağlanmıştır (Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; SIRPI, 1998; White, 2007).

Irak Koalisyon (Körfez Savaşı-II): 17.01.1991-27.02.1991 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. İsrail Arap mücadelesinin İsrail'in yanında yer alan ABD'yi petrol talebi ve fiyatları konusunda zora soktuğu bir dönemde, Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesi ve Kuveyt'in resmi olarak ABD'den yardım istemesi, ABD için bulunmaz bir fırsat yaratmış ABD, İngiltere, Fransa; İtalya, Mısır, Suriye, Suudi Arabistan ve Kuveyt Irak'a saldırmıştır. Savaş Kuveyt'in kurtuluşu ve Irak'ın zayıflatılması ile sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Laffin, 1997; Small ve Singer, 1982; White, 2007).

Irak (Şiiiler): 02.03.1991-15.06.1992 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Sünni çoğunluktaki Bağdat yönetimi onlarca yıl Şii toplumunu baskı altında tutmuş Amerika'nın Irak'a baskı yapması neticesinde Şii toplum ayaklanarak daha fazla hak istemiş ve Irak yönetiminin saldırısına maruz kalmış ve savaş Irak'ın askeri zaferiyle sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Laffin, 1997; Small ve Singer, 1982; White, 2007).

Afgan İç Savaşı-II: 15.06.1992-15.06.1996 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Pakistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan'ın desteklediği Taliban'ın sistem dönüşümünü sağlayarak dini rejimi getirmek gayesiyle Afgan mücahitlere saldırması sonucu ortaya çıkmış ve savaş Taliban'ın askeri zaferiyle son bulmuştur (Bercovitch ve Jackson 1997, Encyclopaedia Britannica 2007, FAS 2007, Gantzel ve Schwinghammer 1992, Laffin1997, Overy 1996, Project Ploughshares 2007, Smith1997, SIPRI 1998, Wallechinsky 1995, White 2007).

Gürcistan (Abhazya): 14.08.1992-15.06.1993 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Abhazya'nın Gürcistan'dan ayrılma isteğine, Gürcistan'ın; Kafkas konfederasyonunun silahlı gönüllüleri tarafından desteklenen Abhazya'lı militanlar ve bazı özerk Rus Federasyonu Cumhuriyetlerine saldırarak cevap vermesi sonucunda ortaya çıkmış bir savaş olup üçüncü

tarafın arabuluculuğu ile ateşkes sağlanmıştır (Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; SIRPI, 1998; White, 2007).

Tacikistan: 15.08.1992-15.06.1997 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Tacikistan Bağımsız Devletler Topluluğunun en fakir üyesi olup sosyalist sistemi devre dışı bırakarak ekonomik yönden daha iyi bir pozisyona geçmek gayesiyle batı eksenli veya İslami yaklaşımlı bir sisteme geçme gayesiyle ayaklanmış Tacikistan'ın saldırısıyla çatışmalar başlamış üçüncü tarafın arabuluculuğu ile ateşkes sağlanmıştır (Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Laffin, 1997; Project Ploughshares, 2007; SIPRI, 1998).

Çeçen Savaşı-I: 11.12.1994-30.09.1996 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Çeçenistan'ın bağımsızlığı amacıyla Çeçen militanların Rusya'ya saldırması sonucunda ortaya çıkmış ve çeçen militanlarının askeri zaferiyle sonuçlanmıştır. Bu durum Rusya'nın Çeçenistan'daki petrol bölgelerini geri almak için girişeceği yeni bir savaşa çanak tutmuştur (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992).

Afgan İç Savaşı-III: 15.06.1996-15.06.2001 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Dini rejimin tesis edilmesine yönelik olarak Afganistan'da yer alan Mesut ve Dostum'un kuvvetlerine Taliban ve El Kaide tarafından saldırılması sonucunda ortaya çıkmış bir savaştır. Taliban ve El Kaide'nin askeri zaferiyle sonuçlanmış ABD ve İran'ın müdahil olmalarına rağmen Taliban yönetimi ele geçirmiştir (Bercovitch ve Jackson, 1997; Encyclopaedia Britannica, 2007; FAS, 2007; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Laffin, 1997; Overy, 1996; Project Ploughshares, 2007; Smith, 1997; SIPRI, 1998; Wallechinsky, 1995; White, 2007).

Türkiye-Kürtler-II (Çekiç Harekâtı): 12.05.1997-07.07.1997 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Ayrılıkçı Kürtlerin özerklik talebinin Türkiye tarafından reddedilmesi sonucunda ortaya çıkmış bir müdahale olup Türkiye'nin askeri zaferi ile sonuçlanmıştır (Bercovitch ve Jackson, 1997;

FAS, 2006; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Hartman ve Mitchell, 1984; Hürriyet Gazetesi, 2007; Armed Conflicts Report, 2000; White, 2006).

Çeçen Savaşı-II ve Dağıstan: 23.09.1999 tarihinde başlamıştır. Rusya'nın Çeçenistan ayaklanmasını bastıramaması, özerklik ve bağımsızlık akımının Dağıstan'a da sıçraması, ayaklanmaların ve terörist faaliyetlerin sonlandırılarak, petrol bölgelerinin kontrolünün yeniden kazanılması amacıyla, Rusya'nın Çeçenistan ve Dağıstan'a müdahalesi neticesinde ortaya çıkmış bir çatışma olup halen devam etmektedir (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992).

Al-Aqsa İntifada-II: 15.09.2000-15.12.2006 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Filistin halkının İsrail işgali altındaki topraklarını yeniden kazanması, İsrail yıkımının durdurulması amacıyla ortaya çıkmış bir savaş olup çarpışmalar düşük yoğunlukta devam etmektedir (Bush ve O'Hanlon, 2007; Eckhardt, 1987; Hartman ve Mitchell, 1984; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Sela, 2002; Human Rights, 2007).

Afgan İç Savaşı-IV: 07.10.2001 tarihinde başlamıştır. Amacı Taliban rejiminin yıkılarak ABD'nin bölgede nihai güç olmasının sağlanması, ABD destekli Afgan hükümetinin başa getirilmesidir. ABD, çok uluslu güç ve NATO unsurları Afganistan'ı Taliban ve El Kaideye karşı savunmasına rağmen savaş halen devam etmektedir (Bercovitch ve Jackson, 1997; Encyclopaedia Britannica, 2007; FAS, 2007; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Laffin, 1997; Overy, 1996; Project Ploughshares, 2007; Smith, 1997; SIPRI, 1998; Wallechinsky, 1995; White, 2007).

Irak-Koalisyon (Körfez Savaşı-III): 15.06.2003 tarihinde başlamıştır. Saddam rejiminin devrilerek bölge petrollerinin kontrol altına alınması amacıyla ABD, İngiltere, Avustralya ve Polonya'nın Irak'a saldırması sonucunda ortaya çıkmış bir savaştır. Amacı Irak'ın yeniden yapılandırılması ve ABD'nin bölgesel egemenliği ele geçirmesidir. Bu uğurda ABD savaşa müdahil olacak destek ülkeler arayışına girmiş bu uğraş sonucunda Güney

Kore, El Salvador, Çek Cumhuriyeti, Azerbaycan, Gürcistan, Danimarka, Moğolistan, Arnavutluk, Bosna Hersek, Ukrayna, Estonya, Makedonya, Kazakistan, Moldova, Ermenistan, Bulgaristan, Latviya, Singapur, Tonga, Slovakya, Lituanya, İtalya, Hollanda, İspanya, Japonya, Tayland, Honduras, Dominik Cumhuriyeti, Macaristan, Nikaragua, Norveç, Portekiz, Yeni Zelanda, Filipinler ve İzlanda savaşa müdahil olmuş altmışa yakın ülke ise dışarıdan destek verdiğini bildirmiştir. Irak'a savaş açma konusunda anlaşmaya varan ülkelerin bazılarının hala birbirleriyle savaş içerisinde olması ve barış konusunda anlaşmaya varamamaları veya Tonga gibi bir ülkenin Irak'a savaş açması etkileyicidir. Bütün bunlara rağmen savaş halen devam etmektedir (White, 2007).

Yemen İç Savaşı (Sa'dah): 15.05.2004-15.06.2007 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Şiiilerin yönetimde söz sahibi olmak istemeleri ve hak talepleri neticesinde Yemen'e saldırımları sonucunda ortaya çıkmış bir savaştır. Bu savaşta İran destekli Şii kökenli Sa'dah halkı ve yönetimi isyan etmiştir. Herhangi bir arabuluculuğa gerek kalmadan anlaşma sağlanmıştır (Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997).

Lübnan (Temmuz Savaşı): 12.07.2006-14.08.2006 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. İsrail karşıtı grupların Lübnan'da barınmasına mani olmak amacıyla ve ileride Lübnan'ın İsrail için bir tehdit olmasının engellenmesi gayesiyle İsrail'in Lübnan'a saldırması sonucu ortaya çıkmış bir savaştır. Üçüncü tarafın arabuluculuğu ile ateşkes sağlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Laffin, 1997; Small ve Singer, 1982; SIRPI, 2007).

5.2.3. Afrika

Afrika'da 1945-2007 arasında toplam 66 savaş meydana gelmiştir. Bu savaşların 8 tanesi, bu çalışmada yer alan değerlendirme kıstaslarına (metodolojide değinilen; ölü miktarı, savaşan tarafların net belirlenememesi veya yeterli güvenilir kaynağa ve veriye ulaşılamaması vb.) uymaması sebebi ile

değerlendirmeye tabi tutulmamış, bununla birlikte incelenen savaşlara referans olması amacı ile Ek-1 de yer alan savaş listelerine dâhil edilmiştir.

5.2.3.1. Kuzey Afrika

Fas: 07.12.1952-02.03.1956 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Fas'ın Fransa'dan ayrılarak bağımsızlığını kazanması amacıyla icra ettiği savaştır. Fransa önce saldırılan arkasından saldıran olmuştur. Savaş Fas'ın bağımsızlığını almaması fakat haklarının Fransızlar tarafından tanınması genel olarak bir özerklik şeklinde arabuluculara gerek kalmadan anlaşma ile sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982).

Cezayir: 01.11.1954-19.03.1962 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Cezayir'in Fransızlardan ayrılarak bağımsızlığını kazanması mücadelesidir. Fransızlarla yapılan anlaşma sonucunda Cezayir bağımsızlığını kazanmış ve savaş sona ermiştir (Clayton, 1998; Gantzel ve Schwinghammer, 1992).

Sudan (İç Savaş-I): 18.08.1955-15.02.1972 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Merkezi hükümetteki çoğunluk Arap-Müslüman üstünlüğünün Güney Sudandaki Hristiyan ve siyah Afrikalıların lehine değiştirilmesi amacıyla ortaya çıkan bir savaş olup Güney Sudan'ın belirli bazı imtiyazlar alarak üçüncü tarafın arabuluculuğu ile ateşkesin sağlandığı bir süreçtir (Dunnigan ve Austin, 1991).

İspanyol Fas'ı: 15.10.1957-15.04.1958 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Fas'ın İspanya'dan ayrılarak bağımsızlık mücadelesi verdiği savaştır üçüncü tarafın arabuluculuğu ile ateşkes sağlanmıştır. İspanyol Fas'ı kendi bölgesindeki kontrolü ancak yıllar sonra sağlayabilmiştir (Eckhardt, 1987; Clodfelter, 1992; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982).

Tunus (Bizerta Krizi): 19.07.1961-22.07.1961 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Fransa'dan ayrılarak bağımsızlığını ilan ettiği savaştır. Birleşmiş Milletlerin araya girmesiyle ateşkes sağlanmış Fransız birlikleri anlaşmaya rağmen bölgeden yıllar sonra geri çekilmiştir (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Taylor ve Jodice, 1986).

Fas-Cezayir (Tindouf Savaşı): 15.10.1963-15.02.1964 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Cezayir'in elinde bulunan Sahra'daki kaynakların (Fosfat madenleri) Fas tarafından kontrol edilmesi neticesinde ortaya çıkan savaştır. Fas'ın geri çekilmesi ve Etiyopya'nın arabuluculuğu sayesinde ateşkes sağlanmıştır (Clayton, 1998; Gantzel ve Schwinghammer, 1992).

Batı Sahra (Fas): 18.11.1975-06.09.1996 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Batı Sahra'nın İspanya'dan ayrılması ve bağımsızlığını ilan eden Batı Sahranın Fas ve Moritanya tarafından ilhakı neticesinde ortaya çıkan savaştır. Moritanya ekonomik krize girmesiyle beraber savaştan ayrılmış Fas ise Batı Sahra'da lak talep etmiştir Birleşmiş Milletler ateşkese sağlamış, savaşın sonucunda herhangi bir sonuca varılamamıştır (Eckhardt, 1987; Clodfelter, 1992; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982).

Sudan (İç Savaş-II): 15.09.1983-15.06.2005 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Merkezi hükümetin uyguladığı İslami politikalar ile Güney Sudan'a uygulanan ayrımcı yaklaşıma karşı icra edilen savaştır. Savaş Birleşmiş Milletlerin arabuluculuğu ile son bulmuştur. Çatışmaların bir diğer sebebi ise bölgede bulunan doğal kaynakların kontrolüdür (Dunnigan, Bay, 1991).

Cezayir: 26.12.1991-15.06.1996 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. İslami direnişi önleme hükümeti devirme ve kurumsal yapıyı değiştirme amacıyla ortaya çıkmış bir savaştır. Üçüncü tarafın arabuluculuğuyla ateşkes sağlanmıştır. (Clayton, 1998; Gantzel ve Schwinghammer, 1992).

5.2.3.2. Doğu Afrika

Madagaskar (Bağımsızlık Savaşı): 29.03.1947-15.06.1948 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Fransa'dan bağımsızlığını alması amacıyla başlatılmış bir savaş olup Fransa'nın askeri zaferi ile sonuçlanmıştır (Bercovitch ve Jackson, 1997; Hartman, 1984).

Kenya (Mau-Mau Ayaklanması): 15.10.1952-01.11.1956 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. İngiltere'den bağımsızlığını almaya yönelik olarak ortaya çıkan bu savaşta İngiltere askeri zafer ile savaşı noktalamıştır (Hartman, 1984; Bercovitch ve Jackson, 1997).

Etiyopya (Eritire Çatışması): 15.06.1962-15.05.1992 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Etiyopya tarafından ilhak edilen Eritire'nin geri alınmasına yönelik olarak Eritire'ye bağlı silahlı grupların Etiyopya'ya saldırmaları neticesinde ortaya çıkan bu savaşta Küba ve Rusya Etiyopya'nın yanında yer almış fakat savaş Eritire silahlı güçleri tarafından askeri zafer ile kazanılmıştır (Bercovitch ve Jackson, 1997; Hartman, 1984).

Etiyopya (Ogaden İsyanı-I): 15.08.1963-15.12.1964 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Somalilerden oluşan Ogaden bölgesinin Etiyopya'dan ayrılması amacıyla başlatılan savaş Etiyopya'nın askeri zaferiyle neticelenmiş olup Ogaden kurtuluş cephesinin yenilmesiyle sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Kohn, 1999; Taylor ve Jodice, 1986).

Kenya (Shifta Savaşı): 15.11.1963-15.10.1967 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Kuzey Kenya'da yaşayan Somali'ye ilhak olmasıyla ilgili olarak çıkan savaşta Kenya'ya karşı tavır alan silahlı güçleri Somali'yi desteklemiş Savaş üçüncü tarafın desteğiyle ateşkes ile sonuçlanmıştır (Hartman, 1984; Bercovitch ve Jackson, 1997).

Uganda-Tanzanya-I: 15.08.1971-07.10.1972 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Devrik sivil Obote hükümetinin yeniden iktidara gelmesine yönelik olarak Uganda ile Tanzanya arasında çıkan savaşı Uganda askeri zafer ile kazanmıştır (Eckhardt, 1987; Edgerton, 2002; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982).

Etiyopya (Tigray Çatışması): 15.06.1975-.15.05.1991 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Etiyopya'da yer alan Tigray bölgesinde yaşayan Tigray'lara özerklik verilmesi amacıyla silahlanan Tigray gerillalarının Etiyopya'ya savaş açması sonucunda meydana gelen çatışmalardır. Savaş silahlı Tigray gerillaları tarafından askeri zafer ile kazanılmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Kohn, 1999; Taylor ve Jodice, 1986).

Etiyopya (Ogaden İsyanı-II): 15.06.1977-15.06.1984 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Etiyopyalı Ogaden'lerin Somali'den ayrılmasına yönelik olarak yapılan bu ikinci savaşta herhangi bir çözüme ulaşılmadan üçüncü tarafların desteğiyle ateşkes sağlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Kohn, 1999; Taylor ve Jodice, 1986).

Uganda-Tanzanya-II: 15.10.1978-02.06.1979 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Amin rejiminin devrilmesine yönelik olarak Uganda destekli militanların Tanzanya'ya saldırması sonucunda ortaya çıkan bu savaş Tanzanya'nın askeri zaferi ile sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Edgerton, 2002; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982).

Uganda: 15.02.1981-15.05.1992 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Uganda'ya yönelik olarak hükümetin devrilmesi amaçlı faaliyetler neticesinde ortaya çıkan bu savaşta Uganda hükümeti askeri zafer kazanmıştır (Eckhardt, 1987; Edgerton, 2002; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982).

Uganda: 15.06.1987 tarihinde başlamıştır. Uganda bölge üstünlüğü ele geçirilmesi amacıyla silahlı grupların Uganda'ya saldırması neticesinde ortaya çıkan ve halen devam eden savaştır (Eckhardt, 1987; Edgerton, 2002; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982).

Somali (İç Savaş): 15.05.1988 tarihinde başlamıştır. Kuzey Somali'ye özerklik verilmesi Barre rejiminin yıkılması ve demokratikleşme amacıyla ortaya çıkan bu savaş halen devam etmekte olup herhangi bir politik ilerleme kaydedilememiştir (Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Laffin, 1997).

Etiyopya-Eritire: 06.05.1988-25.05.2000 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Etiyopya ve Eritire arasında meydana gelen sınır mücadelesi Etiyopya'nın askeri zaferiyle sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Kohn, 1999; Taylor ve Jodice, 1986).

Somali: 20.11.2006 tarihinde başlamıştır. Somali ve Etiyopya'nın barındırdığı Silahlı İslami isyancı grupların Amerika'ya tehdit olmasını önlemek amacıyla Somali ve Etiyopya'nın bu silahlı gruplar ile devam eden mücadelesidir. Savaş Etiyopya ve Somali lehine Uganda, Burundi ve ABD tarafından desteklenmektedir (Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Laffin, 1997).

Etiyopya (Ogaden İsyanı-III): 15.07.2007-15.05.2008 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Ogaden'lilerin Somali'ye katılması veya Etiyopya içerisinde daha fazla özerk olması amacıyla giriştikleri savaştır. Savaş üçüncü tarafın arabuluculuğu ile durdurulmuştur (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Kohn, 1999; Taylor ve Jodice, 1986).

Kenya (İç Savaşı): 27.11.2007-28.02.2008 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Başkanlık yarışı ve iktidar savaşı sebebiyle meydana gelmiş ve üçüncü tarafların arabuluculuğu ile sonlandırılmış bir iç savaştır. (Hartman, 1984; Bercovitch ve Jackson, 1997).

5.2.3.3. Orta Afrika

Kamerun (Bağımsızlık Savaşı): 15.05.1955-15.06.1963 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Fransa'dan bağımsızlığın alınması ve sosyal devrimin gerçekleştirilmesi amacıyla silahlı Kamerun gerillalarının önce Fransa'ya bağımsızlıktan sonra ise Kamerun'a saldırmasıyla sonuçlanan bir çarpışma serisi olup Fransa ve Kamerun'un askeri zaferiyle sonuçlanmıştır. Fransa yeni koloni düzeni içerisinde terk ettiği topraklardaki gücünü Fransız yanlısı elit topluma terk etmiştir (Frontiersmen, 1999; Gantzel ve Schwinghammer, 1992).

Ruanda (Tutsi istilası): 20.12.1959-15.06.1966 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. 1961'de kesilmiş olan Tutsi egemenliğinin Hutu çoğunluğuna yeniden diktesi sonucunda ortaya çıkmış bir savaştır Ruanda'lı Tutsilerin Ruanda'ya saldırması sonucunda savaş Ruanda'nın askeri zaferi ile sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Edgerton, 2002; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Smith, 1997; Taylor ve Jodice, 1986).

Kongo: 11.07.1960-14.04.1964 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Ham madde yönüyle zengin Katanga ve Kasai bölgesine özerklik verilmesi, yetkileri alınmış Lumumba hükümetinin dışarıdan destekçiler tarafından merkezi hükümete isyan etmesi sonucu ortaya çıkmış bir savaştır. Kongo'nun doğal kaynaklarına olan ilgiden dolayı özerklik talebi; Gana, Hindistan, İrlanda, İtalya, Kanada, Fas, İsveç, Sudan, Tunus, ABD tarafından desteklenmiş ve Belçika'nın müdahalesiyle savaş sona ermiştir. Genel olarak tüm bu müdahil ülkelere rağmen Kongo'nun askeri zaferiyle sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Edgerton, 2002; Smith, 1997; Taylor ve Jodice, 1986).

Kongo (Anti Rejim isyanı): 15.01.1964-24.09.1966 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Belirsiz sosyal ve politik amaçları olan birbirine zıt farklı grupların merkezi hükümete isyanı neticesinde ortaya çıkmış olan bu savaşta

ABD ve Belçika bu sefer Kongo'nun tarafını tutmuş ve müdahil olmuşlardır. Savaş Kongo'nun askeri zaferiyle sona ermiştir (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Edgerton, 2002; Smith, 1997; Taylor ve Jodice, 1986).

Çad (İç Savaşı): 15.06.1966-15.06.1993 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Güneyli siyahî Afrikalıların içinde bulundukları kötü duruma isyanı, farklı grupların çıkar çatışması, bölgede Libya ile Aouzou hattı boyunca yapılan savaş Çad'ı iç savaşa sürüklemiştir. Savaşa Libya, Fransa ve Kongo müdahil olmuş üçüncü tarafın arabuluculuğu ile ateşkes sağlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997).

Kongo (Paralı Askerlerin İsyanı): 05.07.1967-06.11.1967 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Kongo'daki paralı askerlerin isyan ederek eski liderlerinin yeniden başa getirilmesi maksadıyla Kongo'ya savaş açmaları ve akabinde Kongo'nun askeri zaferiyle sonuçlanan bir savaştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Edgerton, 2002; Smith, 1997; Taylor ve Jodice, 1986).

Burundi: 24.04.1972-08.03.1977 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Hutu çoğunluğu üzerindeki Tutsi azınlığının baskısını ortadan kaldırmak üzere Hutu gerillalarının Burundi'ye saldırmasıyla gerçekleşen ve Burundi'nin askeri zaferiyle sonuçlanan savaşıdır. (Eckhardt, 1987; Clodfelter, 1992; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Kohn, 1999; Marley, 1998; Small ve Singer, 1982; Roland ve Crowder, 1983; Taylor ve Jodice, 1986).

Kongo (Shaba-I 80 Gün Savaşı): 08.03.1977-26.05.1977 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Kongo'da yer alan Mobutu rejiminin devrilmesine yönelik olarak icra edilen savaştır. Kongo'ya saldırılan bu savaşta Fas Kongo'dan yana müdahil olmuş ve çarpışmalar durmuştur. Savaş sonucunda çarpışanların pozisyonlarında herhangi bir değişiklik olmamıştır (Eckhardt,

1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997, Small ve Singer, 1982; Edgerton, 2002; Smith, 1997; Taylor ve Jodice, 1986).

Kongo (Shaba-II): 12.05.1978-30.05.1978 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Mobutu rejiminin devrilmesi için yapılan bu ikinci savaşta Belçika ve Fransa destekli Kongo hükümeti savaşı askeri zafer ile neticelendirmiştir (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Edgerton, 2002; Smith, 1997; Taylor ve Jodice, 1986).

Raunda (Uganda'dan İsyancı İstilasası): 01.10.1990-15.06.1993 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Habyarimana rejiminin yıkılması Hutu Tutsi zıtlaşması ve Uganda'daki mültecilerin geri dönüşüne yönelik olarak ortaya çıkmış olan bu savaşta Ruanda'nın yanında müdahil olarak Kongo ve Fransa yer almış savaş üçüncü tarafın arabuluculuğuyla ateşkes ile neticelenmiştir. Savaş iktidardaki rejimin demokratik bazı tavizler vermesiyle sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Edgerton, 2002; Smith, 1997; Taylor ve Jodice, 1986).

Burundi İç Savaşı: 21.10.1993-14.12.2005 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Tutsi ve Hutular arasında etnik ve nüfuz temelli çatışmaların neticesinde ortaya çıkan bir savaş olup düşük yoğunlukta devam etmektedir (Eckhardt, 1987; Clodfelter, 1992; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Kohn, 1999; Marley, 1998; Small ve Singer, 1982; Roland ve Crowder, 1983; Taylor ve Jodice, 1986).

Kongo İç Savaşı-I: 15.06.1996-15.06.1997 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Mobutu hükümetinin devrilerek yerine kabile hükümetinin geçmesi ve elmas yataklarının ele geçirilmesi amacıyla icra edilen bu savaşta Kongo'ya saldıran silahlı gruplar Uganda, Raunda, Burundi ve Angola tarafından desteklenmiş çarpışmalar şiddetini yitirerek durmuştur

(Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Edgerton, 2002; Smith, 1997; Taylor ve Jodice, 1986).

Kongo (Brazzaville): 16.06.1997-15.12.1999 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. İki farklı parti partizanlarının çatışması ve Sassou-Nguesso'nun iktidar olması sağlanması amacıyla yapılan bu savaşta Sassou-Nguesso Angola ve Çad tarafından desteklenmiştir. Savaş düşük yoğunlukta devam etmektedir (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Edgerton, 2002; Smith, 1997; Taylor ve Jodice, 1986).

Kongo İç Savaşı-II: 02.08.1998-15.07.2003 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Bölgesel liderliğin elde edilmesi amacıyla Uganda, Raunda, Burundi Kongo'nun muhalif silahlı güçleri ile Kongo hükümeti Namibya, Zimbabwe, Angola, Çad, Mai mai ve Hutu gerillaları arasında gerçekleşen bu savaşa Libya ve Sudan müdahil olmuşlardır. Savaş üçüncü tarafın aracılığıyla ateşkesle sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987, Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Edgerton, 2002; Smith, 1997; Taylor ve Jodice, 1986).

Sudan (Darfur): 23.02.2003 tarihinde başlamıştır. Su kuyularının kullanımı ve göçebe haklarının iyileştirilmesi amacıyla girişilen bu savaşta Çad Sudan'ın tarafını tutmuştur. Savaş silahlı gerillalar ve Sudan arasında halen devam etmektedir (Dunnigan ve Bay, 1991).

Çad (İç Savaşı-II): 15.12.2005 tarihinde başlamıştır. Kabileler arasında meydana gelen çıkar çatışmaları sonucunda oluşan bu savaşta Çad'a karşı olan silahlı grupları Sudan Çad'ı ise Fransa desteklemiştir. Savaş halen devam etmektedir (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997).

5.2.3.4. Güney Afrika

Angola: 04.02.1961-15.08.2002 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Angola'nın silahlı güçleri önce Angola'nın Portekiz'den bağımsızlığını alması amacıyla savaşmış müteakiben bağımsız Angola'ya karşı iktidar mücadelesine girmiştir. Angola'nın silahlı güçleri başlangıçta Angola tarafından devamında Küba tarafından desteklenmiş olup savaşa Zaire, Kongo ve Güney Afrika müdahalede bulunmuştur. Savaş düşük yoğunlukta devam etmektedir (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Taylor ve Jodice, 1986).

Mozambik (Bağımsızlık Savaşı): 25.09.1964-07.09.1974 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Mozambik'in Portekiz'den bağımsızlığını alması amacıyla yapılan savaşta Portekiz Rodezya ve Güney Afrika tarafından desteklenmiştir. Rodezya ortaya koyduğu çözümle Mozambik'teki egemenliğin beyazlara verilmesini teklif etmiş silahlı Mozambik grupları tarafından kabul edilmemiş ve Mozambik'in idaresine el konulmuştur (Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997).

Rodezya (Şimdi Zimbabwe): 28.04.1966-21.12.1979 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Beyazların yerleşim rejimlerine ve İngiltere'ye karşı tek taraflı bağımsızlık ilanı neticesinde ortaya çıkan bu savaşta bağımsızlık yanlılarını Mozambik, Rodezya'yı ise Güney Afrika desteklemiştir. Savaş üçüncü tarafın araya girmesiyle ateşkes ile sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Glennon, 1995; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982).

Namibya (Bağımsızlık Savaşı): 26.08.1966-22.12.1990 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Namibya'nın bağımsızlığını ilan etmesi eski Güney Batı Afrika'nın Güney Afrika tarafından yasa dışı ilhakını sona erdirilmesi gayesiyle yapılmış bir savaştır. Savaş sonucunda ateşkes sağlanmıştır. Güney Afrika yenerek Namibya özgürlüğünü elde etmiştir (Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997).

Mozambik (Gözden Düşürme): 15.06.1975-15.06.1992 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Rodezya ve Güney Afrika'nın uyguladığı beyaz azınlık rejiminin güvence altına alınması maksadıyla Rodezya ve Beyaz silahlı grupların Mozambik'e saldırması sonucunda ortaya çıkan savaştır. Saldırı Güney Afrika tarafından Mozambik ise Nijerya, Tanzanya, Zimbabwe ve Malavi tarafından desteklenmiştir. Savaş üçüncü tarafın zorlamasıyla ateşkesle neticelenmiştir (Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997).

Güney Afrika (Irk Ayrımı Savaşı): 15.06.1976-15.06.1992 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Irk ayrımının kaldırılması ve etnik grupların birbirleriyle iktidar mücadelesi gayesiyle savaşılmış. Savaşı Güney Afrika ve Zulu hareketine muhalif olan silahlı güçler kazanmıştır (Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Taylor ve Jodice, 1986).

Zimbabwe (Matabele Çatışması): 15.01.1983-15.05.1988 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Zimbabwe farklı etnik grupların çıkar mücadelesi içerisinde kalmıştır. Savaş dönemsel olarak farklı grupların birbirleriyle anlaşması sonucunda ortadan kalkmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992).

5.2.3.5. Batı Afrika

Gine-Bisav (Bağımsızlık Savaşı): 15.01.1963-25.04.1074 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Gine-Bisav'ın Portekiz'den bağımsızlığını alması amacıyla Gineli silahlı güçlerin Portekiz güçlerine saldırması neticesinde ortaya çıkmış bir savaş olup Gine-Bisav'ın ve Cape-Verde adalarının bağımsızlığını elde etmesiyle sonuçlanmış ve çarpışmalar durmuştur (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992).

Nijerya (Tiv Devrimi): 15.08.1964-15.12.1964 tarihleri arasında gerçekleşmiş olan bu savaş Hristiyan Tiv halkının Müslüman Hausa-Fulani hegemonyası ve Kuzey Halkının Meclisi Örgütüne isyanı sonucu ortaya çıkmış

vergilerin düşürülmesi ve özerklik isteğiyle çatışmalar başlamış herhangi bir dış müdahale olmadan çatışmalar son bulmuştur (Eckhardt, 1987; Edgerton, 2002; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Glennon, 1995; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Smith, 1997; SIPRI, 1998; Taylor ve Jodice, 1986).

Nijerya (Biafra Savaşı): 06.07.1967-15.01.1970 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Biafra bölgesinde yaşayan petrol zengini Hristiyan Igbo toplumunun çoğunluğunu Kuzey Nijeryalı Müslümanların oluşturduğu merkezi yönetimden ayrılma isteğine karşı Nijerya'nın bu isteği reddetmesiyle ortaya çıkmış bir savaştır. Nijerya'nın askeri zaferiyle sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Edgerton, 2002; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Glennon, 1995; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Smith, 1997; SIPRI, 1998; Taylor ve Jodice, 1986).

Nijerya (Kano'daki Maitatsine Devrimi): 18.12.1980-29.12.1980 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Müslüman Maitatsine hareketinin Nijerya'daki batı materyalizmine ve sefaletle karşı ayaklanması sonucu ortaya çıkmış bir savaş olup Nijerya hükümetinin askeri zaferiyle sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Edgerton, 2002; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Glennon, 1995; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Smith, 1997; SIPRI, 1998; Taylor ve Jodice, 1986).

Liberya/Sierra-Leone: 24.12.1989-15.06.1996 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Ekonomik ve politik çöküntü içerisinde bulunan Liberya, Doe rejiminin altında her geçen gün fakirleşmektedir. Bu durum kısa bir süre sonra çeşitli silahlı gruplar (INPFL, NPFL) tarafından Doe'nin iktidardan indirilmesiyle sonuçlanmıştır. Bölgedeki istikrarın sağlanması adına Batı Afrika ülkeleri ekonomik topluluğunun müdahale etmesi ile büyük mülteci toplulukları komşu ülke Sierra Leone ve Gine'ye iltica etmiştir. Birbirleriyle savaşan silahlı güçler iktidar mücadelesi içerisinde komşu ülkelerdeki mülteci bölgelerine saldırmış, savaşın Sierra Leone ve Gine'ye sıçramasına sebep olmuştur. Savaş saldırgan silahlı grupların zaferiyle sonuçlanmıştır. Liberya'dan sonra Sierra Leone ve

Gine'ye sığırayan savaşı sonlanması amacıyla Gambiya, Mali, Senegal, Gine, Sierra Leone, Gana ve Nijerya'dan oluşıan askeri güç devreye girmiştir (Edgerton, 2002; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Glennon, 1995; Bercovitch ve Jackson, 1997; Smith, 1997).

Senegal (Casamance): 15.04.1990 tarihinde başlamıştır. Savaş doğal kaynakların (ağaç ve balık) Casamance bölgesinde göçebe Senegalliler tarafından yerel halkın göz ardı edilerek kullanılması sonucu ortaya çıkmış bir savaş olup merkezi Senegal hükümetinin yaptırımlarından rahatsız olan Casamance halkının özgürlük isteğıyle çatışmalar başlamıştır. Savaş halen devam etmektedir (Edgerton, 2002; Gantzel ve Schwinghammer, 1992).

Tuvarekler (Mali, Nijer): 07.05.1990 tarihinde başlamıştır. Tuvarek kabilesi göçebe bir hayat sürmekte olup Nijer, Mali, Cezayir, Libya ve Burkana Faso bölgelerinde yaşamaktadır. Gittikleri her yerde zulme uğrayan Tuvarekler nüfusça yoğun oldukları Nijer ve Mali'den petrol işçisi olarak Libya ve Cezayir'e gitmeleri konusunda teşvik edilmiş ve Tuvareklerin ülke dışında ikamet etmesi sağlanmıştır. Libya ve Cezayir'deki Tuvarek istihdamının son bulmasıyla geri dönen Tuvarekler özerklik talebinde bulunmuş, çatışmalar başlamış ve halen devam etmektedir (Eckhardt, 1987; Edgerton, 2002; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Glennon, 1995; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Smith, 1997; SIPRI, 1998; Taylor ve Jodice, 1986).

Sierra Leone İç Savaşı: 23.03.1991-18.01.2002 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Elmas ticaretinin kontrol altına alınması ve yönetimin değışmesi amacıyla ortaya çıkmış bir savaştır. Sistemi değıştirmeye çalışan silahlı güçlere Liberya sistemi savunan Sierra Leone ordusu Kamajors gerillaları ile ECOMOG güçlerine; Gine, Nijerya, Gana ve İngiltere müdahil olmuşlardır. Savaş Sierra Leone ordusunun askeri zaferiyle sonuçlanmıştır (Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Glennon, 1995; Bercovitch ve Jackson, 1997; SIPRI, 1998).

Liberya İç Savaşı-II: 15.06.1999-15.06.2003 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Liberya'daki yönetimin değışmesi amacıyla Liberyalı silahlı

güçler tarafından başlatılan savaşa, savaşı bitirmek amacıyla Gine, BM ve ECOMOG müdahil olmuş fakat savaş silahlı güçlerin zaferiyle sonuçlanmıştır (Edgerton, 2002; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Glennon, 1995; Bercovitch ve Jackson, 1997; Smith, 1997).

Fil Dişi Sahilleri: 19.09.2002-15.06.2007 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Mültecilerin oy kullanmasının sağlanması, yönetimin değişmesi, etnik politik çatışmalar nedeniyle ortaya çıkmış. Bu savaş Fransa ve BM savaşı sonlandırma adına müdahil olması ile savaş üçüncü tarafın arabuluculuğu vasıtasıyla ateşkes ile sonuçlanmıştır (Project Ploughshares, 2007; White, 2007).

5.2.4. Doğu Asya

Doğu Asya'da 1945-2007 arasında toplam 8 savaş meydana gelmiştir. Bu savaşların 2 tanesi, bu çalışmada yer alan değerlendirme kıstaslarına (metodolojide değinilen; ölü miktarı, savaşan tarafların net belirlenememesi veya yeterli güvenilir kaynağa ve veriye ulaşılamaması vb.) uymaması sebebi ile değerlendirmeye tabi tutulmamış, bununla birlikte incelenen savaşlara referans olması amacı ile Ek-1 de yer alan savaş listelerine dâhil edilmiştir.

Çin (İç Savaş): 15.03.1946-21.04.1950 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Sosyalist devrimin gerçekleştirilmesi amacıyla yapılmış bir savaştır. Çin komünist partisinin milliyetçi halk partisine üstünlüğü ile sonuçlanmıştır (Bush ve Michael, 2007; Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Gilbert, 1998; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Rummel, 1994; SIPRI, 1998, Wallechinsky, 1995).

Kore: 25.06.1950-27.07.1953 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Doğu Asya'da komünizmin yayılmasını engellemek amacıyla ortaya çıkmış bir savaş olup komünist Kuzey Kore'nin kapitalist Güney Kore'ye saldırması sonucunda çatışmalar başlamıştır. Çin Kuzey Kore'yi desteklemiş ABD, Kanada, Kolombiya, İngiltere, Hollanda, Belçika, Lüksemburg, Fransa, Yunanistan,

Etiyopya, Güney Afrika, Türkiye, Tayland, Filipinler, Avustralya ve Yeni Zelanda savaşa direkt Güney Kore üzerinden katılmışlardır. Savaş arabuluculuğa gerek kalmadan anlaşma ile sonlanmıştır (Clodfelter, 1992; Wallechinsky, 1995).

Çin-Tibet: 07.10.1950-22.10.1950 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Çin Halk Cumhuriyetinin Tibet'i ilhak etmesiyle ortaya çıkmış bir savaş olup Çin'in askeri zaferiyle sonuçlanmıştır (Bush ve Michael, 2007; Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Gilbert, 1998; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Rummel, 1994; SIPRI, 1998; Wallechinsky, 1995).

Tibet-Çin: 15.08.1954-22.03.1959 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Geleneksel Tibet kültürünü devam etmek Çin'in sosyo-ekonomik ve askeri dayatmalarına karşı koymak ve Tibet'in bağımsızlığını ilan etmek amacıyla ortaya çıkmış bir savaş olup Çin'in askeri zaferi ile sonuçlanmıştır (Bush ve Michael, 2007; Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Gilbert, 1998; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Rummel, 1994; SIPRI, 1998; Wallechinsky, 1995).

Çin-Tayvan (Quemoy Krizi-I): 03.09.1954-25.09.1954 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Çin'in Tayvan ve civar ada gruplarını Çin Halk Cumhuriyeti ile birleştirme çabaları sonucunda ortaya çıkmış savaştır ABD, Tayvan lehine müdahil olmuştur (Bush ve Michael, 2007; Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Gilbert, 1998; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Rummel, 1994; SIPRI, 1998; Wallechinsky, 1995).

Çin-Tayvan (Quemoy Krizi-II): 23.08.1958-25.10.1958 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Çin'in Tayvan ve civar ada gruplarının Çin Halk Cumhuriyeti ile birleştirme çabaları sonucunda ortaya çıkmış savaştır. Her iki savaşta kısmen Çin Halk Cumhuriyetinin üstünlüğü ile sonuçlanmış olmasına rağmen Tayvan'ın ABD'den destek alması ABD'nin bölgedeki nüfuzunu arttırmıştır (Bush ve Michael, 2007; Eckhardt, 1987, Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Gilbert, 1998; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Rummel, 1994; SIPRI, 1998; Wallechinsky, 1995).

5.2.5. Güney ve Güney Doğu Asya

Güney ve Güney Doğu Asya'da 1945-2007 arasında toplam 51 savaş meydana gelmiştir. Bu savaşların 7 tanesi, bu çalışmada yer alan değerlendirme kıstaslarına (metodolojide değinilen; ölü miktarı, savaşan tarafların net belirlenememesi veya yeterli güvenilir kaynağa ve veriye ulaşılabilmesi vb.) uymaması sebebi ile değerlendirmeye tabi tutulmamış, bununla birlikte incelenen savaşlara referans olması amacı ile Ek-1 de yer alan savaş listelerine dâhil edilmiştir.

Endonezya: 29.09.1945-27.07.1949 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Endonezya kurtuluş hareketinin Hollanda'dan bağımsızlığını almak üzere Hollanda ve İngiltere'ye savaş açması BM'nin savaşı bitirme yönünde müdahil olması ve Endonezya'nın bağımsızlığına kavuşmasıyla sonuçlanmış bir savaştır (Eckhardt, 1987; Friend, 2003; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Taylor ve Jodice, 1986; Vickers, 2005).

Vietnam-I: 09.03.1946-01.06.1954 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Vietnam'ın Fransız'lardan bağımsızlığını alması ve sosyalist devrimi gerçekleştirmesi amacıyla ortaya çıkmış bir savaş olup Fransa'nın ayrılıkçı güçlere saldırması ve üçüncü tarafın arabuluculuğu ile ateşkesin sağlandığı bir savaştır. Savaşın sonucunda Vietnam bağımsızlığına kavuşmuştur (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Kutler, 1996; Taylor ve Jodice, 1986).

Filipinler (Luzon Adaları): 15.06.1946-15.06.1954 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. İkinci Dünya Savaşı sırasında Japonlardan destek alan büyük toprak ağalarına karşı savaş veren HUK örgütü savaş sonrasında kendilerine vaat edilen toprak reformunun gerçekleşmemesi, kendilerinin parlamento'da temsil edilmemesi ve etkin bürokratik görevler verilmemesi üzerine isyan ederek savaş başlatmış, lakin Filipinlerin askeri zaferiyle savaş sonuçlanmıştır.

(Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Lomperis, 1996; Small ve Singer, 1982)

Pakistan-Hindistan (Kaşmir Savaşı): 22.10.1947-01.01.1949 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. İngiltere yönetimi esnasında Kaşmirin yönetimi Kaşmir halkına bırakılmış İngiltere'nin bölgeden ayrılmasından sonra ise Kaşmir'in geleceği Kaşmir'in tercihlerine terk edilmiştir. Bunun üzerine Pakistan kaynaklı Peştun gerillaları Kaşmir'de bulunan Azad'ın güçlerine saldırmış Peştun lehine Pakistan Azad lehine Hindistan müdahil olmuştur. Savaş üçüncü tarafın arabuluculuğu tarafından ateşkes ilan edilmiştir (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Sarkar, 1999).

Malez Federasyonu: 15.06.1948-15.08.1960 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. İngiltere'den bağımsızlığının alınmasına yönelik olarak Malezya Komünist Partisinin İngiltere ve Malez Federasyonuna saldırması sonucu ortaya çıkan bir savaştır. Amacı sosyalist devrimi gerçekleştirmek, Çinli azınlığa karşı yapılan ırk ayrımının kaldırılmasını sağlamak ve ekonomik reformlar gerçekleştirmektir. İngiltere bağımsız Malezya'yı desteklemekle birlikte yönetimin batı endeksli olmasından yanadır. Savaşın sonucunda Malezya Komünist Partisi yenilmiş Avustralya ve Yeni Zelanda destekli İngiltere ve Malez Federasyonu savaşı kazanmıştır (Stubbs, 1989).

Myanmar (Burma): 15.06.1948 tarihinde başlamıştır. Yirmi farklı etnik ve politik grubun birbirleriyle ve merkez hükümetle savaştığı Myanmar'da silahlı güçler sosyalist devrim gerçekleştirmek, etnik azınlıklara haklar kazanmak ve savaş lordlarının kendi ekonomik çıkarları için çatışmışlardır. Savaşın sonucunda silahlı güçler belirli bazı kazanımlar elde etmesine rağmen genel olarak bakıldığında tüm Myanmar daha fakirleşmiştir. Savaş halen devam etmektedir (Bercovitch ve Jackson, 1997; Rummel, 1994).

Hindistan (Hyderabad): 13.09.1948-17.09.1948 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. İngiltere'nin bölgeden çekilmesinden sonra Kaşmir gibi

Hyderabad'da kendi kaderine terk edilmiş, savaş Hindistan tarafından Hyderabad'ın ilhak edilmesi ile ortaya çıkmış ve Hindistan'ın zaferiyle sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Gilbert, 1997; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982).

Endonezya (Güney Molukken): 15.07.1950-15.12.1950 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Endonezya'nın özgürlüğünü ilan ettikten sonra kendini 16 Birleşik Endonezya Devletlerinden oluştuğu şeklinde tanımlanmıştır. Fakat Güney Molukken Endonezya'dan ayrıldığını bildirerek bağımsızlığını ilan etmiş Endonezya'nın müdahalesi sonucunda savaş Endonezya'nın askeri zaferiyle sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Friend, 2003; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Taylor ve Jodice, 1986; Vickers, 2005).

Hindistan (Nagas): 15.06.1954-15.08.1964 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Burma'daki yerleşkeleri de içine alacak bağımsız Hristiyan bir Nagas Devleti kurmak amacıyla Federal Nagas Cumhuriyeti ordusunun Hindistan'a saldırması sonucunda ortaya çıkmıştır üçüncü tarafın arabuluculuğu ile ateşkes sağlanmış Nagas Hindistan'a bağlı Federal bir devlet olarak tanınmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Gilbert, 1997; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982).

Vietnam-II: 15.06.1957-29.04.1975 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Güney Vietnam'da komünist devrim yapılması ve Kuzey Vietnam ile birleşmenin sağlanması, buna mani olacak ABD müttefikleri tarafından Kuzey Vietnam'ın durdurulması Güney Vietnam'ın batı endeksli kalınmasının önüne geçilmesi maksadıyla ortaya çıkan bir savaştır. Savunmada olan Güney Vietnam, ABD Güney Kore, Filipinler, Avustralya ve Yeni Zelanda tarafından desteklenmiş silahlı güçlere ev sahipliği yapan Kuzey Vietnam ise Çin Halk Cumhuriyeti tarafından destek görmüştür. Savaş Kuzey Vietnam'ın desteklediği silahlı güçlerin askeri zaferiyle sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Kutler Stanley, 1996; Taylor ve Jodice, 1986).

Endonezya (İç Savaş): 15.03.1958-15.07.1961 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Endonezya'nın politik ve ekonomik hayatında büyük söz sahibi olan Java'nın Endonezya üzerindeki merkezi kontrolüne son vermek gayesiyle çeşitli isyancı ordularının Endonezya'ya karşı giriştikleri savaştır. ABD'nin Endonezya aleyhine müdahil olmasına rağmen savaş Endonezya'nın askeri zaferiyle sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Friend, 2003; Gantzel ve Schwinghammer, 1992, Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Taylor ve Jodice, 1986; Vickers, 2005).

Laos (İç Savaş-I): 01.07.1959-16.06.1961 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Savaşın amacı sosyalist devrimin Laos'da tesis edilmesidir. Bu sebeple Kuzey Vietnam'ın desteklediği silahlı gruplar Tayland'ın desteklediği Laos'da çatışmalara girmiş savaş sonucunda kısa süreli bir koalisyon hükümeti kurulmuş ve savaş üçüncü tarafın arabuluculuğuyla ateşkes ile sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Small ve Singer, 1982).

Çin Halk Cumhuriyeti-Hindistan: 20.10.1962-20.11.1962 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Savaş İngiltere döneminden kalan Hindistan-Çin sınırı üzerindeki bölgeler hakkında anlaşmaya varamamaları sonucunda ortaya çıkmış olup Hindistan'ın ikinci Kaşmir savaşı esnasında Çin'in taleplerini kabul etmesi üzerine ateşkes ile son bulmuş, Çin Halk Cumhuriyetinin askeri zaferiyle sonuçlanmıştır (Bush ve Michael, 2007; Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Gilbert, 1998; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Rummel, 1994; SIPRI, 1998; Wallechinsky, 1995).

Laos (İç Savaş-II): 31.03.1963-15.04.1973 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. ABD'nin Vietnam çatışması esnasında Kuzey Vietnam'dan Güney Vietnam'daki isyancılara Laos üzerinden kaynak sağlanması amacıyla Kuzey Vietnam destekli Laos'lu silahlı grupların Güney Vietnam, Tayland ve ABD güçlerine saldırısı sebebiyle ortaya çıkmış bir savaştır. Bu savaşta Laos'lu silahlı gruplar bir süre sonra birbirleriyle savaşmaya başlamış ve sonunda herhangi bir arabuluculuğa gerek kalmadan ateşkes sağlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Small ve Singer, 1982).

Endonezya-Malezya: 12.09.1963-11.08.1966 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Malezya'nın bağımsızlığını ilan etmesi Endonezya için bir tehdit teşkil etmiş Endonezya'nın bölgesel üstünlüğünün güvence altına alınması gayesiyle Malezya'ya savaş açılmıştır. Endonezya'nın Malezya'ya savaş açmasının nedenlerinden biride Endonezya'nın içinde bulunduğu sorunlu ekonomik ve politik atmosferdir. Savaş İngiltere'nin Avustralya ve Yeni Zelanda'nın müdahil olmasıyla herhangi bir arabuluculuğa gerek kalmadan ateşkes ile sonuçlanmıştır. Savaşın büyük yıkımlara sebebiyet vermeden sonuçlanmasının altında yatan temel etkenlerden biri de Malezya'da bulunan İngiliz askerleridir (Eckhardt, 1987; Friend, 2003; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Taylor ve Jodice, 1986; Vickers, 2005).

Vietnam (FULRO): 20.09.1964-15.10.1992 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Fransızların Vietnam'dan çekilmesinden sonra Vietnam, Kamboçya ve Laos platolarında yaşayan Dega halkı Vietnam savaşı esnasında Amerikan yanlısı Vietnamlılar olarak eğitilmiş ve savaş bitiminde kaderlerine terk edilmiştir. Dega bölgesinin bağımsızlığı için mücadele eden silahlı Dega halkı Vietnamlılarla savaşmış yıllara sarıh olarak çarpışmalar durmuştur (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Kutler, 1996; Taylor ve Jodice, 1986).

Hindistan-Pakistan: 09.04.1965-01.07.1965 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Sınır çatışmaları ekonomik bölgeler ve kaynaklara ulaşım amacıyla Pakistan ve Hindistan arasında meydana gelen sınır çatışmaları üçüncü tarafın arabuluculuğuyla ateşkes ile sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Gilbert, 1997; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982).

Endonezya (Batı Irian ve Batı Papua): 15.06.1965 tarihinde başlamıştır. Batı Papua'ya özgürlük verilmesi amacıyla Batı Irian ve Batı Papua halkının silahlanarak Endonezya'ya saldırması ile ortaya çıkmış bir savaş olup halen devam etmektedir (Eckhardt, 1987; Friend, 2003; Gantzel ve

Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Taylor ve Jodice, 1986; Vickers, 2005).

Pakistan-Hindistan (Kaşmir Savaşı-II): 05.08.1965-23.09.1965 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Pakistan'ın Kaşmir'in Hindistan kısmını bağımsızlaştırma çabası Çin-Hindistan savaşı neticesinde Pakistan'ın bölgedeki nüfusu arttırmaya yönelmesi, Çin'in iki tarafı da tehdit ve destek ile birbirine düşürmesi sonucu ortaya çıkmış bir savaştır. Savaş üçüncü tarafın arabuluculuğuna gerek kalmadan ateşkes ile sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Sarkar, 1999).

Tayland: 07.08.1965-15.06.1980 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Tayland Komünist Partisinin Tayland'da sistem dönüşümünü meydana getirebilmek maksadıyla Çin destekli komünist devrimi gerçekleştirmesi çabası sonucunda ortaya çıkmış bir savaş olup Vietnam savaşının son bulması ile silahlı gruplar dağlara çekilmiş, siyasi etkinlik kaybedilmiş ve çarpışmalar düşük yoğunlukta kalmıştır (Gantzel ve Schwinghammer, 1992).

Hindistan (Mizo'lar): 01.03.1966-31.07.1980 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Hristiyan Mizo'ların Hindistan'dan ayrılması ve Burma'daki yerleşkelere dâhil edilmesi amacıyla Hristiyan Mizo'ların ve Pakistan destekli Bangladeşli Budist çakmaların Hindistan'a savaş açmasıyla ortaya çıkmış bir savaştır. Hindistan Mizo'ların tam bağımsızlığını engellemek amacıyla Mizo halkına belirli bazı özerklikler vermiş arabuluculuğa gerek kalmadan anlaşma sağlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Gilbert, 1997; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982).

Kamboçya: 17.01.1968-17.04.1975 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Kamboçya'da sosyalizm ve geleneksel elit toplumu bir arada tutmak isteyen Kamboçya Prensiği komünistlerin yer altına çekilerek Kamboçya hükümetine tavır almasına sebep olmuş, Kamboçya'nın Vietnam savaşında Güney Vietnam ve Amerikan tarafını tutmasıyla Kuzey Vietnam'ı destekler bir yapı içerisine

bürünmüştür. Savaş Kamboçyalı komünistlerin askeri zaferiyle sonuçlanmış ABD'nin Kamboçya kırsalını sürekli bombalamasıyla büyük yıkımlara sebebiyet vermiştir (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; William, 1979).

Hindistan (Nagas): 15.06.1969-06.11.1975 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. İkinci Nagas savaşı Nagas halkının aynı özgürlük istekleri doğrultusunda ortaya çıkmış fakat Nagas silahlı gruplarını destekleyen Pakistan'ın Bangladeş savaşına asker kaydırmasıyla etkinliğini kaybetmiştir. Hindistan varlığı ile Nagas halkını rahatsız eden Hint ordusunu geri çekerek bölgeyi polis gücüyle kontrol altına almış herhangi bir arabuluculuğa gerek kalmadan anlaşma sağlanmıştır. (Eckhardt, 1987, Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Gilbert, 1997; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982).

Filipinler: 15.06.1970 tarihinde başlamıştır. Hükümeti devirerek ulusal demokratik bir devrimin gerçekleştirilmesi amacıyla halkın kışkırtılması, toprak reformunun hayata geçirilmesi ve nihayetinde sosyalist devrimin tesis edilmesine yönelik olarak sürdürülen bir savaştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Lomperis, 1996; Small ve Singer, 1982).

Filipinler (Mindanao): 15.06.1970 tarihinde başlamıştır. Mindanao ve Sulu adalarının Filipinlerden ayrılarak bağımsızlığını ilan etmesi amacıyla sürdürülen bir savaştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Lomperis, 1996; Small ve Singer, 1982).

Bangladeş: 25.03.1971-17.12.1971 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Eski Doğu Pakistan'ın Hindistan'ın kışkırtması, Pakistan'ın yanlış tutumu sebebiyle Bangladeş olarak bağımsızlığını ilan etmesi sonucunda ortaya çıkan bir savaştır. Savaş Hindistan destekli güçler tarafından kazanılmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; SIPRI, 1997; Taylor ve Jodice, 1986).

Seylan (Sri Lanka İç Savaşı): 05.04.1971-05.06.1971 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Seylan'da silahlı grupların, Çin'in model alındığı bir sosyalist devrim gerçekleştirilmesi üzerine inşa ettiği bir savaş olup Seylan'ın Hindistan'dan yardım alması üzerine Seylan'ın zaferiyle sonuçlanmıştır. (Gantzel ve Schwinghammer, 1992).

Pakistan (Belutchistan): 15.03.1973-15.07.1977 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Belutchistan bölgesinin Pakistan'dan ayrılarak bağımsızlığını kazanması üzerine inşa edilmiş olan bu savaş Pakistan'ın zaferiyle sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Sarkar, 1999).

Bangladeş (Chittagong Tepelikleri): 15.06.1973-15.06.2005 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Chittagong'un verimli arazisine alçak bölgelerden gelen çiftçi yerleşimcilerin gelmesinin engellenmesi amacıyla ortaya çıkmış bir savaş olup çarpışmalar düşük yoğunlukta devam etmektedir (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; SIPRI, 1997; Taylor ve Jodice, 1986).

Endonezya (Doğu Timor): 11.06.1975-12.12.1999 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Savaş; birinci bölümünde Doğu Timor'un kurtarılmasına yönelik olarak Endonezya ile birlikte Portekizli kolonicilerin devrilmesi ve sonrasında sosyalist oryantasyonun sağlanması, ikinci bölümünde ise Portekiz'den ayrılan Doğu Timor'un Endonezya tarafından ilhak edilmesi, üçüncü bölümünde ise Doğu Timor'un Endonezya'dan ayrılarak sosyalist toplumun bir parçası olma hayallerinin gerçekleştirilmesi amacıyla ortaya çıkmış çatışmalar serisidir. Savaş düşük yoğunluklu çarpışmalar biçimli devam etmektedir (Eckhardt, 1987; Friend, 2003; Gantzel ve Schwinghammer, 1992, Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Taylor ve Jodice, 1986; Vickers, 2005).

Laos (Meo Gerilla Savaşı-I): 15.06.1975-15.06.1979 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Laos'da faaliyet gösteren Vietnam ve Çin destekli

silahlı grupların Laos'da sosyalist devrimi gerçekleştirme ideali ile başlattıkları bir savaş olup. Laos'un askeri zaferi ile sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Small ve Singer, 1982).

Kamboçya (Vietnam-III): 15.12.1975-15.12.1989 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Fransızların bölgeden ayrılırken halkı şehirliler ve köylüler olmak üzere birbirine düşürmesi ile tohumları atılan düşmanlık, Vietnam'ın bölgede hegemonyasının devam ettirme isteği ve Kamboçya'nın bağımsızlık ilanı ile bir savaşa dönüşmüş silahlı grupların birbirleriyle mücadelesi neticesinde bir iktidar çatışması halini almış ve yıllara sarıh olarak çatışmalar sönümlenmiştir (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; William, 1979).

Çin Halk Cumhuriyeti-Vietnam: 17.02.1979-15.06.1988 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Vietnam'ın Kamboçya'ya saldırması neticesinde Çin Vietnam'a saldırmış ve bölgesel nüfuzunu arttırmaya yönelik olarak faaliyet göstermiştir. Yıllara sarıh olarak çarpışmalar durmuştur (Bush ve Michael, 2007; Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Gilbert, 1998; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Rummel, 1994; SIPRI, 1998; Wallechinsky, 1995).

Hindistan (Penjap): 15.07.1982-15.06.1991 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Sih popülasyonunun yoğun olduğu Penjap'ın Hindistan'dan ayrılması amacıyla ortaya çıkan bir savaştır. Sih'ler Hindu yönetim altındaki ekonomik, politik ve dini ayrımcılığa daha fazla tahammül edememişler ve isyan etmişlerdir. Hindistan'da yeniden seçimlerin yapılmasına müteakip savaş düşük yoğunlukta çatışmalar halinde geçmektedir (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Gilbert, 1997; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982).

Sri Lanka (Tamil Savaşı): 15.07.1983 tarihinde başlamıştır. İngiltere'nin bölgeden ayrılmasından sonra Tamil halkının içinde bulunduğu Seylan (daha sonra Sri Lanka adını almıştır) bağımsızlığını ilan etmiş fakat

Tamil halkının statüsünde bir değişiklik olmamıştır. Bunun üzerine Tamil halkı isyan etmiştir. Sri Lanka Tamil mücadelesinde Hindistan Sri Lanka'nın yanında yer almıştır. Savaş halen devam etmektedir (Gantzel ve Schwinghammer, 1992).

Pakistan-Hindistan (Siach Buzulu): 15.04.1984-15.06.1989 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Geçmişten gelen iki Kaşmir savaşından sonra askeri yönden sınırlı politik güç mücadelesi sonucunda ortaya çıkan bir savaş olup düşük yoğunlukta devam etmektedir (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Sarkar, 1999).

Pakistan (Sind Eyaleti): 15.11.1986 tarihinde başlamıştır. Sind eyaletinin Pakistan'dan ayrılarak bağımsızlığını ilan etme mücadelesi neticesinde ortaya çıkan bir savaş olup bölgedeki muhacirlerin bu duruma karşı koyarak Peştun mafyasıyla birleşip bölgedeki (uyuşturucu ve silah kaçakçılığı) üstünlüklerini devam ettirme çabasıyla devam eden iktidar çatışmaları serisidir (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Sarkar, 1999).

Papua Yeni Gine (Bougainville): 15.02.1989-15.06.1998 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Bougainville'nin bağımsızlığını kazanması amacıyla ortaya çıkmış bir savaş olup aslında İngiliz menşeli Avustralya'ya ait firmaların işlettiği çok büyük bakır ve altın madenlerine sahip bir bölgedir. Savaş Bougainville'nin bağımsızlığının ilan edilmesiyle sonuçlanmış ve çarpışmalar durmuştur (Gantzel ve Schwinghammer, 1992).

Hindistan (Kaşmir): 15.01.1990-15.06.2003 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Kaşmir'e bağımsızlık verilmesi amacıyla ve Pakistan tarafından Kaşmir'in bir kısmının ilhakı neticesinde ortaya çıkan düşük yoğunlukta bir savaştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Gilbert, 1997; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982).

Endonezya (Aceh): 15.05.1990 tarihinde başlamıştır. Müslüman Aceh toplumunun koloni tutumunu sergileyen Java'dan ayrılması amacıyla ortaya çıkmış bir savaş olup halen devam etmektedir (Eckhardt, 1987; Friend, 2003; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Taylor ve Jodice, 1986; Vickers, 2005).

Hindistan (Assam): 15.06.1990-15.06.1992 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Assam'a bağımsızlık verilmesi amacıyla Assam'lı silahlı grupların Hindistan'da savaşıması sonucu ortaya çıkan bir savaş olup Buthan bu savaşta Hindistan lehine müdahil olmuştur. Savaş düşük yoğunlukta devam etmektedir (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Gilbert, 1997; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982).

Nepal (İç Savaşı): 16.02.1996-21.11.2006 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Komünist Nepal Partisinin monarşiyi sonlandırması ve demokratikleşmeyi getirmesi amacıyla başlattığı ve kazandığı bir savaştır (Savada, 1991).

Pakistan-Hindistan (Kargil): 01.05.1999-26.07.1999 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Kargil'de yer alan tartışmalı sınır mücadelesinin bir örneğidir. Hindistan'ın askeri zaferi ile sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Sarkar, 1999).

Tayland: 15.11.2004 tarihinde başlamıştır. Müslüman kesimin haklarını alamaması sebebiyle Tayland'dan ayrılıp bağımsızlıklarını ilan etme mücadelesi sonucu ortaya çıkan ve hala devam eden bir savaştır. Müslüman silahlı gruplar Malezya tarafından Tayland ise ABD; Filipinler ve Yeni Zelanda tarafından desteklenmektedir (Gantzel ve Schwinghammer, 1992).

5.2.6. Orta Amerika

Orta Amerika'da 1945-2007 arasında toplam 14 savaş meydana gelmiştir. Bu savaşların 2 tanesi, bu çalışmada yer alan değerlendirme kıstaslarına (metodolojide değinilen; ölü miktarı, savaşan tarafların net belirlenememesi veya yeterli güvenilir kaynağa ve veriye ulaşılamaması vb.) uymaması sebebi ile değerlendirmeye tabi tutulmamış, bununla birlikte incelenen savaşlara referans olması amacı ile Ek-1 de yer alan savaş listelerine dâhil edilmiştir.

Kosta Rika: 12.03.1948-19.04.1948 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Silahlı sosyal demokratik gücün ekonomik yapısal reformlar yapmak amacı ile komünist işçi hareketini ve yozlaşmış liberal elit kesimi elimine etmesi ve tarım ihracatındaki kontrolüne son vermesi amacıyla ortaya çıkmış bir savaştır (Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Marley, 1998).

Kosta-Rika (Devrim Girişimi-I): 10.12.1948-24.12.1948 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Silahlı sosyal demokratik gücün daha baskıcı devrimci cunta tarafından devrilmesi ve Nikaragua'daki Somoza rejimini güvence altına almak gayesiyle Kosta Rika'da sürgünde bulunan Anti Somoza (Nikaragua'nın özgürlüğü) tugayının ortadan kaldırılması amacıyla icra edilmiş bir savaştır. (Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Marley, 1998).

Guatemala (PB Operation Success): 18.06.1954-01.07.1954 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Guatemala'nın egemenliğinin ve sosyo-politik reformların engellenmesine mani olmak amacıyla sürgündeki Guatemalalılar ve ABD komutası altında paralı çalışanların Guatemala'ya saldırması ve savaşı kazanmaları biçiminde gerçekleşmiştir. (Doyle, 1997; Grenville, 1994).

Kosta-Rika (Devrim Girişimi-II): 11.01.1955-21.01.1955 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Kosta Rika'nın seçilmiş sosyal demokratik hükümetinin devrilmesi ve Nikaragua'daki Somoza rejiminin güvence altına alınması amacıyla ortaya çıkmış bir savaştır. Sürgündeki Kosta-Rikalılar ile Nikaragua birleşerek Kosta-Rika'ya saldırmış fakat sonuç Kosta-Rikanın

zaferiyle neticelenmiştir (Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; Marley, 1998).

Küba Devrimi: 15.12.1958-15.01.1959 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Batista diktatörlük rejiminin devrilmesine yönelik olarak 26 Temmuz hareketinin zaferiyle sonuçlanan sistem dönüşümünün gerçekleştirildiği bir savaştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Hartman, 1984; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982).

Guatemala: 15.06.1960-29.04.1996 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Askeri diktatörlüğü yıkarak yerine yeniden demokrasinin tesis edilmesi ile sosyal ve politik yayılımın paylaşılması amacıyla gerçekleştirilmiş bir savaş olup ABD'nin müdahalesine rağmen Guatemala'nın askeri zaferi ile sonuçlanmıştır (Doyle, 1997; Grenville, 1994).

Küba (Domuzlar Körfezi): 17.04.1961-20.04.1961 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Kastro'nun sosyalist hükümetini yıkmak, ABD'nin Karayiplerdeki nüfuzunu güvence altına almak ve solcu devrimci hareketinin Latin Amerika'ya yayılmasını önlemek amacıyla icra edilmiş bir savaş olup Küba'nın askeri zaferi ile sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Hartman, 1984; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982).

Dominik Cumhuriyeti: 25.04.1965-03.09.1966 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Ülke içerisinde muhafazakâr ordu ile Dominik Cumhuriyeti arasındaki iktidar çatışması neticesinde ortaya çıkmış bir savaş olup muhafazakâr ordu lehine ABD müdahil olmuş savaşın bitmesi için ise Honduras, El Salvador, Nikaragua, Kosta-Rika, Brezilya ve Paraguay seferber olmuş ABD'nin müdahalesine rağmen Dominik Cumhuriyetinin askeri zaferi ile sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Marley, 1998; Small ve Singer, 1982; Taylor ve Jodice, 1986).

El Salvador-Honduras (Soccer Savaşı): 14.07.1969-18.07.1969 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Her iki ülkenin de içinde bulunduğu sosyo-ekonomik kriz ve yarattığı iç gerilim nedeniyle ortaya çıkmış bir savaş oluş üçüncü tarafın arabuluculuğu ile ateşkes sağlanmıştır (Eckhardt, 1987; Clodfelter, 1992; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Glennon, 1995; Bercovitch ve Jackson, 1997; Kohn, 1999; Marley, 1998; Small ve Singer, 1982; Taylor ve Jodice, 1986).

Nikaragua Devrimi: 15.10.1972-19.07.1979 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Somaza diktatörlüğünün devrilmesi ile demokratikleşme sürecinin başlaması ve devrimci sandinista hareketinin sosyalist rejime doğru kayışı sebebiyle ortaya çıkmış bir savaştır. Honduras Nikaragua'nın yanında yer almıştır. Buna rağmen silahlı sandinista gerillalarının zaferiyle sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Clodfelter, 1992; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Kohn, 1999; Small ve Singer, 1982).

El Salvador: 10.01.1981-01.02.1992 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Toplumun demokratik hale getirilmesi amacı ile başlayan çatışmalar Birleşmiş Milletlerin arabuluculuğu sayesinde ateşkes ile sonuçlanmıştır (Eckhardt, 1987; Clodfelter, 1992; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Glennon, 1995; Bercovitch ve Jackson, 1997; Kohn, 1999; Marley, 1998; Small ve Singer, 1982; Taylor ve Jodice, 1986).

Nikaragua (Contra War): 15.04.1981-15.06.1990 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Karşı devrim ile solcu devrimci sandinista hükümetinin devrilmesi ve Nikaragua'da yaşayan Miskito Kızılderililerine özerklik verilmesi amacıyla ortaya çıkmış bir savaştır. Savaş Nikaragua aleyhinde Honduras'ın müdahil olması ile şiddetlenmiş üçüncü tarafın arabuluculuğu ile ateşkes sağlanmıştır (Eckhardt, 1987; Clodfelter, 1992; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Bercovitch ve Jackson, 1997; Kohn, 1999; Small ve Singer, 1982).

5.2.7. Güney Amerika

Güney Amerika'da 1945-2007 arasında toplam 12 savaş meydana gelmiştir. Bu savaşların 4 tanesi, bu çalışmada yer alan değerlendirme kıstaslarına (metodolojide değinilen; ölü miktarı, savaşan tarafların net belirlenememesi veya yeterli güvenilir kaynağa ve veriye ulaşılamaması vb.) uymaması sebebi ile değerlendirmeye tabi tutulmamış, bununla birlikte incelenen savaşlara referans olması amacı ile Ek-1 de yer alan savaş listelerine dâhil edilmiştir.

Bolivya Devrimi: 15.06.1946-15.04.1952 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Geleneksel oligarşi ve ABD'nin ekonomik sektördeki hâkimiyetine karşı sosyal devrimsel sistem dönüşümünü gerçekleştirmek amacıyla icra edilmiş bir savaş olup silahlı isyancı grupların zaferiyle sonuçlanmıştır (Small ve Singer, 1982; Taylor ve Jodice, 1986).

Paraguay: 15.03.1947-12.08.1947 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Otoriter hükümetin heterojen bir ittifak; liberaller ve komünistler tarafından devrilmesi amacıyla icra edilmiş bir savaş olup Paraguay'ın zaferi ile sonuçlanmıştır (Small ve Singer 1982).

Kolombiya (Violencia): 21.05.1949-10.05.1957 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Tutucu hükümetin artan askeri yaklaşımlarına karşı liberal ve komünist gerillalarının devlete muhalefeti ve komünist gerillaların kahve sektöründe tarım reformu ile daha iyi iş daha iyi çalışma kontratları için mülkiyetlerin yeniden dağıtılması talep etmesi sebebiyle ortaya çıkan bir savaştır. Savaşın sonunda kahve sektörü toprak ağalarının insafına terk edilmiştir. Çarpışmalar yıllara sarıh olarak durmuştur (Clodfelter, 1992; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Grenville, 1994; Overy, 1996; Small ve Singer 1982)

Kolombiya (FARC/ELN/M-16): 07.01.1964 tarihinde başlamıştır. Küba devriminin modellenmesi ve tarım reformunun gerçekleştirilmesi amacıyla icra

edilen bir savaş olup halen devam etmektedir (Clodfelter, 1992; Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Grenville, 1994; Overy, 1996; Small ve Singer, 1982).

Peru (Gerilla İsyarı): 15.06.1965-15.01.1966 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Kuba devriminin modellenmesi amacıyla başlayan savaş Peru hükümetinin zaferiyle son bulmuştur (Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Glennon, 1995; Kohn, 1999; SIPRI, 1998; Skidmore ve Smith, 1997).

Arjantin (Dirty War): 15.06.1976-15.06.1983 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Arjantin'e Marksist sistemi getirilerek askeri hükümetin düşürülmesi gayesi ve Peronistlerin iktidar mücadelesine düşmeleri sonucu ortaya çıkan bir savaş olup Arjantin hükümetinin zaferi ile sonuçlanmıştır (Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Glennon, 1995; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; SIPRI, 1998).

Peru (Sendero Luminso): 17.05.1980-15.06.2000 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Koloni dönemi sonrasında birbirinden farklı etnik ve dinsel grupların imtiyaz ve nüfuz mücadelesi içerisinde başlattıkları çatışmalar neticesinde ortaya çıkan savaştır. Bölgede yaşayan İspanyolca konuşan beyaz toplumun yine aynı bölgede yaşayan Kızılderili topluma uyguladıkları baskı sonucunda çarpışmalar şiddetlenmiş baskıya maruz kalan toplumun Mao tarzı politik yaklaşımı benimsemesine sebep olmuştur. Çarpışmalar yıllara sarıh olarak azalmış ve durmuştur (Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Glennon, 1995, Kohn, 1999; SIPRI, 1998; Skidmore ve Smith 1997).

Arjantin-İngiltere: 25.04.1982-15.06.1982 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Arjantin'in İngiltere tarafından yönetilen Falkland ve Malvinas adalarında hak iddia etmesiyle ortaya çıkmış bir savaş olup asıl sebep bölge kaynaklarının kullanılması ve i krizlerin giderilmesine yönelik faaliyetlerdir. Savaş İngiltere'nin askeri zaferi ile sonuçlanmıştır (Gantzel ve Schwinghammer, 1992; Glennon, 1995; Bercovitch ve Jackson, 1997; Small ve Singer, 1982; SIPRI, 1998).

5.2.8. Kuzey Amerika

Kuzey Amerika'da 1945-2007 arasında hiç savaş meydana gelmemiş fakat Kuzey Amerika'da yer alan ABD ve Kanada pek çok savaşa iştirak etmiş, müdahil olmuş veya desteklemiştir.

5.3. Verilerin Analizi

İkinci Dünya Savaşından bu yana meydana gelen toplam 221 adet çatışma incelenmiş, bunlar arasından savaş özellikleri taşıyan 176 tanesi değerlendirmeye tabi tutularak verileri üzerinde çalışma hipotezlerine yönelik ilgili analizler yapılmıştır. Bu kapsamda, oransal karşılaştırmalar yanında kaynak kullanımı, coğrafi konum, ölü miktarı gibi değişkenler ile savaşlar ve savaşlarda yer alan çatışmalar korelasyon analizine tabi tutulmuştur.

BÖLÜM 6

ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRMELER

Çalışmanın bu bölümünde, 1945-2007 tarihleri arasında tüm dünyada meydana gelen toplam 221 adet çatışma incelenmiş, bunlar arasından savaş özellikleri taşıyan 176 tanesi değerlendirmeye tabi tutularak, kaynak bağımlılığının savaşlar ve çatışmalar üzerindeki etkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Takip eden bölümde, İncelenen 176 savaş ile kaynaklar arasındaki bağlantının ortaya çıkarılmasına yönelik olarak elde edilen bulgulara ve değerlendirmelere yer verilecektir.

6.1. Savaşlara Sebep Olan Kaynaklar

Dünya üzerinde çıkan savaşların nerelerde meydana geldiğine bakıldığında, savaşların bizi petrol, doğalgaz, eski önemini yitirmekle beraber kömür, su, değerli taşlar ve kereste ticaretinin yapıldığı coğrafyalara götürdüğü görülecektir. Gelişmiş on iki ülke dışında kalan kaynağa sahip her bölgede savaş söz konusudur (Klare, 2002). Rezervler ile tüketim karşılaştırıldığında kömür dışında hemen hemen tüm kaynakların yüz ile yüzeli yıl arasında son bulacağı beklenmektedir.

6.1.1. Kaynakların Coğrafi Dağılımı

Dünya üzerindeki doğal kaynaklar EK-2'de de belirtildiği üzere kereste ve petrol yönüyle Güney Amerika petrol ve doğalgaz yönüyle Ortadoğu, Çin Denizi ve Hazar Havzası; değerli taşlar ve petrol ile ele alındığında ise Afrika'dır. Rezervlerin kullanım oranına göre kaç yıl daha tüketimi karşılayacağı o kaynağın kritikliğini göstermektedir (BP, 2008). Bünyelerinde kritik kaynak barındıran devletler ihtiyaç duydukları kaynaklara ulaşmak için daha mücadeleci davranmaktadırlar. Genel olarak tanımlamak gerekirse Çin Denizinden başlayıp Afrika ve Ortadoğu'yu içine alan üçgen savaşların ve kaynakların bol olduğu coğrafi bölgeyi temsil etmektedir

(Klare, 2002). Bu bölge içerisindeki savaşlar diğer bölgelere nazaran daha şiddetli (birim zamandaki ölü miktarı) daha uzun, daha fazla dışarıdan müdahalesi olan ve daha çözümsüz savaşlardır. Bu bölge içerisinde silahlanma diğer bölgelere nazaran hem daha fazla hem de bütçeden ayrılan pay daha çoktur.

6.1.1.1. Dünya Kömür Rezervleri

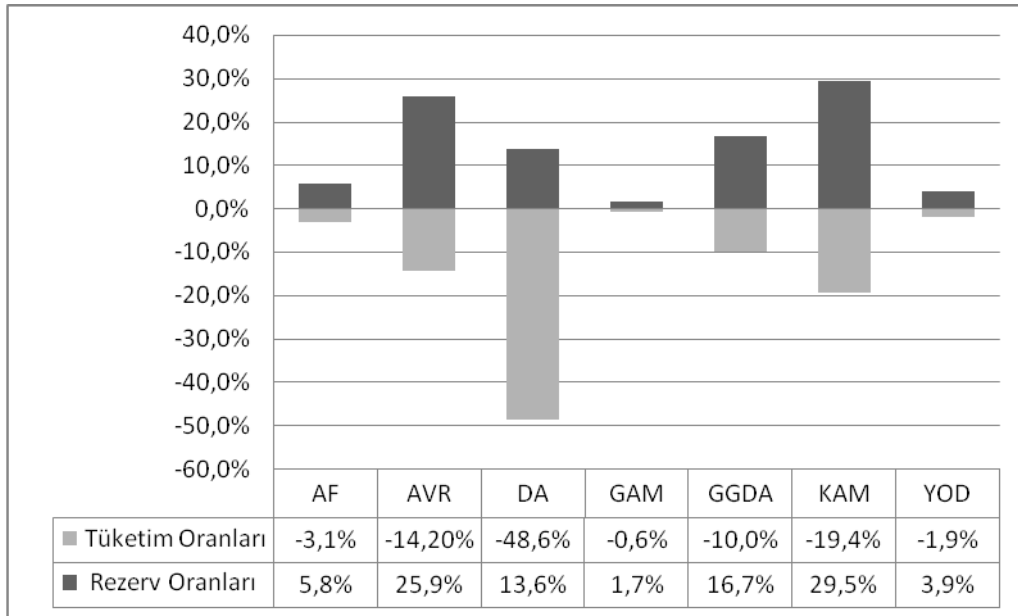
Kömür eski önemini kaybetmiş Birinci Dünya Savaşı Dönemi bir kaynaktır, Eski teknoloji sanayi alt yapısına sahip ülkeler için sigorta niteliği taşıyan bir hammaddedir. Dünya üzerinde, KAM 29,50%, AVR 25,90%, GGDA 16,70%, DA 13,60%, GAF 5,80%, YOD 3,90% ve GAM 1,70%'lik kömür rezervi mevcuttur. Çıktığı ülkeler ve tüketim miktarları Tablo 6.1'de olduğu gibidir.

Tablo 6.1: Dünya Kömür Rezervleri (Milyon Ton)

Bölge	Ülke	2007 Rezervi	Genele Oranı	Kaç Yıl Yettiği	Ortalama Tüketim
KAM	ABD	242721	28,60%	234	1037
AVR	Rusya Fed.	157010	18,50%	500	314
DA	Çin	114500	13,50%	45	2544
GGDA	Avustralya	76600	9,00%	194	395
GGDA	Hindistan	56498	6,70%	118	479
GAF	G. Afrika	48000	5,70%	178	270
AVR	Ukrayna	33873	4,00%	444	76
YOD	Kazakistan	31300	3,70%	332	94
AVR	Polonya	7502	0,90%	51	147
GAM	Kolombiya	6959	0,80%	97	72
KAM	Kanada	6578	0,80%	95	69
GAM	Brezilya	7068	0,80%	500	14
GGDA	Endonezya	4328	0,50%	25	173
AVR	Yunanistan	3900	0,50%	62	63
AVR	Çek Ç.	4501	0,50%	72	63
AVR	Macaristan	3302	0,40%	336	10
YOD	Türkiye	1814	0,20%	24	76
AVR	Bulgaristan	1996	0,20%	66	30
GGDA	Tayland	1354	0,20%	74	18
GGDA	Pakistan	1982	0,20%	500	4
DA	Kuzey Kore	600	0,10%	20	30
AVR	İspanya	530	0,10%	29	18
KAM	Meksika	1211	0,10%	99	12
GAM	Venezuela	479	0,10%	60	8
GGDA	Y. Zelanda	571	0,10%	124	5
GAF	Zimbabve	502	0,10%	237	2

Ülkelerin kaynaklara olan bağımlılığını, sadece rezerv miktarları ve rezerv kullanım oranları ile açıklamak yeterli değildir. Pek çok ülke sahip olmadığı kaynaklar üzerinden üretimini gerçekleştirmekte (EK-2), dışarıdan kaynak ithal etmektedir. Dünya kömür rezervlerinin tüketiminde Çin 41.3%'lük potansiyeli ile dünya kömürünün birinci müşterisidir. Aynı zamanda elli yıla kalmadan ülke genelindeki tüm kömür rezervlerini tüketecektir. ABD 18%'lik kömür tüketimi ile ikinci, Hindistan 6,50% üçüncü, Japonya 3,90% dördüncü, Güney Afrika 3,10% beşinci ve Rusya 3,00% altıncıdır. Tablo 6.2'de yer alan bölgesel kömür rezervleri ve tüketim oranlarından da anlaşıldığı üzere kaynakların coğrafyası ile tüketim bölgeleri arasında özellikle DA'da kömür kullanımı hususunda büyük bir farklılaşma bulunmaktadır.

Tablo 6.2: Bölgesel Kömür Rezervleri ve Yıllık Tüketim Oranları

6.1.1.2. Dünya Doğal Gaz Rezervleri

Doğal gazın coğrafi dağılımı YOD 45,2%, AVR 29,2%, AF 7,5%, GGDA 6,8%, KAM 4,5% GAM 4%, DA 1,1% ve OAM 0,3% şeklinde olup dünya üzerinde en çok Ortadoğu'da bulunmaktadır. Tablo 6.3 de dünya doğal gaz rezervlerinin (milyon metre³) bölgesel olarak dağılımı yer almaktadır.

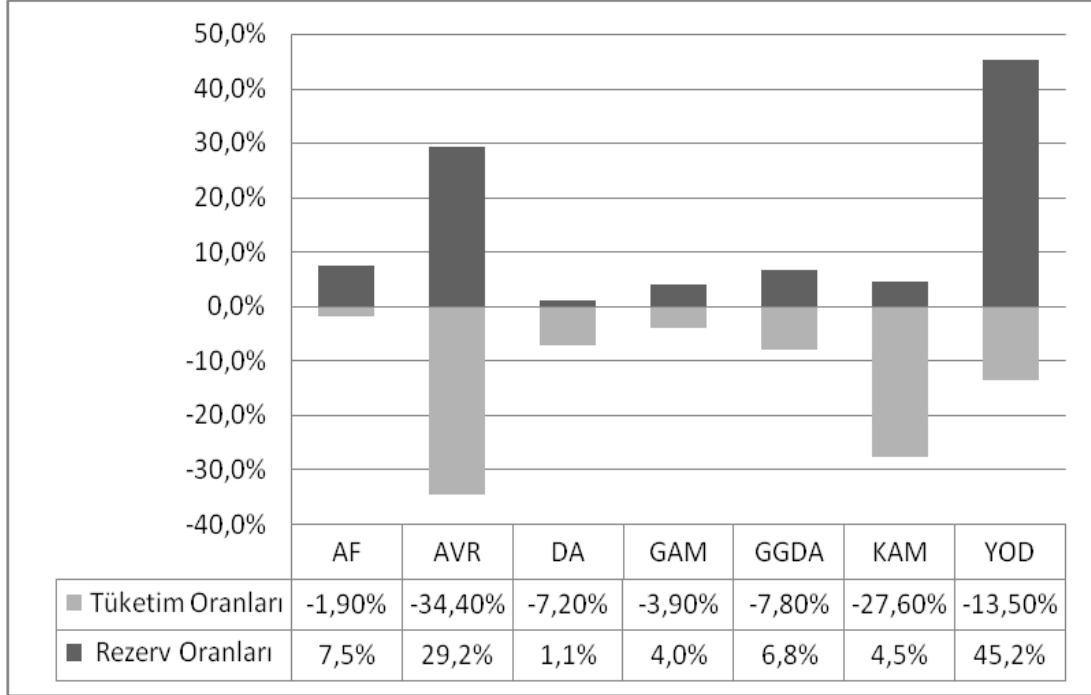
Tablo 6.3: Dünya Doğal Gaz Rezervleri (Milyon Metre³)

Bölge	Ülke	2007 Rezervi	Genele Oranı	Kaç Yıl Yettiği	Ortalama Tüketim
AVR	Rusya Fed.	44650	25,20%	73,5	607
YOD	İran	27800	15,70%	100	278
YOD	Katar	25600	14,40%	100	256
YOD	Suudi Arabistan	7170	4,00%	94,4	76
KAM	ABD	5980	3,40%	10,9	549
YOD	BAE	6090	3,40%	100	61
BAF	Nijerya	5300	3,00%	100	53
GAM	Venezuela	5150	2,90%	100	52
KAF	Cezayir	4520	2,50%	54,4	83
YOD	Irak	3170	1,80%	100	32
AVR	Norveç	2960	1,70%	33	90
GGDA	Endonezya	3000	1,70%	45	67
YOD	Türkmenistan	2670	1,50%	39,6	67
GGDA	Avustralya	2510	1,40%	62,8	40
GGDA	Malezya	2480	1,40%	40,9	61
KAF	Mısır	2060	1,20%	44,3	47
DA	Çin	1880	1,10%	27,2	69
YOD	Kazakistan	1900	1,10%	69,8	27
YOD	Kuveyt	1780	1,00%	100	18
YOD	Özbekistan	1740	1,00%	29,8	58
KAM	Kanada	1630	0,90%	8,9	183
KAF	Libya	1500	0,80%	98,4	15
AVR	Hollanda	1250	0,70%	19,4	64
YOD	Azerbaycan	1280	0,70%	100	13
AVR	Ukrayna	1030	0,60%	54	19
GGDA	Hindistan	1060	0,60%	35	30
GGDA	Pakistan	850	0,50%	27,6	31
AVR	Romanya	630	0,40%	54,4	12
GAM	Bolivya	740	0,40%	54,7	14
YOD	Oman	690	0,40%	28,6	24
GGDA	Myanmar	600	0,30%	40,8	15
OAM	Trinidad & Tobago	480	0,30%	12,3	39
AVR	İngiltere	410	0,20%	5,7	72
GAM	Arjantin	440	0,20%	9,8	45
GAM	Brezilya	360	0,20%	32,3	11
GAM	Peru	360	0,20%	100	4
GGDA	Yeni Gine	440	0,20%	100	4
GGDA	Bangladeş	390	0,20%	24	16
GGDA	Brunei	340	0,20%	28	12
GGDA	Tayland	330	0,20%	12,7	26
KAM	Meksika	370	0,20%	8	46
YOD	Suriye	290	0,20%	54,7	5
AVR	Almanya	140	0,10%	9,6	15
AVR	Danimarka	120	0,10%	12,6	10
AVR	Polonya	110	0,10%	26,4	4
AVR	İtalya	90	0,10%	10	9
GAM	Kolombiya	130	0,10%	16,2	8
GGDA	Vietnam	220	0,10%	28,5	8

Doğal gazda üretiminin büyük bir bölümü Ortadoğu'dan yapılmaktadır. Doğal gaz kullanımında dünya rezervlerinin 25%'ine sahip Rusya başı çekmekte, ABD ise ikinci sırada yer almaktadır. On yıl içinde ABD'nin doğal gaz

rezervlerini tüketmesi beklenmektedir. Bir elli yıl sonrasında ise Rusya'da da doğal gaz kalmayacaktır. Bölgelere göre doğal gaz tüketim oranları ile kaynağın bölgesel dağılım oranları gösteren Tablo 6.4'de belirtildiği şekildedir.

Tablo 6.4: Bölgesel Doğal Gaz Rezervleri ve Yıllık Tüketim Oranları

Afrika ve Ortadoğu dışındaki tüm bölgelerdeki üretim tüketimi karşılayamayacak seviyede olup doğal gazda en büyük kaynak Hazar Bölgesi ve Körfez Ülkelerinde bulunmaktadır. Tüketim yönü ile Avrupa ve Kuzey Amerika başı çekmektedir.

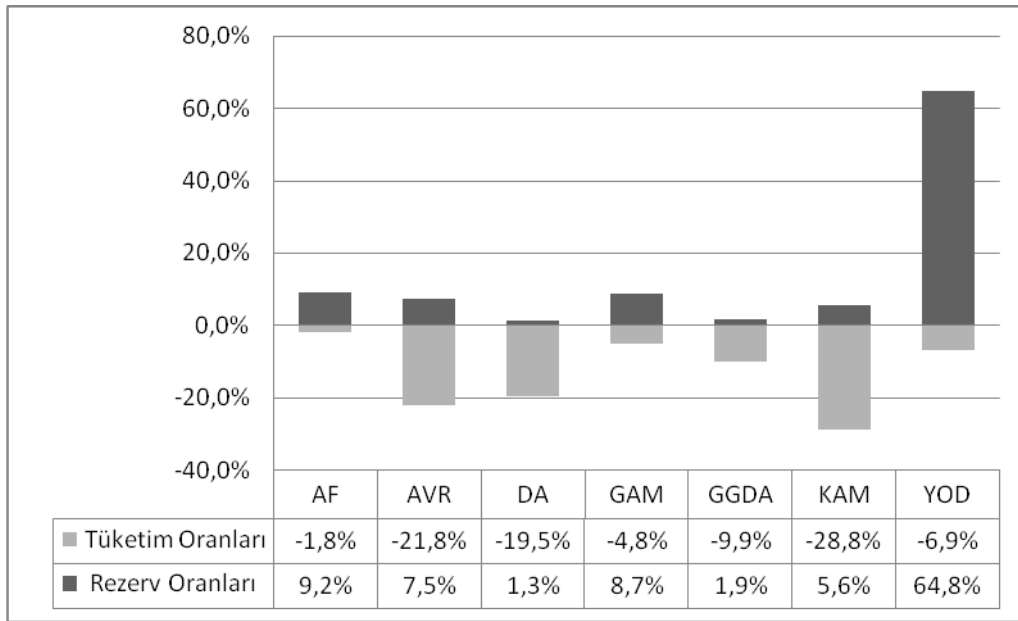
6.1.1.3. Dünya Petrol Rezervleri

Dünya petrol rezervleri bölgesel olarak; AF 9,2%, AVR 7,5%, DA 1,3%, GAM 8,7%, GGDA 1,9%, KAM 5,6% ve YOD 64,8%'lik bir dağılım göstermekte olup rezervlerin yarıdan fazlası Ortadoğu'da yer almaktadır. Doğal olarak bu durum Ortadoğu'yu bir hedef haline getirmekte, kaynakların kontrolünü zorlaştırmaktadır.

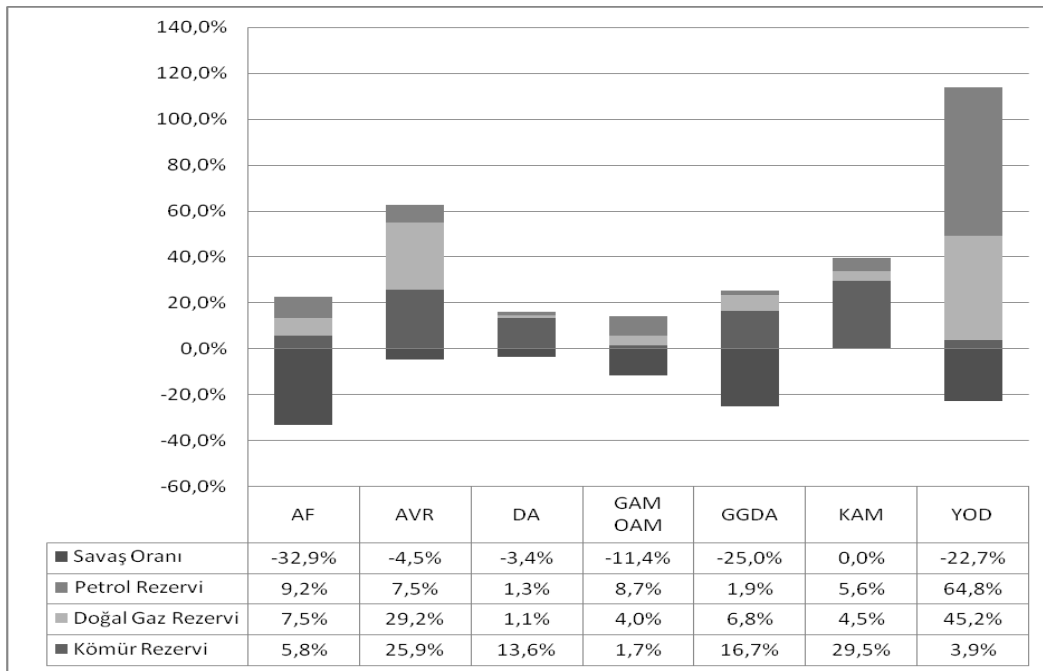
Tablo 6.5: Onaylanmış Petrol Rezervleri (Milyon Varil)

Bölge	Ülke	2007 Rezervi	Genele Oranı	Kaç Yıl Yettiği	Ortalama Tüketim
YOD	Suudi Arabistan	264200	21,30%	69,5	3801,4
YOD	İran	138400	11,20%	86,2	1605,6
YOD	Irak	115000	9,30%	100	1150,0
YOD	Kuveyt	101500	8,20%	100	1015,0
YOD	BAE	97800	7,90%	91,9	1064,2
GAM	Venezuela	87000	7,00%	91,3	952,9
AVR	Rusya Fed.	79400	6,40%	21,8	3642,2
KAF	Libya	41500	3,30%	61,5	674,8
YOD	Kazakistan	39800	3,20%	73,2	543,7
BAF	Nijerya	36200	2,90%	42,1	859,9
KAM	ABD	29400	2,40%	11,7	2512,8
KAM	Kanada	27700	2,20%	22,9	1209,6
YOD	Katar	27400	2,20%	62,8	436,3
DA	Çin	15500	1,30%	11,3	1371,7
GAM	Brezilya	12600	1,00%	18,9	666,7
KAF	Cezayir	12300	1,00%	16,8	732,1
KAM	Meksika	12200	1,00%	9,6	1270,8
GAF	Angola	9000	0,70%	14,4	625,0
AVR	Norveç	8200	0,70%	8,8	931,8
YOD	Azerbaycan	7000	0,60%	22,1	316,7
KAF	Sudan	6600	0,50%	39,7	166,2
YOD	Oman	5600	0,50%	21,3	262,9
GGDA	Hindistan	5500	0,40%	18,7	294,1
GGDA	Malezya	5400	0,40%	19,4	278,4
GGDA	Endonezya	4400	0,40%	12,4	354,8
GAM	Ekvator	4300	0,30%	22,5	191,1
GGDA	Avustralya	4200	0,30%	20,3	206,9
KAF	Mısır	4100	0,30%	15,7	261,1
AVR	İngiltere	3600	0,30%	6	600,0
GGDA	Vietnam	3400	0,30%	27,5	123,6
YOD	Yemen	2800	0,20%	22,7	123,3
GAM	Arjantin	2600	0,20%	10,2	254,9
YOD	Suriye	2500	0,20%	17,4	143,7
OAF	Gabon	2000	0,20%	23,8	84,0
OAF	Kongo	1900	0,20%	23,9	79,5
BAF	Gine	1800	0,10%	13,2	136,4
GAM	Kolombiya	1500	0,10%	7,4	202,7
GGDA	Brunei	1200	0,10%	16,9	71,0
AVR	Danimarka	1100	0,10%	9,8	112,2

Petrol rezervlerinin tek başına çokluğu fazla bir şey ifade etmemektedir. Önemli olan kullanım oranının ne kadar olduğu diğer bir ifade ile daha kaç yıl yeteceği. Örnek olarak ABD petrol rezervleri yönünden on birinci sırada olmasına rağmen ilk petrolü tükenecek ve dışarıya bağımlı hale gelecek ülkeler arasında yer almaktadır.

Tablo 6.6: Bölgesel Petrol Rezervleri ve Yıllık Tüketim Oranları

Tablo 6.6 da belirtildiği üzere dünya petrol kaynakları YOD dışında hiçbir coğrafyada bu kadar yoğun olarak bulunmamaktadır. Kaynak yoğunluğunda ikinci sırayı AF ve GAM almaktadır. Genel olarak dünya rezervleri ile savaşlar arasındaki Tablo 6.7' de olduğu gibidir.

Tablo 6.7: Rezervler ile Savaşlar Arasındaki İlişki

6.1.2. Kaynak ve Enerji Tüketim Oranları

Ülkelerin kaynak bağımlılığına olan hassasiyetlerinin daha iyi anlaşılmasına yönelik olarak, bölgesel kaynak kullanım oranları incelenmiş ve milyon ton petrol eşiti nükleer enerji kullanımının; AVR 44,3%, DA 19,1%, GAF 0,5%, GAM 0,7%, GGDA 0,7% ve KAM 34,7% şeklinde dağılım göstermekte olduğu tespit edilmiştir. Ülke bazında yapılan inceleme sonucunda nükleer enerji kullanımında ise ABD 30,90%, Fransa 16,00%, Japonya 10,10%, Rusya 5,80%, G. Kore 5,20%, Almanya 5,10%, Ukrayna 3,40%, Kanada 3,40%, İsveç 2,50%, İngiltere 2,30% ve Çin 2,30%'lük bir kullanım oranına sahiptir.

Toplam kaynak (kömür, doğal gaz, petrol, nükleer enerji ve Hidro elektrik) kullanımına bakıldığında sıralamanın KAM 2838,6, DA 2756,5, AVR 2657, GGDA 958,1, YOD 707,8, GAM 444,9, GAF 127,8, KAF 97,9 (milyon ton eşiti petrol) şeklinde olduğu görülmektedir. Kaynak açlığının ülke bazında değerlendirilmesinde ise karşımıza çıkan sonuç ise; ABD 2361,4, Çin 1863,4, Rusya 692, Japonya 517,5, Hindistan 404,4, Kanada 321,7, Almanya 311, Fransa 255,1, G. Kore 234, Brezilya 216,8, İngiltere 215,9 (milyon ton eşiti petrol) şeklindedir.

6.2. Savaşların Bölgelere Göre Dağılımı

Savaşların incelendiği bölgeler; Avrupa (AVR), Kuzey Afrika (KAF), Batı Afrika (BAF), Merkezi Afrika (OAF), Doğu Afrika (DAF), Güney Afrika (GAF); Yakın ve Ortadoğu (YOD), Güney ve Güneydoğu Asya (GGDA), Doğu Asya (DA), Kuzey Amerika (KAM), Orta Amerika (OAM) ve Güney Amerika'dan (GAM) oluşmaktadır.

Bölgeler genellemenin daha iyi yapılabilmesi amacı ile birden fazla bölgeyi içerecek şekilde sınıflandırılmıştır. Örnek olarak; Güney ve Güneydoğu Asya aslında Okyanusya'yı da içine almış, yaşayış bakımından pek az benzerlik gösteren Doğu Avrupa ile Kuzey Avrupa aynı başlık altında toplanmıştır. Bölgelerin coğrafi temeli seçilmesinin sebebi kaynakların belirli bir coğrafi bölgede toplanmasıdır. Araştırma esnasında siyasi gruplandırmalar göz ardı

edilmiştir. Örnek olarak; İngiltere ile eş güdümlü hareket eden Avustralya ve Yeni Zelanda coğrafi olarak aynı kıtayı paylaşmamakta bunun yanında İngiltere'nin girdiği veya taraf olduğu bütün faaliyetlerde yer almaktadırlar.

Savaşların bölgelere göre genel dağılımı; AVR 8 (%4), YOD 40 (%23), KAF 9 (%5), DAF 16 (%9), OAF 16 (%9), GAF 7 (%4), BAF 10 (%6), DA 6 (%3), GGDA 44 (%25), OAM 12 (%7) ve GAM 8 (%5) şeklindedir. Ortalama savaş oranı; 176 savaş ve 11 bölgeye göre 9.09'dır. AVR, OAM, GAM ve DA ortalamanın altında savaş görmüş olup, KA kendi kıtasında hiç savaş görmemiştir. Bununla birlikte Afrika kıtası çeşitli bölgelere bölünmesinden dolayı ilk bakışta ortalama altı gibi gözükmesine rağmen aslında (%33) bir savaş oranı ile ilk sıralarda yer almaktadır. Afrika'nın diğerlerinden farklı olarak birden fazla bölgeye ayrılmasının sebebi kıtanın hem coğrafi olarak hem de siyasi olarak çok farklı yapıda olmasıdır.

DA bölgesel olarak 6 savaşla ortalamanın altında bir durum sergilese de aslında DA'nın çoğunluğunu Çin Halk Cumhuriyetinin oluşturması ve bölge içindeki ülke sayısının az olmasından kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda Çin bölgede ortaya çıkan bütün savaşların içindedir. Bölgesel olarak en çok savaş gören bölge ise Afrika'nın ardından GGDA olup ardından ve sonrasında YOD'dur.

6.2.1. Savaş Bölgelerindeki Savaşa Katılım Oranları

Savaş gören bölgelerdeki ülkelerin savaşa katılım oranları incelenmiş hangi bölgede ne kadar ülkenin savaşa katıldığı araştırılmıştır. Elde edilen bulgular neticesinde; savaş sayısının çok olmasına rağmen katılımcı sayısının az olduğu bazı savaşlara ulaşılmıştır. Az katılımcılı sık tekrarlanan bu savaşlar genelde aynı ülkeler etrafında meydana gelmektedir.

AVR bölgesinde 20 (%18) ülke, YOD 20 (%18) ülke, KAF 5 (5%) ülke, DAF 7 (6%) ülke, OAF 5 (4%) ülke, GAF 5 (4%) ülke, BAF 12 (11%) ülke, DA 4 (4%) ülke, GGDA 20 (18%) ülke, OAM 7 (6%) ülke, GAM 5 (4%) ülke ve KAM 2 (2%) ABD ve Kanada kendi kıtalarında hiç savaş görmemelerine rağmen deniz aşırı savaşlara katılmışlardır. Bölgesel olarak savaşa katılma oranı ortalama olarak bölge başına

112 katılımcı ve 12 bölge üzerinden 9.33'tür. Değerlendirmeye halen devam etmekte olan savaşlar dâhil edilmemiştir.

Tablo 6.8: BAF Bölgesi Savaşa Katılım Miktarları

No	Bölgeler	SAVAŞA KATILAN DEVLETLER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	TOPLAM SAVAŞ GÜNÜ SAYISI	TARAF OLUNAN SAVAŞ SAYISI	ORANI	Toplam Gün
21	BAF	BURKINA FASO	3895												3895	1	3895	64229
22		FIL DIŞI SAHILLERİ	1706												1706	1	1706	
23		GAMBIYA	3895												3895	1	3895	
24		GANA	3895												3895	1	3895	
25		GİNE	3895												3895	1	3895	
26		GİNE-BİSAV	4060												4060	1	4060	
27		LIBERYA	2331	1440	3895										7666	3	2555	
28		MALİ	6713												6713	1	6713	
29		NIJER	3895												3895	1	3895	
30		NIJERYA	120	909	11	6713	3895								11648	5	2330	
31		SENEGAL	6735												6735	1	6735	
32		SIERRA LEONE	2331	3895											6226	2	3113	

Batı Afrika Bölgesinde meydana gelen savaşlara toplam 12 adet devlet katılmış olup 64229 gün savaşılmıştır. Batı Afrika içinde en çok savaşa katılan ve gün olarak en çok savaş içinde kalan devlet Nijerya'dır. Savaş başına gün sayısı olarak ise Senegal başı çekmektedir. En az savaşa girme ve en az savaş başına düşen gün sayısı ise Fil Dişi Sahilleri'ne aittir (Tablo 6.8).

Tablo 6.9: AVR Bölgesi Savaşa Katılım Miktarları

No	Bölgeler	SAVAŞA KATILAN DEVLETLER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	TOPLAM SAVAŞ GÜNÜ SAYISI	TARAF OLUNAN SAVAŞ SAYISI	ORANI	Toplam Gün
1	AVR	ARNAVUTLUK	73												73	1	73	88542
2		BELÇİKA	1112												1112	1	1112	
3		BOSNA	1608												1608	1	1608	
4		FRANSA	1112	436	2962	3	2910	7	40						7470	7	1067	
5		HİRVATİSTAN	1608												1608	1	1608	
6		HOLLANDA	1112	1378											2490	2	1245	
7		İNGİLTERE	10381	1112	1456	50	1378	4380	7	1486	40	1995			22285	10	2229	
8		İSPANYA	7488												7488	1	7488	
9		İTALYA	40												40	1	40	
10		KIBRIS	26												26	1	26	
11		KOSOVA	1080												1080	1	1080	
12		KUZHEY İRLANDA	10381												10381	1	10381	
13		LÜKSEBURG	1112												1112	1	1112	
14		MACARİSTAN	16												16	1	16	
15		POLONYA	1995												1995	1	1995	
16		PORTEKİZ	4060	14951	3582										22593	3	7531	
17		ROMANYA	11												11	1	11	
18		SİRBİSTAN	1608	1080											2688	2	1344	
19		SLOVENYA	1608												1608	1	1608	
20		YUNANİSTAN	1746	1112											2858	2	1429	

Avrupa Bölgesinde meydana gelen savaşlara toplam 20 adet devlet katılmış olup 88542 gün savaşılmıştır. Avrupa içinde en çok savaşa katılan ve gün olarak en çok savaş içinde kalan devlet İngiltere'dir. Savaş başına gün sayısı olarak ise kuzey İrlanda başı çekmektedir. En az savaşa girme ve en az savaş başına düşen gün sayısı ise Romanya'ya aittir (Tablo 6.9).

Tablo 6.10: DA Bölgesi Savaşa Katılım Miktarları

No	Bölgeler	SAVAŞA KATILAN DEVLETLER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	TOPLAM SAVAŞ GÜNÜ SAYISI	TARAF OLUNAN SAVAŞ SAYISI	ORANI	Toplam Gün
33	DA	ÇİN	1476	15	1657	22	62	30							3262	6	544	6130
34		GÜNEY KORE	1112												1112	1	1112	
35		TAYVAN	22	62											84	2	42	
36		TİBET	15	1657											1672	2	836	

Doğu Asya Bölgesinde meydana gelen savaşlara toplam 4 adet devlet katılmış olup toplam 6130 gün savaşılmıştır. Doğu Asya içinde en çok savaşa katılan ve gün olarak en çok savaş içinde kalan devlet Çin Halk Cumhuriyeti'dir. Savaş başına gün sayısı olarak ise Güney Kore başı çekmektedir. En az savaşa girme ve en az savaş başına düşen gün sayısı ise Tayvan'a aittir (Tablo 6.10).

Tablo 6.11: DAF Bölgesi Savaşa Katılım Miktarları

No	Bölgeler	SAVAŞA KATILAN DEVLETLER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	TOPLAM SAVAŞ GÜNÜ SAYISI	TARAF OLUNAN SAVAŞ SAYISI	ORANI	Toplam Gün
37	DAF	ERİTRE	10770	739											11509	2	5755	49507
38		ETİYOPYA	1112	10770	480	739	760	300							14161	6	2360	
39		KENYA	1456	1410	91										2957	3	986	
40		MADAGASKAR	436												436	1	436	
41		SOMALI	7425	760											8185	2	4093	
42		TANZANYA	227												227	1	227	
43		UGANDA	227	4050	7755										12032	3	4011	

Doğu Afrika Bölgesinde meydana gelen savaşlara toplam 7 adet devlet katılmış olup toplam 49507 gün savaşılmıştır. Doğu Afrika içinde en çok savaşa katılan ve gün olarak en çok savaş içinde kalan devlet Etiyopya'dır. Savaş başına gün sayısı olarak ise Eritre başı çekmektedir. En az savaşa girme ve en az savaş başına düşen gün sayısı ise Tanzanya'ya aittir (Tablo 6.11).

Tablo 6.12: GAF Bölgesi Savaşa Katılım Miktarları

No	Bölgeler	SAVAŞA KATILAN DEVLETLER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	TOPLAM SAVAŞ GÜNÜ SAYISI	TARAF OLUNAN SAVAŞ SAYISI	ORANI	Toplam Gün
44	GAF	ANGOLA	14951	1783											16734	2	8367	67339
45		GÜNEY AFRIKA	1112	8756	5760										15628	3	5209	
46		MOZAMBİK	3582	6120											9702	2	4851	
47		NAMİBYA	8756	1783											10539	2	5270	
48		ZİMBABVE	4913	6120	1920	1783									14736	4	3684	

Güney Afrika Bölgesinde meydana gelen savaşlara toplam 5 adet devlet katılmış olup toplam 67339 gün savaşılmıştır. Güney Afrika içinde en çok savaşa katılan ve gün olarak en çok savaşı içinde kalan devlet Zimbabve'dir. Savaş başına gün sayısı olarak ise Angola başı çekmektedir. En az savaşa girme ve en az savaş başına düşen gün sayısı ise Mozambik'e aittir (Tablo 6.12).

Tablo 6.13: GGDA Bölgesi Savaşa Katılım Miktarları

No	Bölgeler	SAVAŞA KATILAN DEVLETLER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	TOPLAM SAVAŞ GÜNÜ SAYISI	TARAF OLUNAN SAVAŞ SAYISI	ORANI	Toplam Gün
54	GGDA	AVUSTRALYA	1112	1995											3107	2	1554	222133
55		BANGLADEŞ	262	11520											11782	2	5891	
56		ENDONEZYA	1378	150	1200	1049	15675	8821	6705						34978	7	4997	
57		FİLİPINLER	1112	2880	13875	13875									31742	4	7936	
58		GÜNEY VIETNAM	2962	6434	5040										14436	3	4812	
59		HİNDİSTAN	4	3660	30	82	48	5190	2301	3210	1860	4830	720	85	22020	12	1835	
60		KAMBOÇYA	2610	5040											7650	2	3825	
61		KUZEY KORE	1112												1112	1	1112	
62		KUZEY VIETNAM	705	10105	3358										14168	3	4723	
63		LAOS	705	3615	1440										5760	3	1920	
64		MALEZYA	4380	1049											5429	2	2715	
65		MALİ	6713	3895											10608	2	5304	
66		MYANMAR	21795												21795	1	21795	
67		NEPAL	3875												3875	1	3875	
68		PAKİSTAN	429	82	48	1560	1860	7965	85						12029	7	1718	
69		PAPUA YENİ GİNE	3360												3360	1	3360	
70		SEYLAN	60												60	1	60	
71		SRI LANKA	9165												9165	1	9165	
72		TAYLAND	1112	5348	1485										7945	3	2648	
73		YENİ ZELANDA	1112												1112	1	1112	

Güney ve Güney Doğu Asya Bölgesinde meydana gelen savaşlara toplam 20 adet devlet katılmış olup toplam 2221337 gün savaşılmıştır. Güney ve Güney Doğu Asya içinde en çok savaşa katılan ve gün olarak en çok savaşı içinde kalan devlet Hindistan'dır. Savaş başına gün sayısı olarak ise Myanmar başı çekmektedir. En az savaşa girme ve en az savaş başına düşen gün sayısı ise Seylan'a aittir (Tablo 6.13).

Tablo 6.14: GAM Bölgesi Savaş Katılım Miktarları

No	Bölgeler	SAVAŞA KATILAN DEVLETLER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	TOPLAM SAVAŞ GÜNÜ SAYISI	TARAF OLUNAN SAVAŞ SAYISI	ORANI	Toplam Gün
49	GAM	ARJANTİN	2520	50											2570	2	1285	34429
50		BOLİVYA	2100												2100	1	2100	
51		KOLOMBİYA	1112	2869	16193										20174	3	6725	
52		PARAGUAY	147												147	1	147	
53		PERU	210	7228											7438	2	3719	

Güney Amerika Bölgesinde meydana gelen savaşlara toplam 5 adet devlet katılmış olup toplam 34429 gün savaşılmıştır. Güney Amerika içinde en çok savaşa katılan, gün olarak en çok savaş içinde kalan ve savaş başına gün sayısı olarak en yüksekte olan devlet Kolombiya'dır. En az savaşa girme ve en az savaş başına düşen gün sayısı ise Paraguay'a aittir.

Tablo 6.15: KAF Bölgesi Savaş Katılım Miktarları

No	Bölgeler	SAVAŞA KATILAN DEVLETLER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	TOPLAM SAVAŞ GÜNÜ SAYISI	TARAF OLUNAN SAVAŞ SAYISI	ORANI	Toplam Gün
74	KAF	CEZAYİR	2658	120	3769										6547	3	2182	34524
75		FAS	1165	180	120	7488									8953	4	2238	
76		SUDAN	5937	7830											13767	2	6884	
77		SUDAN	2107												2107	1	2107	
78		TUNUS	3												3	1	3	

Kuzey Afrika Bölgesinde meydana gelen savaşlara toplam 4 adet devlet katılmış olup toplam 34524 gün savaşılmıştır. Kuzey Afrika içinde en çok savaşa katılan ülke Fas gün olarak en çok savaş içinde kalan devlet Sudan'dır. Savaş başına gün sayısı olarak ise Sudan başı çekmektedir. En az savaşa girme ve en az savaş başına düşen gün sayısı ise Tunus'a aittir (Tablo 6.15).

Tablo 6.16: KAM Bölgesi Savaş Katılım Miktarları

No	Bölgeler	SAVAŞA KATILAN DEVLETLER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	TOPLAM SAVAŞ GÜNÜ SAYISI	TARAF OLUNAN SAVAŞ SAYISI	ORANI	Toplam Gün
79	KAM	ABD	1112	40	1995										3147	3	1049	4259
80		KANADA	1112												1112	1	1112	

Kuzey Amerika Bölgesinde hiç savaş meydana gelmemesine rağmen ABD, 3 adet, Kanada, 1 adet deniz aşırı savaşa katılmışlardır. Kuzey Amerika ülkelerini toplam savaşta kaldığı gün miktar 14259'dur (Tablo 6.16).

Tablo 6.17: OAF Bölgesi Savaşa Katılım Miktarları

No	Bölgeler	SAVAŞA KATILAN DEVLETLER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	TOPLAM SAVAŞ GÜNÜ SAYISI	TARAF OLUNAN SAVAŞ SAYISI	ORANI	Toplam Gün
81	OAF	BURUNDİ	411	4373											4784	2	2392	29092
82		ÇAD	9720	1783	1095										12598	3	4199	
83		KAMERUN	2910												2910	1	2910	
84		KONGO	1263	969	121	78	18	360	899	1783					5491	8	686	
85		RUANDA	2335	974											3309	2	1655	

Orta Afrika Bölgesinde meydana gelen savaşlara toplam 5 adet devlet katılmış olup toplam 29092 gün savaşılmıştır. Orta Afrika içinde en çok savaşa katılan ülke Kongo, gün olarak en çok savaş içinde kalan ve savaş başına en çok gün düşen devlet Çad'dır. Savaş başına gün sayısı olarak ise Kamerun başı çekmektedir. En az savaşa girme Kamerun ve en az savaş başına düşen gün sayısı ise Kongo'ya aittir (Tablo 6.17).

Tablo 6.18: OAM Bölgesi Savaşa Katılım Miktarları

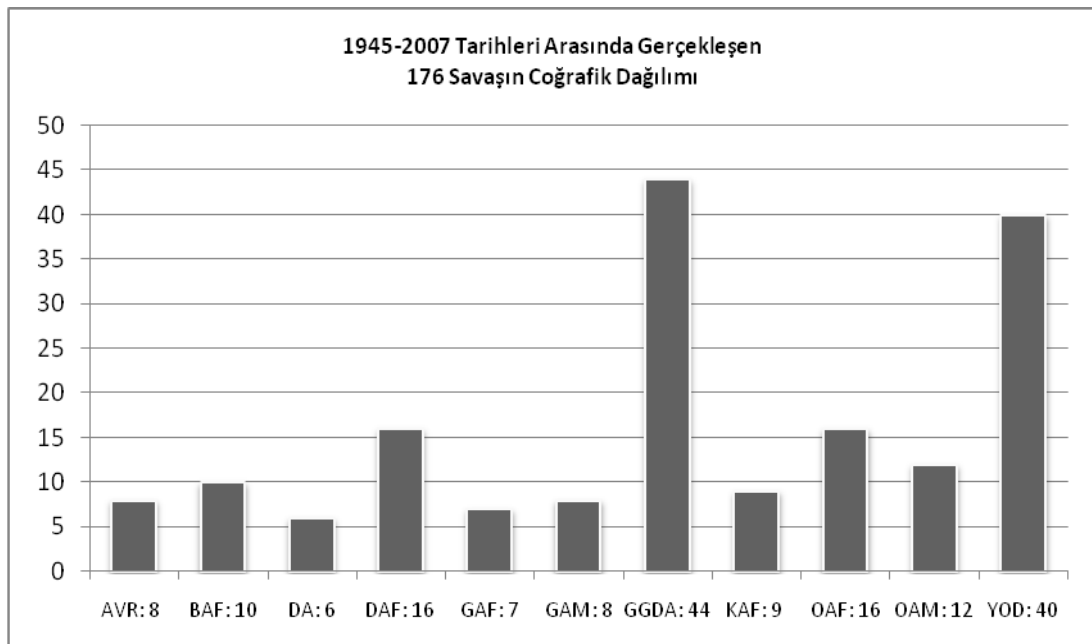
No	Bölgeler	SAVAŞA KATILAN DEVLETLER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	TOPLAM SAVAŞ GÜNÜ SAYISI	TARAF OLUNAN SAVAŞ SAYISI	ORANI	Toplam Gün
86	OAM	DOMİNİK C.	488												488	1	488	23232
87		EL SALVADOR	4	3981											3985	2	1993	
88		GUATEMALA	13	12914											12927	2	6464	
89		HONDURAS	4												4	1	4	
90		KOSTA RİKA	37	14	10										61	3	20	
91		KÜBA	30	3											33	2	17	
92		NIKARAGUA	2434	3300											5734	2	2867	

Orta Amerika bölgesinde meydana gelen savaşlara toplam 7 adet devlet katılmış olup toplam 23232 gün savaşılmıştır. Orta Amerika içinde en çok savaşa katılan ülke Kosta Rika gün olarak en çok savaş içinde kalan devlet Guatemala'dır. Savaş başına gün sayısı olarak ise gene karşımıza Guatemala çıkmaktadır. Honduras ise en az gün ve en az katılımı karşımıza çıkmaktadır (Tablo 6.18).

Tablo 6.19: YOD Bölgesi Savaşa Katılım Miktarları

No	Bölgeler	SAVAŞA KATILAN DEVLETLER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	TOPLAM SAVAŞ GÜNÜ SAYISI	TARAF OLUNAN SAVAŞ SAYISI	ORANI	Toplam Gün
93	YOD	AFGANİSTAN	3720	1080	1440	1800	2603								10643	5	2129	82722
94		AZERBEYCAN	2250												2250	1	2250	
95		ÇEÇENİSTAN	649	3337											3986	2	1993	
96		DAĞISTAN	3337												3337	1	3337	
97		ERMENİSTAN	2250												2250	1	2250	
98		GÜRCİSTAN	570	301											871	2	436	
99		IRAK	60	864	20	361	30	2848	206	40	1995				6424	9	714	
100		İRAN	3570	2848											6418	2	3209	
101		İSRAİL	232	7	5	511	20	5822	2160	2250	32				11039	9	1227	
102		KUVEYT	206	40											246	2	123	
103		LÜBNAN	232	155	5822	32									6241	4	1560	
104		MISIR	232	7	5	511	20	40							815	6	136	
105		RUSYA	3720	2250	1740	649	3337								11696	5	2339	
106		SURİYE	232	5	20	13	40								310	5	62	
107		SUUDİ ARABİSTAN	232	40											272	2	136	
108		TACİKİSTAN	1740												1740	1	1740	
109		TÜRKİYE	26	1112	3900	55									5093	4	1273	
110		ÜRDÜN	232	5	303										540	3	180	
111		YEMEN ARAP C.	29	2400	1486	1110									5025	4	1256	
112		YEMEN HALK C.	2400	16	1110										3526	3	1175	

Yakın ve Ortadoğu Bölgesinde meydana gelen savaşlara toplam 20 adet devlet katılmış olup toplam 82722 gün savaşılmıştır. Yakın ve Ortadoğu içinde en çok savaşa katılan İsrail, gün olarak en çok savaş içinde kalan devlet Rusya Federasyonudur. Savaş başına gün sayısı olarak ise Dağıstan başı çekmektedir. (Tablo 6.19).

Tablo 6.20: 1945-2007 Arasındaki Savaşların Coğrafik Dağılımı

Genel olarak elde edilen verilere incelenecek olursa dünya üzerindeki savaşların yoğunluğunu belirli bazı bölgelere toplandığı görülebilir. Örneğin Kuzey Amerika (KAM) kendi topraklarında hiç savaşmamış öte yandan büyüklüğü ve çeşitliliği sebebi birbirinden ayrı ayrı değerlendirilen Afrika'da da hiç savaş eksik olmamıştır. Afrika (BAF, DAF, GAF, KAF ve OAF) bölgesindeki savaşlar toplandığında en yüksek savaş miktarı olan 58 savaşa ulaşılır ki Afrika'yı 50 savaş ile Asya (DA ve GGDA), 40 savaş ile Yakın ve Ortadoğu (YOD), 20 savaş ile Orta ve Güney Amerika takip (OAM ve GAM) eder. Avrupa Kuzey Amerika'dan sonraki dünyada en az savaş gören ikinci yerdir.

Yapılan çalışma neticesinde dünya üzerindeki doğal kaynak rezervlerinin petrol yönüyle Güney Amerika, petrol ve doğal gaz yönüyle Ortadoğu, Çin Denizi ve Hazar Havzası ve gene petrol önü ile ele alındığında Afrika olduğu ortaya çıkmıştır. Genel olarak tanımlamak gerekirse Çin Denizinden başlayıp Afrika ve Ortadoğu'yu içine alan üçgen savaşların ve kaynakların bol olduğu coğrafi bölgeyi temsil etmektedir. Savaşların meydana geldiği yerler ile dünya rezervlerinin coğrafi konumu arasında pozitif yönlü 0,09'luk bir korelasyon mevcut olup gelişmiş ülkelerin bulunduğu KAM ve AVR dışarıda tutulduğunda bu oran 0,3'e ulaşmıştır.

Tablo 6.21: Rezervler ile Savaşlar Arasındaki İlişki

	Kömür Rezervi	Doğal Gaz Rezervi	Petrol Rezervi	Toplam Rezerv	Savaş Oranı	
AF	5,8%	7,5%	9,2%	22,5%	32,9%	
AVR	25,9%	29,2%	7,5%	62,6%	4,5%	
DA	13,6%	1,1%	1,3%	16,0%	3,4%	
GAM OAM	1,7%	4,0%	8,7%	14,4%	11,4%	
GGDA	16,7%	6,8%	1,9%	25,4%	25,0%	
KAM	29,5%	4,5%	5,6%	39,6%	0,0%	
YOD	3,9%	45,2%	64,8%	113,9%	22,7%	0,1
AF	5,8%	7,5%	9,2%	22,5%	32,9%	
DA	13,6%	1,1%	1,3%	16,0%	3,4%	
GAM OAM	1,7%	4,0%	8,7%	14,4%	11,4%	
GGDA	16,7%	6,8%	1,9%	25,4%	25,0%	
YOD	3,9%	45,2%	64,8%	113,9%	22,7%	0,3

Bu nedenle, *“İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen savaşların coğrafyası ile o coğrafyanın kaynakları arasında pozitif bir ilişki vardır”* şeklinde ifade edilen H1 hipotezi desteklenmektedir.

6.3. Kaynak Bağımlılığının Savaşların Şiddeti Üzerindeki Etkisi

Kaynakları bol olan bölgelerde hem savaşlar daha uzun hem de savaşların şiddeti daha fazladır. Savaşın şiddeti gün başına ölü sayısı ile ölçülmektedir. Savaş ne kadar kısa, ölü sayısı ne kadar fazla ise, o savaş kadar şiddetli olmuş demektir (White 2005). Yapılan çalışma sonucu savaşın şiddetli geçtiği bölgeler belirlenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Savaşın şiddetli geçtiği bölgelerin kaynakların yoğun olduğu bölgeler ile ilişkisi araştırılmıştır. Dünya üzerindeki kaynaklar temel olarak üç farklı bölgeye dağılmış olup bunlar; Afrika, Ortadoğu ve Hazar Havzası ile Çin Denizidir (Klare2002).

Yapılan çalışma en şiddetli çarpışmaların gün başına 949'luk ölüm oranı ile DA'da gerçekleştiği bu oranı gün başına 87 kişi ile YOD'nun takip ettiği ve arkasından da günlük 78 kişi ile AF'nın takip ettiği görülmektedir (Tablo 6.22). Gün başına ölüm miktarının fazla olması savaşın şiddetini göstermesine rağmen toplam ölüm miktarlarına bakıldığında AF 13.815.600 kişi ile birinci, GGDA 6.538.000 kişi ile ikinci ve YOD 4.420.930 kişi ile üçüncü sırada yer almaktadır. Savaş miktarı, gün başına ölüm miktarı, savaşılan ham gün miktarı (ülkelerin ayrı ayrı savaşa katıldıkları gün miktarı yerine başlama ve bitiş tarihi dikkate alınarak) ve ölüm miktarı ele alındığında kaynakların yoğunlukla bulunduğu AF, GGDA, YOD ve DA hep ilk sıralarda yer almaktadır.

DA bölgesinde çok fazla ülke bulunmaması ve Çin'in bölge üzerindeki baskısı savaş miktarının az çıkmasına dolayısı ile savaşılan gün miktarının da düşük olmasına sebebiyet vermektedir. Tüm bunlara rağmen bölgede meydana gelen savaşlardaki ölüm oranı diğer bölgeler ile kıyaslandığında yüksek çıkmaktadır.

Tablo 6.22: Bölgesel Savaş ve Ölüm Oranları

Bölgeler	Savaş Miktarı	Gün Başına Ölüm	Savaşılan Ham Gün	Ölü Sayısı	Savaş Başına Ölüm
DA	6	949,1	4344	4123000	687166,7
YOD	40	87,6	50433	4420930	110523,3
AF	58	78	177049	13815600	238200
GGDA	44	33,5	195101	6538000	148590,9
AVR	8	26,1	14941	391300	48912,5
GAM/OAM	20	14,4	54545	789600	39480
KAM	0	0	0	0	0

Bu noktadan hareketle, “İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen savaşlarda ülke kaynağın bolluğu ile o ülkede çıkan savaşın şiddeti arasında pozitif bir ilişki vardır” şeklinde ifade edilen H2 hipotezi desteklenmektedir.

6.4. Kaynak Bağımlılığının Savaşların Süreleri Üzerindeki Etkisi

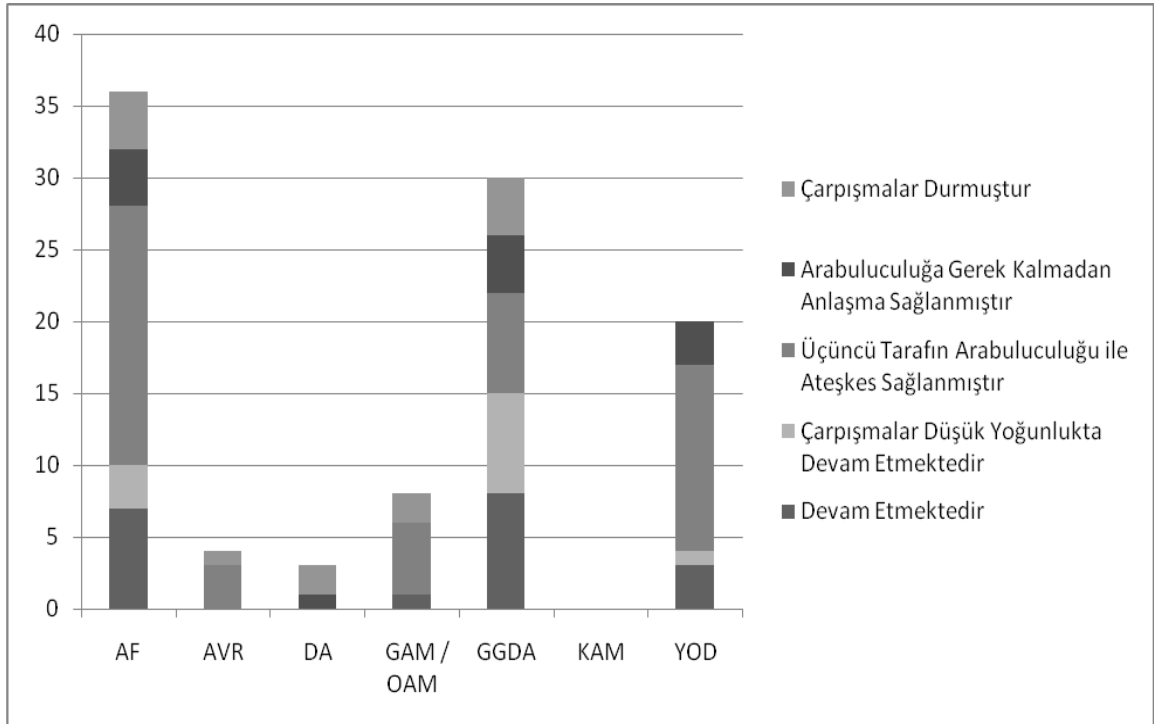
1945-2007 arasındaki savaşların durumuna bakıldığında, tarafların zaferi ile sonuçlanan savaşların 42% olduğu, 47%’lik bölümünün kesin sonuçtan uzak ve dışarıdan müdahale ile noktalandığı tespit edilmiş olup 11%’lik kısmı ise başladığı günden itibaren devam ettiği belirlenmiştir (Tablo 6.23).

Tablo 6.23: Savaşların Sonuçları

	AF	AVR	DA	GAM / OAM	GGDA	KAM	YOD	
Devam Etmektedir	7	0	0	1	8	0	3	19
A Tarafının Askeri Zaferi	8	2	1	6	8	0	17	42
B Tarafının Askeri Zaferi	14	2	2	6	6	0	3	33
Çarpışmalar Düşük Yoğunlukta Devam Etmektedir	3	0	0	0	7	0	1	11
Üçüncü Tarafın Arabuluculuğu ile Ateşkes Sağlanmıştır	18	3	0	5	7	0	13	46
Arabuluculuğa Gerek Kalmadan Anlaşma Sağlanmıştır	4	0	1	0	4	0	3	12
Çarpışmalar Durmuştur	4	1	2	2	4	0	0	13
	58	8	6	20	44	0	40	176

Savaşların başlama miktarında bir azalma olurken aynı döneme denk gelen savaşların sonlandırılmasında bir artış olmuştur, bununla birlikte savaşların genel süresinde bir artış gözlenmektedir. Savaşların çözümümüz bir şekilde sonuçlanması yeni savaşların ortaya çıkmasına ve bu döngünün hızlı bir şekilde tekrarlanmasına yol açmaktadır. Kesin sonuçlu savaşların dışında meydana gelen savaşların coğrafi dağılımı Tablo 6.24'de olduğu gibidir.

Tablo 6.24: Savaş Sonuçlarının Grafik Dağılımı

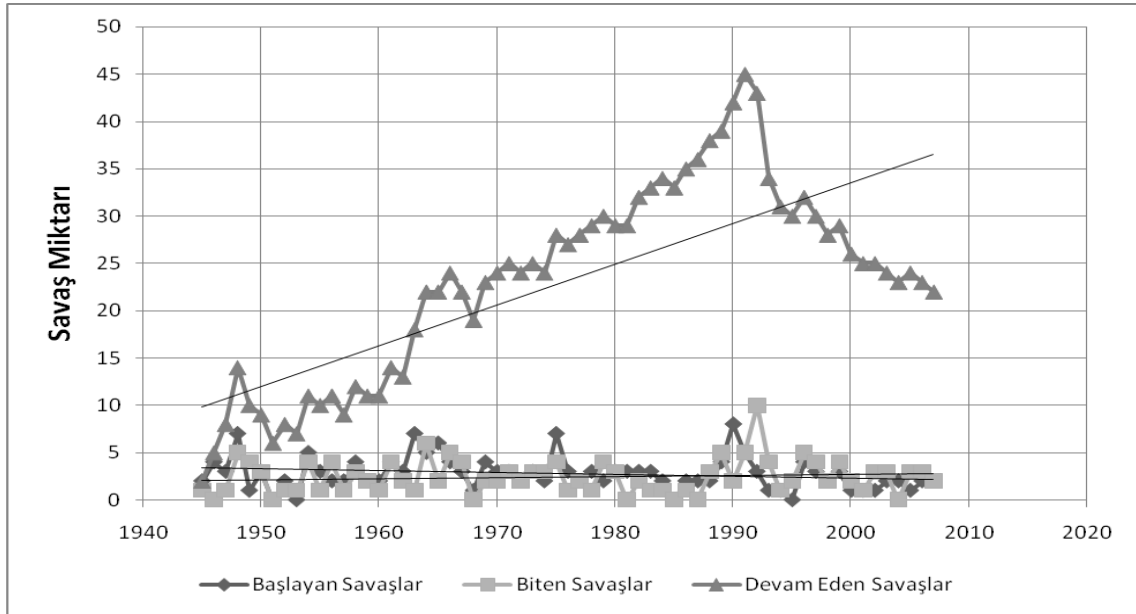

Klare'in (2002) de belirttiği gibi doğal kaynakların çok olduğu AF, GGDA ve YOD'da çözümsüz savaşların miktarı diğer bölgelere kıyasla daha fazladır bununla birlikte devam eden savaşların biri dışında (GAM/OAM) hepsi bahse konu bölgelerde meydana gelmiştir. Diğer devletlerin savaşa dışarıdan müdahil olarak arabuluculuk girişimlerinde gene en çok kaynakların yoğun olduğu bu bölgelerde meydana gelmektedir. Özellikle AF ve YOD'da üçüncü tarafın arabuluculuğu diğer tüm arabuluculuk girişimine oranı 67%'dir. Doğal olarak ülkelerin dışarıdan iknası ile sonlanan savaşlar yeni savaşların temelini oluşturmaktadır. Savaşların tekrarlanması kadar süreleri ve miktarları da önemli bir konuyu teşkil etmekte olup savaşların süreleri Tablo 6.25. belirtildiği gibidir.

Tablo 6.25: Savaşların Süreleri

No	Yıl	Başlayan Savaş Sayısı	Biten Savaş Sayısı	Devam Eden Savaşlar	No	Yıl	Başlayan Savaş Sayısı	Biten Savaş Sayısı	Devam Eden Savaşlar
1	1945	2	1	2	32	1976	3	1	27
2	1946	4	0	5	33	1977	2	2	28
3	1947	3	1	8	34	1978	3	1	29
4	1948	7	5	14	35	1979	2	4	30
5	1949	1	4	10	36	1980	3	3	29
6	1950	3	3	9	37	1981	3	0	29
7	1951	0	0	6	38	1982	3	2	32
8	1952	2	1	8	39	1983	3	1	33
9	1953	0	1	7	40	1984	2	1	34
10	1954	5	4	11	41	1985	0	0	33
11	1955	3	1	10	42	1986	2	1	35
12	1956	2	4	11	43	1987	2	0	36
13	1957	2	1	9	44	1988	2	3	38
14	1958	4	3	12	45	1989	4	5	39
15	1959	2	2	11	46	1990	8	2	42
16	1960	2	1	11	47	1991	5	5	45
17	1961	4	4	14	48	1992	3	10	43
18	1962	3	2	13	49	1993	1	4	34
19	1963	7	1	18	50	1994	1	1	31
20	1964	5	6	22	51	1995	0	2	30
21	1965	6	2	22	52	1996	4	5	32
22	1966	4	5	24	53	1997	3	4	30
23	1967	3	4	22	54	1998	2	2	28
24	1968	1	0	19	55	1999	3	4	29
25	1969	4	2	23	56	2000	1	2	26
26	1970	3	2	24	57	2001	1	1	25
27	1971	3	3	25	58	2002	1	3	25
28	1972	2	2	24	59	2003	2	3	24
29	1973	3	3	25	60	2004	2	0	23
30	1974	2	3	24	61	2005	1	3	24
31	1975	7	4	28	62	2006	2	3	23
					63	2007	2	2	22

Yapılan çalışmada savaşların çıkma sayısında küçük bir azalma olduğu gözlenmiş bunun yanında savaşların süresinde ciddi bir artış olduğu görülmüştür. Savaşların başlama miktarının azalması savaşların sonlanma miktarının artmasına rağmen; 1945'den günümüze doğru gelindiğinde birim gün başına süre gelen savaş miktarında artış olduğu gözlenmiştir. Bu durum savaşların eskiye nazaran daha uzun sürdüğünün bir kanıtıdır. Bunun önemli bir nedeni yeni savaş çıkarmanın maliyetinin yüksek olması ve karşı tarafın saldıran tarafı hedef olarak belirlemesidir. Bunun yerine ülkeler maliyetleri düşük ama etkili olan terörizm ve iç savaşlara yönelmişler hem doğrudan hedef olmaktan kurtulmuşlar hem de maliyetlerini düşürmüşlerdir (Klare 2002). Savaşların başlama, bitiş ve süreleri Tablo 6.26'da belirtildiği gibidir.

Tablo 6.26: Savaşlar ve Sürelerinin Grafik Dağılımı

Bu noktadan hareketle, “İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen savaşlarda ülke kaynağın bolluğu ile o ülkede çıkan savaşın süresi arasında pozitif bir ilişki vardır” şeklinde ifade edilen H3 hipotezi desteklenmektedir.

6.5. Kaynak Bağımlılığının Savaşlara Müdahil Olma Üzerindeki Etkisi

Savaş sürelerinin uzaması dış güçler tarafından savaşın kasıtlı olarak uzatıldığı teşvik edildiği veya sorunların çözümsüzleştirildiği gibi bir sonucu da beraberinde getirmektedir. Savaşın uzun süre devam etmesi savaşan ülkelerin yıpranmasına, elindeki kaynakları ipotek altına almasına, kendisine silah ve cephane sağlayanlara bağımlı hale gelmesine, ekonomik yaptırım (kredi alma ekonomik kota ve kanunlar çıkarma vb.) faaliyetlerinde dış dünyaya daha bağımlı olmasına sebebiyet vermektedir. Savaşın ekonomik bir faaliyet olarak algılanması savaşanlara silah ve cephane sağlayan ülkelerin savaşa müdahil olma oranını artırmaktadır. 1945’den bu güne doğru gelindiğinde savaşlardaki dışarıdan katılımcı sayısı ile müdahil olmayan destekçi sayısında çok büyük artışlar olduğu gözlenmiştir. Bir örnek vermek gerekirse üçüncü körfez harekâtında Irak’a altmış yedi farklı ülke saldırmış olup bunların pek çoğunun Irak’la sınırı yoktur. Bir o kadarı da aynı kıtayı paylaşmamaktadır. Bu hususun

altında yatan gerçek yenilen tarafın kaynaklarının paylaşılması esnasında pay kapabilmek, gelişmelerden anında haberdar olabilmek, konjüktürü takip edebilmektir.

1945 ve 2007 arasında incelenen 176 savaşın 77 tanesine (%43,7) dışarıdan müdahale olmuş, bu müdahalelere 91 farklı ülke katılmış, ortalama olarak savaş başına bir müdahil (%118) düştüğü görülmüştür. Yapılan bu savaşlara en yüksek katılım sırası ile ABD 16 (%8), Fransa 8 (%4), İngiltere 8 (%4) K.Vietnam (Dolayısı ile Çin) 6 (%3) ve Rusya 5 (%3) savaş şeklinde olmuştur. Uydu gibi davranan ülkelerinde (Avustralya, Yeni Zelanda, Belçika, Hollanda, vb.) katılması müdahil olma oranının artacağı öngörülmektedir.

Tablo 6.27: Savaşlara Dışarıdan Müdahil Olma Miktarları

Ülke	Miktar	Ülke	Miktar	Ülke	Miktar
ABD	16	Fas	2	İzlanda	1
Fransa	8	Filipinler	2	Japonya	1
İngiltere	8	Gambiya	2	Kazakistan	1
K. Vietnam	6	G. Afrika	2	Kosta Rika	1
Rusya	5	Kanada	2	Latviya	1
Belçika	4	Norveç	2	Liberya	1
BM	4	Pakistan	2	Litunya	1
Gana	4	Portekiz	2	Macaristan	1
Hindistan	4	Senegal	2	Makedonya	1
Honduras	4	S. Leone	2	Malezya	1
İtalya	4	Tayland	2	Mali	1
Nikaragua	4	Uganda	2	Mısır	1
Y. Zelanda	4	Almanya	1	Moğolistan	1
Angola	3	Arnavutluk	1	Moldova	1
Gine	3	Azerbaycan	1	Moritanya	1
Hollanda	3	B.A.E.	1	Mozambik	1
İran	3	Bosna Hersek	1	Paraguay	1
İspanya	3	Brezilya	1	Rodezya	1
Kongo	3	Bulgaristan	1	Ruanda	1
Küba	3	Buthan	1	Singapur	1
Libya	3	Cezayir	1	Slovakya	1
Nijerya	3	Çek C.	1	Somali	1
Sudan	3	Dominik C.	1	S.Arabistan	1
Suriye	3	Estonya	1	Tonga	1
Avustralya	2	G. Afrika	1	Tunus	1
Burundi	2	Guinea	1	Türkiye	1
Çad	2	Güney Kore	1	Ukrayna	1
Çin H. C.	2	G. Vietnam	1	Yunanistan	1
Danimarka	2	Gürcistan	1	Zaire	1
Elsalvador	2	İrlanda	1		
Ermenistan	2	İsveç	1		

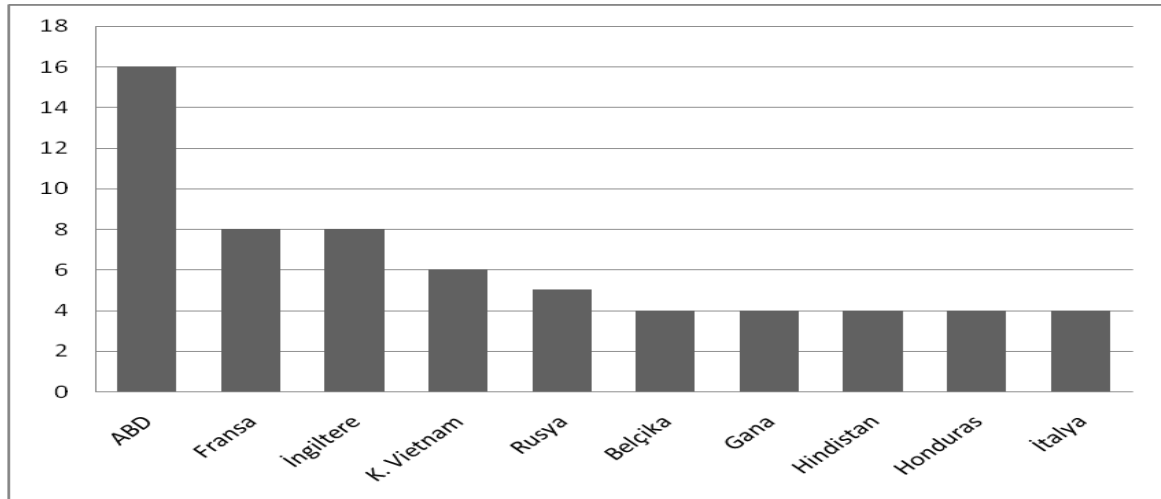
Dışarıdan savaşa müdahil olma ile enerji tüketiminin yüksek olduğu ülkeler arasında 0.702'lik bir pozitif bağ bulunmaktadır (Tablo 6.28).

Tablo 6.28: Müdahil Olma ile Enerji Tüketimi Arasındaki İlişki

	Petrol Rezervi	Savaş Miktarı	Genel Enerji Tüketimi	Dışarıdan Müdahil olma	Taraflar ve Müdahiller ile Birlikte	Ölü Sayısı	Dış Etkili Müdahale	Savaşılan Ham Güç Sayısı	Bölgesel Çatışmalar	Dış Etkili Çatışmalar	Güç Çatışmaları	Sistem Çatışmaları
Petrol Rezervi		0,19	-0,47	-0,44	-0,17	-0,08	0,14	-0,22	0,25	0,08	0,15	0,08
Savaş Miktarı	0,19		-0,32	-0,64	0,87	0,93	0,98	0,90	0,89	0,97	0,86	0,82
Genel Enerji Tüketimi	-0,47	-0,32		0,70	-0,01	-0,14	-0,37	0,00	0,06	-0,13	-0,59	-0,39

Toplam kaynak (kömür, doğal gaz, petrol, nükleer enerji ve Hidro elektrik) kullanımına bakıldığında sıralamanın KAM 2838,6, DA 2756,5, AVR 2657, GGDA 958,1, YOD 707,8, GAM 444,9, GAF 127,8, KAF 97,9 (milyon ton eşiti petrol) şeklinde olduğu görülmektedir. Kaynak açılığının ülke bazında değerlendirilmesinde ise karşımıza çıkan sonuç ise; ABD 2361,4, Çin 1863,4, Rusya 692, Japonya 517,5, Hindistan 404,4, Kanada 321,7, Almanya 311, Fransa 255,1, G. Kore 234, Brezilya 216,8, İngiltere 215,9 (milyon ton eşiti petrol) şeklindedir. Savaşlar, dışarıdan müdahil olan ülkeler bazında ele alındığında durum Tablo 2.29'da belirtildiği biçimdedir.

Tablo 6.29: Müdahil Olma Miktarının Ükelere Göre Dağılımı

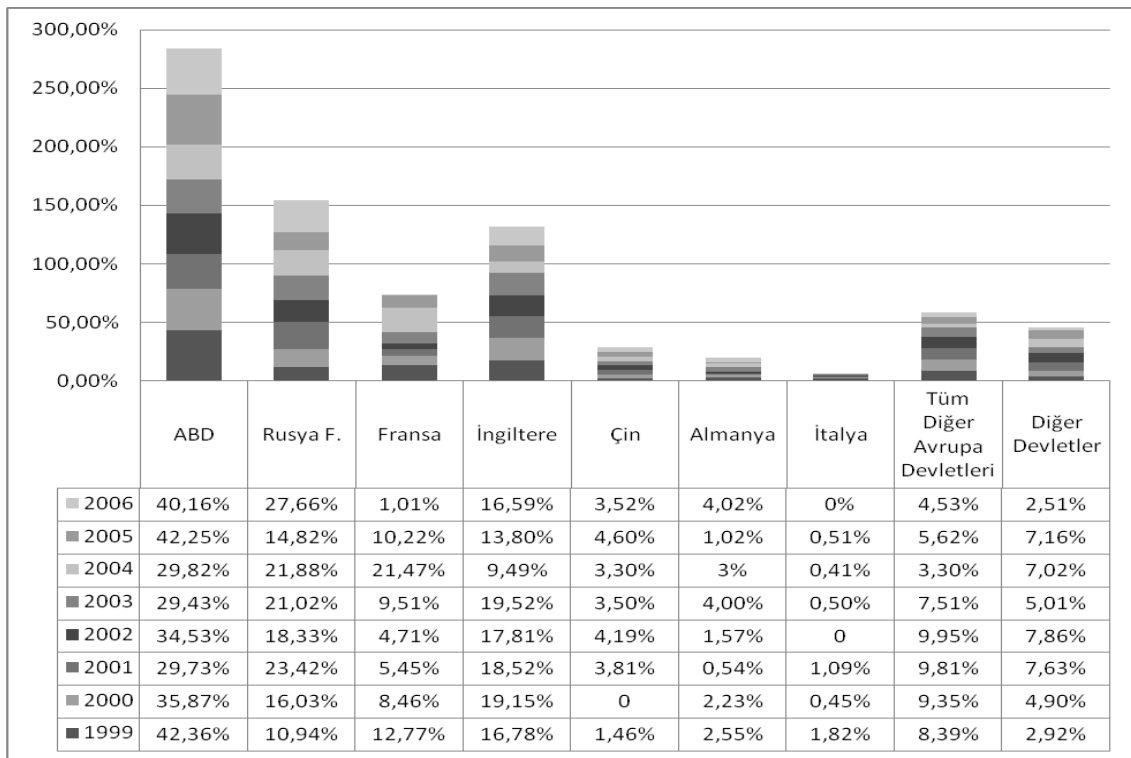
Savaşlara müdahil olan ülkeler ile kaynak kullanımı çok olan ülkeler arasında pozitif korelasyon bulunmasından hareketle, *“Kaynak kullanımı yüksek olan ülkelerin savaşlara müdahil olma derecesi daha yüksektir”* şeklinde ifade edilen H4 hipotezi desteklenmektedir.

6.6. Kaynak Bağımlılığının Savaşlar Üzerindeki Etkisi

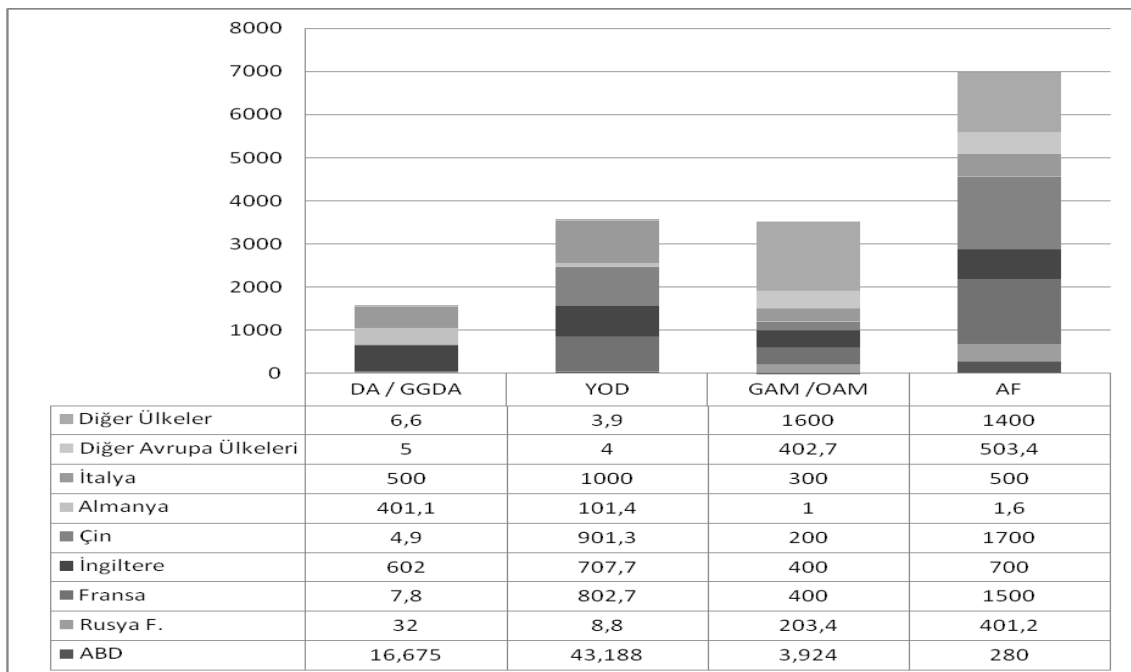
Savaşlara müdahil olan ülkeler silah ve cephane satan gelişmiş ülkelerdir ve savaşa müdahil olma oranlarında yüksektir. Yeni bir savaşın çıkması yerine mevcut bir savaşın uzun süre devam etmesi savaşa kaynak sağlayanlar için daha karlı bir durumdur. Özellikle savaşanlar tedarikçi diyebileceğimiz kaynak sahipleri ise savaşın uzun sürmesi bir süre sonra tedarikçiyi kaynak bağımlısı haline getirmesi yönü ile büyük önem taşımaktadır. Öte yandan genel olarak hemen hemen her savaşta ilk günlerde kullanılacak şeylerin (silah, malzeme, mühimmat ve teçhizat vb.) aynı olmasına rağmen günler ilerledikçe, ihtiyaç duyulan malzeme miktarı ve çeşitliliğinde artış olacağı kesindir, bu farklı sektörler için bulunmaz bir fırsat oluşturmaktadır. Aynı zamanda karşı tarafın pazarlık gücünün azalması da savaşın uzaması yönü ile başka bir pozitif etkidir.

Dünya üzerindeki kaynaklar temel olarak üç farklı bölgeye dağılmış olup bunlar; Afrika, Ortadoğu ve Hazar Havzası ile Çin Denizidir (Klare2002). Kaynağı en çok kullanan ülkeler, savaşlara en çok müdahil olanlar (Hipotez 4) olup, en çok silah satanlar (Tablo 6.30) da bu topluluk arasındadır. En çok silah satılan bölgeler ise kaynakların bol olduğu bölgeleri (Tablo 6.31) içermektedir. Silahların yoğun olarak satıldığı ülkeler genel olarak savaşların şiddetli geçtiği (Hipotez 2), uzun ve çözümsüz olan savaşları (Hipotez 3) kapsamaktadır. Genel olarak bu bölgeler kaynakların yoğun olduğu bölgelerdir (Hipotez 1).

Grimmett (2007) verilerine göre silah üreticisi ülkeler ve bu ülkelerin 1999-2006 yılı ortalama silah satışları Tablo 6.30’da belirtildiği şekilde olup silah alan bölgeler Tablo 6.31’de gösterildiği şekildedir.

Tablo 6.30: Silah Üreticisi Ülkelerin Ortalama Silah Satış Oranları

Kaynak: Grimmet, R. (2007), "Conventional Arms Transfer to Developing Nations 1999-2006," Congressional Research Service USA.

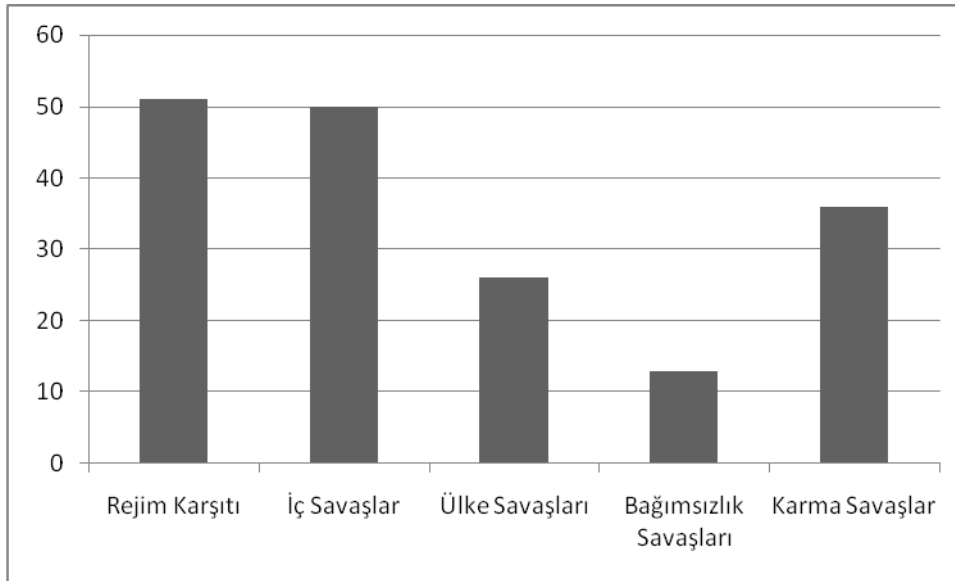
Tablo 6.31: Silah Üreticisi Ülkelerin Ortalama Silah Satış Miktarları (Milyon \$)

Kaynak: Grimmet, R. (2007), "Conventional Arms Transfer to Developing Nations 1999-2006," Congressional Research Service USA.

Kaynak bağımlılığına gösterilen bir reaksiyon olarak; tedarikçinin bünyeye dâhil edilmesi veya onun bağımlı hale getirilmesidir. Büyük devletler kendi coğrafyaları dışındaki rezervleri kontrol altında tutabilmek gayesiyle o ülkelerin rejimini değiştirmeye (örgütlerdeki yöneticilerin satın alınmasına benzer) kendi bakış açılarıyla hareket edecek yeni düzenler yaratmaya çaba sarf etmektedirler. Yeni savaşların çıkarılarak kaynakların bünyeye dâhil edilmesi yerine, kaynağa sahip ülkeyi silahlandırmak silahlandırılmak, ülkenin karar verme mekanizmalarını etkilemek, geçersiz kılmak (iç savaş) veya algılarını değiştirmek (rejim savaşları) daha uygun (düşük maliyetli) girişimler olarak öngörülmektedir.

Coğrafi olarak savaş görmemiş bölgelerde ekonominin daha verimli ve etkin bir şekilde devam ettiği EK-1'deki listelerin incelenmesi sonucunda ortaya çıkmış olup ABD, İngiltere, Fransa, Almanya, Japonya, İtalya, Yeni Zelanda vb. ülkelerin ekonomik olarak sürekli savaş halinde bulunan ülkelere göre ekonomik olarak çok daha iyi bir durumda oldukları ortaya çıkmıştır. Bu ülkeler ve bu ülkelerin uyduları dışında dünya üzerinde savaşla karşılaşmamış ülke oranı %15'den aşağıdadır.

Tablo 6.32: Savaş Miktarları ve Tipleri

Savaş tipleri kendi arasında dört ana başlığa ayrılmış olup bunlar; rejim karşıtı savaşlar, iç savaşlar, ülke savaşları ve bağımsızlık savaşlarıdır (Gantzel ve Schwinghammer, 1999). Tarihi süreçte koloni ve bağımsızlık savaşlarının zamanla azaldığı, bunun yerine rejim karşıtı savaşlar ile iç savaşların giderek arttığı ortaya çıkmıştır (Tablo 6.32). Karma savaşlar ise birbirini takip eden rejim savaşları ile iç savaşları temsil etmektedir. Bu noktadan elde edilen sonuçlar neticesinde “İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen savaşlarda kaynak bağımlılığının pozitif etkisi vardır” şeklinde ifade edilen H5 hipotezi desteklenmektedir. Tablo 6.34’de araştırma kapsamında ele alınan hipotezler, araştırma bulguları ve değerlendirmeler bir arada yer almaktadır.

Tablo 6.34: Araştırma Bulguları ve Değerlendirme

Araştırma Hipotezleri	Araştırma Bulguları	Değerlendirme
<i>H1: İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen savaşların coğrafyası ile o coğrafyanın kaynakları arasında pozitif bir ilişki vardır.</i>	İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen savaşların coğrafyası ile o coğrafyanın kaynakları arasında pozitif bir ilişki vardır.	H1 hipotezi desteklenmektedir.
<i>H2: İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen savaşlarda ülke kaynağın bolluğu ile o ülkede çıkan savaşın şiddeti arasında pozitif bir ilişki vardır.</i>	İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen savaşlarda ülke kaynağın bolluğu ile o ülkede çıkan savaşın şiddeti arasında pozitif bir ilişki vardır.	H2 hipotezi desteklenmektedir.
<i>H3: İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen savaşlarda ülke kaynağın bolluğu ile o ülkede çıkan savaşın süresi arasında pozitif bir ilişki vardır.</i>	İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen savaşlarda ülke kaynağın bolluğu ile o ülkede çıkan savaşın süresi arasında pozitif bir ilişki vardır.	H3 hipotezi desteklenmektedir
<i>H4: Kaynak kullanımı yüksek olan ülkelerin savaşlara müdahil olma derecesi daha yüksektir.</i>	Kaynak kullanımı yüksek olan ülkelerin savaşlara müdahil olma derecesi daha yüksektir.	H4 hipotezi desteklenmektedir
<i>H5: İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen savaşlarda kaynak bağımlılığının pozitif etkisi vardır.</i>	İkinci Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen savaşlarda kaynak bağımlılığının pozitif etkisi vardır.	H5 hipotezi desteklenmektedir

BÖLÜM 7

SONUÇ

Örgütler tümüyle kendi kendilerine yeterli değildir. İhtiyaç duydukları bütün kaynakları ve faaliyetleri içsel olarak sağlayamazlar. Gereksindikleri bazı kaynakları çevrelerindeki unsurlardan temin etmek zorundadırlar. Bu da çevresindeki diğer örgütlerle ilişki içine girme gereğini yaratmaktadır. Örgüt, çevreye, pek çok iç ve dış, sosyal etkileşim ile bağlıdır. Çevreyi örgütler için önemli kılan neden budur (Burns ve Stalker, 1961). Örgütün ihtiyaç duyduğu kaynakların temin edildiği çevrenin her zaman güvenilir olmaması, örgüt için beklenmedik durumlara yol açabilir (Thompson, 1967), çevrenin güvenli, diğer bir deyişle tahmin edilebilir olmaması örgütü ihtiyaç duyduğu kaynaklara bağımlı hale gelmesine sebep olmaktadır (Pfeffer ve Salancik, 1978).

Savaşlar örgütlerin kendi ihtiyaçlarını şiddet kullanarak elde ettikleri süreçler olarak değerlendirilebilir. Örgütü şiddet kullanarak savaşıma iten ve savaşı şekillendiren, örgütün kaynağa olan ihtiyacı ve kaynağın kritikliğidir. Örgüt; diğer faaliyetlerinde de olduğu gibi savaşlarda da kaynakların kıt olduğu bir ortamda, ihtiyaçlarını başka örgütlerden temin etme yoluna gitmekte, sosyal mübadeleye başvurmakta, kendi amaçlarına ulaşmak için gönüllü bir ilişki veya ortak faaliyet içine girmektedir (Levine ve White, 1961). Kendi çıkarları doğrultusunda örgüt savaşlara taraf veya müdahil olmakta, savaşların gidişatına çıkarları doğrultusunda etki etmektedir. Örgütler arası ilişkilerde ve örgütün iç bünyesinde konumların farklı yetki ve sorumluluklara denk gelmesi karar alma süreçlerinin siyasi bir bakış açısıyla irdelenmesini gerektirmektedir. (Üsdiken, 2007). Çevre örgüt tarafından gerçekte olduğu gibi tıpatıp değil örgütün çevreyi algılayabildiği ölçüde gerçektir; bu gerçeklik; örgütün ihtiyaç duyduğu kaynaklarını tedarik ettiği çevreden aldığı bilgileri toplama, filtreleme, seçme ve kullanma kabiliyeti ile doğru orantılıdır. Organizasyonun dıştan gelen bilgileri takip edecek ve içsel fonksiyonlarını dış etkenlerden koruyacak birimleri bulunmaktadır. Örgütün öngörüsünü bu birimlerde çalışanlar oluşturmaktadır.

Örgütler ihtiyaç duyduğu kaynaklara doğrudan saldırmak yerine daha ekonomik yöntemler ile hedef ülkenin algısını değiştirecek veya kararlarına etki edecek çatışmalar çıkararak iç savaflara veya rejim karşıtı savaflara yönelmektedir.

Örgütler kendilerine kaynak sağlayan tedarikçiler arasındaki rekabetten faydalanarak, tedarikçilerini bağımlı hale getirmeye çalışmakta, savaşlarının uzun, şiddetli, çözümsüz ve sürüncemede kalmasına gayret ederek, tedarikçinin rekabet üstünlüğünü kısıtlamaya çalışmaktadırlar. Savaşan tedarikçilerin ihtiyaç duydukları mamullerin teminin sağlanması ile tedarikçinin müşteri haline getirilmesi amaçlanmaktadır.

Kaynak sahibi olmanın o kaynağa hükmedilemediği sürece örgüt için sürekli bir tehdit olduğu, kaynakların kontrolünde şuur ve iradenin sağlanamamasının, örgütü çatışma ve savaflara açık hale getireceği değerlendirilmektedir. Tüm ekonomik faaliyetlerini tek bir kaynaktan elde etmeye çalışan ya da başkasının kaynağına muhtaç olan örgütlerin kaynak bağımlılığının artacağı öngörülmektedir.

Bu tez çalışmasında örgütlerin kaynak bağımlılığını en aza indirmeye yönelik olarak yaptığı savaşlar bu savaşları meydana getiren çatışmaların nasıl şekillendiği üzerinde durulmuştur. Çalışmada kaynakların yoğun olarak bulunduğu bölgeler ile kaynak kullanımı yoğun olan ülkelerin savaşlarda izledikleri tutumlar arasındaki ilişki ve savaşın kaynaklara bağımlı olarak izlediği yol incelenmiştir. Çalışmada kaynak kullanım oranları, savaşların süreleri, şiddeti, müdahil sayısı vb. pek çok değişken ile kaynak bağımlılığının savaşlar üzerindeki etkilerine değinilmiştir. Kaynak bağımlılığı üzerine yazında yapılan çalışmalarda, örgütsel yapının kaynağa olan bağımlılığını en aza indirme gayesi ile yaptıkları yönetsel faaliyetler çeşitli biçimlerde ele alınmasına rağmen savaşlar yönü ile tam olarak incelenmediği, çalışmanın bu yönü ile kaynak bağımlılığının savaşlar ve çatışmalar üzerindeki etkisini ele alınması açısından önemli olduğu değerlendirilmektedir

Kaynak bağımlılığının savaşlar üzerindeki etkisinin test edilmesinin yanında çalışmada, kaynak bağımlılığının savaş süreci ve çatışmaların şekillenmesi üzerindeki etkilerinin ölçülmesi de çalışmanın diğer bir amacını oluşturmaktadır.

176 savaşın değerlendirilmeye tabi tutulduğu bu çalışmada belirtilen amaçlar doğrultusunda ilgili değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesi için geliştirilen hipotezlerin test edilmesinde araştırmanın yapısına uygun olduğu düşünülen kaynak taraması ve korelasyon analizinden faydalanılmıştır. Araştırma sonuçları izleyen bölümde özetlenmektedir.

Çalışmada yazından hareketle geliştirilen hipotezler doğrultusunda oluşturulan araştırma modelinde birbiri ile ilişki gösteren değerler araştırılmıştır. Savaşların meydana geldiği bölgeler, savaşa (saldıran veya savunan) katılanlar ile silahlı mücadeleye girmeksizin dışarıdan etki edenlerin birbirleri ile olan ilişkileri incelenmiştir.

Araştırma çerçevesinde 221 çatışma incelenmiş, bu çatışmalardan savaş özeliğine sahip 176 tanesi değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Çalışma 12 bölge, 166 ülke, 4 tip savaş, 4 tip çatışma ve 15 çatışma alt grubundan oluşmuştur. Savaşların sonuçları 7 farklı sınıfta kategorize edilmiş, ülkelerin enerji tüketimleri, kaynak kullanım oranları ve temel kaynak rezervleri ile silah satışları değişkenler olarak ele alınmıştır.

Çalışmada 1945 ile 2007 arasındaki 63 yıl içinde 175 savaşın başladığı 155 savaşın bittiği, yılbasına ortalama 2,6 savaşın meydana geldiği ortaya çıkmıştır. Bu savaşların 72 tanesinin dışarıdan müdahale gördüğü ve toplam 190 iştirak olduğu savaşların yıllara sarih olarak sürelerinin uzadığı tespit edilmiştir. Savaşların coğrafik konumlarına bakıldığında savaşların Afrika, Güney güneydoğu Asya ile yakın ve Ortadoğu bölgelerinde meydana geldiği, bu bölgelerin aynı zamanda kömür, petrol, doğal gaz rezervleri yönünden zengin yerler olduğu, bu bölgelerde meydana gelen savaşların şiddet, ölü miktarı yönü ile diğerlerine nazaran daha önde olduğu bulunmuştur. Bahse konu bu bölgelerdeki savaşların diğerlerine

nazaran daha uzun, dışarıdan müdahil ve katılımcısının daha çok olduğu, savaşların doğrudan zaferden uzak ve dışarıdan etki ile çözümsüz bir şekilde sürüncemede kaldığı tespit edilmiştir. Kaynakların bol olduğu bölgelerde meydana gelen savaşlarda, kaynak kullanımı yüksek olan ülkelerin saldırdığı, taraf olduğu veya müdahil olduğu gözlemlenmiş aynı zamanda kaynak kullanımı yüksek olan ülkelerin kaynağı bol olan bölgelere büyük miktarda silah sattığı tespit edilmiştir.

Yapılan savaşlarda kaynaklara sahip ülkelerin karşılaştıkları çatışmaların bölgesel çatışmalara doğru yönelim gösterdiği, bu çatışmaların genişleme, bölgesel yenilenme, bölgesel gözden geçirme ve özerlik tipi çatışmalardan oluştuğu tespit edilmiştir. Bu tip çatışmaların kaynaklara fiziki olarak sahip olamaya yönelik olduğu değerlendirilmektedir. Meydana gelen savaşlarında ekonomik ve sosyal maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı rejim karşıtı savaşlar ile iç savaşlara doğru yöne kaydığı böylelikle topyekun savaşmak yerine sistem algısını değiştirecek (rejim karşıtı) veya karar verme mekanizmalarını etkisiz hale getirecek (iç savaş) tipte savaşlara yönelindiği tespit edilmiştir.

Ülkelerin kaynaktan pay alabilmek için büyük sosyal mübadeleler içine girdikleri ve savaşların üzerinden kar elde etmeye çalıştıkları tespit edilmiş, ilave olarak kaynakların bol olduğu bölgelerin aşırı silahlandırılarak kaynak yönü ile tedarikçi pozisyonundaki ülkelerin birbirleri ile savaşması teşvik edilerek tedarikçilerin bağımlı hale getirilmesi gayreti içinde oldukları saptanmıştır. Savaşı kendi coğrafyalarında karşılamayan ülkelerin (tüm dünyada 15%'den az) kendi coğrafyalarında sürekli savaşanlara kıyasla ekonomik olarak daha refah sahibi oldukların ve daha fazla kaynak kullandıkları tespit edilmiştir. Kaynak kullanımı yüksek ve rezervlerinin hızlı tükendiği ülkelerin savaşmaya daha yatkın olduğu, savaşlara daha çok müdahil olduğu saptanmıştır. Ülkelerin kaynak rezervleri çokluğu ile savaşa maruz kalmaları arasında pozitif bir ilişki olduğu aslında çok büyük rezervlere sahip olmanın barışa için negatif etkisi olduğu saptanmıştır.

Bu araştırmanın sonuçları gerek kaynak bağımlılığı konusunda gerekse savaşlar konusunda araştırma yapan bilim insanları açısından önemli bilgiler sağlamaktadır.

Kaynak bağımlılığı; en küçük örgütten, en büyüğüne; küçük bir birimden, büyük bir devletlere kadar ortak ve önemli bir sorundur. Örgütler hayatta kalmak için kaynaklara ihtiyaç duymaktadır. Örgütün üretimini hangi kaynaklar üzerinden yaptığı, ne tür kaynaklara sahip olduğu, kaynaklarını nasıl kullandığı, kaynağın örgüt için kritikliği ve rezervin miktarı o örgütün bir sonraki adımının ne olacağı konusunda bize ipuçları vermektedir. Bu çalışma örgütün ne zaman savaşı göze alacağını, savaşı ne şiddete sürdüreceğini ve asıl hedefinin ne olacağı konusunda bize öngörülerde bulunma imkanı sağlamaktadır. Ortaya çıkan çatışmaların tipinden meydana gelecek savaşın ne tür olacağı değerlendirilebilmesi yönü ile önem taşımaktadır.

Kaynak bağımlılığı örgütleri, örgütleri meydana getiren toplumları kaynaklara duydukları ihtiyaçlar ölçüsünde şiddet uygulamaya teşvik etmektedir. Kaynakların ifşası, kaynaklara ihtiyaç duyan diğer örgütlerin hedefi haline gelmesini sağlamakta, istediğini alamayan örgütlerin rejimi değiştirerek, iç savaş çıkararak karar mekanizmalarını kendi lehlerine çevirme arzunu körüklemektedir. Kaynağın kritikliği gerektiğinde tüm bölgenin ilhakına ve istilasına varacak savaşların çıkmasına sebep olacaktır.

Savaştan uzak durmak refah seviyesini otomatik olarak artırmaktadır. Kaynakların örgüt tarafından işlenecek duruma gelinceye kadar muhafazasının sağlanması, kaynakların kullanım hakkın mümkün olduğu kadar elde tutulması, bunun başılamadığı durumlarda kaynak için rekabet eden örgütlerin kendi coğrafyamız dışında karşılanması büyük önem taşımaktadır

Savaşlara topyekun girmektense hedef toplumun iç dinamiklerini tetikleyecek karar verme mekanizmalarının lehimize çevirecek girişimlerde bulunmak, hedef örgütün savaşı kendi toplumuna karşı yapmasını sağlamak, bunların ötesinde ilerde ihtiyaç duyulması muhtemel kaynakların bulunduğu bölgelerdeki yönetici sınıfın şimdiden yetiştirtmesine öncelik vermek gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Aldrich, H.E., J. Pfeffer (1976), "Environments of Organizations," *Annual Review of Sociology*, Vol.: 2, ss. 79–105.
- Arnold, G. (1991), *Wars in the Third World since 1945*, London, New York.
- Benson, K.J. (1975), "The Interorganizational Network As A Political Economy," *Administrative Science Quarterly*, Vol.: 20, ss. 229-249.
- Bercovitch, J., R. Jackson (1997), *International Conflict: A Chronological Encyclopedia of Conflicts and Their Management 1945-1995*, Congressional Quarterly Inc. Washington, D.C., USA.
- Blau, P.M. (1964), *Exchange and Power in Social Life*, Wiley New York, USA.
- Blum, T.C., D.L. Fields, J.S. Goodman (1994), "Organization Level Determinants of Women in Management," *Academy of Management Journal*, Vol.: 37, Issue 2, ss. 241-268.
- Boyd, B. (1990), "Corporate Linkages and Organizational Environment: A Test of the Resource Dependence Model," *Strategic Management Journal* Vol.: 11, No.6, ss. 419-430.
- BP Statistical Review of World Energy June 2008 <http://www.bp.com> erişim tarihi: 2008.
- Burns, T., G.M. Stalker (1961), *The Management of Innovation*, Tavistock, London, UK.
- Bush, R.C., M.E. O'hanlon (2007), *A War Like No Other: The Truth about China's Challenge to America*, John Wiley and Sons, Hoboken, NJ., USA.
- Butterworth, R.L., M.E. Scranton (1976), *Managing Interstate Conflict, 1945-1974: Data with Synopsis*, Pittsburgh, USA.

- Campling, J.T., G. Michelson (1998), "A Strategic Choice Resource Dependence Analysis on Union Mergers in The British and Australian Broadcasting and film Industries," *Journal of Management Studies*, Vol.: 35, Issue 5, ss. 579-600.
- Clausewitz, C.V. (1976), *On War*, Princeton University, USA.
- Clayton, A. (1998), *Frontiersmen: Warfare In Africa Since 1950*, London, UK.
- Clinton, B. (1999), "A National Security Strategy for a New Century" *Yıllık Beyanat*, Beyaz Saray, Washington D.C.
- Clodfelter, M. (1992), *Warfare and Armed Conflicts: A Statistical Reference to Casualty and Other Figures 1618-1991*, Jefferson, McFarland N.C., USA.
- Crozier, M. (1964), *The Bureaucratic Phenomenon*, University of Chicago Press, USA.
- Cyert, R.M., J.G. March (1963), *A Behavioral Theory of the Firm*, Prentice-Hall Englewood Cliffs: N.J, USA.
- Daily, C.M., P.C. Mcdougall, J.G. Covin, D.R. Dalton (2002), "Governance and Strategic Leadership in Entrepreneurial Firms," *Journal of Management*, Vol.: 28, Issue 3, ss. 387-412.
- D'aveni, R.A., I.F. Kesner (1993), "Top Managerial Prestige, Power and Tender Offer Response: A Study of Elite Social Networks and Target Firm's Cooperation During Takeovers," *Organization Science*, Vol.: 4, Issue 2, ss. 123-151.
- Donaldson, T., L.E. Preston (1995), "The Stakeholder Theory of The Corporation: Concepts, Evidence and Implications," *Academy of Management Review*, Vol.: 20, Issue 1, ss. 65-91.

- Doyle, K., P. Kornbluh (1997), "CIA and Assassinations: The Guatemala 1954 Documents," *Electronic Briefing Book No. 4*, George Washington University National Security Archive USA.
- Dunford, R. (1987), "The Suppression of Technology As a Strategy for Controlling Resource Dependence," *Administrative Science Quarterly*, Vol.: 32, Issue 4, ss. 512-525.
- Dunnigan J.F., A. Bay(1991), *A Quick and Dirty Guide to War: Briefings on Present and Potential Wars*, Quill, New York, USA.
- Düren, Z. (2000). *2000'li Yıllarda Yönetim*, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Earle, M.E. (2003), *Modern Stratejilerin Yaraticıları*, (Çev. D. Erdem, Ç. Erdem ve G. Ülgezen), Jeopolitik Stratejik Terör Araştırmaları Dizisi, ASAM Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Ankara.
- Eckhardt, W. (1987), presented in R.L. Sivard ed. *World Military and Social Expenditures 1987-88*, World Priorities 12. Ed. Washington D.C. USA.
- Edgerton, R.B. (2002), *Africa's Armies From Honor to Infamy: A History from 1791 to the Present*, Boulder, Westview Press.
- Emerson, R.E. (1962), "Power-Dependence Relations," *American Sociological Review*, Vol.: 27, ss. 31–41.
- Encyclopaedia Britannica www.britannica.com erişim tarihi: 2007.
- Erdoğan, İ. (2000), *Okul Yönetimi ve Öğretim Liderliği*, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Eren, E. (2000), *Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası*, Beta Yayınları, İstanbul.
- FAS (Federation of American Scientists) <http://www.fas.org> erişim tarihi: 2007.
- Ratzel, F. (1903), *Politische Geographie oder Geographie der Staaten, des Verkehrs und des Krieges*, Münih, Berlin

- Finklestein, S. (1997), "Interindustry Merger Patterns and Resource Dependence: A Replication and Extension of Pfeffer (1972)," *Strategic Management Journal*, Vol.: 18, Issue 10, ss. 787-810.
- Gamson, W.A., N. Scotch (1964), "Scapegoating in Baseball," *American Journal of Sociology*, Vol.: 70, ss. 69–76.
- Gantzel, K.J., T. Schwinghammer (1999), *Warfare Since The Second World War (Trans. P.G. Jonathan)*, Bach Transaction Publishers, New Brunswick.
- Gardner, G., P. Sampat (1998), "Mind Over Matter: Recasting the role of Materials in Our Lives," *Worldwacth*, Washington D.C., Vol.: 144, ss. 15.
- Gargiulo, M. (1993), "Two-Step Leverage: Managing Constraint in Organizational Politics," *Administrative Science Quarterly*, Vol.:38, No.1, ss. 1-19.
- Gilbert, M. (1998), *A History of the Twentieth Century*, Harper Perennial Puplish Avon Books Vol.: 2, USA.
- Glennon, L., (ed. in chief), (1995), *Our Times: The Illustrated History of the 20th Century*, Turner Publishing, Inc. Atlanta, USA.
- Global Security <http://www.globalsecurity.org/index.html> erişim tarihi: 2007.
- Green, S.G., A.M. Welsh (1988), "Cybernetics and Dependence: Reframing the Control Concept," *Academy of Management Review*, Vol.: 13, Issue 2, ss. 287-301.
- Greening, D. W., B. Gray (1994), "Testing A Model of Organizational Response to Social and Political Issues," Barbara. *Academy of Management Journal*, Vol.: 37, Issue 3, ss. 467-498.
- Grenville, J.A.S. (1994), *A History of the World in the Twentieth Century*, Cambridge Mass, Harvard University Press.

- Grimmet, R. (2007), "Conventional Arms Transfer to Developing Nations 1999-2006," Congressional Research Service USA.
- Güçlü, N. (2003), "Stratejik Yönetim" *Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 23, Sayı 2, ss.61-85.
- Hart, L.B.H. (1954), *Strategy*, Praeger, New York, USA.
- Hartman, T., J. Mitchell (1984), *A World Atlas of Military History 1945-1984*, Lee Cooper, USA.
- Hawley, A.H. (1986), *Human Ecology: A Theoretical Essay*, Ronald Press: New York, USA.
- Hazard, L. (1961), "Are Big Businessmen Crooks?", *Atlantic Monthly*, Vol.: 208, ss. 57–61.
- Hickson, D.J., C.R. Hinings, C.A. Lee, R.E. Schneck, J.M. Pennings (1971), "A Strategic Contingencies; Theory of Intraorganizational Power," *Administrative Science Quarterly*, Vol.: 16, ss. 216–229.
- Hillman, A.J., A.A. Cannella, R.L. Paetzold (2000), "The Resource Dependence Role of Corporate Directors," *Journal of Management Studies*, Vol.:37, No.2, ss. 235-255.
- Hillman, A.J., T. Dalziel (2003), "Boards of Directors and Firm Performance: Integrating Agency and Resource Dependence Perspectives," *Academy of Management Review*, Vol.: 28, Issue 3, ss. 383-396.
- Hinings, C.R., D.J. Hickson, J.M. Pennings, R.E. Schneck (1974), "Structural Conditions of Intraorganizational Power," *Administrative Science Quarterly*, Vol.: 19, ss. 22–44.
- Hofstede G.H. (1983), "Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations Across Nations," *Journal of International Business Studies*, Vol.: 14, Issue 2, ss. 75-89.

- Holsti, K.J. (1991), *Peace and War: Armed Conflicts and International Order 1648-1989*, Cambridge New York.
- Human Rights Watch <http://www.hrw.org/index.html> erişim tarihi: 2007.
- Hürriyet Gazetesi <http://fotoanaliz.hurriyet.com.tr> erişim tarihi: 2007.
- Ingram, P., T. Simons (1995), "Institutional and Resource Dependence Determinants of Responsiveness to Work-Family Issues," *Academy of Management Journal*, Vol.: 38, Issue 5, ss. 1466-1482.
- Jane's Intelligence and Insight www.janes.com/news erişim tarihi: 2007.
- Johnson, J.L., A.E. Ellstrand, C.M. Daily (1996), "Boards of Directors: A Review and Research Agenda," *Journal of Management*, Special Issue, Vol.: 22 Issue 3, ss. 409-429.
- Kaplan M.R., J.R. Harrison (1993), "Defusing The Director Liability Crisis: The Strategic Management of Legal Threats," *Organization Science*, Vol.:4, No.3, ss. 403-412.
- Katz, D., R.L. Kahn (1978), *The Social Psychology of Organizations*, Wiley: New York, USA.
- Kay, G.D., D.A. Grant, E.J. Emond (1985), *Major Armed Conflict a Compendium of Interstate and Intrastate Conflict 1720 to 1985*, Department of National Defence Operational Research and Analysis Establishment (OREA), Ottawa Canada.
- Klare, M.T. (2002), *The New Landscape of Global Conflict; Resource wars*, A Metropolitan, Owl Book, USA.
- Keister, L.A. (2004), "The Transformation of Financial Strategies in China's Emerging Economy", *Organization Science*, Vol.: 15, ss. 145-158.
- Kende, I. (1971), "Twenty-five Years of Local Wars," *Journal of Peace Research*, Vol.: 8, no.1, Oslo.

- Kende, I. (1978), "Wars of Ten Years, 1967-76," *Journal of Peace Research*, Vol.: 15, no.3, Oslo.
- Klare, M.T. (2002), *The New Landscape of Global Conflict: Resource Wars*, A Metropolitan, Owl Boook.
- Kim, H., R.E. Hoskisson, W.P. Wan (2004), "Power Dependence, Diversification Strategy, and Performance in Keiretsu Member Firms," *Strategic Management Journal*, Vol.: 25, Issue 7, ss. 613-636.
- Koberg, C.S., G.R. Ungson (1987), "The Effects of Environmental Uncertainty and Dependence on Organizational Structure and performance: A Comparative Study," *Journal of Management*, Vol.: 13 No.4, ss. 725-762.
- Kohn, G.C. (1999), *Dictionary of Wars*, Facts on File, New York, USA.
- Kutler, S. (1996), *Encyclopedia of the Vietnam War*, Scribners, New York, USA.
- Laffin, J. (1997), *The World in Conflict: War Annual 6*, Brassey's, London.
- Leblebici, H., G.R. Salancik (1982), "Stability in Interorganizational Exchanges: Rulemaking Processes of the Chicago Board of Trade," *Administrative Science Quarterly*, Vol.: 27, Issue 2, ss. 227-242.
- Levine, S., P.E. White (1961), "Exchange As A Conceptual Framework for The Study of Interorganizational Relationships," *Administrative Science Quarterly*, Vol.: 5, ss. 583-601.
- Levy, J.S. (1989), *The Causes of War: a review of theories and evidence*, Behavior, Society and Nuclear War, New York, ss. 209-233.
- Lewis, B. (2001), *The Crisis of Islam: Holy War and Unholy Terror*, The New Yorker, New York, USA.
- Lincoln, J.R., M.L. Gerlach, P. Takahashi (1992), "Keiretsu Networks in the Japanese Economy: A Dyad Analysis of Intercompany Ties," *American Sociological Review*, Vol.: 57, Issue 5, ss. 561-585.

- Lomperis, T.J. (1996), *From People's War to People's Rule*, University of North Carolina Press, USA.
- Luard, E. (1986), *War in International Society: A Study in International Sociology*, I.B.Taurus & Co. Ltd, London.
- Lynall, M.D., B.R. Golden, A.J. Hillman (2003), "Board Composition From Adolescence to Maturity: A Multitheoretic View," *Academy of Management Review*, Vol.: 28, Issue 3, ss. 416-431.
- March, J.G., H.A. Simon (1958), *Organizations*, Wiley: New York, USA.
- Marion F.S., P. Sluglett (1987), *Iraq Since 1958: From Revolution to Dictatorship*, KPI Limited, London.
- Marley, D.F. (1998), *Wars of the Americas: A Chronology of Armed Conflict in the New World 1492 to Present*, ABC-CLIO, Inc., Santa Barbara, California.
- Mckay, R.B. (2001), "Organizational Responses to an Environmental Bill of Rights," *Organization Studies*, Vol.: 22, Issue 4, ss. 625-635.
- Milliken F.J. (1990), "Perceiving and Interpreting Environmental Change: An Examination of College Administrators' Interpretation of Changing Demographics," *Academy of Management Journal*, Vol.: 33 No.1, ss. 42-63.
- Mintzberg, H. (1973), *The Nature of Managerial Work*, Harper & Row: New York, USA.
- Mizruchi, M., S.K. Thomas (1986), "Economic Sources of Corporate Political Consensus: An Examination of Interindustry Relations," *American Sociological Review*, Vol.: 51 Issue 4, ss. 482-491.
- Oliver, C. (1991), "Strategic Responses to Institutional Processes," *Academy of Management Review*, Vol.: 16, Issue 1, ss. 145-179.

- Olk, P., C. Young (1997), "Why Members Stay in or Leave an R&D Consortium: Performance and Conditions of Membership as Determinants of Continuity," *Strategic Management Journal*, Vol.: 18, ss. 855-877.
- Overy R.J. (1996), *Hammond Atlas of the 20th Centur*, London, UK.
- Öncü, A. (1979), "Inter-Organizational Networks and Social Structures: Turkish chambers of Industry," *International Social Science Journal*, Vol.: 31, Issue 4, ss. 646.
- Palmer, D., B.M. Barber (2001), "Challengers, Elites, and Owning Families: A Social Class Theory of Corporate Acquisitions in the 1960s," *Administrative Science Quarterly*, Vol.; 46, Issue 1, ss. 87-120.
- Palmer, D., Z. Xueguang, B.M. Barber, Y. Soysal (1995), "The Friendly and Predatory Acquisition of Large U.S. Corporations in the 1960's: The Other Contested Terrain," *American Sociological Review* Vol.: 60, Issue 4, ss. 469-499.
- Palmowski, J. (1997), *Dictionary of Twentieth Century World History*, Oxford, UK.
- Pasadeos, Y., R.B. Renfro, M.L. Hanily (1999), "Influential Authors and Works of the Public Relations Scholarly Literature: A Network of Recent Research," *Journal of Public Relations Research*, Vol.: 11, Issue 1, ss. 29-52.
- Perrow, C. (1970), *Organizational Analysis: A Sociological View*, Wadsworth Belmont, Calif., USA.
- Pfeffer, J. (1972a), "Size and Composition of Corporate Boards of Directors: The Organization and Its Environment," *Administrative Science Quarterly*, Vol.: 17, ss. 218–228.
- Pfeffer, J. (1972b), "Merger as a Response to Organizational Interdependence," *Administrative Science Quarterly*, Vol.: 17, ss. 382–394.

- Pfeffer, J. (1972c), "Interorganizational Influence and Managerial Attitudes," *Academy of Management Journal*, Vol.: 15, ss. 317–330.
- Pfeffer, J. (1973), "Size, Composition, and Function of Hospital Boards of Directors: A Study of Organizational Environment Linkage," *Administrative Science Quarterly*, Vol.: 18, ss. 349–364.
- Pfeffer, J., A.D. Blake (1987), "Understanding Organizational Wage Structures: A Resource Dependence Approach," *Academy of Management Journal*, Vol.: 30 Issue 3, ss. 437-455.
- Pfeffer, J., Y. Cohen (1984), "Determinants of Internal Labor Markets in Organizations," *Administrative Science Quarterly*, Vol.: 29 Issue 4, ss. 550-572.
- Pfeffer, J., H. Leblebici (1973), "Executive Recruitment and the Development of Interfirm Organizations," *Administrative Science Quarterly*, Vol.: 18, ss. 449–461.
- Pfeffer, J., A. Leong (1977), "Resource allocation in United Funds: An Examination of Power and Dependence," *Social Forces*, Vol.: 55, ss. 775–790.
- Pfeffer, J., W.L. Moore (1980), "Power in University Budgeting: A Replication and Extension," *Administrative Science Quarterly*, Vol.: 25 Issue 4, ss. 637-653.
- Pfeffer, J., P. Nowak (1976), "Joint Ventures and Interorganizational Interdependence," *Administrative Science Quarterly*, Vol.: 21, ss. 398–418.
- Pfeffer, J., G.R. Salancik (1977), "Organizational Context and The Characteristics and Tenure of Hospital Administrators," *Academy of Management Journal*, Vol.: 20, ss. 74–88.

- Pfeffer, J., G.R. Salancik (1978), *The External Control of Organizations; A Resource Dependence Perspective*, Stanford Business Books: Harper & Row, New York, USA.
- Pfeffer, J., G.R. Salancik (2003), *The External Control of Organizations; A Resource Dependence Perspective*, Stanford University Press Stanford, California, USA.
- Phillips, A. (1960), "A Theory of Interfirm Organization," *Quarterly Journal of Economics*, Vol.: 74 ss. 602–613.
- Phillips, C.I.D., R. Lowe (1994), *International Marketing Strategy*, Rondledge Inc., New York, USA.
- Project Ploughshares, Armed Conflicts Report 2000 www.ploughshares.ca erişim tarihi: 2006.
- Provan, K.G. (1980), "Board Power and Organizational Effectiveness Among Human Service Agencies," *Academy of Management Journal*, Vol.: 23, Issue 2, ss. 221-236.
- Provan, K.G., S.J. Skinner (1989), "Interorganizational Dependence and Control as Predictors of Opportunism in Dealer-Supplier Relations," *Academy of Management Journal*, Vol.: 32 Issue 1, ss. 202-212.
- Putin, V. (2000), "Rusya Federasyonu Askeri Doktrini," *Yıllık Beyant Arms Control Today*, Mayıs 2000 s. 29-38.
- Rachman, D., M. Mescon, C.L. Bovee, J.V. Thill (1993). *Business Today*, McGraw-Hill Inc., New York.
- Richardson, L.F. (1960), *Statistics of Deadly Quarrels*, Pittsburgh: Bookwood Press, Chicago.
- Roland, O., M. Crowder (1983), *The Cambridge Encyclopedia of Africa by Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, University of London, Vol.: 46, No. 1.

- Rue, L.W., P.G. Holland (1986), *Strategic Management*, McGraw-Hill Book Co. New York, USA.
- Rummel, R. (1994), *Death By Government*, Transaction Publishers J.New Brunswick, NJ. USA.
- Salancik, G.R. (1979), "Field Stimulations for Organizational Behavior Research," *Administrative Science Quarterly*, Vol.: 24, Issue 4, ss. 638-649.
- Salancik, G.R., B.J. Calder, K.M. Rowland, H. Leblebici, M. Conway (1975), "Leadership As an Outcome of Social Structure and Process: A Multidimensional Approach," In J.G. Hunt and L. Larson (eds.), *Leadership Frontiers*, Ohio, Kent State University Press. ss. 81–102.
- Salancik, G.R., J.R. Meindl (1984), "Corporate Attributions as Strategic Illusions of Management Control," *Administrative Science Quarterly*, Vol.: 29, Issue 2, ss. 238-254.
- Salancik, G.R., J. Pfeffer (1974), "The Bases and Use of Power in Organizational Decision Making: The Case of a University," *Administrative Science Quarterly*, Vol.: 19, ss. 453–473.
- Salancik, G.R., J. Pfeffer (1980), "Effects of Ownership and Performance on Executive Tenure in U.S. Corporations," *Academy of Management Journal*, Vol.: 23, Issue 4, ss. 653-664.
- Salancik, G.R., B.M. Staw, L.R. Pondy (1980), "Administrative Turnover as a Response to Unmanaged Organizational Interdependence," *Academy of Management Journal*, Vol.: 23, Issue 3, ss. 422-437.
- Sargut, S.A., Ş. Özen (Derl.) (2007), *Örgüt Kuramları*, İmge Kitabevi Yayıncılık, İstanbul.
- Sarkar, B. (1999), *Kargil War: Past, Present and Future*, Lancer, New Dehli.
- Savada, A.M. (1991), *Nepal: A Country Study*, GPO for the Library of Congress, Washington.

- Schiwiria, P.M. (1998), *Professionalization of nursing; current issues and trends*, third ed., Lippincott, Philadelphia.
- Schlichte, K. (2003), "Theories of World Society and War: Luhmann and the Alternatives," *Territorial Conflicts in World Society Institut for World Society Studies*, University of Bielefeld, ss. 2.
- Sela, A. (2002), *Arab-Israeli Conflict: The Continuum Political Encyclopedia of the Middle East*, New York, USA.
- Shawcross, W. (1979), *Sideshow: Kissinger, Nixon, and the Destruction of Cambodia*, Washington Square Books, New York.
- SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute) Yearbook (1998), *Armaments, Disarmament and International Security*, Oxford University Press.
- Skidmore, T.E., P.H. Smith (1997), *Modern Latin America*, Oxford University Press, 4th ed. New York, USA.
- Small, M., D.J Singer (1972), *The Wages of War, 1816-1965. A Statistical Handbook*, John Wiley and Sons, New York.
- Small, M., D.J Singer (1982), *Resort to Arms. International and Civil Wars, 1816-1980*, New Delhi Sage Beverly Hills, London.
- Smith, D. (1997), *The State of War and Peace Atlas*. Pluto Press, 3rd edition Penguin, London.
- Sondhaus, L. (1989), *The Habsburg Empire and the Sea: Austrian Naval Policy, 1797-1866*, West Laffayette, Indiana.
- Sorokin, P.A. (1937), "Fluctuation of Social Relationships, War, and Revolution," *Social and Cultural Dynamics*, Vol.:III American Book, New York.
- Steensma, K.H., L. Marino, M.K. Weaver, P.H. Dickson (2000), "The Influence of National Culture on The Formation of Technology Alliances by

Entrepreneurial Firms," *Academy of Management Journal*, Vol.: 43, Issue 5, ss. 951-973.

Stubbs, R. (1989), *Hearts and Minds in Guerrilla Warfare: The Malayan Emergency 1948-60*, New York.

Taylor, C.L., D.A. Jodice (1986), *World Handbook of Political and Social Indicators (WHPSI) III: 1948-1982*, Compiled by Taylor, C.L. 2nd ed. Virginia Polytechnic Institute and State University.

The Centre for Conflict Resolution, (2000), "A Literature Review on the Current Relationship Between War and Economic Agendas in Africa," *Final Report*, Compiled by: the Centre for Conflict Resolution Cape Town, South Africa.

The Israeli Information Center For Human Rights in The Occupied Territories <http://www.btselem.org/english/statistics> erişim tarihi: 2006.

Thompson, J.D. (1962), "Organizations and Output Transactions," *American Journal of Sociology*, Vol.: 68 ss. 309–324.

Thompson, J.D. (1967), *Organizations in Action*, McGraw-Hill, New York, USA.

Tolbert, P.S. (1985), "Institutional Environments and Resource Dependence: Sources of Administrative Structure in Institutions of Higher Education," *Administrative Science Quarterly*, Vol.: 30, Issue 1, ss. 1-13.

Tremblay, M., J. Côté, D.B. Balkin (2003), "Explaining Sales Pay Strategy Using Agency, Transaction Cost and Resource Dependence Theories," *Journal of Management Studies*, Vol.: 40 Issue 7, ss. 1651-1682.

Ulrich, D., J.B. Barney (1984), "Perspectives in Organizations: Resource Dependence, Efficiency, and Population," *Academy of Management Review*, Vol.: 9, Issue 3, ss. 471-481.

- Ülgen, H., K. Mirze (2004), *İşletmelerde Stratejik Yönetim*, Literatür Yayınları No:113, İstanbul.
- Üsdiken, B. (1983), "Interorganizational linkages Among Similar Organizations in Turkey," *Organization Studies*, Vol.:4, No.2, ss. 151-164.
- Üsdiken, B. (2007), *Çevresel Baskı ve Talepler Karşısında Örgütler: Kaynak Bağımlılığı Yaklaşımı Örgüt Kuramları*, (Derl.: Sargut ve Özen) İmge Kitabevi Yayıncılık, İstanbul.
- Üsdiken, B., Z. Erden (2002), "1990'lı Yıllarda Türkiye'de Yönetim Alanı: Disiplinin Yapısı ve Yaklaşımlar," *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, Vol.: 2, No.1, ss. 91-113.
- Üsdiken, B., Y. Pasadeos (1993), "Türkiye'de Örgütler ve Yönetim Yazını," *Amme İdaresi Dergisi*, Vol.:26, No.2, ss. 73-93.
- Üsdiken, B., V. Pasadeos (1995), "Organization Analysis in North America and Europe: A Comparison of Co-citation Networks," *Organization Studies*, Vol.: 16, Issue 3, ss. 503-526.
- Vickers, A. (2005), *A History of Modern Indonesia*, Cambridge University Press, New York.
- Wallechinsky, D. (1995), *Twentieth Century: History With the Boring Parts Left Out*, Little, Brown, USA.
- Wasti, S., B. Üsdiken (2004), "Americanization vs. Contextualization at The Periphery: Scholarly Publishing in Management in Turkey, 1970-1999," *Academy of Management Conference*, New Orleans, USA.
- Weick, K.E. (1976), "Educational Organizations as Loosely Coupled Systems," *Administrative Science Quarterly*, Vol.: 21, ss. 1-19.
- Weick, K.E. (1988), *The Social Psychology of Organizing*, Random House, Michigan.

- White, M. (2005), "Historical Atlas of the 20th Century"
<http://www.erols.com/mwhite28/20centry.html> erişim tarihi: 2005.
- Windrow, M. (1998), *The French Indochina War 1946-1954*, Osprey Publishing, London.
- Wright, P.M., G.C. McMahan (1992), "Theoretical Perspectives for Strategic Human Resource Management," *Journal of Management*, Vol.: 18, Issue 2, ss. 295-311.
- Wright, Q. (1965), *A Study of War*, (2nd Ed., with a Commentary on War since 1942, and a Preface by Karl W.Deutsch), London Chicago.
- Zeitlin, Maurice (1974), "Corporate Ownership and Control: The Large Corporation and the Capitalist Class," *American Journal of Sociology* Vol.:79, No.5 ss. 1073-1119.

EKLER

Ek-1: İkinci Dünya Savaşı Sonrası Meydana Gelen Savaşların Listesi

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
1	AVR	Yunan İç Savaşı (I-II)	Ethnikon Apeleftherotikon Metopou / Ethnikos Laikos Apeleftherotikos Stratos (EAM/ELAS) / Dimokratikos Stratos Ellados (DSE)	Yunanistan	B Tarafı lehine; İngiltere	R	V	S-1	03.12.1944 09.10.1949 1746	3	158.000	Sistem dönüşümü (sosyalist devrim)
2	AVR	Macaristan Devrimi	Çoklu karşıt gruplar ve Macar Ordusunun bir bölümü	Macaristan	B Tarafı lehine; Rusya	R	V	S-2, D-2	24.10.1956 10.11.1956 16	3	30.000	Sistem reformu (Anti Stalinist yaklaşım, politik ve ekonomik liberizasyon, hayat standartlarının düşüklüğü sebebi ile geriye dönük karşı devrim) ve nüfuz çatışması (süre gelen Sovyet hâkimiyetinin elimine edilmesi)
3	AVR	Kuzey İrlanda	İngiltere / Ulster Defence Association (UDA) / Ulster Freedom Fighters (UFF) / Ulster Volunteer Force (UVF) / Protestant Action Force (PAF)	İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA) / Irish National Liberation Army (INLA) / Irish Republican Socialist Party (IRSP)		İ	Y	S-2, B-4	14.08.1969 15.06.1998 10383	7	3.000	Sistem reformu (Katolik topluma karşı daha iyi politik ve sosyal ayrımcılık) ve özerklik (sosyalist yönelimli birleşik İrlanda)
4	AVR	Kıbrıs (III)	Türkiye	Kıbrıs, Ethniki Organosis Kiprion Agoniston-B (EOKA-B; Ulusal Birleşik Kıbrıs Savaşçıları)	B Tarafı lehine; Yunanistan	İ/Ü	V	B-4, B-3	20.07.1974 16.08.1974 26	5	5.000	Özerklik (Yunan Kıbrıslı çoğunluğa karşı Türk Kıbrıslıların bağımsızlık isteği) bölgesel gözden geçirme (Yunan askeri hükümetinin, Yunanlı Kıbrıslı milliyetçiler ile Kıbrıs'ı ilhak planının engellenmesi)
5	AVR	Romanya	Romanya ordusu içindeki karşıt güçler	Romanya		R	Y	S-2	17.12.1989 28.12.1989 11	2	4.000	Sistem reformu (Ceaucescu rejiminin devrilmesi)
6	AVR	Slovenya, Bosna, Hırvatistan, Sırbistan	Yugoslavya, Sırp militanlar ve Karadağlı militanlar	Bosna Hersek'teki Hırvat ve Müslüman militanlar	Fransa / Hollanda / İspanya / İngiltere / ABD /	İ, Ü	V	B-4, B-1, B-3	26.06.1991 14.12.1995 1608	5	175.000	Özerklik (Sırp lider tarafından devam etmekte olan Slovenya, Hırvatistan ve Bosna ayrılmasının kabul edilmeyişi), yayılma ve bölgesel gözden geçirme (değişen bölgesel yaklaşımlar).

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
7	AVR	Kosova Savaşı	Sırp güvenlik güçleri / Sırp militanları / Yugoslav güvenlik güçleri	Kosovo Liberation Army (KLA)	B Tarafı lehine; Belçika / Kanada / Danimarka / Fransa / Almanya / İtalya / Hollanda / Norveç / Portekiz / İspanya / Türkiye / İngiltere / ABD	İ, Ü	V	B-4, G-4	15.06.1996 15.06.1999 1080	5	14.600	Özerklik (Kosova'nın bağımsızlığına kavuşması) ve etnik-politik çatışmalar (Arnavut azınlık)
8	AVR	Arnavutluk	Bölgesel Arnavut militanlar	Arnavutluk		R	Y	S-1	15.01.1997 28.03.1997 73	2	1.700	Sistem dönüşümü (saadet zincirinin bozulması sonucu liberal hükümetin yerini sosyalist hükümetin alması)
9	BAF	Gine-Bisav (Bağımsızlık Savaşı)	Partido Africano da Independência da Guiné e Cabo Verde (PAIGC) / Frente da tutta para la Independencia Nacional da Guiné (FLING)	Portekiz		B	Y	D-1	15.01.1963 25.04.1974 4060	7	15.000	Koloni etkisi (Portekiz'den bağımsızlığın alınması)
10	BAF	Nijerya (Tiv Devrimi)	Tiv militanları	Nijerya		Rİ	Y	G-1	15.08.1964 15.12.1964 120	7	4.000	İktidar çatışması (Tiv halkının Hausa-Fulani'nin baskısına ve Kuzey Nijerya'daki Kuzey Halkının Meclisine isyanı)
11	BAF	Nijerya (Biafra Savaşı)	Nijerya	Biafran Organization of Freedom Fighters (BOFF)		İ	Y	B-4	06.07.1967 15.01.1970 909	2	1.000.000	Özerklik (Biafra bölgesinde yaşayan petrol zengini Hristiyan Igbo toplumunun çoğunluğunu Kuzey Nijerya'lı Müslümanların oluşturduğu merkezi hükümetten ayrılma isteği)
12	BAF	Nijerya (Kano'daki Maitatsine devrimi)	Maitatsine Mouvement	Nijerya		İ	Y	S-2	18.12.1980 29.12.1980 11	3	8.500	Sistem reformu (Batı materyalsizimine ve sefaletle karşı)

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
13	BAF	Liberya / Sierra-Leone	National Patriotic Front of Liberia Liberya (NPFL) / Independent National Patriotic Front of Liberia (INPFL) / United Liberation Movement for Democracy (ULIMO)	Liberya / Sierra-Leone	Economic community of West African States Monitoring Group (ECOMOG); Gambia / Mali / Senegal / Gine / Sierra Leone / Gana / Nijerya	R	V	S-2, G-1	24.12.1989 15.06.1996 2331	2	200.000	Sistem reformu ve iktidar çatışması (Doe rejiminin devrilmesi, farklı organizasyonların güç savaşı).
14	BAF	Senegal (Casamance)	Movement of Democratic Forces of Casamance (MFDC)	Senegal		İ	Y	B-4, G-3	15.04.1990	1	1.000	Özerklik (Casamance) ve dışlamacı çatışmalar (kaynakların kontrolü)
15	BAF	Tuvarekler (Mali, Nijer)	Mouvement Populaire de l'Azawad (MPA) / Front Islamique Arabe de l'Azawad (FIAA) / Front Populaire pour la Libération de l'Azawad (FPLA) / Alliance Révolutionnaire pour la Libération de l'Azawad (ARLA)	Mali / Nijer		İ	Y	B-4	07.05.1990	1	1.000	Özerklik (Tuvareklere özerklik)
16	BAF	Sierra Leone İç Savaşı	Revolutionary United Front (RUF), Armed Forces Revolutionary Council (AFRC)	Kamajors / Sierra Leone Ordusu / Economic community of West African States Monitoring Group (ECOMOG)	A Tarafı lehine; Liberya B Tarafı lehine; Guinea / Nigeria / Ghana / İngiltere	İ	V	S-1, G-1	23.03.1991 18.01.2002 3895	3	75.000	Sistem dönüşümü (yönetimin değişmesi) İktidar çatışması (elmas ticaretinin kontrol altına alınması)
17	BAF	Liberya İç Savaşı-2	Liberians United for Reconciliation and Democracy (LURD) / Movement for Democracy in Liberia (MODEL)	Liberya	Gine / BM / ECOMOG	R	V	S-2, G-1	15.06.1999 15.06.2003 1440	2	150.000	Sistem dönüşümü (yönetimin değişmesi) ve İktidar çatışması.
18	BAF	Fil Dişi Sahilleri	Mouvement Patriotique de Côte-d'Ivoire (MPCI) / Mouvement Populaire Ivoirien du Grand Ouest (MPIO) / Mouvement pour la Justice et la Paix (MJP) / Liberya	Fil Dişi Sahilleri	Fransa / BM	İ	V	S-1, G-4	19.09.2002 15.06.2007 1706	5	1.800	Sistem dönüşümü (yönetimin değişmesi) etnik politik çatışmalar (mültecilerin oy kullanma hakkı)

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
19	DA	Çin (İç Savaş)	Nationalist People's Party of China / 1949 dan sonra; Republic of China	Communist Party of China / 1949 dan sonra; Çin Halk Cumhuriyeti		R	Y	S-1	15.03.1946 21.04.1950 1476	3	1.200.000	Sistem dönüşümü (sosyalist devrim)
20	DA	Kore	Kuzey Kore	ABD / Kanada / Kolombiya / İngiltere/ Hollanda / Belçika / Lüksemburg / Fransa / Yunanistan / Etiyopya / Güney Afrika / Türkiye / Güney Kore / Tayland / Filipinler / Avustralya / Yeni Zelanda	A Tarafı lehine Çin Halk Cumhuriyeti	Ü	V	B-2, S-1, D-2	25.06.1950 27.07.1953 1112	6	2.800.000	Bölgesel restorasyon (birleşme), sistem dönüşümü (ülkenin ikiye bölünmesi), nüfuz çatışması (Doğu Asya da Kominizim yayılmasını engellemek).
21	DA	Çin / Tibet	Çin Halk Cumhuriyeti	Tibet (Khambalar)		Ü	Y	B-1	07.10.1950 22.10.1950 15	2	2.000	Genişleme (Tibet'i Çin Halk Cumhuriyeti ile birleştirme)
22	DA	Tibet / Çin	Tibet	Çin Halk Cumhuriyeti		R, İ	Y	S-1, B-4	15.08.1954 22.03.1959 1657	3	100.000	Sistem dönüşümü (geleneksel Tibet kültürünü devam ettirmek, Çin'in sosyoekonomik ve askeri dayatmalarına karşı durmak) özerklik (Çin ayrılma gayretleri)
23	DA	Çin / Tayvan (Quemoy Krizi-I)	Çin Halk Cumhuriyeti	Tayvan	B Tarafı lehine; ABD	Ü	V	B-1	03.09.1954 25.09.1954 22	7	20000	Genişleme (ada gruplarını Çin Halk Cumhuriyeti ile birleştirme)
24	DA	Çin / Tayvan (Quemoy Krizi-II)	Çin Halk Cumhuriyeti	Tayvan		Ü	Y	B-1	23.08.1958 25.10.1958 62	7	1.000	Genişleme (takımadaların Çin Halk Cumhuriyetine bağlanması).
25	DAF	Madagaskar (Bağımsızlık Savaşı)	Gizli örgütler (PANAMA ve JINA) / Mouvement de la Rénovation Malgache (MDRM)	Fransa		B	Y	D-1	29.03.1947 15.06.1948 436	3	11.000	Koloni etkisi (Fransa'dan bağımsızlığın alınması)
26	DAF	Kenya (Mau-Mau ayaklanması)	Mau-Mau Direniş Savaşçıları	İngiltere		B	Y	D-1	15.10.1952 01.11.1956 1456	3	13.000	Koloni etkisi (İngiltere'den bağımsızlığın alınması)
27	DAF	Etiyopya (Eritre Çatışması)	Eritrean Peoples Liberation Front (EPLF) / Eritrean Liberation Front Popular Liberation Forces (ELF-PLF)	Etiyopya	B Tarafı lehine; Küba / Rusya	İ	V	B-4	15.06.1962 15.05.1992 10770	2	1.400.000	Ayrılma (Etyopya tarafından ilhak edilen Eritre'nin geri alınması)

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
28	DAF	Etiyopya (Ogaden İsyanı-I)	Ogaden Kurtuluş Cephesi	Etiyopya		İ, Ü	Y	B-4, B-3	15.08.1963 15.12.1964 480	3	2.000	Özerlik veya ayrılma (Somalilerden oluşan Ogaden bölgesinin Etyopyadan ayrılması) bölgesel gözden geçirme (Somali'ye ilhak)
29	DAF	Kenya (Shifta Savaşı)	Northern Frontier District Liberation Movement (NFDLM)	Kenya	A Tarafı lehine; Somali	I	V	B-4	15.11.1963 15.10.1967 1410	5	4.200	Özerlik (Kuzey Kenya'da yaşayan topluluğun Somali'ye ilhak olması)
30	DAF	Uganda / Tanzanya-I	Uganda	Tanzanya		RÜ	Y	G-1	15.08.1971 07.10.1972 412	2	1.500	İktidar çatışması (devrik sivil Obote hükümetinin yeniden iktidara gelmesi)
31	DAF	Etiyopya (Tigray Çatışması)	Ethiopian Peoples Democratic Movement (EPDM) / Ethiopian Peoples Revolutionary Party (EPRP) / Ethiopian Democratic Union (EDU) / Tigray Peoples Liberation Front (TPLF) / Tigray Liberation Front (TLF)	Etiyopya		İ, İR	Y, Y	B-4, S-2	15.06.1975 15.05.1991 5730	2	20.000	Özerklik (Tigraylara özerklik) ve sistem reformu (demokratikleşme ve yerinde yönetim).
32	DAF	Etiyopya (Ogaden İsyanı-II)	Somali / Western Somali Liberation Front (WSLF)	Etiyopya	B Tarafı lehine; Küba / Rusya	İ, Ü	V	B-4	15.06.1977 15.06.1984 2520	5	109.000	Özerklik (Etiyopya'lı Ogadenlerin Somali'den ayrılması)
33	DAF	Uganda / Tanzanya-II	Uganda; Uganda National Liberation Army (UNLA)	Tanzanya	A Tarafı lehine Libya	RÜ	V	G-1	15.10.1978 02.06.1979 227	3	3.500	İktidar çatışması (Amin rejiminin devrilmesi)
34	DAF	Uganda	National Resistance Movement Army (NRMA) / Uganda Freedom Movement (UFM) / Uganda Freedom Movement (UFM) / Holy Spirit Movement / Battalion / Uganda People's Democratic Movement / Army (UPDM/A) / Uganda People's Front/Army (UPF/A)	Uganda		R	Y	S-2, G-1	15.02.1981 15.05.1992 4050	3	520.000	Sistem reformu (Obete hükümeti ardından Okello hükümetinin devrilmesi), iktidar çatışması (1986 den beri Museveni hükümetinin devrilmesi çatışmaları).
35	DAF	Uganda	Lord's Resistance Army (LRA)	Uganda		Ü	Y	G-1	15.06.1987	1	12.000	İktidar çatışması (bölge üstünlüğünün ele geçirilmesi).

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
36	DAF	Somali (İç Savaş)	Somali National Movement (SNM) / Somali Salvation Democratic Front (SSDF) / Somali Patriotic Movement (SPM) / United Somali Congress (USC) / United Somali Congress (USC) / Somali Democratic Movement (SDM) / Somali Democratic Alliance (SDA) / Somali National Alliance (SNA) / Southern Somali National Movement (SSNM) / Somali National Front (SNG)	Somali		R, Rİ	Y, Y	S-2, G-1, B-4	15.05.1988	1	400.000	Sistem reformu (Barré rejiminin yıkılması ve demokratikleşme), 1991'den beri iktidar çatışması (Farklı gruplar arasında) ve özerklik (Kuzey Somali'ye özerklik).
37	DAF	Etiyopya-Eritire	Etiyopya	Eritire	BM Barış Gücü	Ü	V	B-3	06.05.1998 25.05.2000 739	2	70.000	Bölgesel gözden geçirme (sınır mücadelesi)
38	DAF	Somali	Islamic Courts Union (ICU) / Hizbul Shabaab (HS) / al-Itihaad al-Islamiya	Etiyopya / Somali /	B Tarafı lehine; Uganda / Burundi / ABD	İ	V	G-5, G-3	20.11.2006	1	16.000	Askeri stratejik çatışma (ABD karşıtı grupların Somali'de barınmasına mani olmak), dışlamacı çatışmalar (Somali'nin tehdit olmasının engellenmesi).
39	DAF	Etiyopya (Ogaden İsyanı-III)	Etiyopya silahlı güçleri	Ogaden National Liberation Front (ONLF)		İ	Y	B-4	15.07.2007 15.05.2008 300	5	1.500	Özerklik (Ogadenlerin Somali'ye katılması veya Etiyopya içinde daha fazla özerk olması).
40	DAF	Kenya (İç Savaşı)	Mualif Başkan Raila Odinga	Başkan Mwai Kibaki / Kenya		İ	Y	G-1	27.11.2007 28.02.2008 91	5	1.500	İktidar çatışması (Başkanlık yarışı).
41	GAF	Angola	Birinci bölüm; Movimiento Popular de Libertação de Angola (MPLA) / União Nacional pela Independência Total de Angola (UNITA) / Frente Nacional de Libertação de Angola (FNLA) İkinci bölüm; União Nacional pela Independência Total de Angola (UNITA) / Frente Nacional de Libertação de Angola (FNLA) / Frente de Libertação do Enclave de Cabinda (FLEC),	Birinci bölüm; Portekiz'e Karşı / İkinci bölüm; Angola'ya karşı	MPLA, Angola tarafından, FNLA / UNITA Küba tarafından desteklenmiş olup, Zaire / Kongo ve Güney Afrika'da müdahalede bulunmuştur.	B, RİÜ, R	V	D-1, S-1, G-1, B-4	04.02.1961 15.08.2002 14951	4	630.000	Koloni etkisi (Portekiz'den bağımsızlığın alınması) 1975-76 sistem dönüşümü (MPLA), sistem yenilenmesi (UNITA ve FNLA), İktidar çatışması (UNITA'nın seçimlerde yenilmesi) ve özerklik (FLEC'nin Cabinda'ya bağımsızlık mücadelesi)

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
42	GAF	Mozambik (Bağımsızlık Savaşı)	Frente de Libertação de Moçambique (FRELIMO)	Portekiz	B Tarafı lehine Rodezya ve Güney Afrika	B	V	D-1	25.09.1964 07.09.1974 3582	6	30.000	Koloni etkisi (Portekiz'den bağımsızlığın alınması).
43	GAF	Rodezya (şimdi Zimbabve)	Zimbabwe African National Union (ZANU) / Zimbabwe African People's Union (ZAPU) / Patriotic Front (PF)	Rodezya	A Tarafı lehine; Mozambik B Tarafı lehine; Güney Afrika	R	V	S-1	28.04.1966 21.12.1979 4913	5	30.000	Sistem dönüşümü (beyazların yerleşim rejimine ve İngiltere'ye karşı tek taraflı bağımsızlık ilanı).
44	GAF	Namibya (Bağımsızlık Savaşı)	South West Africa People's Organisation (SWAPO)	Güney Afrika		İ	Y	B-4	26.08.1966 22.12.1990 8756	5	20.000	Özerklik (Namibya'ya bağımsızlık ve eski Güneybatı Afrika'nın Güney Afrika tarafından yasa dışı ilhakının sona erdirilmesi).
45	GAF	Mozambik (Gözden Düşürme)	Resistência Nacional Moçambiquana (RENAMO) / Rodezya	Mozambik	A Tarafı lehine; Güney Afrika, B Tarafı lehine; Nijerya / Tanzanya / Zimbabve / Malavi	RÜ, R	V	G-1, S-3	15.06.1975 15.06.1992 6120	5	1.000.000	İktidar çatışması (Rodezya ve Güney Afrika'nın uyguladığı beyaz azınlık rejiminin güvence altına alınması) ve sistem restorasyonu (sosyalist hükümetin devrilmesi).
46	GAF	Güney Afrika (İrk Ayrımı Savaşı)	African National Congress (ANC) / Pan-Africanist Congress (PAC) / Azanian People's Organisation (AZAPO) / Freedom Alliance (FA)	Güney Afrika ve Inkatha (Zulu Hareketi)		R, Rİ	Y, Y	S-1, G-1	15.06.1976 15.06.1992 5760	2	10.000	Sistem dönüşümü (ırk ayrımının kaldırılması) ve iktidar çatışması (Inkatha / ANC).
47	GAF	Zimbabve (Matabele Çatışması)	Zimbabwe African People's Union faction (ZAPU)	Zimbabwe African National Union faction (ZANU) / Zimbabve		R	Y	G-1	15.01.1983 15.05.1988 1920	6	2.000	İktidar çatışması (ZANU, ZAPU ile Shona, Ndebele'nin birbirleri ile mücadeleleri).
48	GAM	Bolivya Devrimi	Movimiento Nacionalista Revolucionario (MNR)	Bolivya		R	Y	S-1	15.06.1946 15.04.1952 2100	2	2.000	Sistem dönüşümü (Geleneksel oligarşi ve ABD'nin ekonomik sektördeki hâkimiyetine karşı sosyal devrimsel sistem dönüşümü).
49	GAM	Paraguay	Paraguay	Partido Revolucionario Febrerista (PRF) / Partido Comunista / Hükümet karşıtı koalisyon		R	Y	S-2	15.03.1947 12.08.1947 147	2	1.000	Sistem reformu (Otoriter hükümetin, heterojen bir ittifak; liberaller ve komünistler tarafından devrilmesi).

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
50	GAM	Kolombiya (Violencia)	Kolombiya	Liberal gerilla grupları / 1953 sonrası; Komünist gerillalar ve Campesino gerillaları		R	Y	S-2	21.05.1949 10.05.1957 2869	7	200.000	Sistem reformu (1949-1953 birinci dönem; tutucu hükümetin artan askerileşmesine karşı liberal ve komünist gerillaların muhalefeti. 1953-1957 ikinci dönem; komünist gerillaların kahve sektöründe tarım reformu ve daha iyi iş, daha iyi çalışma kontratları için mülkiyetlerin yeniden dağıtımını istemesi).
51	GAM	Kolombiya (FARC / ELN / M-16)	1964 den beri; Kolombiya / 1965 den beri; Ejército Popular de Liberación (EPL) / Ejército de Liberación Nacional (ELN) / 1974 den beri; Kolombiya	1964 den beri; Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (FARC) / Ejército Popular de Liberación (EPL) / 1965 den beri; Kolombiya / 1974 den beri; Movimiento 19 de abril (M-19)		R	Y	S-1, S-2	07.01.1964	1	45.000	Sistem reformu (tarım reformu ve 1982 den başlayan politik reformlar). Sistem dönüşümü (Küba devriminin modellenmesi).
52	GAM	Peru (Gerilla isyanı)	Movimiento de Izquierda Revolucionaria (MIR) / Ejército de Liberación Nacional (ELN)	Peru		R	Y	S-1	15.06.1965 15.01.1966 210	3	8.000	Sistem dönüşümü (Küba devriminin modellenmesi).
53	GAM	Arjantin (Dirty War)	Ejército Revolucionario del Pueblo (ERP)	Arjantin		R	Y	S-2, S-1, G-1	15.06.1976 15.06.1983 2520	3	30.000	Sistem dönüşümü (Marksist), sistem reformu (askeri hükümetin düşürülmesi) ve iktidar çatışması (sol ve sağcı Peronistlerin mücadelesi).
54	GAM	Peru (Sendero Luminoso)	Sendero Luminoso (Shining Path)	Peru		R	Y	S-1	17.05.1980 15.06.2000 7228	7	50.000	Sistem dönüşümü (Maoist teoriyi takip eden bir yapının inşası)
55	GAM	Arjantin / İngiltere	Arjantin	İngiltere		Ü	Y	B-3, G-2	25.04.1982 15.06.1982 50	3	1.000	Bölgesel gözden geçirme (Arjantin'in İngiltere Tarafından yönetilen Falkland/Malvinas adalarında hak iddia etmesi), saptırıcı (oyalayıcı) çatışmalar (iç krizler)
56	GGDA	Endonezya	Endonezya Kurtuluş Hareketi	Hollanda / İngiltere	BM	B	V	D-1	29.09.1945 27.07.1949 1378	5	5.000	Koloni etkisi (Hollanda'dan bağımsızlığın alınması).

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
57	GGDA	Vietnam-I	Fransa	Khmer Vietminh / Pathet Lao		B	Y	D-1, S-1	09.03.1946 01.06.1954 2962	5	400.000	Koloni etkisi (Fransa'dan bağımsızlığın alınması) ve sistem dönüşümü (sosyalist devrim).
58	GGDA	Filipinler (Luzon Adaları)	Hukbalahap; Anti-Japanese People's Army (HUK)	Filipinler		R	Y	S-2	15.06.1946 15.06.1954 2880	3	9.000	Sistem reformu (toprak reformu ve politik katılım)
59	GGDA	Pakistan / Hindistan (Kaşmir Savaşı-I)	Peştun	Azad-Kashmiri'nin güçleri	A Tarafı lehine Pakistan B Tarafı lehine Hindistan	R, RÜ	V	B-1	22.10.1947 01.01.1949 429	5	3.300	Genişleme (Kaşmir'in Hindistan tarafından ilhakı, Kaşmirin bağımsızlığı)
60	GGDA	Malez Federasyonu	Malayan Communist Party (MCP)	İngiltere / Malez Federasyonu	Avustralya / Yeni Zelanda	B, R	V	D-1, S-1	15.06.1948 15.08.1960 4380	3	11.000	Koloni etkisi (İngiltere'den bağımsızlığın alınması) ve sistem dönüşümü (sosyalist devrim, Çinli azınlığa karşı yapılan ırk ayrımının kaldırılması ve ekonomik reformlar)
61	GGDA	Myanmar (Burma)	Burmese Communist Party (BCP) / etnik azınlıkları bir çatı altında toplayan Democratic Alliance of Burma (DAB) / Karen National Union (KNU) / Karen National Liberation Army / Karen National Defense Organization (KNDO) / National League of Democracy (NDF)	Burma		Rİ	Y	S-1, B-4, G-3	15.06.1948	1	140.000	Sistem dönüşümü (sosyalist devrim için komünist parti) özerklik (etnik azınlıklara haklar) dışlamacı çatışmalar (Savaş Llarının kendi ekonomik çıkarları için çalışmaları)
62	GGDA	Hindistan (Hyderabad)	Hindistan	Hyderabad		Ü	Y	B-1	13.09.1948 17.09.1948 4	2	2.000	Genişleme (Hindistan tarafından Hyderabad 'ın ilhak edilmesi)
63	GGDA	Endonezya (Güney Molukken)	Endonezya	Güney Molukken Cumhuriyeti (RMS)		İ	Y	B-4	15.07.1950 15.12.1950 150	2	5.000	Özerklik (Güney Molukken,'in Endonezya'dan ayrılması).
64	GGDA	Hindistan (Nagas)	Federal Nagas Cumhuriyeti'nin ordusu	Hindistan		İ	Y	B-4	15.06.1954 15.08.1964 3660	5	1.500	Özerklik (Burma'daki yerleşkeleri de içine alan bağımsız bir Nagas devleti kurmak).

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
65	GGDA	Vietnam -II	Front National de Libération (FNL)	Güney Vietnam	A Tarafı lehine; Çin Halk Cumhuriyeti / Kuzey Vietnam B Tarafı lehine; ABD / Güney Kore / Filipinler /Avustralya / Yeni Zelanda	R, RÜ	V	S-1, B-2, D-2	15.06.1957 29.04.1975 6434	2	2.850.000	Sistem dönüşümü (Güney Vietnam'da komünist devrim yapılması), bölgesel restorasyon (Kuzey Vietnam ile birleşme), nüfuz çatışmaları (ABD ve müttefikleri tarafından Kuzey Vietnam'ın; Güney Vietnam'ın devrim savaşına destek olmasına mani olmak)
66	GGDA	Endonezya (İç Savaş)	Farklı İsyancı Orduları	Endonezya	A Tarafı lehine ABD	Rİ	V	B-4, S-2, S-1, D-2	15.03.1958 15.07.1961 1200	3	36.000	Özerklik (Java Üstünlüğüne karşı), sistem reformu (merkezi gücün dağıtılması ve demokrasinin yayılması).
67	GGDA	Laos (İç Savaş-I)	Birinci bölüm; Pathet Lao ve Kuzey Vietnam askerleri İkinci bölüm; Pathet Lao ve Kuzey Vietnam askerleri ve Kong Le'nin altındaki tarafsız askerler	Birinci bölüm; Laos'lu hükümet askerleri ikinci bölüm; Laos Hükümetinin geri kalan askerlerine, Thai askerlerine ve Meo gerillaları	Pathet Leo'yu Vietnam / Laos'u Tayland	R	V	S-1	01.07.1959 16.06.1961 705	5	6.000	Sistem dönüşümü (sosyalist devrim)
68	GGDA	Çin Halk Cumhuriyeti / Hindistan	Çin Halk Cumhuriyeti	Hindistan		Ü	Y	B-3	20.10.1962 20.11.1962 30	2	3.000	Bölgesel revizyon (Kuzeydoğu (Aksai Chin) ile Kuzeybatı Hindistan (McMahon Linie) ile bölgesel talepler).
69	GGDA	Laos (İç Savaş-II)	Pathet Lao	Laos /Kong Le komutasındaki tarafsızlar / Meo gerillaları	A Tarafı lehine; Kuzey Vietnam B Tarafı lehine; ABD / Tayland / Güney Vietnam	R	V	G-5, G-1	31.03.1963 15.04.1973 3615	6	17.000	Askeri-stratejik çatışmalar (ABD'nin Vietnam çatışması esnasında; Kuzeyden Güney Vietnam'a Laos üzerine tedarik hatları boyunca saldırısı), iktidar çatışması (Pathet Lao ve tarafsızlar).
70	GGDA	Endonezya / Malezya	Endonezya / çeşitli isyancı gruplar	Malezya	İngiltere / Avustralya / Yeni Zelanda	Ü	V	D-2, B-2, G-2	12.09.1963 11.08.1966 1049	6	1.000	Nüfuz çatışması (Endonezya'nın bölgesel üstünlüğünün güvence altına alınması), bölgesel restorasyon (Malezya'nın yenilmesi), saptırıcı çatışmalar (Endonezya'daki ekonomik politik ve iç problemler)
71	GGDA	Vietnam (FULRO)	Force unifiée pour la libération des races opprimées (FULRO)	Kuzey Vietnam		I	Y	B-4	20.09.1964 15.10.1992 10105	7	260.000	Özerklik (Vietnamlıların günlük alanlardaki üstünlüğünü sona erdirmek için yapılan Dega savaşı)

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
72	GGDA	Hindistan / Pakistan	Hindistan	Pakistan		Ü	Y	B-3	09.04.1965 01.07.1965 82	5	7.300	Bölgesel revizyon (sınır çatışmaları)
73	GGDA	Endonezya (Batı Irian ve Batı Papua)	Organisasi Papua Merdeka (OPM)	Endonezya		İ	Y	B-4	15.06.1965	1	30.000	Özerklik (Batı Papua'ya özgürlük verilmesi)
74	GGDA	Pakistan / Hindistan (Kaşmir Savaş-II)	Pakistan Mücahitleri (Müslüman gerillalar)	Hindistan		İ, Ü	Y	B-1, D-2	05.08.1965 23.09.1965 48	5	20.000	Genişleme (Pakistan'ın Kaşmir'in Hindistan kısmını bağımsızlaştırması) ve nüfuz çatışması (Çin Hindistan savaşından sonra bölgede etkinliğini artırma çabaları)
75	GGDA	Tayland	Tayland	Tayland Komünist Partisi (CPT)		R	Y	S-1	07.08.1965 15.06.1980 5348	4	3.000	Sistem dönüşümü (Komünist devrim)
76	GGDA	Hindistan (Mizo'lar)	Mizo National Front (MNF) / Buddhist Chakmas	Hindistan		İ	Y	B-4	01.03.1966 31.07.1980 5190	6	1.500	Özerklik (Hristiyan Mizo'ların Hindistan'dan ayrılması ve Burma'daki yerleşkelere dâhil edilmesi).
77	GGDA	Kamboçya	Kızıl Kimer'ler / Front Uni National du Kampuchea (FUNK)	Kamboçya	B Tarafı lehine Kuzey Vietnam / Güney Vietnam / ABD	RÜ	V	S-1, G-5	17.01.1968 17.04.1975 2610	2	600.000	Sistem dönüşümü (Komünist devrim, 1970 den beri güçlü milliyetçilik), askeri-stratejik çatışmalar (1970 de Vietnam Savaşına katılım; Kamboçya içinden geçen Vietminh ikmal yollarının kesilmesi için Güney Vietnam ve ABD ile ortaklık).
78	GGDA	Hindistan (Nagas)	Federal Nagas Cumhuriyeti ordusu	Hindistan		İ	Y	B-4	15.06.1969 06.11.1975 2301	6	3.000	Özerklik (Nagas'a özerklik).
79	GGDA	Filipinler	Communist Party of the Philippines (CCP)/New People's Army (NPA) / National Democratic Front (NDF) / Reform Movement of the Armed Forces - Soldiers of the Filipino People (RAMSFP).	Filipinler		R	Y	S-2	15.06.1970	1	50.000	Sistem reformu (hükümeti devirerek ulusal demokratik bir devrim için halkın kışkırtılması, sonucunda toprak reformunun yapılması ve nihayetinde sosyalist devrim)

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
80	GGDA	Filipinler (Mindanao)	Moro National Liberation Front (MNLF) / /Organisation Bangsa Moro Army (BMA) / MNLF faction, Moro Islamic Liberation Front (MILF) / Abu Sayyaf Group (ASG) / Jemaah Islamiyah.	Filipinler / Citizens Armed Forces Geographical Units (CAFGUs)		İ	Y	B-4	15.06.1970	1	160.000	Özerklik (Mindanao ve Sulu Adalarının Filipinlerden ayrılması)
81	GGDA	Bangladeş	Pakistan	Gerilla ve paramiliter gruplar ile bazı polis güçleri	B Tarafı lehine Hindistan	İ, İ, Ü	V	B-4, D-2	25.03.1971 17.12.1971 262	3	1.250.000	Özerklik (Pakistan'ın Doğusundan ayrılma) ve nüfuz çatışması (Hindistan, Pakistan).
82	GGDA	Seylan (Sri Lanka İç Savaşı)	Janatha Vimukthi Peramuna (JVP)	Seylan	B Tarafı lehine Hindistan	R	V	S-1	05.04.1971 05.06.1971 60	3	10.000	Sistem dönüşümü (Çin'in model alındığı sosyalist devrim)
83	GGDA	Pakistan (Belutchistan)	Belutchistan People's Liberation Front (BPLF)	Pakistan		İ	Y	B-4	15.03.1973 15.07.1977 1560	3	10.000	Özerklik (Belutchistan'a özerklik verilmesi).
84	GGDA	Bangladeş (Chittagong Tepelikleri)	Shanti Bahini	Bangladeş		İ	Y	B-4	15.06.1973 15.06.2005 11520	4	5.000	Özerklik (Chittagong Tepelikleri arazisine alçak bölgelerden çiftçi yerleşimcilerin gelmesinin engellenmesi)
85	GGDA	Endonezya (Doğu Timor)	União Democratica Timores (UDT) / Endonezya	Frente Revolucionaria de Timor Leste Independiente (FRETILIN)		İ	Y	S-1, B-1, B-4, S-1	11.06.1975 12.12.1999 8821	4	200.000	Birinci bölüm; Sistem dönüşümü (Portekizli kolonicilerin devrilmesi sonrası sosyalist oryantasyon). İkinci bölüm; Genişleme (Endonezya ile birleşme). Üçüncü bölüm, Özerklik (Endonezya'dan ayrılma) ve sistem dönüşümü (sosyalist toplumun bir parçası olma).
86	GGDA	Laos (Meo Gerilla Savaşı-I)	Laos	Meo Gerillaları	A Tarafı lehine Vietnam	İ	V	S-2	15.06.1975 15.06.1979 1440	2	40.000	Sistem reformu (politik eziyete son verme).
87	GGDA	Kamboçya (Vietnam-III)	Birinci bölüm; Kamboçya İkinci bölüm; Kızıl Kimerler / Armée Nationaliste Sihanou- kienne (ANS) / Cambodian People's National Liberation Front (KPLNF)	Birinci bölüm; Vietnam; Front d'Union Nationale du Kampuchea pour le Salut National (FUNKSN) İkinci bölüm; Kamboçya	B Tarafı lehine Vietnam	Ü, R	V	D-2, S-3, G-1	15.12.1975 15.12.1989 5040	7	225.000	Nüfuz çatışması (1975-1979 arası Vietnam'ın Kamboçya'nın bağımsızlığına ilgisi), sistem restorasyonu (Kızıl Kimerlerin güç kazanma mücadelesi), iktidar çatışması (organizasyonlar arası mücadele).

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
88	GGDA	Çin Halk Cumhuriyeti / Vietnam	Çin Halk Cumhuriyeti	Vietnam		Ü	Y	G-5	17.02.1979 15.06.1988 3358	7	31.000	Askeri-stratejik çatışmalar (Vietnam ve müttefiki Çinin saldırdığı demokratik Kamboçya'nın desteklenmesi)
89	GGDA	Hindistan (Penjap)	Khalistan Liberation Force (KLF) / All India Sikh Students Federation (AISSF)/ Khalistan Commando Force (KCF)	Hindistan; Shiv Sena Army		İ	Y	B-4	15.07.1982 15.06.1991 3210	4	20.000	Özerklik (Sih nüfusunun yoğun olduğu Penjap'ın Hindistan'dan ayrılması)
90	GGDA	Sri Lanka (Tamil Savaşı)	Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE; "Tamil Kaplanları") / Eelam Revolutionary Organisation Students (EROS) / küçük Tamil gerilla grupları; Janatha Vimukthi Peramuna (JVP)	Sri Lanka; Citizen's Volunteer Force (CVF) / Tamil National Army (TNA) / Eelam People's Revolutionary Liberation Front (EPRLF) / People's Liberation Organization of Tamil Eelam (PLOTE)	B Tarafı lehine Hindistan	İ, Rİ, İ	V	B-4, G-5, G-1	15.07.1983	1	64.000	Özerklik (Tamilce özerklik), askeri-stratejik (İndo- Sri Lanka barışının bozulmasını sağlama), İktidar çatışması (Tamil organizasyonları ile hükümet, Singalese taraftarlarının mücadelesi).
91	GGDA	Pakistan / Hindistan (Siach buzulu)	Pakistan	Hindistan		Ü	Y	B-3	15.04.1984 15.06.1989 1860	4	1.000	Bölgesel gözden geçirme (geçmişten gelen iki Kaşmir savaşından sonra askeri yönden sınırlı, politik güç mücadelesi)
92	GGDA	Pakistan (Sind Eyaleti)	Jiye Sind Mahaz	Pakistan; Muhajir Qaumi Movement (MQM) / Pashtunic uyuşturucu, silah mafyası ve silahlı militanları		İ	Y	B-4, G-1	15.11.1986	1	5.000	Özerklik (sırası ile ılımlı ve radikal Sindilere özgürlük), iktidar çatışması (Muhajir'in eski gücüne dönme çabası)
93	GGDA	Papua Yeni Gine (Bougainville)	Bougainville Revolutionary Army (BRA)	Papua Yeni Gine		İ	Y	B-4, B-3, G-3	15.02.1989 15.06.1998 3360	7	6.000	Özerklik (Bougainville'e bağımsızlık), bölgesel gözden geçirme (Salomon Adalarının ilhakı), dışlamacı çatışmalar (bakır madenin yol açtığı çevre kirliliğinin bahane edilerek kaynakların elde tutulmaya çalışılması)
94	GGDA	Hindistan (Kaşmir)	Jammu and Kashmir Liberation Front (JKLF) / Hizbul-Mujaheddin ve diğer organizasyonlar	Hindistan		İ	Y	B-4, B-3	15.01.1990 15.06.2003 4830	4	25.000	Özerklik (Kaşmir'e bağımsızlık verilmesi), Bölgesel gözden geçirme (Kaşmir'in bir bölümünün Pakistan tarafından ilhakı).

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
95	GGDA	Endonezya (Aceh)	Movement for the Disruption of Public Order (GPK)	Endonezya		İ	Y	B-4	15.05.1990	1	2.000	Özerklik (Müslüman Aceh'in Koloni tutumu sergileyen Java'dan ayrılması)
96	GGDA	Hindistan (Assam)	United Liberation Front of Assam (ULFA)	Hindistan	B Tarafı lehine; Buthan	İ	V	B-4	15.06.1990 15.06.1992 720	4	3.000	Özerklik (Assma'a bağımsızlık verilmesi)
97	GGDA	Nepal (İç Savaşı)	Communist Party of Nepal (Maoist)	Nepal		R	Y	S-1	16.02.1996 21.11.2006 3875	2	12.800	Sistem dönüşümü (Monarşinin sonlandırılması ve demokratikleşme)
98	GGDA	Pakistan / Hindistan (Kargil)	Hindistan	Pakistan		Ü	Y	B-3	01.05.1999 26.07.1999 85	2	1.100	Bölgesel gözden geçirme (tartışmalı sınırlar).
99	GGDA	Tayland	Mujahideen Pattani Movement (BNP) / Pattani United Liberation Organization (PULO) / Pattani Islamic Mujahideen Movement (GMIP) / Mujahideen Islamic Pattani Group National Revolution Front (BRN) / Pattani Liberation National Front (BNPP) / Jemaah Islamiyah (JI) / Runda Kumpulan Kecil (RKK)	Tayland	A Tarafı lehine; Malezya / B Tarafı lehine; ABD / Filipinler / Yeni Zelanda	İ	V	B-4, G-4	15.11.2004	1	2.500	Özerklik (Müslüman kesimin Tayland'tan ayrılma isteği ve etnik politik çatışmalar (Müslümanların hakları).
100	KAF	Fas	İstiklal	Fransa önce saldırılan ardından saldıran olmuştur, Berberi kabileleri		B	Y	D-1	07.12.1952 02.03.1956 1165	6	3.000	Koloni etkisi (Fransa'dan ayrılarak bağımsızlığın kazanılması)
101	KAF	Cezayir	Front de Libration Nationale (FLN) / Mouvement National Algérien (MNA)	Fransa; Organisation de l'Armée Secrète (OAS)		B	Y	D-1	01.11.1954 19.03.1962 2658	6	537.000	Koloni etkisi (Fransa'dan ayrılarak bağımsızlığın kazanılması)
102	KAF	Sudan (İç Savaş-ı)	Anyan-Nya	Sudan	B Tarafı lehine İngiltere	İ	V	B-4	18.08.1955 15.02.1972 5937	5	500.000	Özerklik (Merkezi hükümetteki çoğunluk Arap Müslüman üstünlüğünün Güney Sudandaki Hristiyan ve siyah Afrikalıların lehine değiştirilmesi)
103	KAF	İspanyol Fas'ı	Ejército de Liberación (EL)	İspanya		B	Y	D-1	15.10.1957 15.04.1958 180	5	1.200	Koloni etkisi (İspanya'dan ayrılarak bağımsızlık)

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
104	KAF	Tunus (Bizerta Krizi)	Tunus	Fransa		B	Y	D-1	19.07.1961 22.07.1961 3	5	1.400	Koloni etkisi (Fransa'dan ayrılarak bağımsızlık)
105	KAF	Fas, Cezayir (Tindouf Savaşı)	Fas	Cezayir		Ü	Y	B-2, G-3	15.10.1963 15.02.1964 120	5	1.000	Bölgesel yenilenme (sınır çatışmaları) ve dışlamacı çatışmalar (Batı Cezayir'in elinde bulunan Sahra'daki kaynakların Fas tarafından kontrolü)
106	KAF	Batı Sahra (Fas)	Frente Popular de Liberación de Seguia el Hamra y Rio de Oro (POLISARIO)	İspanya / Fas	Moritanya müdahalesi esnasında A tarafı lehine Cezayir	B, İ	V	D-1, B-1	18.11.1975 06.09.1996 7488	5	16.000	Koloni etkisi (İspanyadan bağımsızlık), genişleme (İspanya'nın eski kolonisi Batı Sahra'nın Fas ve Moritanya tarafından ilhakı)
107	KAF	Sudan (İç Savaş- II)	Sudanese People's Liberation Movement (SPLM) / Army (SPLA)'nın Garang gurubu	Sudan, Sudanese People's Liberation Army (SPLA)'nın Macar grubu		İ, R	Y	B-4, G-3	15.09.1983 15.06.2005 7830	5	1.900.000	Özerklik (merkezi hükümetin ve uyguladığı İslami politikalar ve Güney Sudan'a uyguladığı ayrımcılığa karşı), dışlamacı çatışmalar (kaynakların kontrolü)
108	KAF	Cezayir	Cezayir	Mouvement islamique armé (MIA) / Groupe Islamique Armé (GIA)		R	Y	G-1	26.12.1991 15.06.2002 3769	5	100.000	İktidar çatışması (İslami direnişi önleme, hükümeti devirme ve kurumsal yapıyı değiştirme)
109	OAF	Kamerun (Bağımsızlık Savaşı)	Union des Populations du Cameroun (UPC)	Fransa / Kamerun		B, R	Y	D-1, S-1	15.05.1955 15.06.1963 2910	3	10.000	Koloni etkisi (Fransa'dan bağımsızlığın alınması) ve sistem dönüşümü (sosyal devrim).
110	OAF	Ruanda (Tutsi istilası)	Ruandalı Tutsiler	Ruanda		R	Y	G-1	20.12.1959 15.06.1966 2335	3	120.000	İktidar çatışması (1961 kesilmiş olan Tutsi egemenliğinin Hutu çoğunluğuna yeniden diktesi)
111	OAF	Kongo	Tribales de Katanga (CONAKAT)/ Mouvement National Congolais / Lumumba (MNC/L) / Mouvement National Congolais/ Kalondji (MNC/K), Kasai ayrılıkçıları	Kongo	A tarafı lehine; Gana / Hindistan / İrlanda / İtalya / Kanada / Fas / İsveç / Sudan / Tunus / ABD / ve Belçika müdahalesi ile de savaş bitmiştir.	Rİ	V	B-4, G-1	11.07.1960 14.01.1964 1263	3	100.000	Özerklik (Hammadde yönüyle zengin Katanga ve Kasai bölgesine özerklik) ve iktidar çatışması (yetkileri alınmış Lumumba hükümeti başkanının destekçileri tarafından merkezi hükümete isyan)

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
112	OAF	Kongo (Anti rejim isyanı)	Conseil National de Libération (CNL) ve askerleri, the Armée Populaire de Libération (APL) / Katangian askerleri ve Ferdinand Tshimpala emrinde çalışanlar	Kongo	B Tarafı lehine; ABD / Belçika	R	V	G-1	15.01.1964 24.09.1966 969	3	5.000	İktidar çatışması (belirsiz sosyal ve politik amaçları olan karşı farklı grupların merkezi hükümete isyanı)
113	OAF	Çad (İç Savaşı)	Forces armées du nord (FAN) / Forces Armées Tchadiennes / Forces Armées Populaires (FAP) / The Islamic Legion, Mouvement Patriotique du Salut (MPS) / Mouvement pour la salvation nationale tchadienne (Mosanat) / Comité de Sursaut National de la Paix et de la Démocratie (CSNPD) / Forces Armées de la République Fédérale (FARF) / Mouvement pour la Démocratie et le Développement (MDD) / Front National du Tchad Rénouvelle (FNTR), Comité national de redressement (CNR), Front national tchadien (FNT), Mouvement pour la démocratie et la justice au Tchad (MDJT)	Çad hükümetinin ordusu	Libya / Fransa / Kongo	RÜ	V	S-2, G-1, B-3, G-3	15.06.1966 15.06.1993 9720	5	21.000	Sistem reformu (Güneyli siyahî Afrikalıların kötü durumuna karşı isyan), iktidar çatışması (farklı grupların çıkar çatışması), bölgesel gözden geçirme ve dışlamacı çatışmalar (Libya ile Aouzou hattı boyunca savaş).
114	OAF	Kongo (Paralı Askerlerin İsyanı)	"Gendarmerie Katangaise"nin unsurları ve paralı askerleri	Kongo		R	Y	G-1	05.07.1967 06.11.1967 121	3	2.000	İktidar çatışması (Moise Tschombé yeniden başa getirilmesi)
115	OAF	Burundi	Hutu gerillaları	Burundi		R	Y	G-1	24.04.1972 15.06.1973 411	3	120.000	İktidar çatışması (Hutu çoğunluğu üzerindeki Tutsi azınlığının baskınlığını kaldırmak)
116	OAF	Kongo (Shaba- I, 80 Gün Savaşı)	Front de Libération Nationale Congolais (FLNC)	Kongo	B Tarafı lehine; Fas	R	V	S-2	08.03.1977 26.05.1977 78	7	1.000	Sistem reformu (Mobutu rejiminin devrilmesi)
117	OAF	Kongo (Shaba- II)	Front de Libération Nationale Congolais (FLNC)	Kongo	B Tarafı lehine; Belçika / Fransa	R	V	S-2	12.05.1978 30.05.1978 18	3	1.000	Sistem reformu (Mobutu rejiminin devrilmesi)

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
118	OAF	Ruanda (Uganda'dan isyancı istilası)	Front Patriotique Rwandais (FPR)	Ruanda	B Tarafı lehine Kongo / Fransa	Rİ	V	G-1	01.10.1990 15.06.1993 974	5	1.000	İktidar çatışması (Habyarimana rejiminin yıkılması, Hutu-Tutsi karşıtlığı ve Uganda'daki mültecilerin geri dönüşü)
119	OAF	Burundi İç Savaşı	Tutsi Hükümeti	Party for the Liberation of the Hutu People (PALIPEHUTU) / Forces Nationales de Liberation (FNL) / Front pour la libération nationale (FROLINA)		R	Y	G-1 G-4	21.10.1993 14.12.2005 4373	4	300.000	İktidar çatışması(Tutsi, Hutu) ve etnik çatışmalar (Tutsi, Hutu)
120	OAF	Kongo İç Savaşı-I	Alliance des Forces Démocratique pour la Libération du Congo-Zaïre (AFDL) / Banymulenge militias	Kongo	A Tarafı lehine; Uganda / Ruanda / Burundi / Angola	İ	V	G-1, B-1	15.06.1996 15.06.1997 360	7	200.000	İktidar çatışmaları (Mobuto hükümetinin devrilerek yerine Kabila hükümetinin geçmesi), genişleme (elmas yataklarının ele geçirilmesi)
121	OAF	Kongo (Brazzaville)	Cocoye militanlar / Ninja militanları / Nsiloulou militanları	Sassou-Nguesso'nun Cobra Militanları	B Tarafı lehine; Angola / Çad	İ, R	V	G-1	16.06.1997 15.12.1999 899	4	10.000	İktidar çatışmaları (iki parti partizanların çatışması ve Sassou-Nguesso'nun iktidar olması)
122	OAF	Kongo İç Savaşı-II	Uganda / Ruanda / Burundi / Movement for the Liberation of Congo / Congolese Rally for Democracy / Tutsi gerillaları	Kongo / Namibya / Zimbabve / Angola / Çad / Mai Mai / Hutu gerillaları	Libya / Sudan /	İ, Ü	V	G-1, B-1	02.08.1998 15.07.2003 1783	5	3.800.000	İktidar çatışmaları (bölgesel liderliğin elde edilmesi), genişleme (Uganda ve Ruanda'nın püskürtülmesi)
123	OAF	Sudan (Darfur)	Justice and Equality Movement (JEM) / National Redemption Front (NRF)	Sudan Liberation Movement (SLM) / Sudan / Janjaweed	A Tarafı lehine; Çad	İ	V	B-3, G-4	23.02.2003	1	300.000	Bölgesel gözden geçirme (su kuyularının kullanımı) ve etnik politik çatışmalar (göçebelrin hakları).
124	OAF	Çad (İç Savaşı-II)	United Front for Democratic Change (FUC) / United Forces for Development and Democracy (UFDD) / Gathering of Forces for Change (RFC) / National Accord of Chad (CNT) Janjaweed	Çad	A Tarafı lehine; Sudan, B Tarafı Lehine; Fransa	İ	V	G-4	15.12.2005	1	1.500	Etnik politik çatışmalar (kabile savaşları).

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
125	OAM	Kosta Rika	Legion del Caribe (Karayip Lejyonu)	Kosta Rika	B Tarafı lehine; Nikaragua	R	V	S-2	12.03.1948 19.04.1948 37	5	2.000	Sistem reformu (Sosyal demokratik gücün ekonomik yapısal reformlar yapmak amacı ile komünist işçi hareketini ve yozlaşmış liberal elit kesimi elimine etmesi ve tarım ihracatındaki kontrollerine son vermesi).
126	OAM	Kosta Rika (Devrim girişimi-I)	Sürgündeki Kosta Rika'lılar	Kosta Rika		R	Y	S-2, G-1	10.12.1948 24.12.1948 14	5	1.600	Sistem reformu (Sosyal demokratik gücün daha baskıcı "Devrimci Cunta" Tarafından devrilmesi) ve iktidar çatışması (Nikaragua'daki Somoza rejimini güvence altına almak gayesi ile Kostarika'da sürgünde bulunan Anti- Somoza "Nikaragua'nın Özgürlüğü" tugayının ortadan kaldırılması).
127	OAM	Guatemala (PB Operation Success)	Sürgündeki Guatemalalılar ve ABD komutası altında paralı çalışanlar	Guatemala	A Tarafı lehine ABD	R	V	S-2	18.06.1954 01.07.1954 13	2	100.000	Sistem reformu (Guatemala'nın egemenliğinin ve sosyo-politik reformlarının engellenmesi).
128	OAM	Kosta Rika (Devrim girişimi-II)	Sürgündeki Kostarikalılar	Kosta Rika	A Tarafı lehine Nikaragua	R	V	S-2, G-1	11.01.1955 21.01.1955 10	3	1.000	Sistem reformu (Kostarika'nın seçilmiş sosyal demokratik hükümetinin devrilmesi) ve iktidar çatışması (Nikaragua'daki Somoza rejiminin güvence altına alınması).
129	OAM	Küba Devrimi	Ejercito Rebelde (26 Temmuz Hareketi)	Küba		R	Y	S-1	15.12.1958 15.01.1959 30	2	5.000	Sistem dönüşümü (Batista diktatörlük rejiminin devrilmesi).
130	OAM	Guatemala	Fuerzas Armadas Rebeldes (FAR) Organización del Pueblo en Armas (ORPA) / Ejército Guerrillero de los Pobres (EGP) / Partido Guatemalteco del Trabajo (PGT) / Unidad Revolucionaria Nacional Guatemalteca (URNG).	Guatemala	A Tarafı lehine ABD	R	V	S-2	15.06.1960 29.04.1996 12914	3	200.000	Sistem reformu (Askeri diktatörlüğün yıkılarak yerine yeniden demokrasinin tesis edilmesi ile sosyal ve politik yayılımın paylaşılması).

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
131	OAM	Küba (Domuzlar Körfezi)	Sürgündeki Kübalılar ile başka ülkelerin paralı çalışanları	Küba		R	Y	S-3, D-2	17.04.1961 20.04.1961 3	3	1.500	Sistem restorasyonu (Castro'nun Sosyalist hükümetini yıkmak) ve nüfuz çatışması (ABD'nin Karyipler'deki etkisini güvence altına almak, solcu devrimci hareketini Latin Amerika'ya yayılmasını önlemek).
132	OAM	Dominik Cumhuriyeti	Muhafazakâr ordu	Dominik Cumhuriyeti	A Tarafı lehine ABD, savaşın bitmesi için ise Honduras, El Salvador, Nikaragua, Kosta Rika, Brezilya ve Paraguay	R	V	G-1	25.04.1965 03.09.1966 488	2	3.000	İktidar çatışması (Cabral Cuntasının halefi ile).
133	OAM	El Salvador / Honduras (Soccer Savaşı)	El Salvador	Honduras		Ü	Y	G-2	14.07.1969 18.07.1969 4	5	3.500	Saptırıcı çatışma (her iki ülkenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik kriz ve yarattığı iç gerilim nedeni ile ortaya çıkmıştır).
134	OAM	Nikaragua Devrimi	Frente Sandinista De Liberacion Nacional (FSLN)	Nikaragua	B Tarafı lehine Honduras	R	V	S-2, S-1	15.10.1972 19.07.1979 2434	2	30.000	Sistem reformu ve dönüşümü (Somaza diktatörlüğünün devrilmesi ile demokratikleşme ve devrimci Sandinista hareketinin sosyalist rejime doğru kayışı).
135	OAM	El Salvador	Frente Farabundo Marti para la Liberacion Nacional (FMLN)	El Salvador		R	Y	S-2	10.01.1981 01.02.1992 3981	5	75.000	Sistem reformu (toplumun demokratik hale getirilmesi amacı ile).
136	OAM	Nikaragua (Contra War)	Karşıtlar	Nikaragua	A Tarafı lehine Honduras	R	V	S-3, B-4	15.04.1981 15.06.1990 3300	5	30.000	Sistem restorasyonu (karşı devrim ile solcu devrimci Sandinista Hükümetinin devrilmesi) ve özerklik.(Nikaragua da yaşayan Miskito Kızılderililerine özerklik verilmesi).
137	YOD	Irak (Barzaniler)	Barzaniler	Irak	B Tarafı lehine İngiltere	İ	V	B-4	15.08.1945 15.10.1945 60	3	1.000	Özerklik (Kürtlere özerlik).
138	YOD	Yemen Arap Cumhuriyeti	Yemeni kabileler ve Prens Ahmet'in komutası altında bulunan karşıt gruplar	Kuzey Yemen		R	Y	G-1	15.02.1948 14.03.1948 29	2	4.000	İktidar çatışması.

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
139	YOD	Arap İsrail Savaşı-I	Mısır / Suriye / Lübnan / Ürdün / Irak / Suudi Arabistan	İsrail		Ü	Y	B-2	15.05.1948 07.01.1949 232	5	8.200	Bölgesel restorasyon (İsrail devletini yok etmek).
140	YOD	Arap İsrail Savaşı-II (Süveyş Savaşı)	İngiltere / Fransa / İsrail	Mısır		Ü	Y	G-5, B-1, G-1	29.10.1956 06.11.1956 7	5	2.500	Askeri stratejik çatışma (Süveyş Kanalı ve Akabe Körfezi ablukalarını kırmak), genişleme (İngiltere ve Fransa) ve iktidar çatışması (Mısır tarafından millileştirilen Süveyş Kanalı'nın geri kazanımı ve sömürgelerin elde tutulması).
141	YOD	Lübnan (İç Savaş)	Lübnan	United National Front (UNF)	A Tarafı lehine ABD	Rİ	V	G-1, S-2	09.05.1958 14.10.1958 155	5	2.000	İktidar çatışması (geleneksel liderlerin güç mücadelesi) ve sistem reformu (yapısal reformlar).
142	YOD	Irak Kürt Savaşı -I -II	Irak	Barzaniler, Kürdistan Demokratik Partisi (KDP-Irak)	A Tarafı lehine Suriye	İ	V	B-4	16.09.1961 10.02.1964 864	6	3.000	Özerklik (Kürtlere özerklik).
143	YOD	Yemen (İç Savaş)	Cumhuriyetçi askerler	Yemen	A Tarafı lehine Mısır	R	V	S-1	15.10.1962 15.06.1969 2400	5	100.000	Sistem dönüşümü (imamlık yönetimi ile cumhuriyet).
144	YOD	Yemen Arap Cumhuriyeti (Aden)	National Liberation Front (NLF) / Front for the Liberation of South Yemen (FLOSY)	İngiltere		B	Y	D-1	14.10.1963 30.11.1967 1486	6	1.000	Koloni etkisi (İngiltere'den bağımsızlığın alınması).
145	YOD	Arap İsrail Savaşı-III (Altı Gün Savaşı)	İsrail	Mısır, Suriye, Ürdün		Ü	Y	B-3	05.06.1967 10.06.1967 5	5	16.600	Bölgesel gözden geçirme (sınırların güvence altına alınması ve İsrail'in genişlemesi)
146	YOD	İsrail / Mısır	Mısır	İsrail	A Tarafı Lehine Rusya	Ü	V	B-2	06.03.1969 07.08.1970 511	5	6.500	Bölgesel restorasyon (Sina Yarımadasının kazanılması)
147	YOD	Ürdün (Kara Eylül)	Ürdün	Palestine Liberation Organization (PLO)	B Tarafı lehine Suriye	Rİ	V	S-2, G-5	16.09.1970 19.07.1971 303	2	2.000	Sistem reformu (Monarşinin yıkılması), askeri-stratejik çatışmalar (gerillaların İsrail'e saldırmasının önlenmesi)
148	YOD	Arap İsrail Savaşı-IV (Ekim Savaşı)	Mısır / Suriye / Irak / Palestine Liberation Organization (PLO)	İsrail		Ü	Y	B-2	06.10.1973 26.10.1973 20	5	14.900	Bölgesel restorasyon (İsrail'in işgal ettiği toprakların geri alınması).

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
149	YOD	Irak Kürt Savaşı -V	Irak	Irak / Kürdistan Demokratik Partisi (KDP)		İ	Y	B-4	14.03.1974 15.03.1975 361	2	16.000	Özerklik (Kürtlere özerklik)
150	YOD	Lübnan Savaşı	Lübnan Güçleri / Güney Lübnan Ordusu / İsrail	Lübnan / Ulusal Hareket, Filistin Kurtuluş Örgütü (PLO) / devamlı taraf değiştiren Suriye	A tarafı lehine; Suriye / ABD / İtalya / Fransa / İngiltere	RİÜ	V	S-1, G-1, G-3, B-1, D-2	13.04.1975 15.06.1991 5822	2	2.000	Sistem değişimi (orantılı temsilin ortadan kaldırılması, sosyalist sistemden İslami sisteme kayış), iktidar çatışması (Maronite ve Şii kamplarında), dışlamacı çatışmalar (Maronite'lerin üstünlüğü), genişleme (İsrail), nüfuz çatışması (Suriye'nin etkisinin artırılması).
151	YOD	Irak Kürt Savaşı -VI	Kürdistan Demokratik Partisi (KDP- Irak) / Patriotic Union of Kurdistan (PUK) / Sosyalist Parti Kürdistan (PSK) / Irak Komünist Partisi	Irak	A Tarafı lehine İran B Tarafı lehine Türkiye	İ, R	V	B-4, S-2	15.05.1976 15.06.1976 30	2	5.000	Özerklik (Kürtlere özerklik) ve sistem reformu (demokratikleşme).
152	YOD	Afganistan / Sovyet	People's Democratic Party of Afghanistan (PDPA) / Mücahitler	Afganistan	Müdahale: B Tarafı lehine Rusya	R	V	S-3, D-2	15.10.1978 15.02.1989 3720	2	1.500.000	Sistem restorasyonu (Komünist yönetimi devirerek, geleneksel ve İslami yapıyı devam ettirmek) nüfuz çatışması (Sovyet nüfuzunu güvence altına almak)
153	YOD	İran / Kürtler	İran	Kürdistan Demokratik Partisi (KDP- İran) / Komalah		İ	Y	B-4	15.07.1979 15.06.1989 3570	2	17.000	Özerklik (Kürtlere özerklik).
154	YOD	Irak / İran (Körfez Savaşı-I)	Irak	İran		Ü	Y	B-1, B-2, B-3, D-2, G-1	22.09.1980 20.08.1988 2848	5	1.000.000	Bölgesel gözden geçirme (Şattül Arap'ın kontrolü), bölgesel restorasyon (1971'de İran tarafından istila elden Körfez adalarının geri alınması) genişleme (Irak'ın, İran petrol bölgelerini ilhakı) nüfuz çatışması (Körfez'de üstünlük mücadelesi), iktidar çatışması (İran'ın Şii devriminin etkilerinin ve desteğinin sınırlandırılması)
155	YOD	Suriye	al-Jabha al-Islamiyya (İslami cephe)	Suriye		R	Y	S-1, G-3	02.02.1982 15.02.1982 13	3	10.000	Sistem dönüşümü (İslamileşme) ve dışlamacı çatışmalar (Hama'nın ekonomik yapısının sürdürülmesi)

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
156	YOD	Türkiye / Kürtler -I (Kuzey Irak)	Partiya Karkeren Kurdistan (PKK; Kurdish Workers Party)	Türkiye		İ	Y	B-4	15.08.1984 15.06.1995 3900	4	18.000	Ayrılma (Kürtlerin ayrılma isteği)
157	YOD	Yemen Halk Cumhuriyeti	Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti	Yemenite Socialist Party (JSP)'nin sol kanadı.		R	Y	G-1	13.01.1986 29.01.1986 16	3	10.000	İktidar çatışması (Yemenite Socialist Party (JSP)'nin kanatları arasındaki çekişme)
158	YOD	Al-Aqsa İntifada -I	Palestine Liberation Organization (PLO)	İsrail		İ	Y	B-3	15.06.1987 15.06.1993 2160	5	1.500	Bölgesel gözden geçirme (Filistin Halkının topraklarını geri kazanması).
159	YOD	Ermenistan Azerbaycan (Rusya)	Birinci bölüm; Rusya / İkinci bölüm; Azerbaycan	Birinci bölüm; People's Front of Azerbaijan / National People's Front) / Armenian National Army (ANA) / İkinci bölüm; Nagorno – Karabağ'ın Ermeni militanları)	B Tarafı lehine; Ermenistan	İ	V	B-4, B-3	15.02.1988 15.05.1994 2250	2	20.000	Ayrılma (birinci bölümde; Azerbaycan ile Ermenistan'ın Rusya'dan bağımsızlığını alması), bölgesel revizyon (Azerbaycan sınırları içindeki Nagorno – Karabağ'ın Ermeni ulaşımına açılması)
160	YOD	Afgan İç Savaşı -I	Afgan mücahitler	Demokratik Afgan Cumhuriyeti	A Tarafı lehine; ABD / Pakistan	İ	V	S-1	15.06.1989 15.06.1992 1080	2	20.500	Sistem dönüşümü (Sosyalist yönetimin yıkılması)
161	YOD	Irak / Kuveyt	Irak	Kuveyt		Ü	Y	B-1, G-3	02.08.1990 28.02.1991 206	2	2.500	Genişleme (Kuveyt'in ilhakı), dışlamacı çatışmalar (Rumaila petrol bölgelerinin kontrolü ve Petrol fiyatlarının artırılması)
162	YOD	Gürcistan (Güney Osetya)	Gürcistan	Güney Osetya Milliyetçileri		İ	Y	B-4	15.12.1990 15.07.1992 570	5	1.500	Ayrılma (Güney Osetya'nın ayrılma isteği)
163	YOD	Irak / Koalisyon (Körfez Savaşı -II)	ABD / İngiltere / Fransa / İtalya / Mısır / Suriye / Suudi Arabistan / Kuveyt	Irak		Ü	Y	B-3, D-2	17.01.1991 27.02.1991 40	2	75.000	Bölgesel revizyon (Kuveyt'in kurtuluşu) nüfuz çatışması (Irak'ın zayıflatılması)
164	YOD	Irak (Şiiler)	Irak	Iraklı Şiiler / Supreme Assembly for the Islamic Revolution in Iraq (SAIRI)		R	Y	S-1	02.03.1991 15.06.1992 463	2	40.000	Sistem dönüşümü (İslamileşme)
165	YOD	Afgan İç Savaşı -II	Taliban	Afgan mücahitleri	A Tarafı lehine; Suudi Arabistan / Pakistan / Birleşik Arap Emirlikleri	İ	V	S-1, G-1	15.06.1992 15.06.1996 1440	2	22.000	Sistem dönüşümü (Dini rejimin getirilmesi), iktidar çatışması (Talibanın yönetimi ele geçirmesi)

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
166	YOD	Gürcistan (Abhazya)	Gürcistan	Kafkas konfederasyonunun silahlı gönüllüleri tarafından desteklenen Abhazyalı militanlar ve bazı özerk Rus Federasyonu Cumhuriyetleri		İ	Y	B-4	14.08.1992 15.06.1993 301	5	1.500	Özerklik (Abhazya'nın ayrılma isteği)
167	YOD	Tacikistan	Tacikistan	Batı eksenli Tacik Demokratik Partisi koalisyonu, The Nationalist Movements Rastokhez ile Lali Badakhshan ve İslami Rönesans Partisi		R	Y	S-1	15.08.1992 15.06.1997 1740	5	50.000	Sistem dönüşümü (sosyalist sistemin devre dışı bırakılması)
168	YOD	Çeçen Savaşı-I	Çeçen militanlar	Rusya		B	Y	B-4	11.12.1994 30.09.1996 649	2	80.000	Özerklik (Çeçenistan'ın bağımsızlığı)
169	YOD	Afgan İç Savaşı -III	Taliban / Al Kaide	United Islamic Front for the Salvation of Afghanistan (Mesud ve Dostum'un kuvvetleri)	B Tarafı lehine; İran / ABD	İ	V	S-1, G-1	15.06.1996 15.06.2001 1800	2	4.500	Sistem dönüşümü (Dini rejimin getirilmesi), iktidar çatışması (Talibanın yönetimi ele geçirmesi)
170	YOD	Türkiye / Kürtler -II (Çekiç Harekatı)	Türkiye	Kuzey Irak / Kurdistan Workers Party (PKK)		İ	Y	B-4	12.05.1997 07.07.1997 55	2	2.730	Özerklik (Ayrılıkçı Kürtlerin özerklik talebi)
171	YOD	Çeçen Savaşı-II ve Dağıstan	Rusya	Çeçenistan / Islamic International Peacekeeping Brigade (IIPB)		B	Y	B-4	23.09.1999	1	35.000	Özerklik (Çeçenistan'ın bağımsızlığı)
172	YOD	Al-Aqsa İntifada -II	Fetih / Popular Front for the Liberation of Palestine / Hamas / Islamic Jihad	İsrail		İ	Y	B-3	15.09.2000 15.12.2006 2250	4	1.500	Bölgesel gözden geçirme (Filistin Halkının topraklarını geri kazanması).

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
173	YOD	Afgan İç Savaşı -IV	Taliban / Al Kaide	Afganistan / United Islamic Front for the Salvation of Afghanistan (Mesud ve Dostum'un kuvvetleri) / International Security Assistance Force (ISAF) / NATO / Operation Enduring Freedom katılımcıları		İ	Y	S-1, G-1	07.10.2001	1	20.000	Sistem dönüşümü (Taliban rejimin yıkılması), iktidar çatışması (ABD'nin bölgede nihai güç olması)
174	YOD	Irak / Koalisyon (Körfez Savaşı -III)	ABD / İngiltere / Avustralya / Polonya	Irak A Tarafı lehine; Güney Kore / El Salvador / Çek C. / Azerbaycan / Gürcistan / Danimarka / Moğolistan / Arnavutluk / Bosna Hersek / Ukrayna / Estonya / Makedonya / Kazakistan / Moldova / Bulgaristan / Ermenistan / Latviya / Singapur / Tonga / Slovakya / Litvanya / İtalya / Hollanda / İspanya / Japonya / Tayland / Honduras / Dominik C. / Maceristan / Nikaragua / Norveç / Portekiz / Yeni Zelanda / Filipinler / İzlanda		Ü	V	B-3, D-2	15.06.2003	1	1.300.000	Bölgesel gözden geçirme (Irak'ın yeniden yapılandırılması), nüfuz çatışması (ABD'nin bölgesel egemenliği eline geçirme isteği)
175	YOD	Yemen İç Savaşı (Sa'dah)	Şii Sa'dah halkı ve yönetimi	Yemen	A Tarafı lehine İran	R	V	G-1, G-4	15.05.2004 15.06.2007 1110	6	1000	İktidar çatışması (Şii'lerin yönetimde söz sahibi olmaları), etnik çatışma (Şii'lerin hak talebi)
176	YOD	Lübnan (Temmuz Savaşı)	İsrail	Hizbullah / Amel / Lebanese Communist Party (LCP) / Popular Front for the Liberation of Palestine (PFLP)		Ü	Y	G-5, G-3	12.07.2006 14.08.2006 32	5	2.000	Askeri stratejik çatışma (İsrail karşıtı grupların Lübnan'da barınmasına mani olmak), dışlamacı çatışmalar (Lübnan'ın tehdit olmasının engellenmesi).
Y1	AVR	İspanya	Cumhuriyet ordusundan artakalanlar	İspanya		R	Y	S-1	15.06.1945 15.06.1950 1800	3		Sistem dönüşümü (sosyalist devrim)

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
Y2	AVR	Kıbrıs (I)	Ethniki Organosis Kiprion Agoniston (EOKA; Ulusal Birleşik Kıbrıs Savaşçıları)	İngiltere, Vulkan ve Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT)		B, İ	Y	D-1, B-3	01.04.1955 24.02.1959 1403	5		Koloni etkisi (İngiltere'den ayrılarak bağımsızlık) ve bölgesel gözden geçirme (Yunanlı Kıbrıslıların Yunanistan, Türk Kıbrıslıların Türkiye ile birleşmesi)
Y3	AVR	Kıbrıs (II)	Yunan Kıbrıs'ı / Ethniki Organosis Kiprion Agoniston (EOKA; Ulusal Birleşik Kıbrıs Savaşçıları)	Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) / Türkiye		İ	Y	B-3, B-4	21.12.1963 11.08.1967 1310	5	500	Bölgesel gözden geçirme (Yunan çoğunluk tarafından Yunanistan'a ilhakın tamamlanması girişimi) ve özerklik (Türk azınlık tarafından adanın ikiye bölünmesi girişimi)
Y4	AVR	İspanya (Bask Bölgesi)	Euskadi ta Askatasuna (ETA)	İspanya		Rİ, İ	Y, Y	B-4	07.06.1968 15.06.1979 3968	4		Özerklik (bağımsız Bask bölgesinin oluşturulması)
Y5	AVR	Moldova (Dinyester Cumhuriyeti)	Moldova	Dinyester Cumhuriyetinin silahlı güçleri ile Kosaklar	Sürekli değişiklik göstermesine rağmen savaşın bitmesi Rusya sayesinde olmuştur	İ	V	B-4	15.03.1992 15.08.1992 150	5		Özerklik (Rusça konuşan azınlık için)
Y6	AVR	Preševo Vadisi çatışması	Liberation Army of Preševo, Medveđa and Bujanovac (UCPMB)	Yugoslav ordusu / Sırp polisi		İ	Y	B-4	21.06.2000 24.05.2001 333		50	Özerklik (Preševo Vadisi)
Y7	AVR	Makedonya	National Liberation Army (NLA)	Makedon güvenlik güçleri		R	Y	S-2, G-4	15.01.2001 15.11.2001 300	6	100	Sistem reformu (Kötü ekonomik gidişatın durdurulması) ve etnik politik çatışmalar (Arnavut azınlığa daha çok hak sağlanması)
Y8	BAF	Mali / Burkina-Faso (Sınır Savaşı)	Mali	Burkina-Faso		Ü	Y	B-3	21.12.1985 31.12.1985 10	5	100	Bölgesel gözden geçirme (sınır çatışması)
Y9	BAF	Senegal / Moritanya	Moritanya silahlı güçleri	Senegal silahlı güçleri		İ	Y	B-3	15.04.1989 15.07.1991 810	6		Bölgesel gözden geçirme (tartışmalı sınırlar)
Y10	BAF	Togo İç Savaşı	Demokratikleşme yanlıları	Başkan Gnassingbe Eyadema ve kendisini destekleyen ordu		İ	Y	S-1	15.06.1991 15.06.1992 360	3		Sistem dönüşümü (asker güdümlü yönetimin değişmesi ve demokratikleşme)
Y11	BAF	Nijerya (Nijer(Deltası Savaşı))	Etnik gruplar ve silahlı güçler	Nijerya		İ	Y	S-1, G-1	15.06.1992	1		Sistem reformu (yönetimin değişmesi) İktidar çatışması (etnik grupların petrol kaynaklarını kontrol altına alınması)

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
Y12	DA	Çin / Tayvan (Da Chen ve Nan Ji Adaları)	Çin Halk Cumhuriyeti	Tayvan		Ü	Y	B-1	18.01.1955 22.01.1955 4	7		Genişleme (takımadaların Çin Halk Cumhuriyetine bağlanması).
Y13	DA	Çin / Sovyet (Sınır Çatışması)	Çin Halk Cumhuriyeti	Sovyetler Birliği		B	Y	B-3	02.03.1969 15.08.1969 163	6		Bölgesel gözden geçirme (sınırların güvence altına alınması)
Y14	DAF	Etiyopya (Oromo Çatışması)	Oromo Liberation Front (OLF) / Islamic Front for the Liberation of Oromiya (IFLO)	Etiyopya		Rİ	Y	B-4	15.06.1976	1		Özerklik (Oromo için özerklik)
Y15	DAF	Dijibuti	Front pour la Restauration de l'Unité et de la Démocratie (FRUD)	Dijibuti		Rİ	Y	S-2	15.10.1991 15.12.1994 1140			Sistem reformu (Afar halkı üzerindeki politik ve süregelen sosyoekonomik kötü koşulların giderilmesi)
Y16	GAF	Zambiya (Mushala İsyanı)	Mushala Ordusu	Zambiya		R	Y	S-2	14.01.1976 20.11.1982 2466	3	50	Sistem reformu (Zambiya'nın kuzey bölgesindeki tek partili yönetim ve sosyoekonomik durumun düzeltilmesi).
Y17	GAM	Venezüela	Fuerzas Armadas de Liberación Nacional (FALN)	Venezüella		R	Y	S-2	15.02.1963 15.06.1967 1560	3		Sistem reformu (sosyal reform ile demokratik sistem biçimine dönüşüm).
Y18	GAM	Peru / Ekvator	Peru	Ekvator		Ü	Y	B-3, G-3	28.01.1981 02.02.1981 4	5		Bölgesel gözden geçirme (sınır çatışması) ve dışlamacı çatışmalar (kaynakların kontrolü)
Y19	GAM	Surinam (Orman Savaşı)	Ormana hükmeden Maroon'lar ile Surinamese National Liberation Army (SNLA)	Surinam		İ	Y	B-4, S-2	21.06.1986 07.06.1989 1066	6	500	Özerklik (Maroon'lar için) ve sistem reformu (Askeri hükümetin devrilmesi)
Y20	GAM	Peru (MRTA)	Movimiento Revolucionario Tupac Amaru (MRTA)	Peru		R	Y	S-2	15.11.1987	1		Sistem reformu (millileştirme ve demokratikleşme)
Y21	GGD A	Nepal	Nepalese Congress Party	Nepal		R	Y	S-2	11.11.1950 15.01.1951 64	3		Sistem reformu (feodal sistemin bırakılarak demokratik parlamenter sisteme geçilmesi).
Y22	GGD A	Endonezya (Batı Papua)	Endonezya	Hollanda		Ü	Y	B-1	14.01.1962 18.08.1962 214	5		Genişleme (Endonezya'nın amacı ilhak, Hollanda'nın amacı Batı Papua'ya özgürlük vermek)
Y23	GGD A	Nepal	Nepalese Congress Party	Nepal		R	Y	S-2	15.01.1962 15.02.1962 30	3		Sistem reformu (monarşinin yıkılması ve sosyal reformlar).

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
Y24	GGD A	Brunei	North Kalimantan National Army (NKNA)	Brunei	B Tarafı lehine İngiltere	R	V	B-4, S-2	01.12.1962 30.12.1962 29	3		Özerklik (İngiltere'nin desteği ile komşu sınırlarından da toprak alınarak bağımsız bir Kuzey Borneo'nun kurulmasını sağlamak) ve sistem reformu (Komünizme karşıtı Sultan monarşisinin yıkılması).
Y25	GGD A	Tayland / Laos	Tayland	Laos		Ü	Y	B-3	03.11.1987 19.02.1988 106	6	700	Bölgesel gözden geçirme (sınır çatışması)
Y26	GGD A	Laos (Meo Gerilla Savaşı-II)	Laos	Lao United Front (LUF) / Ethnic Liberation Organization of Laos (ELOL)	A Tarafı lehine Vietnam	İ	V	S-2	15.01.1990 15.07.1992 900	7		Sistem reformu (komünizme, bu yönetim biçimine yakınlık gösteren Vietnam'a, Vietnam işgaline, ayrı olan yukarı-aşağı Laos'luların birleşmesine karşı).
Y27	GGD A	Indo-Bangladeş Sınır Çatışması	Bangladeş	Hindistan		Ü	Y	B-3	18.04.2001 31.05.2001 43	6		Bölgesel gözden geçirme (tartışmalı sınırlar).
Y28	KAF	Libya / Mısır	Libya	Mısır		Ü	Y	G-5	20.07.1977 24.07.1977 4	3		Askeri stratejik çatışma (Mısır'ın petrol kuyularına ulaşmasının engellenmesi)
Y29	OAM	Grenada istilası (Operation Urgent Fury)	ABD	Grenada		Ü	Y	D-2	24.10.1983 01.11.1983 7	2		Nüfuz çatışması (Marksist yönlü Grenada hükümetinin devrilmesi, ABD'nin Karayipler deki nüfuzunun, güvence altına alınması ve Latin Amerika, özellikle Nikaragua gibi sol hükümetlere ABD'nin caydırıcı üstünlüğünün gösterilmesi).
Y30	OAM	ABD / Panama	ABD	Panama		Ü	Y	D-2	20.12.1989 24.12.1989 4	2		Nüfuz çatışması (ABD'nin Panama Kanalı üzerindeki nüfuzunun güvence altına alınması).
Y31	YOD	Mahabad (İran)	İran	Barzaniler		İ	Y	B-4	14.03.1947 13.04.1947 29	2		Özerklik (Kürtlere özerlik).
Y32	YOD	Aden'in himayesi / Kuzey Yemen	İngiltere	Yemen		Ü	Y	B-3	15.06.1955 15.06.1958 1080	7		Bölgesel gözden geçirme (tartışmalı sınırlar).

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
Y33	YOD	Muskat ve Oman (İmam Sultan Çatışması)	İmam	Muskat ve Oman	B Tarafı lehine İngiltere	İ	V	B-2, G-3	15.07.1957 15.06.1959 690	3		Bölgesel restorasyon (Muskat Sultan'ının Oman üzerindeki hakimiyetine son verme) ve dışlamacı çatışmalar (İngiltere'nin petrol yatırımlarını koruma).
Y34	YOD	Irak Kürt Savaşı -III	Irak	Kürt Demokratik Partisi (KDP-Irak).		İ	Y	B-4	04.04.1965 29.06.1966 445	6		Özerklik (Kürtlere Özerklik)
Y35	YOD	Oman (Dhofar İsyanı)	Popular Front for the Liberation of Oman (PFLO)	Oman (Muskat)	BTarafı lehine; İngiltere, İran, Ürdün.	Rİ, R	V, V	B-4, S-2, S-1, D-2	09.06.1965 15.11.1975 3756	3	500	Özerklik (Dhofar bölgesine özerklik) ve sistem reformu (Sultanın devrilmesi), sistem dönüşümü (Oman ve körfez ülkeleri için sosyal devrim), nüfuz çatışması (İngiltere'nin bölgeden çekilmeden önce etkinliğini artırma isteği, İran'ın Hürmüz'deki etkinliğini artırma isteği).
Y36	YOD	İsrail Filistin	Palestinian Liberation Organization (PLO) ve alt kolları olan; El- Fetih, People's Front for the Liberation of Palestine (PFLP), Democratic Front for the Liberation of Palestine (DFLP), Palestine Liberation Front (PLF), PFLP-General Command (PFLP-GC), 1980 den beri Hamas ve İslami Cihat	İsrail		İ	Y	B-3	15.06.1968	1		Bölgesel gözden geçirme (Filistinlilere ülke oluşturmak)
Y37	YOD	Yemen Halk Cumhuriyeti	Front for the Liberation of South Yemen (FLOSY) / South Arabian League (SAL)	Yemen		R	Y	S-3	15.06.1968 15.11.1968 150	3		Sistem restorasyonu (sosyalist hükümetin devrilmesi)
Y38	YOD	Irak Kürt Savaşı -IV	Irak / Kürt Demokratik Partisi (KDP) Talabani grubu	Kürt Demokratik Partisi		İ	Y	B-4	03.01.1969 11.03.1970 428	6		Özerklik (Kürtlere özerklik)
Y39	YOD	Yemen Halk Cumhuriyeti / Suudi Arabistan	Yemen	Suudi Arabistan		Ü	Y	B-3	26.11.1969 15.12.1969 19	5		Bölgesel gözden geçirme (tartışmalı sınırlar)
Y40	YOD	Yemen / Yemen	Yemen Arap Cumhuriyeti (ARY)	Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti (DPRY)		Ü	Y	S-2, B-3	26.09.1972 13.10.1972 17	5		Sistem reformu (karşılıklı muhalefet güçlerinin desteklenmesi), bölgesel gözden geçirme (sınır anlaşmazlığı).

No	Bölge	Savaş	Saldıran (A Tarafı)	Savunan (B Tarafı)	Müdahil	Tip	Dış Etki	Neden	Dönem Gün	Sonuç	Kayıplar (Ölü)	Savaşın Özeti
Y41	YOD	Yemen Arap Cumhuriyeti	National Democratic Front (NDF)	Yemen Arap Cumhuriyeti	A Tarafı lehine Yemen Demokratik Halk Cumhuriyeti	R	V	S-2	15.06.1978 15.06.1982 1440	5		Sistem reformu (güçlü merkezi bir hükümet oluşturmak kabilelerin ve Suudi Arabistan'ın etkisini azaltmak).
Y42	YOD	Gürcistan (Rejim Karşıtı Savaş)	Karşı Milli Hareket	Gürcistan		R	Y	G-1	15.09.1991	1	500	İktidar savaşı
Y43	YOD	Kuzey Osetya (Prigorodny bölgesi)	Silahlı İnguş güçleri	Özerk Kuzey Osetya Cumhuriyeti		İ	Y	B-3	30.10.1992 06.11.1992 6	4	650	Bölgesel revizyon (Prigorodny bölgesinin ilhakı)
Y44	YOD	Yemen İç Savaşı	Yemen Socialist Party (YSP)	Yemen Hükümeti		İ	Y	B-4	15.05.1994 15.07.1994 60	3		Özerklik (bağımsız Sanaa bölgesinin oluşturulması)
Y45	YOD	Abhazya -I	Gürcistan kökenli Gali bölgesi ayrılıkçı militanları	Abhazya		İ	Y	B-4	20.05.1998 26.05.1998 6		250	Özerklik (Gali bölgesinin Gürcistan ile bütünleşmesi)

Kaynak: Kende (1971-1978), Sorokin (1937), Wright (1965), Richardson (1960), Small ve Singer (1972-1982), Butterworth ve Scranton (1976), Kaye, Grant ve Emond'un (1985), Luard (1986), Holsti'nin (1991), Arnold'un (1991), Gantzel ve Schwinghammer'in (1999), White'in (2005), SIRPI (1998), FAS (2007), Global Security (2007), Human Rights Watch (2007) ve Project Ploughshares (2006) savaş kayıtlarından faydalanılarak derlenmiştir.

Ek-2: Onaylanmış Petrol Rezervleri (1000 Milyon Varil)

Ülke	2007	Genele Oranı	Yetecek Yıl
ABD	29,4	2,4%	11,7
Algeria	12,3	1,0%	16,8
Angola	9,0	0,7%	14,4
Arjantin	2,6	0,2%	10,2
Avustralia	4,2	0,3%	20,3
Azərbaycan	7,0	0,6%	22,1
BAE	97,8	7,9%	91,9
Brezilya	12,6	1,0%	18,9
Brunei	1,2	0,1%	16,9
Çin	15,5	1,3%	11,3
Danimarka	1,1	0,1%	9,8
Ekvator	4,3	0,3%	22,5
Endonezya	4,4	0,4%	12,4
Gabon	2,0	0,2%	23,8
Gine	1,8	0,1%	13,2
Hindistan	5,5	0,4%	18,7
Irak	115,0	9,3%	100,0
Iran	138,4	11,2%	86,2
İngiltere	3,6	0,3%	6,0
Kanada	27,7	2,2%	22,9
Katar	27,4	2,2%	62,8
Kazakistan	39,8	3,2%	73,2
Kolombiya	1,5	0,1%	7,4
Kongo (Brazzaville)	1,9	0,2%	23,9
Kuveyt	101,5	8,2%	100,0
Libya	41,5	3,3%	61,5
Malezya	5,4	0,4%	19,4
Meksika	12,2	1,0%	9,6
Mısır	4,1	0,3%	15,7
Nijerya	36,2	2,9%	42,1
Norveç	8,2	0,7%	8,8
Oman	5,6	0,5%	21,3
Peru	1,1	0,1%	26,4
Rusya Fed.	79,4	6,4%	21,8
Sudan	6,6	0,5%	39,7
Sure	2,5	0,2%	17,4
Suudi Arabistan	264,2	21,3%	69,5
Venezuela	87,0	7,0%	91,3
Vietnam	3,4	0,3%	27,5
Yemen	2,8	0,2%	22,7

Kaynak: BP Statistical Review of World Energy June 2008

Ek-3: Onaylanmış Kömür Rezervleri (Milyon Ton)

Ülke	2007	Genele Oranı	Yetecek Yıl
ABD	242721	28,6%	234
Almanya	6708	0,8%	33
Avustralya	76600	9,0%	194
Brezilya	7068	0,8%	500
Bulgaristan	1996	0,2%	66
Çek Ç.	4501	0,5%	72
Çin	114500	13,5%	45
Endonezya	4328	0,5%	25
Güney Afrika	48000	5,7%	178
Hindistan	56498	6,7%	118
İspanya	530	0,1%	29
Kanada	6578	0,8%	95
Kazakistan	31300	3,7%	332
Kolombiya	6959	0,8%	97
Kuzey Kore	600	0,1%	20
Macaristan	3302	0,4%	336
Meksika	1211	0,1%	99
Pakistan	1982	0,2%	500
Polonya	7502	0,9%	51
Rusya Fed.	157010	18,5%	500
Tayland	1354	0,2%	74
Türkiye	1814	0,2%	24
Ukrayna	33873	4,0%	444
Venezuela	479	0,1%	60
Yeni Zelanda	571	0,1%	124
Yunanistan	3900	0,5%	62
Zimbabve	502	0,1%	237

Kaynak: BP Statistical Review of World Energy June 2008

Ek-4: Onaylanmış Doğal Gaz Rezervleri (Trilyon Metre³)

Ülke	2007	Genele Oranı	Yetecek Yıl
ABD	5,98	3,4%	10,9
Arjantin	0,44	0,2%	9,8
Avustralya	2,51	1,4%	62,8
Azərbaycan	1,28	0,7%	100,0
BAE	6,09	3,4%	100,0
Bangladeş	0,39	0,2%	24,0
Bolivya	0,74	0,4%	54,7
Brezilya	0,36	0,2%	32,3
Brunei	0,34	0,2%	28,0
Cezayir	4,52	2,5%	54,4
Çin	1,88	1,1%	27,2
Endonezya	3,00	1,7%	45,0
Hindistan	1,06	0,6%	35,0
Holanda	1,25	0,7%	19,4
Irak	3,17	1,8%	100,0
İngiltere	0,41	0,2%	5,7
İran	27,80	15,7%	100,0
Kanada	1,63	0,9%	8,9
Katar	25,60	14,4%	100,0

Ek-4 (Devamı): Onaylanmış Doğal Gaz Rezervleri (Trilyon Metre³)

Ülke	2007	Genele Oranı	Yetecek Yıl
Kazakistan	1,90	1,1%	69,8
Kuveyt	1,78	1,0%	100,0
Libya	1,50	0,8%	98,4
Malezya	2,48	1,4%	40,9
Meksika	0,37	0,2%	8,0
Mısır	2,06	1,2%	44,3
Myanmar	0,60	0,3%	40,8
Nijerya	5,30	3,0%	100,0
Norveç	2,96	1,7%	33,0
Oman	0,69	0,4%	28,6
Özbekistan	1,74	1,0%	29,8
Pakistan	0,85	0,5%	27,6
Peru	0,36	0,2%	100,0
Romanya	0,63	0,4%	54,4
Rusya Fed.	44,65	25,2%	73,5
Suudi Arabistan	7,17	4,0%	94,4
Trinidad & Tobago	0,48	0,3%	12,3
Türkmenistan	2,67	1,5%	39,6
Ukrayna	1,03	0,6%	54,0
Venezuela	5,15	2,9%	100,0
Yeni Gine	0,44	0,2%	100,0
Tayland	0,33	0,2%	12,7
Suriye	0,29	0,2%	54,7
Vietnam	0,22	0,1%	28,5
Almanya	0,14	0,1%	9,6
Kolombiya	0,13	0,1%	16,2
Danimarka	0,12	0,1%	12,6
Polonya	0,11	0,1%	26,4
İtalya	0,09	0,1%	10,0

Kaynak: BP Statistical Review of World Energy June 2008**Ek-5: 1965-2007 Arası Petrol Tüketim Miktarları (Günlük 1000 varil)**

Ülke	2007 Yılı Tüketimi	Genele Oranı
ABD	20698	23,9%
Almanya	2393	2,8%
Arjantin	492	0,6%
Avustralya	935	1,1%
Avusturya	281	0,3%
Azərbaycan	93	0,1%
BAE	450	0,6%
Bangladeş	102	0,1%
Belarus	145	0,2%
Belçika	839	1,0%
Brezilya	2192	2,4%
Bulgaristan	120	0,1%
Cezayir	270	0,3%
Çek. Ç.	210	0,3%
Çin	7855	9,3%
Danimarka	197	0,2%
Ekvador	181	0,2%

Ek-5 (Devamı): 1965-2007 Arası Petrol Tüketim Miktarları (Günlük 1000 varil)

Ülke	2007 Yılı Tüketimi	Genele Oranı
Endonezya	1157	1,4%
Filipinler	298	0,4%
Finlandiya	226	0,3%
Fransa	1919	2,3%
Güney Afrika	549	0,7%
Güney Kore	2371	2,7%
Hindistan	2748	3,3%
Hollanda	1044	1,2%
Honk Kong	341	0,4%
İngiltere	1696	2,0%
İran	1621	1,9%
İrlanda	198	0,2%
İspanya	1615	2,0%
İsveç	364	0,4%
İsviçre	243	0,3%
İtalya	1745	2,1%
Japonya	5051	5,8%
Kanada	2303	2,6%
Katar	95	0,1%
Kazakistan	219	0,3%
Kolombiya	228	0,3%
Kuveyt	276	0,4%
Litvanya	61	0,1%
Maceristan	168	0,2%
Malezya	514	0,6%
Meksika	2024	2,3%
Mısır	651	0,8%
Norveç	221	0,3%
Özbekistan	119	0,1%
Pakistan	362	0,5%
Peru	145	0,2%
Polonya	532	0,6%
Portekiz	302	0,4%
Romanya	229	0,3%
Rusya Fed.	2699	3,2%
Singapur	917	1,2%
Slovakya	80	0,1%
Suudi Arabistan	2154	2,5%
Şili	342	0,4%
Tayland	911	1,1%
Tayvan	1123	1,3%
Türkiye	666	0,8%
Türkmenistan	107	0,1%
Ukrayna	325	0,4%
Venezuela	596	0,7%
Yeni Zelanda	151	0,2%
Yunanistan	443	0,5%

Kaynak: BP Statistical Review of World Energy June 2008

Ek-6: 1965-2007 Arası Kömür Tüketimi (Milyon Tonluk Petrol Eşidi)

Ülke	2007 Yılı Tüketimi	Genel Oranı
ABD	573,7	18,1%
Almanya	86,0	2,7%
Avusturalya	53,1	1,7%
Avusturya	3,2	0,1%
Belçika	5,6	0,2%
Brezilya	13,6	0,4%
Bulgaristan	8,1	0,3%
Çek Ç.	18,9	0,6%
Çin	1311,4	41,3%
Danimarka	4,7	0,1%
Endonezya	27,8	0,9%
Filipinler	5,9	0,2%
Finlandiya	4,6	0,1%
Fransa	12,0	0,4%
Güney Afrika	97,7	3,1%
Güney Kore	59,7	1,9%
Hindistan	208,0	6,5%
Hollanda	8,8	0,3%
Hong Kong	7,0	0,2%
İngiltere	39,2	1,2%
İspanya	20,1	0,6%
İsveç	2,2	0,1%
İtalya	17,5	0,6%
Japonya	125,3	3,9%
Kanada	30,4	1,0%
Kazakistan	29,9	0,9%
Kolombiya	2,6	0,1%
Macaristan	2,9	0,1%
Malezya	6,9	0,2%
Meksika	9,2	0,3%
Pakistan	4,6	0,1%
Polonya	57,1	1,8%
Portkiz	3,3	0,1%
Romanya	9,0	0,3%
Rusya Fed.	94,5	3,0%
Slovakya	4,0	0,1%
Şili	3,3	0,1%
Tayland	8,9	0,3%
Tayvan	41,1	1,3%
Türkiye	31,0	1,0%
Ukrayna	39,3	1,2%
Yeni Zelanda	1,7	0,1%
Yunanistan	8,1	0,3%

Kaynak: BP Statistical Review of World Energy June 2008

Ek-7: 1965-2007 Arası Doğal Gaz Tüketimi (Milyon Tonluk Petrol Eşidi)

Ülke	2007 Yılı Tüketimi	Genele Oranı
ABD	595,7	22,6%
Rusya Federasyonu	394,9	15,0%
İran	100,7	3,8%
Kanada	84,6	3,2%
İngiltere	82,3	3,1%
Japonya	81,2	3,1%
Almanya	74,5	2,8%
İtalya	70,0	2,7%
Suudi Arabistan	68,3	2,6%
Çin	60,6	2,3%
Ukrayna	58,2	2,2%
Meksika	48,7	1,8%
Özbekistan	41,1	1,6%
Arjantin	39,7	1,5%
BAE	38,9	1,5%
Fransa	37,7	1,4%
Hindistan	36,2	1,4%
Hollanda	33,4	1,3%
Güney Kore	33,3	1,3%
Tayland	31,8	1,2%
İspanya	31,6	1,2%
Türkiye	31,6	1,2%
Endonezya	30,4	1,2%
Mısır	28,8	1,1%
Pakistan	27,7	1,1%
Venezuela	25,6	1,0%
Malezya	25,4	1,0%
Avustralya	22,6	0,9%
Cezayir	22,0	0,8%
Brezilya	19,8	0,8%
Türkmenistan	19,7	0,7%
Katar	18,5	0,7%
Kazakistan	17,8	0,7%
Belarus	17,5	0,7%
Belçika	15,2	0,6%
Romanya	14,7	0,6%
Bangladeş	14,6	0,6%
Polonya	12,3	0,5%
Kuveyt	11,3	0,4%
Macaristan	10,6	0,4%
Tayvan	10,6	0,4%
Avusturya	8,0	0,3%
Çek Ç.	8,0	0,3%
Azarbaycan	7,4	0,3%
Kolombiya	6,9	0,3%
Singapur	5,9	0,2%
Slovakya	5,3	0,2%
İrlanda	4,3	0,2%
Almanya	4,1	0,2%
Chile	4,0	0,2%
Portekiz	3,9	0,1%
Norveç	3,8	0,1%
Finlandiya	3,7	0,1%
Yunanistan	3,6	0,1%
Litvanya	3,4	0,1%

Ek-7 (Devamı): 1965-2007 Arası Doğal Gaz Tüketimi

Ülke	2007 Yılı Tüketimi	Genele Oranı
Yeni Zelanda	3,4	0,1%
Filipinler	3,1	0,1%
Bulgaristan	2,8	0,1%
Hong Kong	2,7	0,1%
İsviçre	2,6	0,1%
Peru	2,4	0,1%

Kaynak: BP Statistical Review of World Energy June 2008

Ek-8: Nükleer Enerji Tüketimi (Milyon Ton Eşidi Petrol)

Ülke	2007 Yılı Tüketimi	Genele Oranı
ABD	192,1	30,9%
Almanya	31,8	5,1%
Arjantin	1,6	0,3%
Belçika	10,9	1,8%
Brezilya	2,8	0,4%
Bulgaristan	3,3	0,5%
Çek Ç.	5,9	1,0%
Çin	14,2	2,3%
Finlandiya	5,4	0,9%
Fransa	99,7	16,0%
Güney Afrika	3,0	0,5%
Güney Kore	32,3	5,2%
Hindistan	4,0	0,6%
Hollanda	1,0	0,2%
İngiltere	14,1	2,3%
İspanya	12,5	2,0%
İsveç	15,3	2,5%
İsviçre	6,3	1,0%
Japonya	63,1	10,1%
Kanada	21,1	3,4%
Litvanya	2,2	0,4%
Macaristan	3,3	0,5%
Meksika	2,4	0,4%
Pakistan	0,5	0,1%
Romanya	1,6	0,3%
Rusya Fed.	36,2	5,8%
Slovakya	3,5	0,6%
Tayvan	9,2	1,5%
Ukrayna	20,9	3,4%

Kaynak: BP Statistical Review of World Energy June 2008

Ek-9: Toplam Yakıt Tüketimi (Milyon Ton Petrol Eşidi)

Ülke	Petrol	Doğal Gaz	Kömür	Nükleer Enerji	Hydro Elektrik	2007 Toplam
ABD	943,1	595,7	573,7	192,1	56,8	2361,4
Almanya	112,5	74,5	86,0	31,8	6,2	311,0
Arjantin	23,5	39,7	0,4	1,6	8,5	73,7
Avustralya	42,2	22,6	53,1	-	3,8	121,8
Avusturya	13,5	8,0	3,2	-	7,9	32,6
Azerbaycan	4,5	7,4	^	-	0,5	12,5
BAE	22,0	38,9	-	-	-	60,9
Bangladeş	5,0	14,6	0,4	-	0,3	20,3
Beçika	41,2	15,2	5,6	10,9	0,6	73,6
Belarus	7,0	17,5	0,1	-	^	24,5
Brezilya	96,5	19,8	13,6	2,8	84,1	216,8
Bulgaristan	5,4	2,8	8,1	3,3	0,8	20,4
Cezayir	12,0	22,0	0,7	-	0,1	34,7
Çek Ç.	9,9	8,0	18,9	5,9	0,6	43,3
Çin	368,0	60,6	1311,4	14,2	109,3	1863,4
Danimarka	9,3	4,1	4,7	-	^	18,2
Ekvator	8,1	0,2	-	-	2,2	10,6
Endonezya	54,4	30,4	27,8	-	2,0	114,6
Filipinler	13,9	3,1	5,9	-	1,9	24,9
Finlandiya	10,6	3,7	4,6	5,4	3,2	27,4
Fransa	91,3	37,7	12,0	99,7	14,4	255,1
Güney Afrika	25,8	-	97,7	3,0	1,2	127,8
Güney Kore	107,6	33,3	59,7	32,3	1,1	234,0
Hindistan	128,5	36,2	208,0	4,0	27,7	404,4
Hollanda	48,5	33,4	8,8	1,0	^	91,8
Hong Kong	16,9	2,7	7,0	-	-	26,5
İngiltere	78,2	82,3	39,2	14,1	2,1	215,9
İran	77,0	100,7	1,1	-	4,1	182,9
İrlanda	9,4	4,3	1,1	-	0,3	15,0
İspanya	78,7	31,6	20,1	12,5	7,4	150,3
İsveç	16,8	0,9	2,2	15,3	15,0	50,2
İsviçre	11,3	2,6	0,4	6,3	8,3	28,9
İtalya	83,3	70,0	17,5	-	8,8	179,6
İzlanda	1,0	-	0,1	-	1,9	3,0
Japonya	228,9	81,2	125,3	63,1	18,9	517,5
Kanada	102,3	84,6	30,4	21,1	83,3	321,7
Katar	4,1	18,5	-	-	-	22,6
Kazakistan	10,6	17,8	29,9	-	1,8	60,2
Kolombiya	10,3	6,9	2,6	-	10,1	30,0
Kuveyt	14,0	11,3	-	-	-	25,4
Litvanya	2,9	3,4	0,2	2,2	0,2	9,0
Maceristan	7,6	10,6	2,9	3,3	^	24,5
Malezya	23,6	25,4	6,9	-	1,4	57,4
Meksika	89,2	48,7	9,2	2,4	6,1	155,5
Mısır	30,6	28,8	0,9	-	2,9	63,2
Norveç	10,1	3,8	0,4	-	30,6	45,0
Özbekistan	5,8	41,1	1,4	-	1,4	49,6
Pakistan	17,9	27,7	4,6	0,5	7,5	58,3
Peru	6,6	2,4	0,4	-	4,4	13,8
Polonya	24,3	12,3	57,1	-	0,7	94,4
Portekiz	14,4	3,9	3,3	-	2,3	24,0
Romanya	10,8	14,7	9,0	1,6	3,6	39,7
Rusya Fed.	125,9	394,9	94,5	36,2	40,5	692,0
Singapur	47,4	5,9	-	-	-	53,4

Ek-9 (Devamı): Toplam Yakıt Tüketimi (Milyon Ton Petrol Eşidi)

Ülke	Petrol	Doğal Gaz	Kömür	Nükleer Enerji	Hydro Elektrik	2007 Toplam
Slovakya	3,8	5,3	4,0	3,5	1,0	17,5
Suudi Arabistan	99,3	68,3	-	-	-	167,6
Şili	16,0	4,0	3,3	-	5,4	28,6
Tayvan	52,5	10,6	41,1	9,2	1,8	115,1
Türkiye	31,1	31,6	31,0	-	8,0	101,7
Türkmenistan	4,7	19,7	-	-	-	24,4
Ukrayna	15,3	58,2	39,3	20,9	2,3	136,0
Venezuela	26,8	25,6	0,1	-	19,0	71,4
Yeni Zelanda	7,0	3,4	1,7	-	5,3	17,4
Yunanistan	21,6	3,6	8,1	-	0,7	34,1
Tayland	43,0	31,8	8,9	-	1,8	85,6

Kaynak: BP Statistical Review of World Energy June 2008

Ek-10: Korelasyon Analizi Tablosu

	Petrol Rezervi	Savaş Miktarı	Genel Enerji Tüketimi	Dışarıdan Müdahil olma	Tüm Taraflar ve Müdahiller ile Birlikte Gün Sayısı	Ölü Sayısı	Dış Etkili Müdahale	Savaşılan Ham Gün Sayısı	Bölgesel Çatışmalar	Dış Güç Etkili Çatışmalar	Güç Çatışmaları	Sistem Çatışmaları
Petrol Rezervi		0.192110	-0.469513	-0.442483	-0.168423	-0.082883	0.140189	-0.218179	0.254465	0.076248	0.149505	0.081040
Savaş Miktarı	0.192110		-0.320733	-0.641799	0.867357	0.933732	0.976179	0.902671	0.886554	0.968748	0.856493	0.815492
Genel Enerji Tüketimi	-0.469513	-0.320733		0.702249	-0.006298	-0.137798	-0.371737	-0.000664	0.059274	-0.130410	-0.588800	-0.390708
Dışarıdan Müdahil olma	-0.442483	-0.641799	0.702249		-0.216637	-0.443676	-0.560569	-0.423057	-0.456769	-0.490974	-0.597459	-0.684008
Tüm Taraflar ve Müdahiller ile Birlikte Gün Sayısı	-0.168423	0.867357	-0.006298	-0.216637		0.963360	0.911097	0.917866	0.779437	0.937624	0.788895	0.578399
Ölü Sayısı	-0.082883	0.933732	-0.137798	-0.443676	0.963360		0.953082	0.946011	0.821676	0.979751	0.860551	0.645917
Dış Etkili Müdahale	0.140189	0.976179	-0.371737	-0.560569	0.911097	0.953082		0.873528	0.804370	0.959252	0.932305	0.736244
Savaşılan Ham Gün Sayısı	-0.218179	0.902671	-0.000664	-0.423057	0.917866	0.946011	0.873528		0.836503	0.933848	0.702901	0.768148
Bölgesel Çatışmalar	0.254465	0.886554	0.059274	-0.456769	0.779437	0.821676	0.804370	0.836503		0.912989	0.569251	0.655283
Dış Güç Etkili Çatışmalar	0.076248	0.968748	-0.130410	-0.490974	0.937624	0.979751	0.959252	0.933848	0.912989		0.825440	0.684522
Güç Çatışmaları	0.149505	0.856493	-0.588800	-0.597459	0.788895	0.860551	0.932305	0.702901	0.569251	0.825440		0.584711
Sistem Çatışmaları	0.081040	0.815492	-0.390708	-0.684008	0.578399	0.645917	0.736244	0.768148	0.655283	0.684522	0.584711	

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Abdullah Oraj HÜEYNİKLİOĞLU
 Doğum Tarihi: : 07.02.1969
 Doğum Yeri : Ankara
 Medeni Hali : Evli
 E-mail Adresi : orajoraj@hotmail.com

EĞİTİM DURUMU

Doktora : Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
 İşletme Anabilim Dalı, Adana, 2009.
 Tezsis Yüksek Lisans : Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
 İşletme Anabilim Dalı, Adana, 2003.
 Lisans : Hava Harp Okulu Yönetim Bölümü, Yeşilyurt
 İstanbul 1992.

İŞ DENEYİMİ

2000 : 10. uncu Tanker Üs Komutanlığı Harekât ve
 Uçuş Eğitim Kısım Amirliği Harekât subayı
 İncirlik Adana.
 1994 : 12. inci Üs Hava Ulaştırma Üs Komutanlığı
 Ulaştırma Harekât Kısım Amirliği Harekât
 subayı, Erkilet Kayseri.
 1992 : 2.inci Ana Jet Üs Uçuş Eğitim Komutanlığı
 Çiğli İzmir.